

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE’DE DÜNYA MİRASLARININ KORUNMASINA YÖNELİK
ÇALIŞMALARIN ETKİNLİĞİ: KAPADOYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğçe UÇAR

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Engin Eyüp EYUBOĞLU

TEMMUZ 2020

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE’DE DÜNYA MİRASLARININ KORUNMASINA YÖNELİK
ÇALIŞMALARIN ETKİNLİĞİ: KAPADOKYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tuğçe UÇAR
502171866**

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Engin Eyüp EYUBOĞLU

TEMMUZ 2020

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502171866 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Tuğçe UÇAR, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “TÜRKİYE’DE DÜNYA MİRASLARININ KORUNMASINA YÖNELİK ÇALIŞMALARIN ETKİNLİĞİ: KAPADOKYA ÖRNEĞİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Engin Eyüp EYUBOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Engin Eyüp EYUBOĞLU**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Özhan ERTEKİN
İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aliye Ceren ONUR
Maltepe Üniversitesi

Teslim Tarihi : 11 Haziran 2020
Savunma Tarihi : 09 Temmuz 2020

Kapadokya'daki en değerlilerime..

ÖNSÖZ

Bu tez Kapadokya'ya olan heyecan ile kapsamlı, özverili ve uzun vadeli bir emek sürecinin sonucudur. Bu üretim sürecinin parçası olan kişilerden bahsetmek istiyorum. İlk ve en önemli olarak, tez danışmanım Doç. Dr. E. Engin Eyuboğlu'na, bu araştırmanın başlangıcından sonuna kadar olan sayısız katkısı, klavuzluğu ve desteği için en derin minnettarlığımı sunmak istiyorum. Tüm paha biçilmez katkıları ve sürekli desteğinin yanı sıra, Kapadokya'ya olan heyecanımı ve ilgimi benimle paylaştığı için sonsuz teşekkür ederim.

Akademik bakış açıları ve tüm katkıları için juri üyelerim Doç. Dr. Özhan Ertekin ve Dr. Öğr. Üyesi Aliye Ceren Onur ile süreç içerisindeki destekleri için Doç. Dr. Julide Alp'a teşekkür etmek istiyorum.

Kapadokya'ya olan ilgi ve bilgim Nevşehir İl Özel İdaresinde oluşmaya başladı. Bu nedenle, Savaş Benli, Uğur Akgüller ile Aslıhan Güneş Durna başta olmak üzere tüm mesai arkadaşlarıma, bölgeye ve hayata dair bana öğrettikleri herşey için çok teşekkür ederim.

Ayrıca, Kapadokya'ya emek vermiş; Aslı Özbay ile Makbule İlçan'a tecrübelerini benimle paylaştıkları ve diğer tüm sayısız katkıları için çok teşekkür ederim.

Nevşehir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, UTTA Planlama, Tuğra Planlama, Modül Planlama, Ankara İmar, Kent Planlama, TH-İdil Mimarlık ve Taylan Planlama ile Ürgüp Belediyesi, Göreme Belediyesi, Uçhisar Belediyesi, Ortahisar Belediyesi, Avanos Belediyesi, Kaymaklı Belediyesi ve Derinkuyu Belediyesine çalışmaya olan katılımları için teşekkür ederim.

Ankara'daki lisans sürecimden beri, hayatımın her alanında sevgilerini ve neşelerini hissettiğim, birlikte büyüdüğüm dostlarım; Nilya Bengül, Hazal Güldür, Gizem Uçar, Selin Koçalioglu, Gamze Ürey ve Furkan Gökgündüz'e hep yanımda oldukları ve sonsuz desteklerinden ötürü kalbimin en derinliklerinden teşekkür ederim. Bu süreci sizler olmadan sağlıklı bir şekilde bitiremezdim.

İstanbul'a geldiğim ilk günden beri en büyük destekçilerimden biri olan, canım kuzenim Sultan Merve Uçar'a ve bu kentin bana kazandırdığı; İlayda Palabıyık, Ezzat Guna, Emre Çelik, Mustafa Özmen, Farahnaz Öztürk, Hilal Çalışkan ile çocukluk arkadaşım Yağmur Gürsu'ya; tez hakkındaki düşüncelerimi, sıkıntılarımı, sonu gelmeyen konuşmalarımı anlayışla dinledikleri ve desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için çok teşekkür ederim.

Büyükanneler konusunda şanslı olmuşumdur. Sultan Uçar, Kiraz Tepe ve Sue Maurer'a bu süreçte de bana neşe ve tecrübe verdikleri için teşekkür ederim.

Dünya'nın diğer ucunda olmalarında rağmen, ailem gibi oldukları ve beni bu süreçte de hep destekledikleri için Tracy Craven, Jason Craven ile Zach Moore, Jayden Craven'a en derin teşekkürlerimi iletmek isterim.

Motivasyon, anlayış ve sonsuz sevgi kaynağı olan, en karanlık zamanlardaki günışığı, Andrew Joseph Maurer'a, tüm dünyayı aydınlattığı ve beni her zaman desteklediği için kalbimin en derinliklerinden teşekkür ederim.

Son ve sonsuz olarak en büyük teşekkürü aileme borçluyum. Beni dünyaya getirdiği ilk andan itibaren sevgisini, şevkatini ve desteğini hep hissettiğim, tanıdığım en güçlü kadın olan, annem Gaziye Uçar'a, her konuda düşüncelerine ve fikrine ilk başvurduğum, hayat koçum, kahramanım, canım babam Özcan Uçar'a, doğduğu günden beri en yakın arkadaşlarımdan olan, ilk kardeşim, Bedirhan Semih Uçar'a ve geleceğe dair içimi umutla dolduran, küçük kardeşim, Efe Kerem Uçar'a çok teşekkür ederim. Siz benim Kapadokya'daki en değerlilerim ve hayattaki en büyük şanssınız.

Temmuz 2020

Tuğçe Uçar
(Şehir Plancısı)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
ŞEKİL LİSTESİ	xv
ÖZET	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	2
1.2 Araştırma Kapsamı ve Yönetimi	3
1.3 Araştırmanın Tasarımı ve Yapısı	6
2. KORUMA PARADİGMASI, DÜNYA MİRASLARI VE KAPADOKYA	9
2.1 Koruma Kavramının Geçmişi, Gelişimi, Bugünü ve Yarını	9
2.2 Dünya Mirası Kavramı, Kriterleri, Çeşitleri ve Bu Alanların Güncel Durumu	17
2.2.1 UNESCO dünya miras alanı kriterleri ve çeşitleri	17
2.2.2 UNESCO dünya miras alanlarının dünya üzerindeki dağılımı	19
2.2.3 Dünya miraslarının tehdidi altında olduğu sorunlar	20
2.3 Farklı Ülkelerden Dünya Mirası Koruma ve Geliştirme Yöntemi Örnekleri ..	25
2.3.1 Amerika Birleşik Devletleri, Colorado, Mesa Verde Milli Parkı	26
2.3.2 İtalya, Basilicata Bölgesi, Sassi ve Matera Repestrian Kilisesi Parkı	31
2.3.3 Fransa, Vezere Vadisi Dekore Edilmiş Mağaraları ve Tarih Öncesi Bölgeleri	39
2.3.4 Türkiye; Göreme Milli Parkı ve Kayalık Kapadokya Bölgesi	46
3. ÇALIŞMA ALANI: KAPADOKYA BÖLGESİ	59
3.1 Kapadokya Bölgesinin Konumu ve Kapsamı	59
3.2 Kapadokya'nın Miras Alanı Yönetimi Paradigması	62
3.2.1 Yasal boyut; ilgili anlaşmalar, kanun ve yönetmelikler	63
3.2.2 Yönetimsel boyut; mevzuat ile merkezi ve yerel yönetim ilişkileri	66
3.2.3 Fiziksel boyut; dünya mirası koruma amaçlı olarak mekânsal planlama yaklaşımları	72
3.3 Kapadokya'nın Koruma Paradigmasının Değişimi	80
3.3.1 Yıkım süreci öncesindeki gelişmeler	80
3.3.2 Kapadokya'da yasal olmayan yapıların yıkımı	84
3.3.3 Kapadokya'daki yasal ve yönetsel araçların değişimi	86
4. ALAN ÇALIŞMASI: KAPADOKYA'DA YÖNETSEL VE TEKNİK ARAÇLARIN ETKİNLİĞİ	89
4.1 Alana Genel Bakış	89
4.2 Alan Çalışmasının Çerçevesi	91
4.3 Alan Çalışmasının Uygulaması	92

5. ARAŞTIRMA BULGULARI	95
5.1 Görüşme Verileri	95
5.1.1 Yönetim birimleri verileri	96
5.1.2 Plan müellifleri ile yapılan görüşme sonuçları.....	119
5.2 Bölüm Değerlendirmesi.....	147
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	155
6.1 Genel Değerlendirme ve Sonuç.....	155
6.2 Öneriler.....	160
KAYNAKLAR.....	165
ÖZGEÇMİŞ	181

KISALTMALAR

K.A.İ.P	: Koruma Amaçlı İmar Planı
KUDEB	: Koruma Uygulama ve Denetim Büroları
NPS	:National Park System
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites)
IUCN	: Uluslararası Doğa Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature)
HABITAT	: United Nations Human Settlements Programme
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
WHC	: Dünya Miras Merkezi (World Heritage Centre)

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2. 1 : 2020 yılında miras alanlarının bölgelere sayısal dağılımı.....	20
Çizelge 2. 2 : 2020 yılında tehlike altındaki miras alanlarının bölgelere sayısal dağılımı (WHC, 2020c).....	21
Çizelge 3. 1 : Kapadokya’da bulunan dünya mirası yerleşim alanlarının planlama çalışmalarının durumu.....	76
Çizelge A. 1: Yönetim birimleri görüşme tutanağı örneği	172
Çizelge A. 2: Plan müellifleri görüşme tutanağı örneği	177

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 1: Literatür şeması	4
Şekil 1. 2 : Araştırma metodu ve araçları	6
Şekil 1. 3: Araştırmanın yapısı	8
Şekil 2. 1: Paradigma ve paradigma değişimini açıklayan Khun Çemberi.	11
Şekil 2. 2 : Ördek ve tavşanın farklı bakış açılarıyla aynı çizimde bulunması (Khun, 1970)	12
Şekil 2. 3 : Kültür ve tabiat değerlerine yaklaşım paradigmalarının değişim süreci.	16
Şekil 2. 4 : 2020 yılında miras alanlarının dünyadaki dağılımı	19
Şekil 2. 5 : Fransa, Paris, dünya miraslarından Banks of Sein’de yer alan Notre Dame’daki yangından görüntüler.....	23
Şekil 2. 6: Suriye, dünya miraslarından Palmyra Sit Alanı iç savaş öncesi ve sonrasında görüntüler.	24
Şekil 2. 7: (a) A.B.D ve (b) Colorado Eyaletinde, Mesa Verde Milli Parkı’nın yeri	26
Şekil 2. 8 : Mesa Verde Milli Park’ında bulunan tarihi yerleşim alanı Cliff Sarayın’dan bir görüntü.....	27
Şekil 2. 9 : Mesa Verde Milli Park ve içeriğini gösteren şemalar (NPS, 2020).	30
Şekil 2. 10 : Mesa Verde Milli Parkı ziyaretçi büroşür örnekleri (NPS, 2020).....	31
Şekil 2. 11 : İtalya, Basilicata Bölgesi, Sassi ve Matera’nın yeri.	32
Şekil 2. 12 : Matera, Sassi’den bir görünütü.....	33
Şekil 2. 13 : Matera, Sassi eski kent alanının parçaları.	34
Şekil 2. 14 : Sassi kentsel tasarım projelerinin müdehale biçimlerinin açıklandığı planlar.	36
Şekil 2. 15 : Sassi kentsel tasarım projelerinden öncesi ve sonrası çizimleri. (Toxey, 2016).....	37
Şekil 2. 16 : Sassi yerleşim alanından, II. Dünya savaşı sonrası, yenileme öncesi görüntüler (Toxey, 2016).....	38
Şekil 2. 17 : Fransa, Nouvelle Aquitaine Bölgesi, Dordogne kentinde yer alan Vezere Vadisi’nin yeri.	39
Şekil 2. 18 : Vezere Vadisinde yer alan Lascaux Mağarası sanat eserlerinden bir görüntü.....	40
Şekil 2. 19 : Vezere Vadisindeki Dünya Miras Alanlarının konumları.....	41
Şekil 2. 20 : Ulusal Tarih Öncesi Müzesinden görüntüler.....	44
Şekil 2. 21 : Lascaux IV: Uluslararası Mağara Sanat Merkezinin dışından görüntüler, Montignac, Fransa (Snohetta, 2016).....	45
Şekil 2. 22 : Lascaux IV: Uluslararası Mağara Sanat Merkezi Müzesinden görüntüler Montignac, Fransa (Snohetta, 2016).....	45
Şekil 2. 23 : Türkiye, İç Anadolu Bölgesindeki, Kapadokya Bölgesi’nin yeri.	46
Şekil 2. 24 : Göreme Vadisinden bir görüntü.	47
Şekil 2. 25 : UNESCO verilerince dünya mirası örneklerinin genel özellikleri.....	51
Şekil 2. 26 : (a) Mesa Verde Milli Parkı (Url-11) ve (b) Göreme Vadisi (Eski Milli Park) (Url-12)	51

Şekil 2. 27 : (a) Sassi Yerleşim Alanı (Url-13) ve (b) Uçhisar Yerleşim Alını (Url-14)	52
Şekil 2. 28 : (a) Lascaux Mağarası (Url-15) ve Derinkuyu Yeraltı Kenti (Url-16)...	53
Şekil 2. 29 : Dünya mirası örneklerinin korunmasını sağlayan yasal ve yönetsel araçlar.	54
Şekil 2. 30 : Dünya mirası örneklerinin korunmasını sağlayan teknik araçlar.	54
Şekil 2. 31 : Dünya mirası örneklerinin korunma yaklaşımları ve uygulamaları.	56
Şekil 3. 1 : UNESCO’da tanımlanan Kapadokya Bölgesinin konumu, sınırları ve dünya miras değerleri.	60
Şekil 3. 2 : Aksaray İlinde bulunan İhlara Vadisinden görüntüler.	61
Şekil 3. 3 : Nevşehir İli, Ürgüp İlçesi, İbrahimpaşa Köyünden bir görüntü.	61
Şekil 3. 4 : Nevşehir İli, Ürgüp İlçesi, Cemil Köyünden bir görüntü.	61
Şekil 3. 5 : Türkiye’nin miras koruma yaklaşımını etkileyen uluslararası faktörler.	63
Şekil 3. 6 : Türkiye’nin miras alanları yönetiminin yasal ve yönetsel yapısı.	67
Şekil 3. 7 : Kapadokya Bölgesi, Nevşehir İli, Göreme Milli Parkı ve çevresinde bulunan miras alanlarının ve yönetimlerinin mekânsal dağılımı.	69
Şekil 3. 8 : Kapadokya Bölgesi, Nevşehir İli, Göreme Milli Parkı ve çevresinde bulunan miras yönetimlerinin, koruma amaçlı imar planı sürecindeki rollerinin dağılımı.	71
Şekil 3. 9 : Kapadokya Bölgesi ile ilgili her ölçekten mekânsal planlar.	73
Şekil 3. 10 : Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Vadeli Gelişme Planı.	74
Şekil 3. 11 : UNESCO dünya miras listesinde tescilli olan yerleşim alanları.	76
Şekil 3. 12 : Ürgüp Koruma Amaçlı İmar Planı, 2014 (Url-11).	77
Şekil 3. 13 : Uçhisar Koruma Amaçlı İmar Planı, 2014 (Url-12).	78
Şekil 3. 14 : Göreme Koruma Amaçlı İmar Planı, 2014 ve 1994.	79
Şekil 3. 15 : Değişen doğal sit alanı tanımları ve kullanımları.	82
Şekil 3. 16 : Göreme Koruma Amaçlı İmar Planı, 2014 ve 1994.	83
Şekil 3. 17 : Nevşehir, Göreme, 4923 nolu parseldeki ruhsatlı yapının yıkımı.	85
Şekil 3. 18 : Kapadokya Bölgesi’ndeki koruma paradigmasının değişimi.	86
Şekil 4. 1 : Dünya miras listesine göre Kapadokya’nın (a) Türkiye’deki, (b) İç Anadolu Bölgesi’ndeki yeri.	89
Şekil 4. 2 : Dünya miras listesine göre Kapadokya’nın sınırları ve dünya mirası Alanları.	90
Şekil 4. 3 : Kapadokya Kanunda belirtilen bölgelemeler ve sınırlar içerisinde yer alan yerleşimler.	92
Şekil 4. 4 : Kapadokya Kanunu öncesi, A, B, C ve D Bölgelerinde bulunan miras değerlerinin korunması ile yükümlü birimler.	93
Şekil 5. 1 : Kapadokya Bölgesi yerel yönetimlerinin sorumluluğundaki sit alanı çeşitleri.	97
Şekil 5. 2 : Kapadokya Bölgesi yerel yönetimlerinin sorumluluğundaki sit alanı çeşitleri.	98
Şekil 5. 3 : Ürgüp yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.	98
Şekil 5. 4 : Göreme yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.	99
Şekil 5. 5 : Uçhisar yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.	99
Şekil 5. 6 : Ortahisar yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.	99
Şekil 5. 7 : Avanos yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.	100
Şekil 5. 8 : Mustafapaşa İbrahimpaşa, Ayvalı, Cemil, Taşkınpaşa, Bahçeli, Çökek, Şahinefendi yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.	100
Şekil 5. 9 : Kaymaklı yerleşim alanının 2000-2020 arası kentsel tasarım projesi süreçleri.	101

Şekil 5. 10 : Kaymaklı yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.....	101
Şekil 5. 11 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki teknik sorunların önem derecesi.	104
Şekil 5. 12 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki idari sorunların önem derecesi.	104
Şekil 5. 13 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki siyasi sorunların önem derecesi.	105
Şekil 5. 14 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki sosyal sorunların önem derecesi.	106
Şekil 5. 15 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki sosyal sorunların önem derecesi.	106
Şekil 5. 16 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde, Teknik sorunların içeriği.	108
Şekil 5. 17 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde halkın katılımını sağlayan araçların kullanımı.	111
Şekil 5. 18 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde halkın katılımını sağlayan araçların kullanımı.	111
Şekil 5. 19 : K.A.İ.P'den halkın beklentileri.	112
Şekil 5. 20 : K.A.İ.P'lerin hazırlık aşamasına koruma kurul ve komisyonlarının katılımı.	113
Şekil 5. 21 : K.A.İ.P'lere yönelik Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun yaklaşımı.	114
Şekil 5. 22 : K.A.İ.P'lere yönelik Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun yaklaşımı.	115
Şekil 5. 23 : K.A.İ.P süresince disiplinler arası çalışma.	116
Şekil 5. 24 : K.A.İ.P onay aşamasındaki teknik sorunlar.	117
Şekil 5. 25 : Kapadokya Alan Yönetimi ile ilgili İdari birimlerin görüşleri.	119
Şekil 5. 26 : K.A.İ.P için firmaların ihale aldığı sit çeşitleri.	121
Şekil 5. 27 : Firmaların ihalesini aldıkları K.A.İ.P'lerin büyüklükleri.	122
Şekil 5. 28 : Kapadokya Bölgesi; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa, K.A.İ.P süreçleri	122
Şekil 5. 29 : Kapadokya Bölgesi; Göreme Doğal Sit Alanı, K.A.İ.P süreci.	123
Şekil 5. 30 : Kapadokya Bölgesi; Göreme Kentsel Sit Alanı, K.A.İ.P süreci.	123
Şekil 5. 31 : Kapadokya Bölgesi; Ortahisar Kentsel Sit K.A.İ.P süreci.	123
Şekil 5. 32 : Kapadokya Bölgesi; Avanos Kentsel Sit K.A.İ.P süreci.	124
Şekil 5. 33 : Kapadokya Bölgesi; Mustafapaşa K.A.İ.P süreci.	124
Şekil 5. 34 : Kapadokya Bölgesi; İbrahimpasha K.A.İ.P süreci.	124
Şekil 5. 35 : Kapadokya Bölgesi; Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi Köylerinin K.A.İ.P süreçleri.	125
Şekil 5. 36 : Kapadokya Bölgesindeki K.A.İ.P'lerin süreçleri.	125
Şekil 5. 37: K.A.İ.P hazırlama sürecindeki teknik sorunların önem derecesi.	126
Şekil 5. 38 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki idari sorunların önem derecesi.	127
Şekil 5. 39 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki siyasi sorunların önem derecesi.	128
Şekil 5. 40 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki sosyal sorunların önem derecesi.	129
Şekil 5. 41 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki diğer sorunların önem derecesi.	129
Şekil 5. 42 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde, teknik sorunların içeriği.	130
Şekil 5. 43 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde, halkın katılımını sağlayan araçların kullanımı.	134
Şekil 5. 44 : K.A.İ.P Hazırlıklarına halkın yaklaşımı.	135
Şekil 5. 45 : K.A.İ.P'den halkın beklentileri.	136
Şekil 5. 46 : K.A.İ.P Hazırlık sürecine katılımı.	138
Şekil 5. 47 : Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun yaklaşımı.	138
Şekil 5. 48 : Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun yaklaşımı.	139
Şekil 5. 49 : Kapadokya Bölgesindeki K.A.İ.P'lerin süreçleri.	141
Şekil 5. 50 : Plan hazırlayan firmaların onay aşamasında karşılaştıkları teknik sorunlar.	142

Şekil 5. 51 : Plan hazırlayan firmaların onay aşamasında karşılaştıkları teknik sorunlar.	146
Şekil 6. 1: Eski milli park alanı ile Kapadokya değeri gösteren vadiler için geliştirilen sistem önerisi.....	160
Şekil 6. 2: Kapadokya’ya esas değerlere sahip yerleşim alanları için geliştirilen sistem önerisi.....	161
Şekil 6. 3: Kapadokya’ya esas değerlere sahip yeraltıkentleri ve mağaralar için geliştirilen sistem önerisi.....	162

TÜRKİYE’DE DÜNYA MİRAS ALANLARININ KORUNMASINA YÖNELİK ÇALIŞMALARIN ETKİNLİĞİ: KAPADOKYA ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu çalışma, üstün evrensel değerlere sahip Dünya Miras Alanlarının, sıradan koruma çalışmaları ile korunamayacağını ve özel statü ile ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda, 1984 yılından beri UNESCO Dünya Mirası Listesinde bulunan, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Bölgesi’nin sınırları içerisinde bulunan, miras korunması ve geliştirilmesinden sorumlu yönetim birimleri ile ilgili planları hazırlayan özel sektörün görüşlerine başvurularak bölgenin sorunları incelenmiştir. UNESCO Dünya Miraslarından; Amerika, Fransa ve İtalya’dan miras örnekleri yasal, yönetsel ve teknik açıdan Kapadokya Bölgesi ile birlikte ele alınırken miras koruma yaklaşımları karşılaştırılmıştır. Ayrıca, Bölgedeki Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması, incelenmesi ve onaylanması süreçlerindeki yönetsel ve uygulamaya dayalı problemlere neden olan etmenler küresel, ulusal ve yerel olmak üzere üç düzeyde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Kapadokya’nın koruma düzeyinin anlaşılması için, yerinde yapılan araştırmalar ile uluslararası ve ulusal bağlamda yapılan karşılaştırmalar, kişisel görüşmeler, UNESCO, mevzuat ve akademik verilere dayanmaktadır. Ayrıca, Kapadokya Bölgesi’nin korunması ve geliştirilmesindeki aktörlerden; 8 yerel İdare ile 8 özel sektör katılımcısından toplanan görüşler ile bu bölgenin korunmasındaki sorun ve tehditlerin tanımı yapılmıştır. Tüm bunların sonucunda, Kapadokya Bölgesinde bütüncül yönetsel yaklaşımı olması gereken paradigma değişiminin gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, söz konusu önerilen sistemin, miras koruma konusunda etkili olması için sahip olması gereken koruma esaslı vizyonla birlikte, bölgedeki sorunları ve tehditleri yok etmesi gerekmektedir. Bölgenin değerlerini korumaya ve geliştirmeye yönelik teknik yaklaşımlar ve potansiyelini ortaya çıkaracak bütüncül politikaların üretilmesinin yanı sıra liyakatin öne çıkarılarak yeterli kadro yapısının oluşturulması gerekmektedir.

WORLD HERITAGE CONSERVATION EFFECTIVENESS IN TURKEY: CAPPADOCIA CASE

SUMMARY

World Heritage Sites are an example of the ties between nations and generations so their conservation is a global concern. World heritage areas are threatened by serious dangers such as fire, earthquakes, civil war, economic crisis, mismanagement, lack of technical support, rapid urban development, and mass tourism. The significance and outstanding universal values of these heritage sites cannot be conserved with standard approaches. On the contrary, sustainable conservation of them requires spatial and exclusive implementations.

This thesis suggests that unique natural and cultural assets from World Heritage Sites in the Cappadocia Region cannot be sustainably protected. In this context, it has been questioned whether it is possible to provide effective protection of these sites by developing legal administrative and technical tools and proposing solutions to existing problems. Thus, evaluations have been made and applicable suggestions have been developed based on similar examples in the world and the current problems of the region to ensure sustainable conservation and development.

The concept and the approaches to the protection of cultural and natural heritage assets in the world have always been dynamic throughout history. After evaluating this process with the theory of paradigm and paradigm shift, these paradigms can be determined as below:

- Preservation paradigm: absolute protection of particular objects, without any intervention, by preserving the current condition as it was in the past.
- Conservation paradigm: protecting for a purpose, conserving as a district, not as a piece. The minimum intervention of past conditions to adapt to the present.
- Heritage paradigm: using for contemporary needs. Creating something, using the past, for the future, and not preserving the past as it was.

Shifts between these paradigms occur because of significant crises and events as well as reactions to them during the process. Before World War II, there were movements for the conservation of outstanding valued sites and every country was responsible for the conservation of their own cultural and natural assets. The conservation focus shifted with the results of war and the idea of world heritage arose in 1946 with the establishment of UNESCO. The declaration of the Venice Charter in 1964 and the establishment of ICOMOS in 1965 shaped the technical standards for conservation. World heritage sites became official with the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage in 1972. Also, the world cultural and natural heritage criteria became determined for the UNESCO World Heritage List. Globalization, mass tourism, and neoliberal approaches led to another shift that we are currently in.

The UNESCO World Heritage List contains more than 1100 properties as of 2020. Currently, there are multiple heritage sites all around the world struggling with different types of problems depending on the country, geography, political issues where the heritage site is located. For example, the Cathédrale Notre Dame in Paris caught on fire because of an accident. Additionally, significant cultural assets in the Site of Palmyra became damaged and destroyed during the Syrian Civil War. Apart from these universally known world heritage sites in danger, some of them are in danger while not being on UNESCO's endangered list such as the Cappadocia Region, which is the focus of this research. Europe and North America have more heritage sites than all of the other countries, however, they have the least amount of heritage sites in danger, so that they must have the best heritage management systems, legally, administratively and technically. For this reason, similar examples from U.S.A, Italy, France are compared with the Cappadocia Region to develop applicable, sustainable solutions for current problems and possible threats.

The Cappadocia region, which is under threat according to the hypothesis of this research, must be guided in the right direction by exploring the successfully protected UNESCO World Heritage sites from legal, administrative, and technical points of view. Thus, the chosen examples have universal values with historical and cultural features, including natural rock structures and human interaction similar to Cappadocia and features related to it as shown below:

- U.S.A, Colorado, Mesa Verde National Park (National Park)
- Italy, Basilicata, Sassi di Matera (Settlement Area)
- France, Aquitaine Region, Vezere Valley (Underground Sites)
- Turkey, Cappadocia Region (Combine of National Park, Settlements, and underground sites)

The Cappadocia Region gained a Cultural and Natural World Heritage double status in 1985 with the name of “Göreme National Park and the Rock Sites of Cappadocia”. Components of this world heritage site include a national park, rural and urban settlements, and underground cities. The first settlements in the region date back to the Neolithic times around 15,000 years ago. The region hosted the Hittites, Persians, Zoroastrians, Romans, Byzantines, Seljuks, Ottomans, and finally, at the present Turkish Republic. Conservation paradigms shifted parallel with global events. Until the establishment of UNESCO, local powers were responsible for the preservation of cultural and natural assets in the region. In 1945, Turkey became a member of UNESCO. Then, Turkey went on to join the Venice Charter in 1965 as well as Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage in 1972. These global movements created the current dynamics of the heritage management system in Turkey.

The heritage management system of the Cappadocia region was based on Turkish legislation and administrations until 2019. The aforementioned legislation and administrations are listed below.

- Constitution Act 63. Article (1982).
- Protection of Cultural and Natural Resources Act No. 2863 (1983); Culture and Tourism Ministry and Environment and Urbanization Ministry.
- National Parks Act No. 2873 (1983); Agriculture and Forestry Ministry.

The changes and the reasons behind changes experienced in the conservation of Cappadocia heritage assets in recent years are examined within the scope of this thesis. To solve the problems that the Cappadocia region struggles with, the Turkish government reforms and changes the legal and administrative tools. Using personal interviews from authorities and technical professionals about the conservation issues in the Cappadocia Region, this thesis examines current events and media as well as legislative and administrative changes to explore the dynamics of the region.

Turkey's economy was based on the construction sector since 2002. This affected the approaches to conservation site areas in the Cappadocia Region because of several modifications and changes in legislation, such as:

- In 2011, the Environmental and Urbanization Ministry was founded and the authority of natural heritages was transferred from the Culture and Tourism Ministry. This divided the management of cultural and natural assets.
- In 2017, the definition and border of the natural site areas changed.
- In 2017, rock carving and using standardized with legislation.
- In 2018, illegal and inconvenient settlements became legalized with zoning peace legislation.

In the Turkish Tourism Strategical Plan (2007), the Cappadocia Region was designated as the Cultural and Belief Tourism Focus. Also, most of the heritage sites are private property in the Cappadocia Region and this situation leads to several problems such as:

- Demands of tourism in conservation sites (e.g., hotels, stores, restaurants)
- Demands of locals in conservation sites (e.g., residential buildings, commercial buildings, roads)

In February of 2019, a licensed hotel in Göreme, between two fairy chimneys, became a trending issue on social media. A public movement started, supported by media, and asked for discipline and preservation in the Cappadocia Region. This hotel was approved and legal, nevertheless, the demolishing process of illegal and inconvenient buildings and projects in the region commenced. The demolishing process brought on the turning point of a paradigm. Throughout this whole process, the Cappadocia Region suffered damages to its universal values. The legal and administrative paradigm shift factors are listed below chronologically.

The demolishing process brought on turning point of a paradigm. Legal and administrative paradigm shift factors listed below chronologically;

- Cappadocia Region Act No. 7174 (2019); Cappadocia Land Management Presidency.
- Presidential Decision No 1673 (2019); The national park status was removed from Göreme Valley

Interviews with eight local authorities and eight technical professionals, who prepared conservation development plans in the region between 2000 and 2020, expand the data of this thesis and help determine the problems in these places. The personal interviews were carried out with authorities and responsible professionals of the previous land management system who are in the current boundary of the Cappadocia Land Management system which includes Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar. The main results of the interviews are listed below.

- The size and site types of protected areas under the responsibility of management units and planning firms differ from each other.
- The periods in which management units start bidding for conservation and development plans and the processes of passing the approval phase by plan authors of the plans differ from each other.
- Conflicts of multiple authorities. There are three ministries, one conservation council, one conservation committee, and eight municipalities responsible for the conservation of one regions' different parts. For example, Göreme is a settlement that is in a National Park with natural and urban site areas. Plans for natural and cultural sites of Göreme are prepared by different planning firms. Those plans examined by different councils and committees and approved by different ministries.
- There is an insufficient number of qualified technical staff working in the local authorities.
- Lack of supervision in conservation areas.
- Lack of public awareness and knowledge about heritage conservation.

Based on the concepts and literature of this research and the data from the interviews, there are solutions and suggestions for a new paradigm of the Cappadocia Region for sustainable conservation and development;

- Cappadocia Land Management Presidency must have a Park Service department similar to Mesa Verde. This service must include an adequate number of researchers and Park Rangers to determine the special places, and preserve and supervise them regularly with a park management plan. This conservation plan must be inclusive and participatory. Also, these special places must be expropriated.
- Provide common architectural, urban, environmental, social, and economic integrity in every settlement showing the characteristics of the Cappadocia Region. Within the scope of the Cappadocia Land Management Presidency; establishment of archaeological, historical, and urban conservation institutes to examine each Cappadocia settlement and places similar to Sassi di Matera. Provide funding for research and development work and renovation and restoration. Provide protection ethics, raising awareness, and raising voluntary activities by the administrative units and the public, especially the mayors and administrators. Also, learning from Sassi and being sensitive about gentrification.
- Cappadocia Land Management Presidency must have international, national, and regional science councils like Vezere Valley example. Likewise, museum and research center initiatives should be supported and they should be members of councils depending on their level of participation. Also, the museum model of Vezere Valley must be developed for underground cities. To ensure the absolute protection and development of Underground Cities and Caves.

In conclusion, there are numerous world heritage sites struggling, each with its own set of problems. These areas are under pressure and cannot be conserved with conventional measures. This requires innovative and customized solutions tailored to the needs of each unique site. The Cappadocia region, which is under threat according to the hypothesis of this research, must be guided in the right direction by exploring the successfully protected UNESCO World Heritage sites, or else damages to its universal values is inevitable. The degree to which Cappadocia is protected is explored with site research and comparisons made from the international and national perspectives. The results are based on interviews, UNESCO, legislation, and academic data. Apart from the actors in the protection and development of the Cappadocia Region, the opinions collected from eight local administrations and eight private sector participants have identified the problems and threats about the protection of this region. A paradigm shift, which should have an integrated managerial approach, is required in the Cappadocia Region. The new system must eliminate the problems and threats in the region and must be effective in heritage protection by including staff to preserve and supervise them regularly.

1. GİRİŞ

Dünya üzerinde, geçmiş, bugün ve geleceği bir birine bağlayan, olağanüstü evrensel değerlere sahip alanlar bulunmaktadır. Dünya Mirası olarak kabul edilen bu alanların yönetim şekilleri ve sahip oldukları eşsiz değerlerinin korunması; nesiller arası zaman ve mekânın kesiştiği evrensel bir konudur. Kültürel, doğal, arkeolojik, jeolojik, tarihi ve mimari gibi özelliklere sahip çeşitli Dünya Miras Alanları UNESCO tarafından, uluslararası kabul edilmiş kriterlere göre belirlenmektedir. Ancak bu alanlar, yangın, sel, deprem gibi doğal nedenlerin yanı sıra, savaşlar, yanlış yönetim, teknik yetersizlik, bilicesizlik, aşırı kentsel büyüme, kitle turizmi gibi beşeri nedenlerden dolayı da tehdit altındadır. Sınırlı kaynaklar arasında sayılan bu eşi benzeri olmayan alanların sürdürülebilir bir şekilde korunup kullanılması ve gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılması, her bireyin, toplumun, yönetimin, devletin ve neslin ortak sorumluluğudur.

Dünya Mirası Alanlarında etkili korunma ve sürdürülebilir kullanma kavramları ile ilgili uygulamaların dengesinin nasıl sağlanabileceği sorusuna tüm dünyada cevap aranmaktadır. Günümüzde, bu amaç doğrultusunda yasal, yönetsel, teknik ve finansal araçlar kullanılarak çözüm alternatifleri geliştirilmektedir. Ancak, her Dünya Mirası; mekânsal, kültürel, doğal, toplumsal ve diğer bir çok konuda kendine has karakterlere sahip olduğu için, standart bir çözüm modelini her alanın farklılaşan sorunsallarına uygulanıp verimli sonuç alınması beklenemez.

Bu çalışmada, genelde dünya mirasları, özelde ise doğal, kültürel, tarihi ve kentsel özellikleri ile kayalık ilişkili olan dünya mirasları örnekleri üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırma kapsamında, 1985 yılından beri UNESCO Dünya Mirası Listesinde bulunan Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Bölgesi örneği inceleme alanı olarak seçilmiştir. Çünkü, Bölgede 2019 yılına kadar uygulanan, koruma ve kullanma yaklaşımları; yasal, yönetsel, teknik ve koruma amaçlı imar planları kapsamalarında sorunludur. Bu sorunlar, kaçak veya uygunsuz yapılaşmaların gelişip, artmasına ve bölgenin değerlerinin zedelenip, kaybına neden olmaktadır.

2019 yılı itibari ile Bölgenin dinamiklerinde ciddi değişimler başlamış, kaçak yapılar yıkım sürecine girerken, yasal ve yönetsel sistem tamamen değiştirilmiştir. Bölgede yeni gelişen alan yönetimi sisteminin Kapadokya’da etkin ve sürdürülebilir Dünya Mirası koruması sağlayabilmesi için; literatürden, uygulanmış Dünya örneklerinden ve mevcut durumundaki sorunsallarından hareketle geliştirilmiş önerilere ihtiyacı bulunmaktadır.

Bu tez ile, doğal ve kültürel özelliklere sahip Dünya Mirası Alanlarından olan Kapadokya Bölgesi örneği üzerinden, benzer alanların; koruma ve kullanma konularındaki yasal, yönetsel ve teknik durum ve sorunları değerlendirilmiştir. Ardından, bu sorunlara esas öneriler geliştirilmiştir. Literatür araştırması, benzer Dünya örnekleri ile karşılaştırma ve yerinde toplanan veriler değerlendirilerek, elde edilen bulgular üzerinden, Kapadokya Bölgesi ve benzeri Dünya Mirası alanlarının etkin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için uygulanabilir öneriler elde edilmiştir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı; Dünya Mirası olarak belirlenen, özel alan tanımlı Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Bölgesi’nin, sürdürülebilir koruma ve kullanımının sağlanmasına yönelik, dünyadaki benzer örneklerden ve bölgenin mevcut sorunlarından yola çıkarak değerlendirmelerin yapılması ve uygulamaya yönelik önerilerin geliştirilmesidir.

Kapadokya’daki, Dünya Mirası üstün evrensel değerlerinin temelini oluşturan; kayalıklar ile kentsel, kültürel ve tarihi doku ilişkisi, başka Dünya Miras Alanı örneklerinde de mevcuttur. Bu örneklerde uygulanan ve başarılı bulunan yasal, yönetsel ve teknik araçlardan sürdürülebilir ve uygulanabilir olanları Kapadokya Bölgesindeki sorunlara esas öneriler olarak geliştirilmiştir.

Bu nedenle, Kapadokya Bölgesi’nin içeriğini oluşturan; mutlak koruma altındaki kayalıklar ile birlikte gelişmiş tarihi yerleşim alanlarını değerlendirmek için Amerika’dan (Mesa Verde Milli Parkı), mutlak koruma altındaki, kayalıklar ile birlikte gelişmiş tarihi ve doğal yeraltı kentleri ve mağaraların değerlendirmesi için Fransa’dan (Vezere Vadisi), ve koruma altındaki, doğal, kültürel ve tarihi özelliklere sahip, günümüzde de kullanılmakta olan yerleşim alanları için İtalya’dan (Sassi di Matera) örnekleri değerlendirilmiştir.

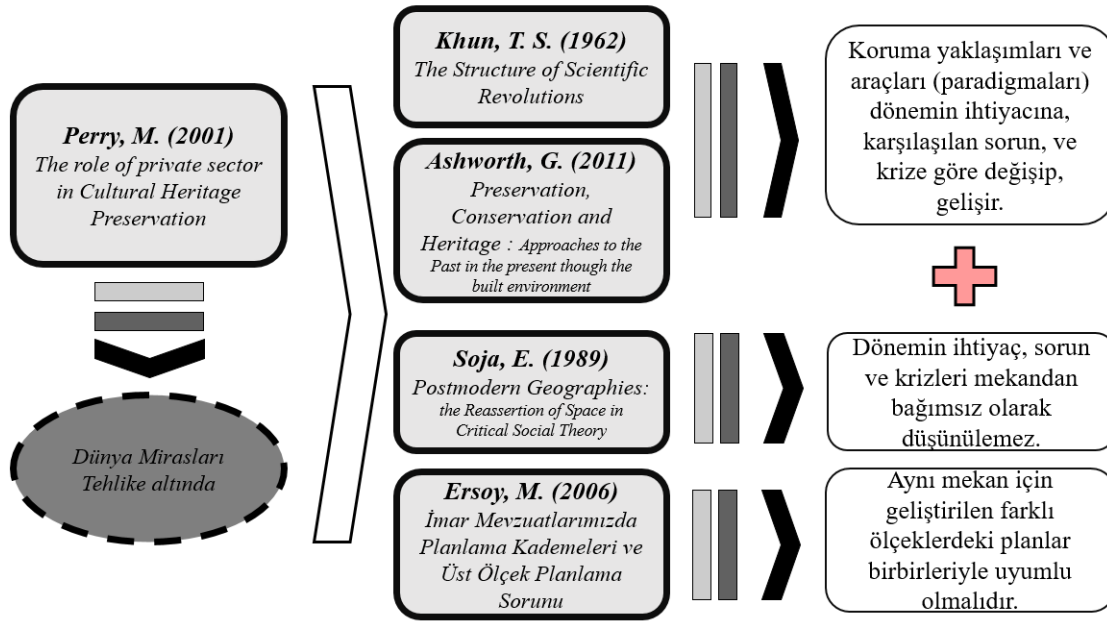
Ardından, birbirinden farklı gelişmiş ülkeler tarafından kullanılan yasal, yönetsel ve teknik araçların Kapadokya üzerinden uygulanabilirlikleri tartışılmıştır. Kapadokya Bölgesi'ndeki koruma ile ilgili yasal, yönetsel ve teknik sorunlar; birincil, ikincil ve üçüncül kaynaklar üzerinden tespit edilmiştir. Böylece, mevcut sorun ve potansiyel olumsuzlukların çözümlenmesi yönünde uygulanabilir önerilerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

1.2 Araştırma Kapsamı ve Yönetimi

Dünya üzerindeki kültür ve tabiat varlıklarının bir çoğu yangın, deprem, bilinçsiz kullanım, kontrolsüz yerleşme, yetersiz teknik bilgi bir çok nedenden ötürü yok olma tehdidi altındadır. Özellikle; bireye, ulusa değil de tüm dünya vatandaşlarına ait olan Dünya Miraslarının etkin bir şekilde korunup, sürdürülebilirliğinin artırılması gerekmektedir. Bu tez çalışmasının hipotezi *“Günümüzdeki, yasal, yönetsel ve teknik araç kullanımının, Dünya Miraslarından biri olan Kapadokya'daki varlık ve değerlerin korunmasında sürdürülebilirlik sağlayamadığı”* yönündedir. Bu hipotez üzerinden iki ana araştırma sorusu geliştirilmiştir.

1. Yasal, yönetsel ve teknik araçların geliştirilmesi ve değişmesi yoluyla Dünya Miras Alanlarının korunması ve kullanılması sürdürülebilir yapılabilir mi?
2. Dünya Miras Alanlarının kültür ve tabiat değerlerinin korunabilmesi için mevcut sorunlara esas çözümler nelerdir?

İlk araştırma sorusu ile, korumanın ne olduğu, değişen ve gelişen koruma yaklaşımları literatür bilgisine ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Bu yaklaşımların yasal, yönetsel ve teknik araçlarının farklılaşması, Dünya örneklerinin araştırılması ve değerlendirilmesi gerekliliğini oluşturmuştur. Ayrıca, sürdürülebilirlik ve Dünya Miras Alanı kavramları kavramsal çerçeveyi oluşturmuştur. İkinci soru, Dünya Mirası Alanlarının korunması ile ilgili mevcut sorunlara esas çözümlerin nasıl belirleneceği ve bu sorunlara esas çözümlerin geliştirilmesi için geliştirilecek yöntem ile ilgili alt araştırma sorularını berabelerinde getirmektedir. Çalışmanın hipotezini ve araştırma sorularını destekleyen literatür çerçevesi Şekil 1.1'deki diyagramda gösterilmiştir.

Şekil 1. 1: Literatür şeması.

Dünya Miraslarının etkili koruma ve sürdürülebilir kullanımını sağlayacak öneriler geliştirmek için bu çalışmada yöntem olarak, Dünya Miras Alanlarından kayalar ile kentsel, tarihi, kültürel özellikleri birlikte gösteren alanlardan; Amerika (Mesa Verde Milli Parkı), Fransa (Vezere Vadisi), İtalya (Sassi di Matera) ve Türkiye (Kapadokya Bölgesi) örnekleri yasal, yönetsel ve teknik açılarından incelenmiştir.

Bu çalışmada, örnek araştırma, “case study”, metodu kullanılmıştır. *Örnek Çalışma Metodu* iki veya daha fazla örnek arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemede kullanılır (Huberman, 1990). Her örnekteki birimlerin, olay, aktivite ve süreçlerindeki ortaklık ve farklılaşmaların karşılaştırılmasını içerir (Khan & VanWynsberghe, 2008). Birden fazla kaynağın yer aldığı, olay ve bağlam arasındaki sınırın kesin bir şekilde tanımlanamadığı çalışmalarda kullanılan, örnek çalışması metodu, gerçek hayat bağlamında, çağdaş ve güncel bir fenomeni incelemeyi sağlar (Yin, 1984).

Bu tez kapsamında ilk olarak koruma yaklaşımlarının literatür taraması yapılmış, ardından, Dünyada benzer özellik gösteren alanlar irdelenmiş ve bu alanlardaki yasal, yönetsel ve teknik çalışmalar değerlendirilmiştir. Daha sonra örnek çalışma kapsamında, Dünya Miraslarından olan Kapadokya Bölgesinde yer alan farklı yerleşimlerin miras korumasındaki aktörleri belirlenmiştir. Ardından, bu yerleşim alanlarının koruma amaçlı imar planlarındaki farklı yönetsel ve teknik araç kullanıcılarının değerlendirmeleri alınmıştır.

Veri toplamak için üç metot kullanılmıştır;

1. Literatür
2. Alan Analizi
3. Görüşme Tutanakları

Literatür veriler örnek çalışma hakkındaki uluslararası ve ulusal ikincil ve üçüncül kaynaklardan sağlanmıştır. Yasal, yönetsel ve teknik araçların verileri; örnek çalışma alanını ilgilendiren veriler, kanun, yönetmelik ve kurumlardan elde edilmiştir. Örnek çalışma alanının mevcut durumu ile ilgili sorunlar ve tartışma konuları ise gazete ve kurumlardan elde edilen verilere dayandırılmıştır (bakınız 2.5 ve 3. Bölümler). Alan analizi yapılırken ve görüşmeler oluşturulurken literatür verilerinden faydalanılmış ve çalışmanın çerçevesi bu doğrultuda belirlenmiştir.

Alan analizi verileri Kapadokya'daki miras özelliği gösteren yerleşim alanlarının ve söz konusu alanlardaki koruma amaçlı imar planlarının hazırlanma, onaylama ve uygulama süreçleri ile yetkili merkezi ve yerel yönetimleri saptamak için kullanılmıştır. Yönetsel araçları kullanan yerel yönetimlerin belirlenmesinde kullanılan alan analizi tekniğinin ardından, belirlenen yönetim birimleri ile bunlar için koruma amaçlı imar planı hazırlayan özel sektör profesyonelleri ile görüşülmüştür. Yüz yüze görüşmelerin uygulandığı birimlerden, çalıştıkları alanların yasal, yönetsel ve teknik araçları ile ilgili veriler alınmıştır.

Kapadokya örneği üzerinden, mevcut sorunları analiz etmek üzere birincil, ikincil ve üçüncül veriler kullanılmıştır. Bölgenin Dünya Mirası değerlerinin korunması ve yönetilmesi ilgili mevzuatlar ve üst ölçekli planlar incelenmiştir. Ayrıca; farklı görüşteki gazete haberlerinden ve yöneticilerin konuşmalarından elde edilen bulgular irdelenmiş ve miras alanlarının korunması ve sürdürülebilirliği ile ilgili sorunlar tartışılmıştır.

Elde edilen bulgular üzerinden, Kapadokya Bölgesi'nin; Amerika, Fransa ve İtalya örnekleriyle karşılaştırmaları yapılmış ve bölge için; belirlenen sorunlara esas, etkin koruma ve sürdürülebilir kullanma önerileri belirlenmiştir.

1.3 Araştırmanın Tasarımı ve Yapısı

Araştırmanın tasarımı, bu tezin amacı, hipotezi, araştırma soruları ve veri toplama araçları ile bir bütün olarak gelişmiştir. Şekil 1.2’de verilen araştırma tasarımı, belirlenen problem tanımının ve iki araştırma sorusunun, seçilen Dünya Mirası örneği, Kapadokya Bölgesi üzerinde nasıl analiz edileceğini göstermektedir. Araştırma çalışmasının birincil veri kaynağı Kapadokya Bölgesindeki miras özelliği gösteren yerleşim alanlarının korunması ve yönetilmesinden sorumlu idarelerde bulunan ilgililer ve bu yerleşim yerleri için mekânsal plan üreten özel sektörlerdeki profesyonellerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Böylece, bölgede dünya miras değerlerini 2019 yılına kadarki koruma paradigması dinamiklerini oluşturan yasal ve yönetsel araçlar ile mekânsal planlama teknik aracı keşifsel araştırma yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Ayrıca, değişen paradigmadaki gelecekte sürdürülebilir koruma sağlanması için mevcut sorunlara esas çözümler ve alternatifler üretilmiştir. Bu çözüm önerileri ve alternatifler, Kapadokya Bölgesi ile benzer özellik gösteren gelişmiş ülke örnekleri Dünya Mirasları ile karşılaştırmalar sonucu elde edilmiştir.

Şekil 1. 2 : Araştırma metodu ve araçları

Bu tezin yapısı altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırma ile genel bilgiler verilmiş, amacı, kapsamı, yöntemi ve yapısı belirtilmiştir. Ayrıca, bu bölümde, araştırmanın hipotezi ve araştırma soruları da bulunmaktadır.

İkinci Bölümde; koruma kavramına olan yaklaşımların zaman içinde değişiminden bahsedilmiştir. Paradigma kuramı çerçevesinde ele alınan koruma kavramının, tarih içerisinde geçirdiği kırılmalar ile nasıl günümüzdeki haline evrildiği teorik çerçevede açıklanmıştır. Ayrıca, Dünya Mirası kavramı ile birlikte kriterleri ve çeşitleri de literatür bilgisi olarak sunulmuş, tehdidi altında olduğu sorunlardan bazılarınagüncel örnekler verilmiştir. Ardından, kentsel, tarihi ve kültürel özellik gösteren jeolojik dokuyla gelişmiş, Kapadokya'nın da içerisinde bulunduğu Dünya Mirası örneklerinde kullanılan yasal yönetsel ve teknik araçlarla ilgili bilgiler verilmiştir.

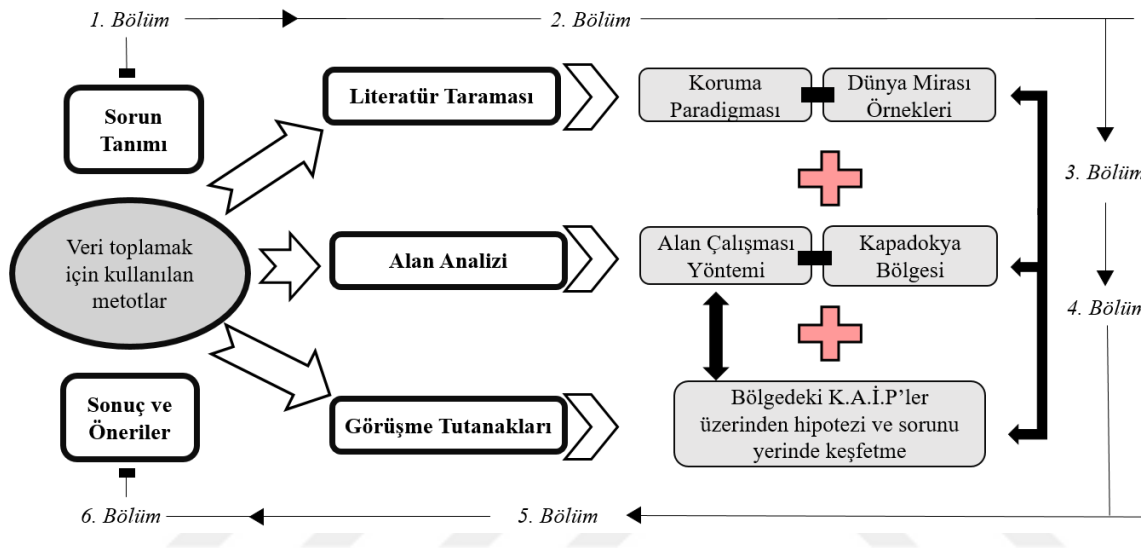
Üçüncü Bölümde; çalışma alanı olan Kapadokya Bölgesi ile ilgili, Dünya Mirası ilan edildiği tarih olan 1985 yılından, 2020 yılına kadar olan süreçteki, kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve geliştirilmesi konusundaki, mevzuat, üst ölçekli planlar, koruma amaçlı imar planları, literatür ve haberlerden elde edilen bulgularincelenmiştir. 2019 yılından beri, yasal, yönetsel ve teknik konularda bir çok ciddi değişimler geçirmekte olan bölgenin yeni dinamikleri ve bölge değerlerinin geleceği üzerindeki mevcut ve potansiyel tehditler tartışılmış, yasal, yönetsel ve teknik konulardaki sorunlar belirlenmiştir.

Dördüncü Bölümde; çalışma alanının analiz yöntemi ve araştırmanın tasarımı açıklanmıştır. Örnek çalışma “case study” metodunun bu teze nasıl uygulanacağı belirtilmiştir. Ayrıca, araştırmayı sürdürmek ve veri elde etmek için kullanılan araçların literatür bilgisi, alan analizi ve görüşmelere dayandığı bilgisi verilip, bu araçların nasıl kullanılacağına dair açıklamalar yapılmıştır.

Beşinci Bölümde; araştırmada elde edilen veriler sunulmuştur. Bu veriler arasında; Kapadokya Bölgesinde hazırlanan koruma amaçlı imar planlarının; hazırlık, süreç, onay, sonrası ve öneriler ile ilgili; plan hazırlatan idareler, plan inceleyen koruma kurul ve komisyonları ile plan hazırlayan özel sektör birimlerinden elde edilen bulgular bulunmaktadır. Bu bulgular ile birlikte, bir Dünya Mirası olan Kapadokya Bölgesi Miras Alanlarının, yasal, yönetsel ve teknik sorunları tespit edilmiştir. Ayrıca; Bölgedeki koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması, incelenmesi ve uygulanması

aşamalarında sorumluluk sahibi her katılımcıdan; bölgenin sürdürülebilir korunmasının sağlanması için önerileri alınmıştır.

Sonuç Bölümünde; benzer Dünya örnekleri üzerinden ve belirlenen mevcut problemlere esas; Kapadokya Bölgesinin yeni gelişmekte olan paradigması için; koruma ve kullanılması arasındaki dengeyi sağlayacak, sürdürülebilir ve uygulanabilir, yasal, yönetsel ve teknik çözüm ve alternatifler üretilmiştir. Araştırmanın yapısı Şekil 1.3'de gösterilmiştir.

Şekil 1. 3: Araştırmanın yapısı.

2. KORUMA PARADİGMASI, DÜNYA MİRASLARI VE KAPADOKYA

Bu bölümde kültürel ve doğal mirasların korunması kavramının oluşumu ve gelişimi, dünya mirası kavramının tanımı ve nitelikleri, kültürel ve doğal değerleri nedeniyle Dünya Mirası olarak kabul edilen Kapadokya Bölgesinin bu büyük resimdeki yeri ele alınmıştır.

2.1 Koruma Kavramının Geçmişi, Gelişimi, Bugünü ve Yarını

İnsanoğlunun geçmiş yaşam tarzı olan avcı ve toplayıcı zamanlarından günümüze kadar uzanan süreç içerisinde, bir parçası olduğu tabiat ve bu tabiat varlıkları üzerinde geliştirdiği kültürel varlıklarının bütünü Dünya üzerindeki kaynakları oluşturmaktadır. Tüm dünya vatandaşları, dünya üzerinde bulunan bu varlıkların ve çevresinin korumasının sağlaması ile sürdürülebilirliğinden sorumludur (Birleşmiş Milletler, 1992).

İnsanların ve toplumların birbirleriyle ve doğayla olan ilişkisinin temelinde sınırlı kaynakların kullanımı bulunmaktadır. Bu sınırlı kaynaklara erişim sadece ulus içi ve uluslararası anlaşmazlık, savaş ve manipülasyon gibi beşeri nedenlerle değil, deprem, sel ve yangın gibi doğal nedenlerle de tehdit altındadır. Toplumların yaşamlarını devam ettirmeleri için gerekli taleplerinin karşılanması ve tabiatın devamlılığın sağlanmasının temelinde ise sürdürülebilirlik kavramı bulunmalıdır. Çünkü Dünya üzerinde bulunan kaynaklar sınırlıdır ve tüm bu kaynakların tüketilmesi halinde gelecek nesiller ve hatta mevcut neslimiz için herhangi bir yaşam formu mevcut olmayacaktır. Bu nedenle günümüzde, güneş ve rüzgâr gibi dışsal kaynakların kullanımı ile yenilenebilir enerji kaynaklarının üretilmesi gündemde iken, su, toprak, maden gibi sınırlı kaynakların geri dönüşümü ile etkili kullanımı kavramları yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Dünya üzerindeki varlıklardan, tekrar üretimi ve geri dönüşümü mümkün olmayan değerlerinden birisi ise kültür ve tabiat miras alanlarıdır. Enerji üretme, beslenme ve sığınma ihtiyaçlarının ötesinde, maddi ve manevi olarak eşsiz güzelliklere ve değerlere sahip bu mekânlar korunmadığı ve sürdürülebilirliklerinin sağlanmadığı takdirde geri

dönüşü mümkün olmayan şekilde yok olmaya mahkûmlardır. Dünya'nın her tarafındaki miras alanları sosyal ve finansal ihmal, doğal afetler, savaşlar, yanlış yönetim, kentsel gelişim baskısı, kitle turizmi ve teknik yetersizlikler nedenlerinden ötürü zarar görmekte ve mekânsal değerleri tüketilmektedir.

Kültür ve tabiat miras alanlarının korunup geliştirilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi, geri dönüşüm teknolojilerinin üretilmesi gibi kaynak koruma ve geliştirme kavramları kadar ciddi bir gündem oluşturmamaktadır. Günümüzde, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına esas geliştirilen politikalar ve teknolojiler, iyi niyetler bütünü ile elit tabakanın kaygısı olmaktan öteye geçememektedir (Tekeli, 2009).

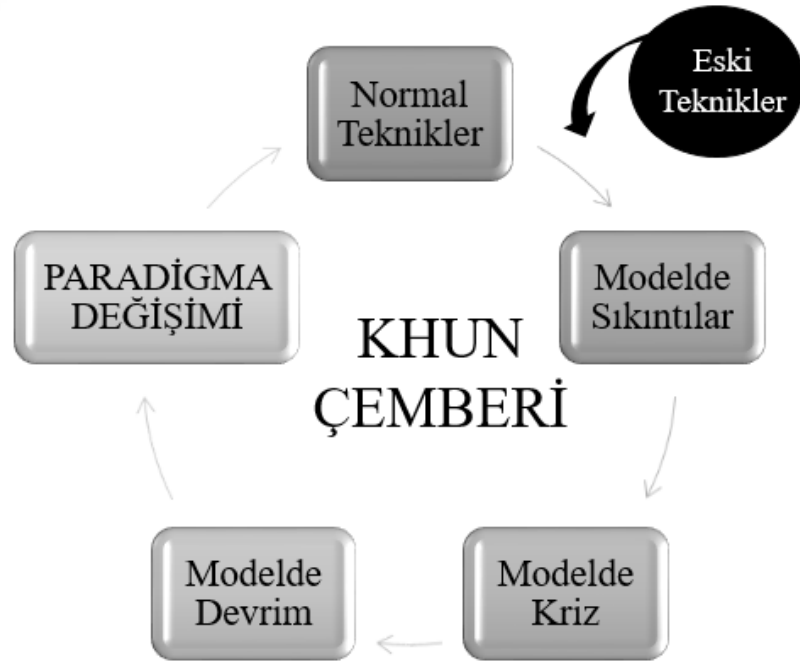
Bu nedenle, geçmişten günümüze gelen süreç içerisinde kültür miraslarından bazıları zaman içerisinde uluslarının durum, yaklaşım ve yöntem değişkenlerine bağlı olarak aglomore olarak birikirken, bazıları da doğal ve beşeri nedenlerden ötürü tahrip edilip, yok olmuş veya yenilenip çağdaş bir kimlik kazanarak önceki kullanımlarından kopmuştur. Savaş sonrası belgelere göre inşa edilen Varşova ile savaş sonrası yeniden planlanıp ardından çağdaş mimarlık müzesine dönüşen Rotterdam bu farklılaşma örneklerindendir (Dinçer, 2013). Aynı durum tabiat varlıkları için de söz konusu iken, farklı olarak, kentsel yaşam ve kullanım alanları da tabiat varlıklarını tehdit eden faktörlerden biri haline gelmiştir.

Kültür ve tabiat varlıklarını koruma konusu sadece bugünün konusu hiçbir zaman olmamıştır. Geçmişten günümüze gelen süreçte bu varlıkların korunması kaygısı ve yaklaşımları, nedenleri ve çözümleri, içerlerinde bulundukları zaman sürecine bağlı olarak değişmiş ve gelişmiştir. Ayrıca, günümüzden geleceğe giden süreçte de bu evrim devam edecektir. Süreç içerisindeki bu evrim ve değişimleri anlamak için Thomas Khun'un "Bilimsel Devrimlerin Yapısı" isimli kitabında geliştirdiği paradigma ve paradigma değişimi kavramları üzerinden kültür ve tabiat varlıklarını koruma yaklaşımlarının süreç içerisindeki gelişimi açıklanmıştır.

Khun'a göre (1962), herhangi bir alanda yazılı ve yazılı olmayan yerleşmiş tüm kural ve uygulamalar paradigma olarak adlandırılırken, bu paradigmaların içlerinde bulundukları çağa uygun bakış açıları, anlayışları ve kavrayışları olduğu kabul edilmiştir. Paradigmaların zamanın ilerlemesi ve köklü değişimlerin yaşanması ile dönem değişir. Yeni çağın, ihtiyaç ve dinamiklerine göre anlayışların, genel kabullerin

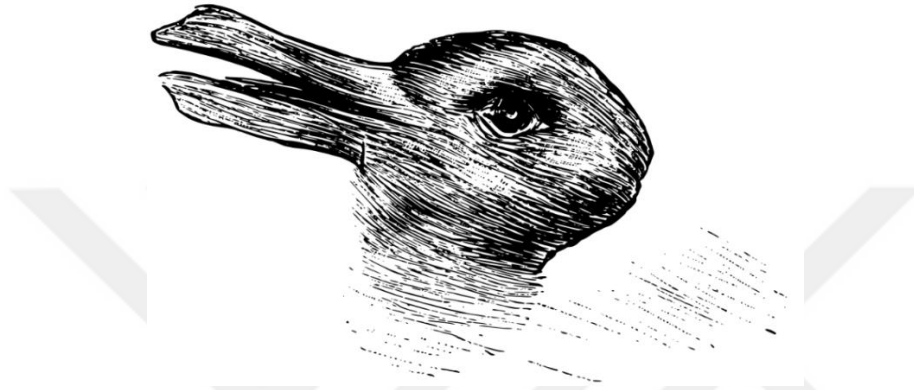
ve kavrayışların farklılaşması ise paradigma değişimi olarak adlandırılmıştır. Bir paradigmanın içerisindeyken farklı bir gerçekliği kabul etmek zordur. Belli bir paradigmanın egemen olduğu süre boyunca bilimsel yöntemler, araştırma alanları ve çözüm ölçütleri bellidir.

Paradigma değişimleri zorlu süreçlerdir. Sorun çözmek için kullanılan araçların yetersiz olması, karşılaşılan aykırıkların birikmesi toplumları ve bilim insanlarını bunalıma sürükler. Bu bilimsel kriz nedeniyle birikmiş sorunlar ve bu sorunları çözmek için geliştirilen birikmiş bilgi birikimi bakış açısında ve yöntemlerde farklılaşma doğurur. Farklı çözüm arayışları ve köklü değişimler ise içerisinde bulunan mevcut paradigmayı ve gerçekliği değiştirir. Böylece, her paradigma değişiminin ardından, yeni ve farklı bir paradigma doğar. Döngüsel bir sistem oluşturan paradigma değişimi Khun Çemberi olarak adlandırılmakta ve her paradigmanın, her değişimde, kendisinden önceki paradigmanın birikmiş bilgisini ve tekniklerini aldığı ve gelecek paradigmalara aktardığı kabul edilmektedir (Khun, 1962). Şekil 2.1.'de Thomas Khun'un paradigma ve paradigma değişimi sistemini açıklama sistemi gösterilmiştir.

Şekil 2. 1: Paradigma ve paradigma değişimini açıklayan Khun Çemberi.

Galileo Galieli'nin Dünya'nın yuvarlak olmasını iddia etmesiyle başlayan Dünya'nın düz olduğuna dair olan gerçekliğin yıkılmasından, Newton'un fizik alanında yaptığı devrim niteliğindeki buluşlara, Darwin'in evrim teorisine kadar bir çok bilim dalındaki köklü değişikliğe neden olan örnekler paradigma değişimini açıklamaktadır. Ayrıca, Şekil 2.2'de verilen ördek-tavşan örneği de paradigma değişiminin; aynı veri, bilgi ve gerçekliğin tamamen farklı anlama, yorumlama ve değerlendirmeye kavranabileceğini göstermektedir (Khun, 1962).

Şekil 2. 2 : Ördek ve tavşanın farklı bakış açılarıyla aynı çizimde bulunması (Khun, 1962, p.114).

Kültür ve Tabiat Varlıklarına olan yaklaşımlar da, diğer alanlarda olduğu gibi tarihsel süreç içerisinde bulundukları dönemin paradigmaları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Ardından paradigmaların değişmesiyle koruma ve geliştirme kavramları ile ilgili algı ve yaklaşımlar da gelişmiştir. Miras kavramı ise, yüzyıldan fazladır süren, sonuncusu hala tamamlanmamış olan 3 paradigmanın son ürünü olarak değerlendirilmektedir. Bu 3 paradigma tarihi sıralamasına göre, mutlak koruma (preservation), koruma (conservation) ve miras (heritage) olarak günümüze kadar gelmiştir (Ashworth, 2011).

Mutlak Koruma (Preservation) Paradigması: Korumanın kurumsallaşması tartışmaları 18. Yüzyıla uzanmaktadır (Dinçer, 2013). Basit bir fikir ile bu fikrin uygulanmasını mümkün kılacak müdahaleler bütünü olan mutlak koruma (preservation) paradigması; eserin, yapının veya yapılar toplamının mevcut durumunu sürdürmeye ve mutlak korumaya dayalıdır. Mutlak Koruma (Preservation) Paradigmasının koruma ve geliştirme kavramlarının ilişkisine yaklaşımı net bir şekilde negatif yönlüdür. Objelerin geçmişteki hallerini günümüzde de aynı şekilde koruyup, geleceğe de aynı şekilde iletme amacı söz konusudur. Bu amacın sağlanması için

mücadele edilmesi gereken bir konu da varlıkları gelişimden ve yapılaşmadan da korumak ve bu eserleri müzecilik anlayışı ile muhafaza etmektir (Ashworth, 2011).

I.Dünya Savaşının 1918’de sona ermesinin 13 yıl ardından Atina Tüzüğü gündeme gelmiş1928-1956 yılları arasında gerçekleştirilen Uluslararası Modern Mimarlık Kongrelerinde (CIAM) tartışılan modern mimarlık yaklaşımlarının eski kentleri yenileme aracı kullanılabileceği önerileri geliştirilmiş ve mutlak koruma (preservation) paradigmasındaki ilk kırılmalar başlamıştır (Okyay, 2001).

Özellikle, 1945’de biten II. Dünya Savaşının etkisiyle, birçok kent ve tabiat alanı tahrip olmuştur. Uluslararası bilinç yaratmak için 1946 yılında UNESCO kurulmuş ve ana amacı hümanizm, eğitim, bilim, kültür ve değerlerini korumak ile geliştirmek olmuştur (UNESCO, 2020a). UNESCO, Kültür ve Tabiat Varlıklarının uluslararası perspektifte korunması ve geliştirilmesiyle ilgili faaliyet gösteren ana aktörlerden olmuştur. Ayrıca, savaş sonrası, eski anıt ve mimari eserlerin hasar görmesi nedeni ile yenileme faaliyetlerine ihtiyaç doğmuş, saklama (preservation) paradigmasının ana dinamiklerini oluşturan; değerlerde mutlak koruma sağlayıp, hiçbir müdahale edilmemesi, yenileme ve yapılaşma karşıtılan kabulleri sorgulanıp bu paradigmanın değişmesinin yolu açılmıştır.

Koruma (Conservation) Paradigması: Kalkınma ve gelişme kavramları, mutlak koruma paradigmasında düşman, koruma karşı bir hareket olarak değerlendirilmektedir ve bu görüş Koruma (Conservation) paradigması ile ortaktır. Farklı olarak,değerin özellikleri tamamen koruyarak yapılan yenileme ve restorasyon aktivitelerinin sonraki süreçte yoğun olarak gündeme gelmesiyle başlar. Özellikle, Hollanda, Fransa, İngiltere, İtalya gibi Batı Avrupa ülkelerinde, 1960’lı yıllarda, mutlak koruma paradigmasının içeriğinin genişletilmiş ve değiştirilmiş halleri yasalara, yönetimlere ve politikalara işlemeye başlamıştır (Ashworth, 2011).

1964 yılında kabul edilen Venedik Tüzüğü korumayı eser ve bina ölçeğinden, kentsel ölçeğe geliştirmesinin yanı sıra günümüz koruma anlayışının da temelini atmıştır. Ayrıca, 1965 kurulan ICOMOS’un kuruluşunun arka planında da Venedik Tüzüğü’nün, anıt ve yerleşmelerin korunması konusunda çalışacak uluslararası bir konseyin kurulmasını önermesi yatmaktadır (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi, 2020a).

ICOMOS tarafından, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage) hakkındaki sözleşme hazırlanırken, IUCN üyeleri tarafından 1968 yılında kabul edilen doğal çevrenin korunması konusundaki ilkeler de dikkate alınmıştır. 1972 yılındaki UNESCO toplantısında kabul edilen bu sözleşme, dünyanın kültürel ve doğal mirasının yok olma tehdidi altında olmasından dolayı tüm ülkelere çağrıda bulunmuş, tüm insanlığın ortak dünya mirasının korunması gerekliliğini belirtmiştir. Evrensel Üstün Değerler kriteri belirlenmiş ve bu kriterleri sağlayan kültür ve tabiat varlıkları için Dünya Mirası kavramı geliştirilmiş, Dünya Miras Listesi oluşturulmaya başlanmıştır (UNESCO, 2020b).

1975 tarihli Avrupa Mimari Miras Tüzüğü ile 1976 tarihli Varşova Nairobi başlıklı belge, koruma paradigmasının bakış açısını genişletmiştir. Özellikle, Avrupa Mimari Miras Tüzüğü'nün kentsel korumada toplum bilinçlenmesine gönderme yapması, mimari mirası tek yapı ve anıt eser kapsamının ötesinde değerlendirip, karakteristik köyleri de bu kapsama dâhil etmiştir. Bununla birlikte, Kentsel ve Bölgesel planlamalarda koruma konusuna yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Tüzükte geliştirilen, hukuki, idari, mali ve teknik araçlar ile desteklenen **bütünleşik koruma** kavramı günümüzde de geçerliliğini sürdürmekte ve koruma paradigmasının esasını oluşturmaktadır (Dinçer, 2013).

Böylece, müzelerde korumak ile benzerlik gösteren Mutlak Koruma Paradigması, artık kent plancılarının, politikacılarında yönetiminde söz sahibi olduğu yapılı çevre içerisinde değerlendirilmeye başlanmış ve koruma paradigmasına evrilmiştir. Ayrıca, Koruma Paradigması, kültür ve tabiat varlıklarını obje ve formların fonksiyon kazanmış halleri olarak değerlendirmiş, amaçlı ve adapte olabilen değer koruma kavramlarını geliştirmiştir (Burke, 1976).

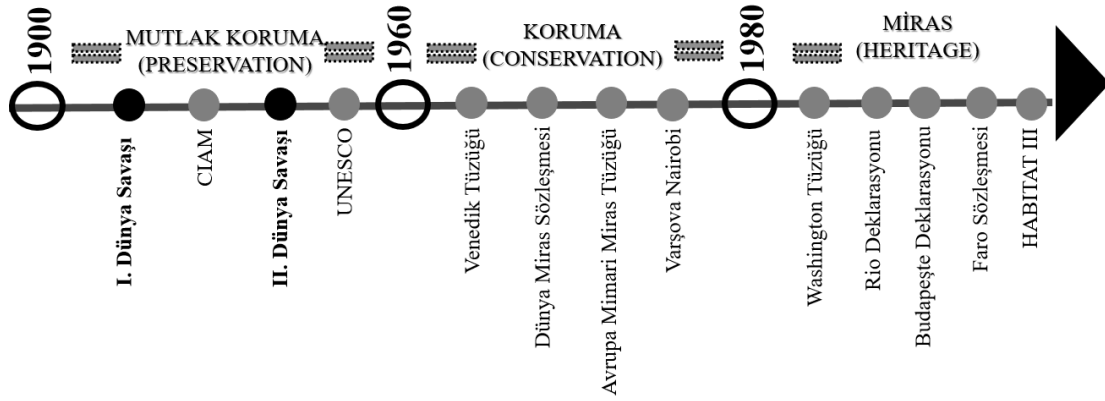
Miras (Heritage) Paradigması: Mutlak Koruma ve Koruma Paradigmaları, geçmişten gelen değerlerin mevcut hallerini muhafaza etmek, gelecek nesillere bu değerleri mümkün olduğunca en iyi seviyede değişimden koruyarak, iletme temelli paradigmalardır. Miras Paradigmasının zamanı ele alma şekli ise daha farklıdır çünkü geçmişten gelen değerleri geliştirerek, eklemeler ve değişimler yaparak geleceğe miras oluşturma amacındadır (Lowenthal, 1985).

ICOMOS tarafından hazırlanan Washington Tüzüğü, Venedik Tüzüğü'nün tamamlanması, 10 yıllık sürenin ardından, değişimlere göre güncellenmesi için 1987 yılında yayımlanmıştır. Tüzükte, kentsel, bölgesel ve kamusal yaşam alanları ile kültür varlıklarının uyumluluğunun sağlanması ve bu varlıkların tüm değerlerinin korunması amaçlar arasında belirtilmiştir. Bu bağlamda, yasal ve yönetsel araçlarında, değişen paradigmalara uyum sağlamaktadır (Dinçer, 2013).

1987 yılında gerçekleşen bir başka önemli olay ise, Birleşmiş Milletlerin, Genel Kurul Kararıyla oluşturduğu Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'na Ortak Geleceğimiz Raporu hazırlamasıdır. Bu rapor doğrultusunda sürdürülebilirlik kavramı ilk defa gündeme gelmiş, ekonomik gelişme ile doğa ve çevreyi korumanın çelişkili amaçlar olmadığı, ikisinin birlikte sağlanmasının sürdürülebilirlik ile sağlanabileceği belirtilmiştir. 1992 yılında, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Rio Deklarasyonu ile ise, çevrenin ve tabiat varlıklarının korunmasını ülke sınırlarının ötesinde uygulamaların 179 ülke tarafından benimsenmiştir (Keleş, 2016).

Yukarıda bahsedilen gelişmeler ile birlikte, 1990'lar itibarıyla tabiat ve kültür miraslarının birlikte korunması yaklaşımı oluşmuştur. Ayrıca sürdürülebilirlik kavramı, korumaya farklı bir yaklaşım getirmiş, tüketmeden sürekli bir kullanımında mümkün olabileceği yaklaşımını desteklemiştir. 2000'li yılların başında ise Budapeşte Deklarasyonu (2002) ve Faro Sözleşmesi (2005) 5 önemli kavramı gündeme getirmiştir, bunlar; Güvenirliliği Güçlendirmek (Credibility), Etkin Koruma (Conservation), Taşıma Kapasitesi Oluşturmak (Capacity-building), İletişim (Communication) ve Toplulukların Özelliklerini Dikkate Almak (Community) şeklinde, orijinal dilinde 5C hedefleridir.

Birleşmiş Milletler Yerleşmeler Örgütü (UN-HABITAT) ise, 1976 ve 1996 yılında yaptığı toplantılarda, kültür ve tabiat varlıklarını koruma konusu ile ilgili problemleri ve potansiyelleri kentsel veya kırsal alanların bir parçası olarak değerlendirmiştir. Ancak 2016 yılında düzenlenmiş HABITAT-III toplantısında, değerlerin korunması konusu ayrı bir başlık altında değerlendirilmiş, kendi özelinde politikalar üretilmiş ve ilgili kararlar alınmıştır. Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi, sağlıklı ve kapsayıcı toplumlar oluşturulması için miras koruma kavramının vazgeçilmez olduğu belirtilmiştir (HABITAT III, 2016).

Şekil 2. 3 : Kültür ve tabiat değerlerine yaklaşım paradigmalarının değişim süreci (yazar tarafından üretilmiştir).

Kültür ve Tabiat Varlıklarına yaklaşım paradigmaları, mutlak korumacı ve saklamacı olan, değişime ve gelişime karşı bir yaklaşımdan, müdahalenin sadece yenilenme ve restorasyondan ibaret olması görüşüne sahip bir yapıya değişmiştir. Ardından gelen ve süreç olarak içerisinde bulunduğumuz miras paradigması ise sürdürülebilirlik kavramı temelli, çok paydaşlı, koruma, yenileme ve geliştirme yaklaşımlarının birlikte bulunduğu bir şekle evrilmiştir.

Tarihi süreç içerisinde gelişen ve değişen miras alanlarına dair koruma paradigmaları, coğrafi, siyasi, sosyal, ekonomik ve bir çok değişken ile birlikte, her miras alanın kendi hikayesinde farklılaşmakta ve derinleşmektedir. Bu konuda, Soja (1989) “tarihsel yorumlama ve imgelemelerin hiçbir zaman tümüyle mekânsız yapılamayacağını” (s. 24) belirtmiştir. Beşeri coğrafyaların ve mekânın sabit, cansız ve diyalektik olarak değerlendirilmesine karşı çıkan Edward Soja; mekânın bereketli, yaşam dolu ve diyalektiğe dayalı yorumlamasının, tarihi paradigmaları ve postmodern coğrafyaları eşzamanlı anlamada ve açıklamada önemli olduğunu vurgulamıştır (Soja, 1989).

Bu araştırmada, tarihi gelişim ve değişimler, miras alanlarının mekânsal değerleri ile birlikte değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, koruma yaklaşımlarının genel literatür bilgisi, zamanın değişiminin ve değiştirdiklerinin farkındalığını paradigmalar ile algılamıştır. Ayrıca, Dünya miraslarının standartları ve kriterleri keşfedilirken, her miras alanın kendisine esas hikayesi ile mekânsal ve coğrafi dinamiklerinin farkındalığı ışığında bu araştırmanın örnekleri şekillenmiştir.

2.2 Dünya Mirası Kavramı, Kriterleri, Çeşitleri ve Bu Alanların Güncel Durumu

Koruma Paradigmasındaki, 1972 yılında gerçekleşen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi ile Dünya Mirası kavramı ortaya çıkmıştır. Sözleşme uyarınca, Dünya üzerinde bulunan Kültür ve Tabiat Varlıkları arasında ‘Üstün Evrensel Değer’e sahip olan alanlar ‘Dünya Mirası’ olarak kabul edilmektedir. Bir Miras alanın Üstün Evrensel Değere sahip olması demek, bu kavramın başlıca üç dinamiği olan; Dünya Miras Kriterleri, Bütünlük ve otantiklik ve Koruma ve Yönetim şartlarını sağlamasıdır. Üç temel kategoride incelenen dünya mirasları; kültürel, doğal ve karma miras alanlarından oluşmaktadır (WHC, 1972). Çalışma kapsamında Dünya Miras Alanlarının kriterleri, özellikleri ve çeşitleri hakkında genel bilgiler verilmiştir.

2.2.1 UNESCO Dünya Miras Alanı Kriterleri ve Çeşitleri

Dünya Mirasları Listesine dâhil olabilmek için, söz konusu alanların üstün evrensel değer sahibi olması ve belirtilen 10 seçim kriterlerinden en az bir tanesini yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kriterler aşağıdaki gibidir (WHC, 2019);

Kriter(i). İnsanoğlunun yaratıcı dehasını gösteren bir başyapıt olması;

Kriter(ii). Şehir planlaması veya peyzaj düzenlemesi, anıtsal sanatlar, mimari veya teknoloji alanlarındaki gelişmeler üzerinde, dünyanın belli bir kültür alanı veya zaman dilimi içerisinde, kayda değer bir insani değer etkileşimi sergilemesi;

Kriter(iii). Eşsiz veya nadir görülen, yaşayan veya yok olmuş bir medeniyete ya da bir kültürel geleneğe ait özellikler taşıması;

Kriter(iv). İnsanlık tarihinin belli bir dönemi veya dönemlerini gösteren, üstün bir bina çeşidi, mimari, teknoloji veya peyzaj örneği olması;

Kriter(v). Geleneksel insan yerleşiminin, bir kültür veya kültürlerle has kara veya deniz kullanımına veya özellikle de geri döndürülemez değişimlerin etkisi altında savunmasız hale gelen doğayla insan etkileşimine üstün bir örnek olması;

Kriter(vi). Üstün evrensel değere sahip yaşayan gelenekler veya etkinliklerle, fikirler veya inançlarla, sanatsal veya edebi çalışmalarla doğrudan veya somut bir şekilde bağlantılı olması (Komite bu kriterin tercihen başka bir kriterle birlikte kullanılmasını öngörmektedir);

Kriter(vii). Üstün doğa olayı veya üstün doğal güzelliğe ve estetik öneme sahip alanları içermesi;

Kriter(viii). Yaşam kaydı, arazi şekillerinin gelişmesinde süregelen önemli jeolojik süreçler veya önemli jeomorfik veya fizyografik özellikler de dâhil, dünya tarihinin temel aşamalarını temsil edecek nitelikte üstün örneklerle sahip olması;

Kriter(ix). Karasal, tatlı su, kıyısal ve denizel ekosistemlerde, bitki ve hayvan topluluklarında süregelen ekolojik ve biyolojik sürece ve gelişimine üstün örneklerle sahip olması;

Kriter(x). Bilimsel açıdan üstün evrensel değere sahip ve tehlike altındaki türleri içeren, biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli ve kayda değer doğal habitatları içermesi.

Belirtilen kriterlere göre, 1. Maddeden 6. Maddeye kadar olan kriterler kültürel miras tanımını belirlerken, 7. Maddeden 10. Maddeye kadar olan alanlar doğal miras alanı kriterlerini göstermektedir. Eğer bir alan hem doğal hem de kültürel kriterlerden en az 1'er özellik taşıyor ise karma miras alanı olarak değerlendirilmiştir (WHC, 2019).

Dünya Miraslarının korunması konusundaki en aktif organizasyon olan UNESCO tarafından 1972 yılında düzenlenen Dünya Doğal ve Kültürel Miraslarının Korunmasına Dair Sözleşme içeriğinde doğal miras ve kültürel miras kavramlarının da genel tanımları yapılmıştır. UNESCO tarafından mümkün olduğunca kapsayıcı ve ortak olması amacıyla ürettiği miras tanımları aşağıdaki gibidir (WHC, 1972);

a) Kültürel Miras:

Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.

Yapı Toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerlere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar.

b) Doğal Miras:

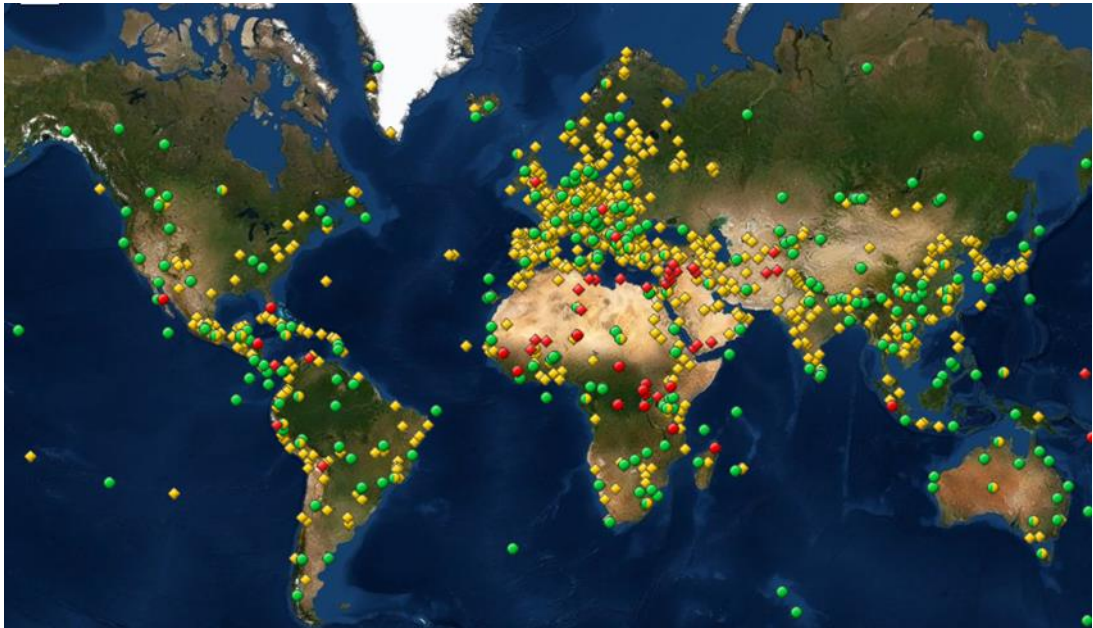
Estetik veya bilimsel açıdan istisnai evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar.

Bilim veya muhafaza açısından istisnai evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlardır.

Bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnai evrensel değeri olan doğal sitler ve kesinlikle belirlenmiş alanlar.

2.2.2 UNESCO dünya miras alanlarının dünya üzerindeki dağılımı

2020 yılı itibari ile Evrensel değer taşıyan Dünyanın kültürel, doğal ve karma miraslarının UNESCO Listesine Dünya Doğal ve Kültürel Miraslarının Korunmasına Dair Sözleşmesine taraf olmuş 167 ülkenin, UNESCO Dünya Miras Listesinde 1121 miras alanı bulunmaktadır. Bu alanların 869'u kültürel, 213'ü doğal, 39'u karma miras alanıdır (UNESCO, 2020c). Bu miras alanlarının Dünya üzerindeki dağılımı Şekil 2.4'deki gibi olup, sarı noktalar kültürel, yeşil noktalar doğal, sarı ve yeşilin birlikte olduğu noktalar karma ve kırmızı noktalar tehdit altında olan Dünya Miras Alanlarını göstermektedir;

Şekil 2. 4 : 2020 yılında miras alanlarının dünyadaki dağılımı (WHC, 2020a)

Çizelge 2.1'e göre Dünya Miras Alanlarının en az olduğu bölge yaklaşık %7 oranla Arap Devletleridir. Ardından, %8 oranla Afrika Bölgesi ve %12 oranla Latin Amerika ile Karayipler Bölgesi miras alanlarının az olduğu bölgeler olarak gelmektedir. Yaklaşık %24 oranla Asya ve Pasifik Bölgeleri ikinci en çok miras alanına sahip bölge iken, yaklaşık %47 oranla Avrupa ve Kuzey Amerika Bölgesi en çok Dünya Mirası Alanına sahiptir. Miras Alanlarının bölgelere dağılımında eşitsizlik ve dengesizlik söz konusudur.

Çizelge 2. 1 : 2020 yılında miras alanlarının bölgelere sayısal dağılımı (WHC, 2020b).

Bölge	Kültürel	Doğal	Karma	Toplam	%	Ülke Sayısı
Afrika	53	38	5	96	8,56%	35
Arap Ülkeleri	76	5	3	86	7,67%	18
Asya ve Pasifik	189	67	12	268	23,91%	36
Avrupa ve Kuzey Amerika	453	65	11	529	47,19%	50
Latin Amerika ve Karayipler	96	38	8	142	12,67%	28
Toplam	869	213	39	1121	100%	167

Dağılımdaki farklılaşmaların sebebi sadece coğrafyalar üzerindeki kültürel birikimlerden oluşan mekânsal farklılaşmalar değil, aynı şekilde evrensel üstün değerlerin ana dinamiklerinden olan koruma ve yönetim yaklaşımlarının da ülkeler ve coğrafyalar arasında değişimlerin olmasından kaynaklanmaktadır. Mevcut UNESCO Listesinde bulunan her Dünya Mirasının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, üzerinde bulunduğu coğrafyanın doğal şartlarının yanı sıra; toplumun, yasal, yönetsel, finansal, teknik ve sosyal yapısına bağlıdır. Ayrıca, toplumların bilinç seviyesi de bu anlamda önemli bir konu olup, ulusal ve uluslararası politikaların, bu politikaların merkezi ve yerel yönetimler ile toplumlara etkisi ile bağlantılıdır.

2.2.3 Dünya miraslarının tehditi altında olduğu sorunlar

Dünya Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Sözleşmesinin (1972), 11. maddesinin 4. bendine göre; özel proje, hızlı kentsel büyüme ve turistik kalkınmanın artması gibi

hızlı bir şekilde bozulma geçiren değerlerin UNESCO tarafından Tehlike Altındaki Miras Listesine alınacağı belirtilmiştir. Büyük değişiklikler, felaketler, ciddi yangınlar, depremler, toprak kaymaları, volkanik patlamalar, su seviyesi ve gelgitlerde ki değişimler de Tehlikedeki Dünya Mirası Listesi'ne giriş yapma sebebi olarak sayılmıştır (WHC, 1972). Günümüzde, UNESCO Tehlike Altındaki Dünya Mirasları Listesinde 53 miras alanı bulunmaktadır ve bunların Dünya üzerindeki bölgelere dağılımları Çizelge 2.2'deki gibidir.

Çizelge 2. 2 : 2020 yılında tehlike altındaki miras alanlarının bölgelere sayısal dağılımı (WHC, 2020c).

Bölge	Kültürel	Doğal	Karma	Toplam	%
Afrika	4	12	0	16	30%
Arap Ülkeleri	21	0	0	21	40%
Asya ve Pasifik	4	2	0	6	11%
Avrupa ve Kuzey Amerika	3	1	0	4	8%
Latin Amerika ve Karayipler	4	2	0	6	11%
Toplam	36	17	0	53	100%

Çizelge 2.1'deki, Dünya Miras Alanlarının bölgesel dağılımlarının farklılaşma oranları ile Çizelge 2.2'de ki Tehlike Altındaki Dünya Miras Alanlarının bölgesel dağılım oranları bölgelerin miras koruma yaklaşımları açısından benzerlik göstermektedir. Neredeyse en çok miras alanı oranına sahip Avrupa ve Kuzey Amerika Bölgesinde en az oranda tehdit altında miraslar bulunmaktadır. Aynı şekilde en az miras alanı oranına sahip Arap Ülkeleri ile Afrika Bölgelerinde, en yüksek orandaki tehdit altındaki miras alanları bulunmaktadır. Bu veriler uyarınca, Avrupa ve Kuzey Amerika Bölgelerinde uygulanan Dünya Miraslarının kaydı, korunması ve yönetilmesi çalışmalarının daha yüksek ve başarılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Dünyanın dört bir yanındaki miras alanları; sosyal ve finansal ihmal, doğal afetler, yanlış yönetim, aşırı gelişme, kitle turizmi ve silahlı çatışmaların sonuçları yüzünden tahrip edilmektedir. Bu alanları kazanmak veya kaybetmekle ilgili zorluklar sınırlı finansal kaynaklara ve yetersiz uzmanlığa dayanmaktadır. “Korunacak olanın ne olduğu? Nasıl korunacağı? Uluslararası Ajansların, devletlerin, ilgili vatandaşların ve özel sektördeki organizasyonların rollerinin ne olduğu?” sorularının sorulup, cevaplarının aranması gereklidir (Perry, 2001).

Yani, UNESCO’nun Tehdit Altındaki Miras Alanları Listesinde olsun ya da olmasın, Dünya’nın her yerindeki Miras alanları, kendi içerlerinde bulundukları çeşitli tabii ve beşeri nedenler ile tehdit altında bulunmaktadır. Her miras alanının kendine has, evrensel olarak kabul edilmiş üstün değerlerinin bulunması, her bir miras alanını birbirinden farklılaştırmaktadır.

Aynı şekilde, kendilerine has olan doğal, kültürel veya karma özellik gösteren değerlerinin, coğrafi konumları, doğal eşikleri ile birlikte miras yönetim şekilleri, bu miras alanlarının karşılaştıkları sorunlar ile birlikte söz konusu sorunlar için geliştirilen çözüm yollarında ve hatta devletlerin, vatandaşların ve özel sektördeki organizasyonların rollerinde farklılaşmalar olması normaldir.

Dünya Miraslarının korunması konusunda başarılı bir bölgede bulunup bulunmaması veya UNESCO’nun Tehdit Altındaki Dünya Mirasları Listesinde bulunup bulunmaması, bir miras alanının korunduğu ve sürdürülebilir yönetildiği anlamına gelmemektedir. Ayrıca, korunacak değerın özelliklerine, kendine has sorununa ve içinde bulunduğu dinamiklere göre çözümler üretilmelidir. Bu durumu açıklamak için güncel iki örnek verilmiştir. Birincisi, UNESCO Tehdit Altındaki Dünya Mirası Listesinde olmayan ve koruma konusunda en başarılı orana sahip bölgelerin içerisindeki; Fransa’nın Paris kentindeki Notre-Dame Katedralidir. İkincisi ise savaş nedeniyle, UNESCO Tehdit Altındaki Dünya Mirasları Listesinde olan Suriye’nin Palmyra Sit Alanıdır.

Fransa'nın, Paris kentinde bulunan Notre-Dame Katedrali örneği, 2019 yılı Nisan ayında, yapı içerisinde çıkan yangından ötürü büyük hasar almış, kullanılamaz hale gelmiştir. Katedral, 1991 yılında Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen “Paris, Banks of the Seine” Dünya Mirası Alanının bir parçasıdır. Bahse konu Dünya Mirası Alanı Sully ve Léna köprülerinin arasında iskeleler, köprüler ve tarihi Seine Nehri kıyılarından oluşmaktadır. Katedral, kaburga tonozların ve payandaların kullanımı, vitray açıklıkları ve heykelleriyle Fransız Gotik mimarisinin en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kilisenin inşası 1160 yılında başlamış ve bir asırdan fazla sürmüştür. Ancak bu kültürel mirasın yok olmanın eşiğine gelmesi bir günden az sürmüştür. Şekil 2.5’de Notre Dame, miras değerinin tehlike altında olduğu görülmektedir. Kazanın hemen ardından, yerel ve merkezi yönetimler ile uluslararası yönetimler tarafından eylem planları yapılmaya başlanmıştır (UNESCO, 2019).

Miras değerinin restorasyonu için 5 yıllık bir yenileme süreci planlanmıştır. Bu sürecin maliyeti kesin olarak belirlenmiş olmasa da, Fransız milyarderlerin, çok uluslu şirketlerin ve vatandaşların 880 milyon Euro değerindeki destekleri toplanmıştır (Kincaid, 2019).

Şekil 2. 5 : Fransa, Paris, dünya miraslarından Banks of Sein’de yer alan Notre Dame’daki yangından görüntüler (Url-1).

Özellikle 2011’in sonlarında beri UNESCO tarafından Tehdit Altındaki Miras Alanları Listesinde olan, Suriye’nin 6 miras değerinin tamamı, savaşın yıkıcılığı etkisindedir. 1980 yılından beri UNESCO Dünya Miraslar Listesinde kültürel özelliğinden dolayı bulunan Palmira Sit Alanı, savaştan en çok etkilenen yerlerden biridir. 2015 yılında IŞİD tarafından ele geçirilip tahrip edilmiştir. Palmira Antik kentindeki hasar görmüş bazı bazı değerlerin önceki ve sonraki halleri Şekil 2.6’de bulunan resimlerde mevcuttur. Geri dönülmez hasarlar alan bu Dünya Mirasının korunması için uluslararası çalışmalar yapılmıştır. Ancak savaş sürecinde, miras alanının düzenlenmesi fikrinin sürdürülebilirliği sorgulanmıştır (Munawar, 2017)

Bu antik kent alanı için uluslararası yardım kampanyaları düzenlenip, teknik ve finansal yardımlar yapılmıştır. Yaklaşık 2000 yaşında olan bu tarihi miras alanının restorasyonun iki milyar dolar olarak hesaplanmıştır. Al-Asad'da tahrip edilen iki mezar heykeli de İtalyan uzmanlar tarafından restore edilmiştir. 3D print ve naylon tozu kullanarak kırık parçaları yeniden yapılmıştır (Roper, 2019). Ancak bölgedeki belirsizlikler ve miras alanları üzerindeki tehditler hala devam etmektedir.

Şekil 2. 6: Suriye, dünya miraslarından Palmyra Sit Alanı iç savaş öncesi ve sonrasından görüntüler (Url-2).

Fransa ve Suriye örneklerinden anlaşıldığı üzere, günümüzde Dünya Miras alanları, UNESCO Tehdit Altındaki Miraslar Listesinde olmasalar bile tehlike altındadırlar. Ayrıca, mirasları tehdit eden sorunlar, doğal, kültürel, sosyal, siyasal dinamikler farklılaştığı için, önerilmesi gereken sistem ve uygulamalar da birbirinden farklı olmalıdır. Teknik kaza, doğal afet ve savaş gibi kontrol dışı ve olağanüstü nedenlerden öte, kontrol edilebilir ve iyileştirilebilir tehdit ve sorunların olduğu miras alanları mevcuttur. Bunlardan bir tanesi Kapadokya Bölgesi olarak tanımlanabilir.

Dünya Miras Alanlarının yüzleştği sorunlar karşısında korunup korunamayacağı yasal, yönetsel, finansal, sosyal ve teknik araçların uygulanmasına ve bu araçların sürdürülebilirliğine bağlıdır. Üstün değerlere sahip olan bu miras alanları sadece görülmeye değer turistik alan özelliği taşıyan yerlerden öte, bazen insanlık tarihinin belgeleri, bazen kültürlerin nadide örneği, hatta bazen de yaşamın kaynağı olma özelliği göstermektedirler. Bu nedenle miras alanlarının korunması için kullanılan her türlü yasal, yönetsel ve teknik aracın geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu çalışma, Kapadokya Bölgesi miras alanlarının tehlike altında olduğu hipotezine dayanmaktadır ve Kapadokya Bölgesi'nin içinde bulunduğu benzer özellik gösteren bazı Dünya Mirası örnekleri ele alınmaktadır.

2.3 Farklı Ülkelerden Dünya Mirası Koruma ve Geliştirme Yöntemi Örnekleri

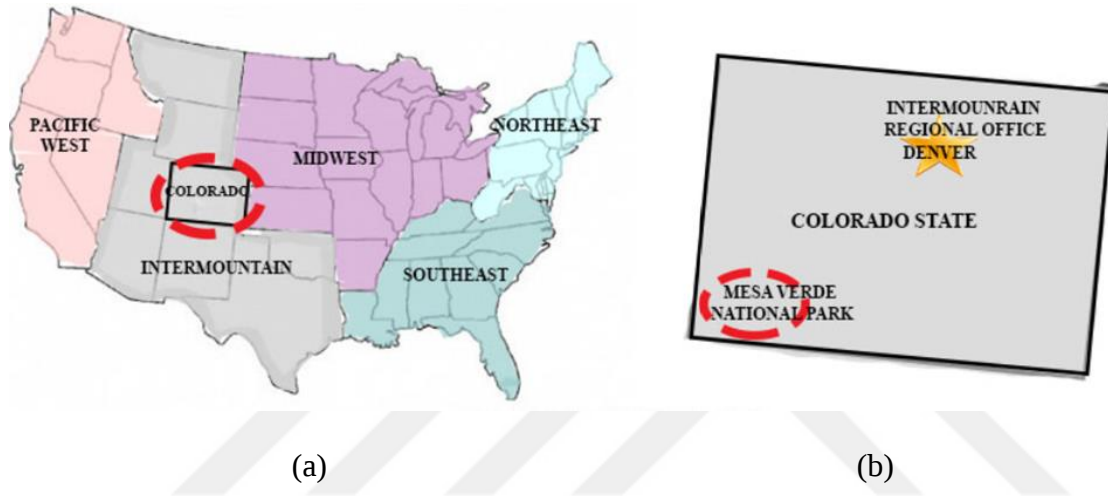
Bu bölümde; Amerika'dan Mesa Verde Milli Parkı, İtalya'dan Sassi Kentsel Sit Alanı ve Fransa'dan Vezere Vadisi, Dünya Miras Alanı örnekleri incelenmiştir. Bunun nedeni, Kapadokya Bölgesi ile benzer sorunları paylaşan ve bu sorunlara uygulanabilir ve sistematik çözümler üreten, bu gelişmiş ülkelerden örnekler, Kapadokya'nın üstün evrensel değerleri ile benzerlik göstermesidir. Benzer Dünya Mirası Alanı örnekleri ile Kapadokya Bölgesi, yasal, yönetsel ve teknik araçlarının kullanılması ve uygulanması yönünden karşılaştırılmıştır.

Sürdürülebilir koruma ve kullanma dengesi oluşturmak ve Kapadokya Bölgesinin Dünya Mirası özelliklerini gelecek kuşaklara aktarabilmek için yaşanan sorunların çözülmesi esastır. Koruma, kullanma ve alan yönetme konusundaki başarılı Dünya Örneklerinin incelenmesi çözüm yolları üretmek için önemli bir yöntemdir. Doğal, kültürel, sosyal, yönetsel sorunlarını özleştirmek ve çözüm aramak için, tek bir Dünya örneğinin yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Çünkü bölgenin içeriği kapsamlı ve tek bir örnekle açıklanamayacak kadar komplekstir. Temelde Kapadokya'nın içeriği, bir milli park, birçok yer altı kenti ve mağaralarla bütünleşik kentsel alanlardan oluşmaktadır. Her ne kadar tüm bu katmanlar tek bir bölgenin bütünü içerisindeki, birbiriyle girift ve organik şekilde var olmuş değerler olsa da teknik ve yönetsel kapsamda farklı yaklaşım ihtiyacına sahiptirler. Bu nedenle, üç farklı ülkenin Dünya Mirası kabul edilen örnekleri üzerinden Kapadokya'ya uygun alternatifler üretilmek amaçlanmıştır.

1. Amerika'dan doğal, tarihi ve kültürel özelliklere sahip Milli Park Yönetim, planlama ve koruma sistemi;
2. İtalya'dan Kayalar içerisinde olan ve hala yaşayan yerleşim alanları için kentsel planlama yöntemi ve ilkeleri;
3. Fransa'dan tarihi ve kültürel özelliklere sahip mağaralara olan yaklaşımı, kullanımı ve yönetimi incelenmiştir.

2.3.1 Amerika Birleşik Devletleri, Colorado, Mesa Verde Milli Parkı

Amerika Birleşik Devletleri, Colorado Eyaletinde bulunan Mesa Verde Milli Parkı, Kuzey San Juan Ancestral Puebloan Kültürünün en gelişmiş mimari yansımalarının olduğu Dünya Kültür Miras Alanlarındandır. Güneybatı Colorado'da yer alan bu plato, tanınmış uçurum meskenleri (mesalar) ve doğal karakteristiği ile birlikte tarihi ve kültürel konut alanları da içeren bir Milli Park ve arkeolojik laboratuvar alanıdır (WHC, 1978). Şekil 2.7'de bu Dünya Miras Alanının yeri gösterilmektedir.

Şekil 2. 7: (a) A.B.D ve (b) Colorado Eyaletinde, Mesa Verde Milli Parkı'nın yeri (yazar tarafından üretilmiştir).

Yaklaşık 21 bin hektarlık alanı kapsayan bu milli park alanı UNESCO Dünya Mirası Listesine 1978 yılında girmiştir. Bölgedeki tarihi yerleşimlerinin iyi muhafaza edilmiş olması, duvarların durumu ve yüzeylerinin sorunsuz olmasının nedeni, Mesa Verde'nin UNESCO Dünya Miras Listesine, Amerikan yönetimi tarafından aday gösterilen ve kabul edilen ilk kültür varlığı olmasıdır (WHC, 1978).

Mesa Verde Dünya Miras alanı 3 nolu kriter olan "Eşsiz veya nadir görülen, yaşayan veya yok olmuş bir medeniyete ya da bir kültürel geleneğe ait özellikler taşıması" özelliğini sağlamaktadır. Alana esas bu kriterin değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir (WHC, 1978);

Kriter (iii): Mesa Verde Milli Park Alanı, eşsiz manzarası ve arkeolojik alanları ile Kızılderili kabilelerinin eski kültürel geleneklerini çok iyi bir şekilde tanımlamaktadır. Ayrıca, Miras Alanı; Güneybatı Puebloan Halklarının geçmiş ve şimdiki yaşam biçimleri arasındaki bağlantıyı grafiksel bir biçimde temsil etmektedir.

Şekil 2.8’de üstün evrensel değerlere sahip, Mesa Verde Milli Parkının içerisinde bulunan eski yerleşim alanlarından biri olan Cliff Sarayı gösterilmiştir. Cliff Sarayı görüntüsünden anlaşıldığı üzere, bu miras alanı kayalar ile insan kültürü ilişkisinin gözlemlendiği örneklerden biridir.

Şekil 2. 8 : Mesa Verde Milli Park’ında bulunan tarihi yerleşim alanı Cliff Sarayın’dan bir görüntü.

Dünya Mirasının Bütünlüğü ve Otantikliği

Milli Park sınırları içerisinde; çok katlı Cliff Sarayı, Balkon Evi ve Kare Kule Evi yerleşim alanları da dâhil, kumtaşı ve çamur harcı ile inşa edilmiş yaklaşık 600 uçurum evi ve 4.300 arkeolojik ögesi bulunmaktadır. Uçurum kenarında gelişen yerleşim alanlarının genişliği büyük köy alanından, küçük depo odalarına kadar 50 ila 200’e kadar değişen sayılarda yapı içermektedir (WHC, 1978).

Tarihi yerleşim yerleri ve çeşitli büyüklük ve karmaşıklıkta duvarla çevrili köyler gibi pek çok arkeolojik alan milli parkın bulunduğu plato ve yamaçlara dağılmıştır. Yerleşim yeri olmayan yerler arasında ise tarım terasları, kontrol barajları, tarla evleri, rezervuarlar, hendekler ve tapınaklar bulunmaktadır. Ayrıca, törensel ve kaya sanatına ait alanlarda bu milli park sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle, Mesa Verde, Puebloan Halklarının geçmişteki ile günümüzdeki yaşam tarzı arasındaki önemli ve canlı bir bağı temsil etmektedir (Matero, 2003).

Mesa Verde Milli Parkı orman yangınlarından sonra artan erozyon, bölgenin kültürel değerlerinin korunması konusunda sürekli bir tehdit oluşturmaktadır. Bununla birlikte, yerli olmayan istilacı bitki türlerinin bulunması da büyük bir sorun haline gelmiştir. Ayrıca, miras alanının kuzey sınırı olan Karayolu 160 boyunca koridorda gelecekteki gelişme potansiyeli mevcuttur (WHC, 1978).

Miras Alanın Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Yasal ve Yönetmelik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Mesa Verde Milli Parkının korunması için kullanılan yasal ve yönetmelik araçlar ve yöntemler aşağıdaki gibidir (WHC, 1978);

- Mesa Verde Milli Parkı, 1906 yılında Milli Park Servisi'nin varlığından bile önce, bir Kongre Yasası ile kurulmuştur. Böylece, Dünyada bu şekilde tanınan ve korunan ilk arkeolojik alan olmuştur.
- Alanın Ulusal Park sistemine dâhil edilmesi ile birlikte, federal hükümetin sahip olduğu ve sürdürdüğü mümkün olan en yüksek koruma seviyesine ulaşmıştır. Bu koruma seviyesi, yüksek standartlarda Milli Parkın yorumlaması ile kamu erişilebilirliğin artırılmasını da sağlamaktadır.
- Park personelleri, Mesa Verde'yi atalarının evi olarak kabul eden 26 kültürel olarak bağlı ve geleneksel olarak ilişkili Kızılderili kabilelileri ve Pueblos'tan temsilcilerle birlikte yorumlayıcı materyaller, arkeolojik kaynakların araştırılması ve korunması konusunda düzenli olarak danışmanlık yapmakla birlikte, koruma ve kalkınma planları önermektedir.
- Kaynakları mümkün olan en yüksek düzeyde korumak için yönetim politikaları mevcuttur.
- Milli Parkın Taşıma kapasitesi ve ziyaretçi sayısının oranları, dikkatli bir şekilde izlenip, negatif etkileri sınırlayıcı politikalar geliştirilmektedir.

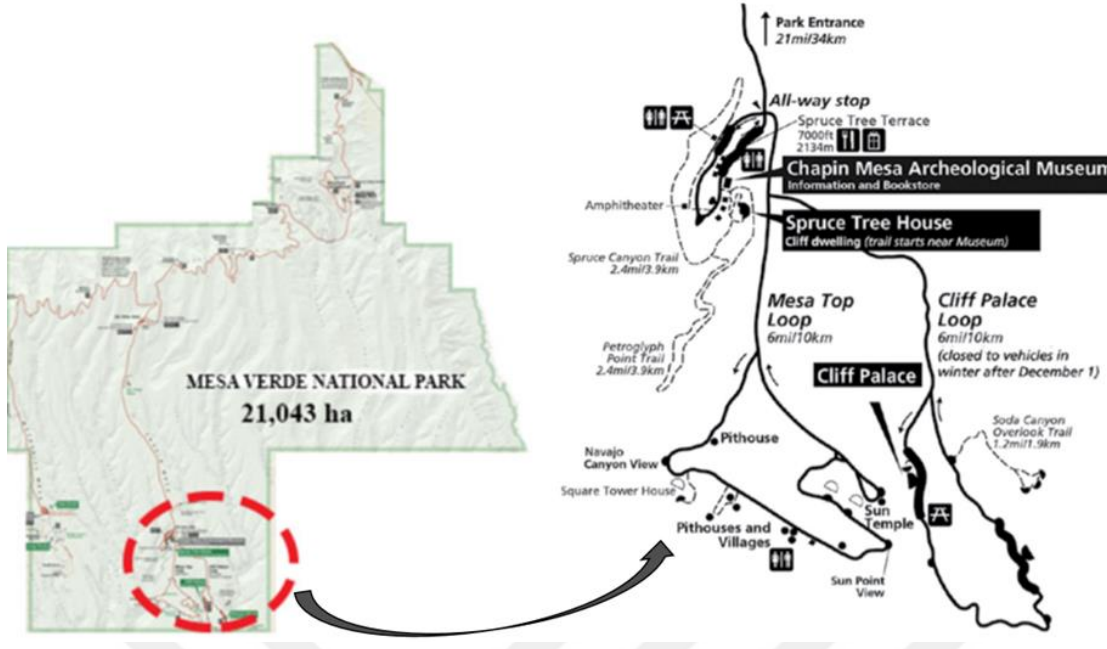
Miras Alanının Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Teknik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Mesa Verde Milli Parkının korunması için kullanılan teknik araçlar ve yöntemler aşağıdaki gibidir (WHC, 1978);

- Miras Alanı sınırları içerisindeki her türlü mekân ve değer, yerleşim yeri içindeki yapı dokusu ile yerleşim yeri dışında bulunan habitat ve kültür öğeleri

arkeolojik sit alanı sınırları içerisinde bulunmaktadır. Mesa Verde Milli Parkı'nın Üstün Evrensel Değerini anlamak ve ifade etmek için gerekli tüm unsurlar Milli Park sınırları içerisinde yer almaktadır.

- Kazılan alanlar stabilize edilmiş ve durum değerlendirmesi ile koruma işlemine tabi tutulmuştur. Ayrıca, bu bölgede sürekli araştırma ve konsültasyona dayanan rutin izlemelere devam edilmektedir. Milli Park sınırı, mülkün önemini yansıtan özelliklerin ve işlemlerin eksiksiz bir şekilde temsil edilmesini sağlamak için yeterli büyüklüktedir ve geliştirme ve / veya ihmalin olumsuz etkilerinden mustarip değildir bu nedenlerle tampon bölge yoktur.
- Mesa Verde Milli Parkı İçin Genel Bir Yönetim Planı (1979) mevcuttur. Arkeolojik Sit Alanını Koruma Programı (1994) aracılığıyla, 600 kameriye (niş, hücre) alanın korunması için uzun vadeli bir plan yapılmış ve bu alanlar restore edilmiştir.
- Açıklama ve yorumlama gibi diğer konulardaki planlar ise Milli Park'ın Genel Yönetim Planına eklenmektedirler.
- Alana dair temel bilgiler, durum değerlendirmeleri ve mimari belgeler, hem yönetim kararlarını hem de yorumlanan materyalleri geliştirme çabalarını etkilemeye devam etmektedir.
- Mesa Verde Milli Parkının olağanüstü Evrensel Değerinin zaman içinde sürdürülmesi için kaynakların erozyondan ve orman yangınlarından kaynaklanan diğer zararlar ile iklim değişikliğinin diğer etkilerinden korunmaktadır.
- Kültürel kaynaklara zarar veren veya zarar vermesi mümkün istilacı bitki türlerinin yönetilmesi ile miras alanın değerini, orijinallliğini ve bütünlüğünü olumsuz bir şekilde etkileyecek, alana bitişik hiçbir gelişmenin olmaması sağlanmaktadır.

Şekil 2. 9 : Mesa Verde Milli Park ve içeriğini gösteren şemalar (NPS, 2020a).

UNESCO kayıtlarında verilen bilgilerin yanı sıra; Mesa Verde Milli Parkı Amerika Birleşik Devletleri Milli Parklar Servisine bağlıdır. Şekil 2.9’de görüldüğü üzere; Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi, Arkeoloji Müzesi, Güvenlik Servisleri, Restoran, Kafe, Hediyelik eşya dükkânı ve otel gibi, ziyaretçilerin ihtiyaç duyacağı birçok birimi bünyesinde barındırmakta ve miras alanının daimi olarak kullanımı, korunması, yenilenmesi ve denetimi sağlanmaktadır. Miras Alanına giriş fiyatları 2020 yılı ile birlikte, 15 dolardan başlamakta olup tarihe ve araç tipine bağlı olarak değişmektedir. Milli Parkın korunmasına uygunsuz bir davranış bulunması halinde cezai işlem uygulanmaktadır. Böylece turist ve ziyaretçilerin miras alanı ile ilgili bilinçlenmesi ve kontrolü sağlanmaktadır (NPS, 2020).

Ayrıca, mevsimlik olarak yılda 4 kere ziyaretçiler için broşür hazırlamaktadır. Şekil 2.10’da örneği verilen broşürler; miras Alanının değerleri ve Milli Park ile ilgili genel bilgiler verip, elden ücretsiz alınabildiği gibi online erişime de açıktır. Bu broşür ile birlikte, ziyaret saat aralıklarını, ziyaretçilerin ilgili mevsime göre yapabilecekleri aktivite çeşitlerini, milli park içerisinde uyulması gereken kuralları, milli park içerisindeki doğal ve kültürel varlıkların korunması gerekliliklerini ve yöntemlerini açıklayıp, bağışta bulunmak isteyenleri de yönlendirmektedir. Böylece miras alanının korunması için toplumsal bilinç ve finansal destek sağlanmaktadır (NPS, 2020b).

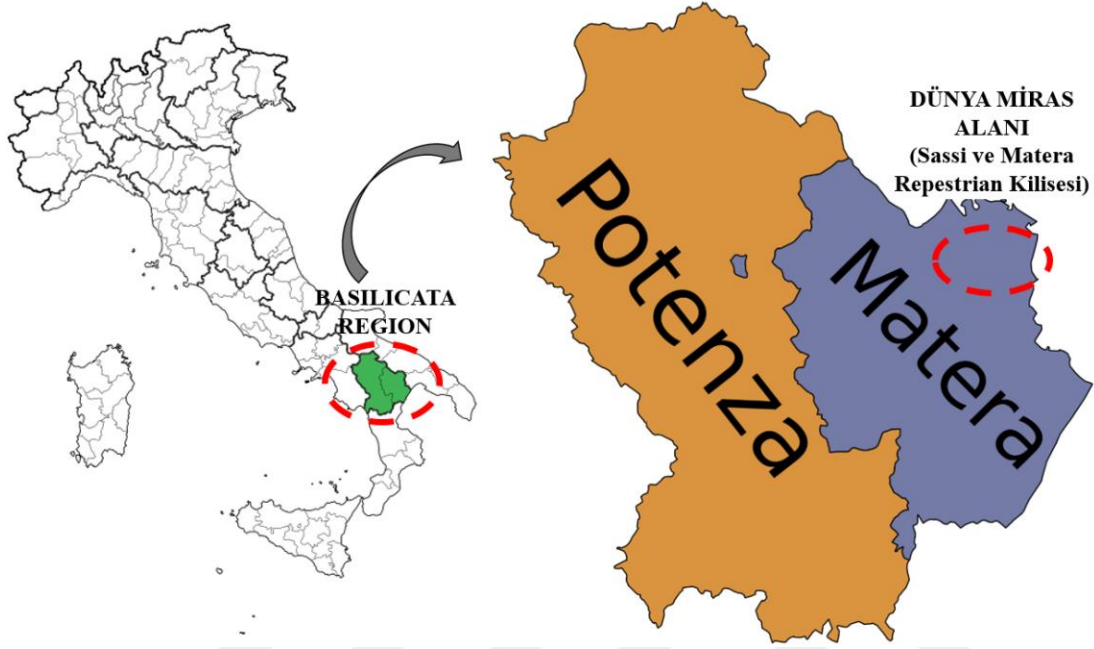
Şekil 2. 10 : Mesa Verde Milli Parkı ziyaretçi büroşür örnekleri (NPS, 2020c).

UNESCO kayıtlarında verilen; Amerika'nın, Colorado Eyaletinde bulunan Mesa Verde Milli Parkının yasal, yönetsel ve teknik araçları özelliklerini incelendiğinde, miras özelliğini gösteren her değer bütüncül olarak içerisinde bulunduğu 21 bin hektar gibi büyük bir alanın kamulaştırıldığı, koruma altına alındığı ve konut gelişime izni verilmediği görülmektedir. Uzun Vadeli Koruma Planının yanı sıra, yönetsel planları da mevcuttur. Erozyon, yangın ve istilacı bitkiler tarafından tehdit altında olan varlıklar mevcuttur ancak kültürel miras alanlarının restorasyonu ve korunması kadar, doğal miras için de çalışmalar ve faaliyetler geliştirilmektedir. Bu nedenle, miras alanı kültürel özelliği ile Dünya Mirası Listesinde olmasına rağmen, kültürel ve doğal değerlerinin birlikte değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

2.3.2 İtalya, Basilicata Bölgesi, Sassi ve Matera Repestrian Kilisesi Parkı

İtalya'nın güneyinde, Basilica Bölgesinde bulunan Matera kenti içerisindeki eski kent bölgesi Sassi (Kaya/Taş) olarak adlandırılmaktadır. Sassi di Matera (Matera'nın taşları) olarak bilinen kalkerli kayaya oyulmuş mağaralar, evler, kiliseler gibi birçok

değerin birleşiminden oluşan Dünya Kültürel Miras Alanlarıdır. Akdeniz bölgesinin göze çarpan, dokunulmamış ilk insanlara ait yerleşim alanı örneği olan bu miras alanı doğal araziye ve ekosisteme muhteşem uyumu nedeniyle öne çıkmaktadır (WHC, 1993).

Şekil 2. 11 : İtalya, Basilicata Bölgesi, Sassi ve Matera'nın yeri (yazar tarafından üretilmiştir).

1,1016 hektarlık alanı kapsayan bu kültürel miras değerlerinin 4,365 hektarlık bir tampon bölgesi bulunmaktadır. UNESCO Dünya Mirasları Listesine 1993 yılında girmiştir. Matera ve Sassi'nin Üstün Evrensel Değerini destekleyen karakteristik özelliklerini gösteren alanın içerisinde, Rupestrian Kiliseleri Parkı, anıtlar ve mekânsal değere sahip sivil mimarlık örneklerinin bulunmaktadır. Bu, antik kent merkezi 2000 yılı aşkın bir süredir insan yerleşiminin kanıtlarını göstermekte olup, vadilerin karşı tarafındaki yayla platosu miras alanı sınırları içerisinde yer almaktadır. (WHC, 1993).

Sassi di Matera Dünya Miras Alanı, iii, iv ve v nolu kriterler olan (WHC, 1993);

(iii) Eşsiz veya nadir görülen, yaşayan veya yok olmuş bir medeniyete ya da bir kültürel geleneğe ait özellikler taşıması

(iv) İnsanlık tarihinin belli bir dönemi veya dönemlerini gösteren, üstün bir bina çeşidi, mimari, teknoloji veya peyzaj örneği olması;

(v) Geleneksel insan yerleşiminin, bir kültür veya kültürlerle has kara veya deniz kullanımına veya özellikle de geri döndürülemez değişimlerin etkisi altında

savunmasız hale gelen doğayla insan etkileşimine üstün bir örnek olması; özelliklerini sağlamaktadır. Bu kriterlerin alana özel değerlendirmesi aşağıdaki gibidir (WHC, 1993);

Kriter (iii): Sassi ve Matera Rupestrian Kiliseleri Parkı, jeomorfolojik ortamına ve ekosistemine mükemmel bir şekilde uyarlanmış ve iki binden fazla süreklilik kayaların işlenmesi ile gelişmiş yerleşimin olağanüstü bir örneğini temsil etmektedir.

Kriter (iv): Kasaba ve park alanı, insanlık tarihinde bir dizi önemli aşamayı gösteren mimari bir topluluk ve peyzajın olağanüstü bir örneğini sergilemektedir.

Kriter (v): Kasaba ve park, zaman içinde doğal çevresi ile uyumlu bir ilişki sürdüren bir kültürün evrimini gösteren geleneksel bir insan yerleşiminin ve arazi kullanımının olağanüstü bir örneğini temsil etmektedir.

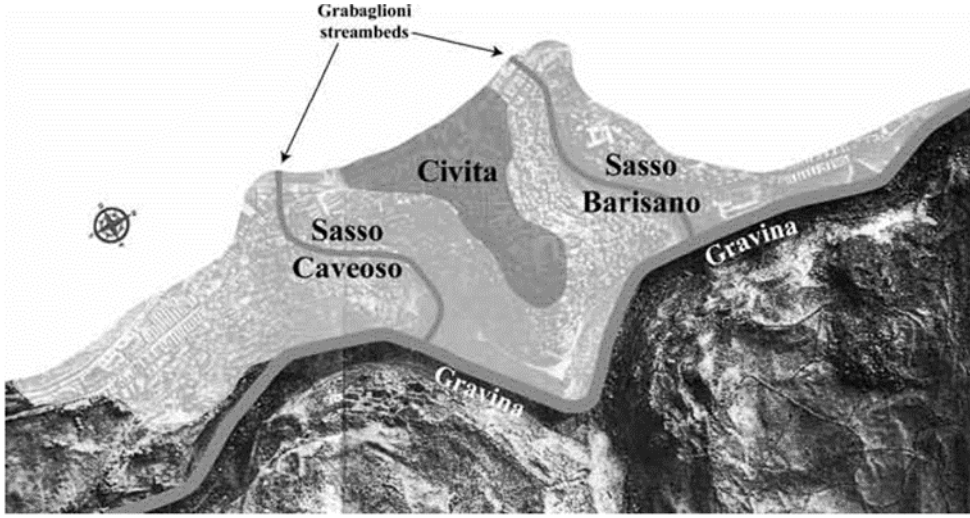
Şekil 2. 12 : Matera, Sassi'den bir görünütü (Url-3).

Dünya Mirasının Bütünlüğü ve Otantikliği

Dünya Miras Alanı içerisinde bulunan; doğal mağaralardaki ilk ikamet in çekirdeği olan kent parçası Civita olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, Sasso Caveoso ve Sasso Barisano'daki yerleşimlerdeki eski evler ve kazılan blok duvarla çevrili basit mağaralar bulunmaktadır. Civita'da 13. Yüzyılda Romanesk katedrali inşa edilmesinin ardından; Barisana ve Caveoso, birleşimi ile 15. Yüzyılda Casalnuovo Bölgesinin gelişmiştir. Ardından ve 17-18. Yüzyıllarda Piano diye bilinen kent omurgasının eklenmesiyle,

miras alanı içeriğini belirleyen sınırların referanslarını oluşturmaktadır. (WHC, 1993)

Şekil 13’de eski kent dokusu alanların şeması gösterilmektedir.

Şekil 2. 13 : Mataro, Sassi eski kent alanının parçaları (Toxey, 2016, s.21).

Miras Alanının Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Yasal ve Yönetmelik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Sassi ve Rupestrian Parkının korunması için kullanılan yasal ve yönetmelik araçlar aşağıdaki gibidir (WHC, 1993);

- Sassi ve Rupestrian Kiliseleri Parkı Miras Alanının, kültürel mirasın korunması D.lgs 42/2004 kodlu, Kültürel Miras ve Manzaralar Kanununda tanımlanmıştır Bu ulusal düzenleme, miras alanını etkileyen herhangi bir müdahale veya faaliyet için Kültürel Miras ve Faaliyetler Bakanlığı’nın yerel ofislerinin ilgili birimi tarafından önceden onay alınmasını gerektirir.
- Mataro tarihi alanın çoğu Devlete aittir ve 771/1986 sayılı Kanun uyarınca Mataro Belediyesine kiralanmıştır. Yasa, tarihi bölgenin yönetimine ilişkin sorumluluğu belediyeye doğrudan devretmektedir.
- Belediye, Dünya Mirası mülkünün planlamasını yönetmek için Kültürel Miras ve Faaliyetler Bakanlığı’nın çeşitli yerel ofisleri ile işbirliği içinde özel bir “Ufficio Sassi” birimi kurmuştur.
- Miras Alanı, Basilicata 11/1990 sayılı Kanunu ile bölgesel korumaya sahiptir. Yasa, Mataro Rupestrian Kiliseleri Arkeolojik Tarihi Tabiat Parkı Enstitüsü’nü oluşturmuştur.

- Sassi Ofisi, Dünya Mirası mülkündeki hem kamu hem de özel yapılar için bina ticaret düzenlemelerine uyulmasını sağlamak; İtalyan devlet binalarının idaresi; özel ve kamu binalarının ve anıtların restorasyonu için vergi tahsisi; ayrıca sit alanı ile ilgili bilgilerin artırılması için tarihi belgelerin tanımlanması gibi sorumluluklara sahiptir.
- Matera Belediyesi, Sassi Ofisi ile işbirliği içindedir. Sit Alanının turist erişimi ve kültürel kutlamaları için stratejileri belirleyen ve uygulamaya koyan turizm ve kültürle ilgilenen başka merkezi ve yerel idarelere bağlı ofisler de mevcuttur.
- Matera Rupestrian Kiliseleri Arkeolojik Tarihi Tabiat Parkı Enstitüsü, tarih öncesi ve tarihi arkeoloji alanlarının iyileştirilmesi ve değerlerinin artırılması da dâhil olmak üzere Murgia'nın doğal açık alanını ve arkeolojik alanlarını etkili bir şekilde korumak için yaklaşık 6.500 hektarlık bir alanda koruma sağlamaktadır.
- Basilicata 11/1990 Kanunu ile miras alanı habitatının, doğal ekosistemlerin, biyotik topluluklarının ve habitatlarının, biyotiplerinin ve ilgili jeolojik, jeomorfolojik ve speleolojik oluşumların, suyollarının ve ilgili hidrolojik sistemlerin korunmasını, değerlendirilmesini ve yönetilmesi sağlanmaktadır.
- Basilicata 11/1990 Kanunu, turizm ve diğer ekonomik faaliyetlerinin verimli, sürdürülebilir kalkınmasını teşvik etmektedir. Turizmin organizasyonlarını bilinçlendirici ve destekleyici koruma faaliyetleri eğitimi ve tanıtımı sağlamaktadır.
- Basilicata 11/1990 Kanunu, Antropolojik aborijin değerlerin korunması için, özellikle kırsal yerleşimlere atıfta bulunarak, daha fazla hazırlık yapar. Bu hükümler, aynı bölgesel kanunla düzenlenen Park planına entegre edilmiştir.

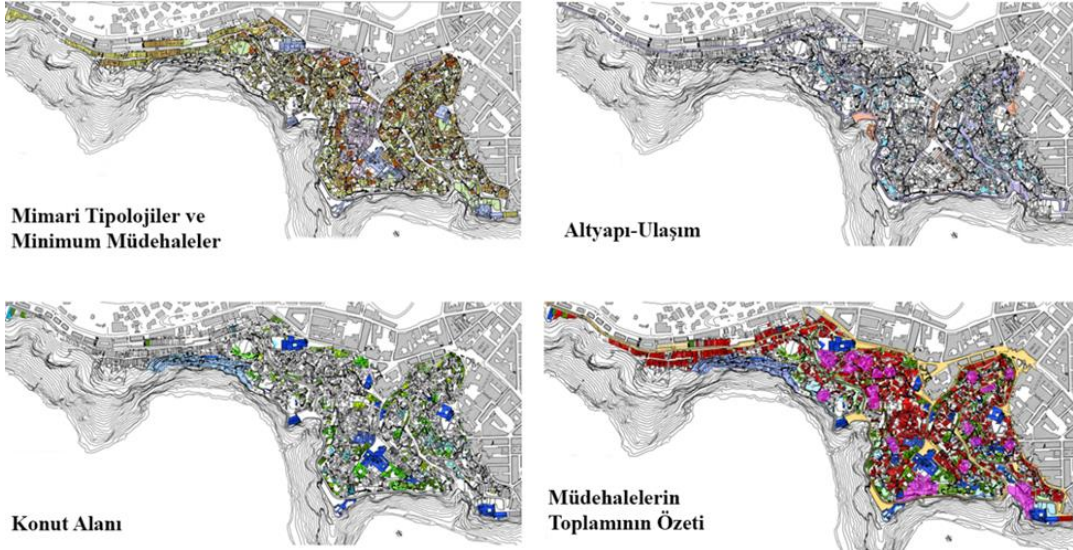
Miras Alanının Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Teknik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Sassi ve Rupestrian Parkının korunması için kullanılan teknik araçlar aşağıdaki gibidir (WHC, 1993);

- 771/1986 sayılı yasa uyarınca, alanın uygun kullanımı için iki kentsel plan . Bunlar, Sassi bölgelerinin ve yayla platosunun mimari, kentsel, çevresel ve

ekonomik iyileşmesini sağlamak için müdahaleler ve yetkili kiralama için kuralları ve yöntemleri tanımlar.

- İkinci plan, Sassi'yi rehabilite etmek ve yerel bir yerleşim halkını yeniden kurmak için bir araç olarak konut gelişimine özel bir vurgu yapmaktadır.
- Özel 771 sayılı Kanun, antik Sassi bölgelerinin mimari, kentsel, çevresel ve ekonomik korunmasını sağlamak ve yayla platosunu korumak için özel ve kamu partileri arasında bir yönetim planının oluşturulmasını sağlamıştır.
- Rupestrian Kiliseleri Parkı, Park planlarını uygulamak için gerekli faaliyetleri ve müdahaleleri planlayan ve yürüten Parkın yönetim organı ile işbirliği için hüküm veren 2/1998 Bölge Kanunu kapsamında ek korumaya sahiptir.
- Yaklaşık 29 hektarlık Sassi'nin, koruma amaçlı imar ve yenileme planları yarışmaya açılarak, birçok tartışmanın ardından 1975 ve 1977 yılları arasında hazırlanıp, onaylanmıştır.
- Altyapı ve yeşil ağlarla karakterize iki bağlanma alanıyla düzenlenen yeni şehir, geniş bir yelpazedeki toplu ve yeşil alanların ve kentsel tasarımdaki kirletmenin kalitesi için "İskandinav" olarak adlandırılan mahallelerin toplamı olarak tasarlanmıştır.

Şekil 2. 14 : Sassi kentsel tasarım projelerinin müdahale biçimlerinin açıklandığı planlar (Andrisani, kişisel görüşme, 2019).

Şekil 2. 15 : Sassi kentsel tasarım projelerinden öncesi ve sonrası çizimleri (Toxey, 2016).

Ayrıca, Şekil 2.14 ve Şekil 2.15’de gösterildiği gibi Sassi Kentsel Tasarım Projesi ile altyapı, ulaşım, odak, yapı tipolojisi ve birçok alana dair yenileme projeleri yapı ölçeği, yapı adası ölçeği, mahalle ve kent ölçeği şeklinde 3 boyutlu çalışmaların ve analizlerinde bulunduğu, detaylı ve bütüncül bir şekilde tasarlanmıştır. Sassi yeni bir kentsel planlama kültürü geliştirerek; yeni yapıların geliştirilmesinden ziyade, altyapının tekrar kullanılması ve çevresel sürdürülebilirlik ile dayanıklılığı sağlayan bir sistem geliştirmiştir (Marcello & Pascale De, 2016).

UNESCO kayıtlarında verilen, İtalya’nın Basilicata Bölgesi, Matera kentinde bulunan, yaklaşık 1.000 hektarlık Dünya Miras Alanı ile yaklaşık 4.400 hektarlık tampon bölgenin yasal, yönetsel ve teknik araçları incelenmiştir. Özellikle eski kent bölgesi Sassi’nin devlet malı olduğu, özel sektöre ve kişilere kullanım için kiralamaya gidilen bir alan yönetimi sistemi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, miras alanının korunmasına yönelik yasal ve yönetsel birimler, halkın bilinçlendirilmesi içinde çalışmalar sürdürmektedir. Bu nedenler ile birlikte, merkezi ve yerel yönetimlerin ortak çalışması sonucu olarak geliştirilen kentsel tasarım projelerin hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetlenmesi süreçleri bütüncül olarak ilerlemiş, neredeyse mutlak miras koruması ve yenilenmesi sağlanmıştır. Fiziksel kentsel yenileme süreci başarılı olarak değerlendirilebilir. Ancak, sosyal açıdan bu kentsel yenileme sürecinin de incelenmesi bu örnek için önemlidir.

Şekil 2. 16 : Sassi yerleşim alanından, II. Dünya savaşı sonrası, yenileme öncesi görüntüler (Toxey, 2016).

Kentsel yenilenmenin başlangıç sebebi, endüstriyel devrimin ardından; modernleşme ve hayat seviyesinin arttığı kentlerin aksine, Sassi altyapı problemleri, yoksulluk gibi birçok soruna sahip olmasıdır. Özellikle, Sassi'deki yaşam şartlarındaki zorlukların boyutu yazar Carlo Levi'nin "İsa Eboli'de Durdu" kitabında şahit olduğu sorunları gündeme getirmesiyle uluslararası bir ilgi odağına dönmüştür. II. Dünya Savaşı'nın ardından, her kentte oluşan yıkımların, fakirliğin ve sıkıntıların yansımaları Matarayı da etkilemiştir (Toxey, 2016). Söz konusu dönemdeki kentteki yoksulluk ve sorunlar Şekil 2.16'da gözlemlenmektedir.

Kuzey ve Güney İtalya arasındaki gelişmişlik farkı, Sassinin o zamanki kent yaşam tarzı ve koşullarını sorun olarak değerlendirmesine neden olmuştur. Herhangi bir altyapının; kanalizasyon, tuvalet, elektrik vb bulunmadığı bu kentte, insanlar ve hayvanlar birlikte mağaralarda yaşaması, yetkililerin dikkatini çekmiştir. Çünkü Matera sadece fakir ve insan yaşama standartlarının altında bir kent olarak değil, Güney İtalya'nın gerçeklerinin sembolü olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. 1950 yılında Sassi'yi ziyaret eden İtalyan Başbakanı Alcide De Gasperi'nin burayı "ulusal rezalet, utanç" olarak belirlemesinin ardından dönemin hükümeti hızlı ve sert adımlar atarak kentin ve kent yaşayanlarının hayatını tamamen değiştirecek, olan Matera kentsel yenileme sürecini başlatmışlardır (Toxey, 2016).

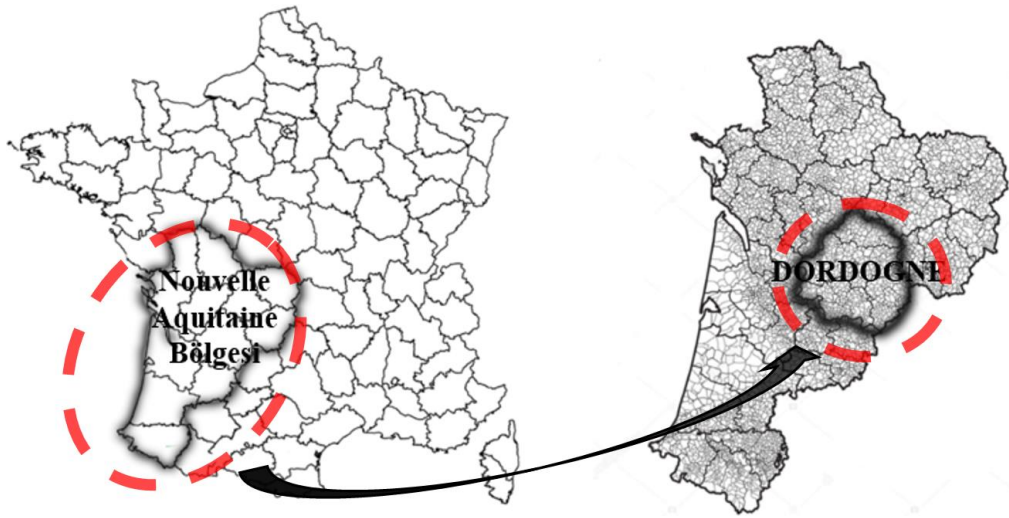
1950'de "Ulusal Utanç" ilan edilen Matera nüfusunun %70'i olan yaklaşık 15,000 kişinin (Yenilenme Alanı olan eski kent alanı Sassi'de yaşayan nüfus), 1960'ların ortalarına gelindiğinde tamamen tahliye edilmiştir (Felicetti, 2016). 30 yıl boyunca "yaşam" değil, "inşaat" alanı olan Sassi'ye, yenilenmenin tamamlanmasının ardından, tahliye edilen nüfusun sadece %10'u geri dönmüştür. 1993'de UNESCO Dünya Mirası Listesine girmesi ile kentin sosyal yapısını oluşturan; özü ve kimliği tamamen

değişmiş, çiftlik kasabasından, turizm odağına dönüşmüştür (Andrisani & Bernardo, 2016). Yani, bu Dünya Mirası örneğinin kentsel yenileme yönteminde kullanılan; yasal, yönetsel ve teknik araçlar; yerleşim alanı yaşayanlarının yerinden edilip, soylulaştırmaya neden olmuştur.

Mevcut durumda, Matera ve Sassi 2019 yılı Matera Avrupa'nın Kültür Başkenti olarak seçilmiştir. Tarihi Sassi yerleşim alanı ve modern Matera kasabası arasındaki tampon bölgedeki gelişim konusunda, eski mahalleler üzerinde olumsuz bir etki oluşması tehdidi mevcuttur (Rizzi, 2019). Ancak kültürel miras alanı genel olarak iyi korunmuş ve sahip olunan değerler ile alt yapısı bütüncül olarak yenilenmiş durumdadır. Ancak, eski kent olan Sassi yaşam alanından çok turistik bir mekâna dönüşmüş, orada daha önce var olmuş olan sosyal doku yok edilmiştir. Miras Alanındaturizmin artması ise, üstün evrensel değerlerin sunumu ve ambiyansı üzerinde olumsuz etkiler yaratması ihtimali nedeni ile tehdit oluşturmaktadır.

2.3.3 Fransa, Vezere Vadisi Dekore Edilmiş Mağaraları ve Tarih Öncesi Bölgeleri

3. örnek olan; Fransa'nın, Nouvelle-Aquitaine Bölgesinde yer alan Dordogne İlindeki Vézère Vadisi, Paleolitik zamanlara ve yaklaşık otuz dekore mağaraya dayanan 150'den fazla değer içeren ayrıcalıklı bir tarih öncesi bölgedir. Vézère vadisinde Paleolitik dönemine ait 147 tarihi sit alanı ve 25 dekore edilmiş mağara bulunmaktadır. Kabaca 30km'ye 40km'ye varan bu geniş bölge, vadi etrafında bulunan birçok mağara ve sit alanına sahiptir (WHC, 1979).

Şekil 2. 17 : Fransa, Nouvelle Aquitaine Bölgesi, Dordogne kentinde yer alan Vezere Vadisi'nin yeri. (yazar tarafından üretilmiştir).

1979 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesine giren bu varlık alanı, 1 ve 3 nolu kriterler olan; “İnsanoğlunun yaratıcı dehasını gösteren bir başyapıt olması” ve “Eşsiz veya nadir görülen, yaşayan veya yok olmuş bir medeniyete ya da bir kültürel geleneğe ait özellikler taşıması;” özelliklerini sağlamaktadır. Alana esas kayıtlardaki kriterler aşağıdaki gibi eşleştirilmiştir (WHC, 1979);

Kriter (i): Vézère Vadisi mağaralarında bulunan figüratif topluluklardan bazıları, evrensel olarak tarih öncesi sanatın başyapıtları olarak kabul edilmektedir. 1940 yılında keşfedilen; tarih öncesi sanat eserlerinin başyapıtlarından olan Venus de Laussel (Marquay), Cap-Blanc'ın yüksek kabartmasındaki chevaline frizleri ve özellikle Lascaux Mağarası'nın duvar resimleridir (Montignac). Bu duvar resimleri; ustaca oluşturulmuş av sahnelerine, gözlemlerinin kesinliğine, renklerin zenginliğine ve katmanların canlılığına sahiptir.

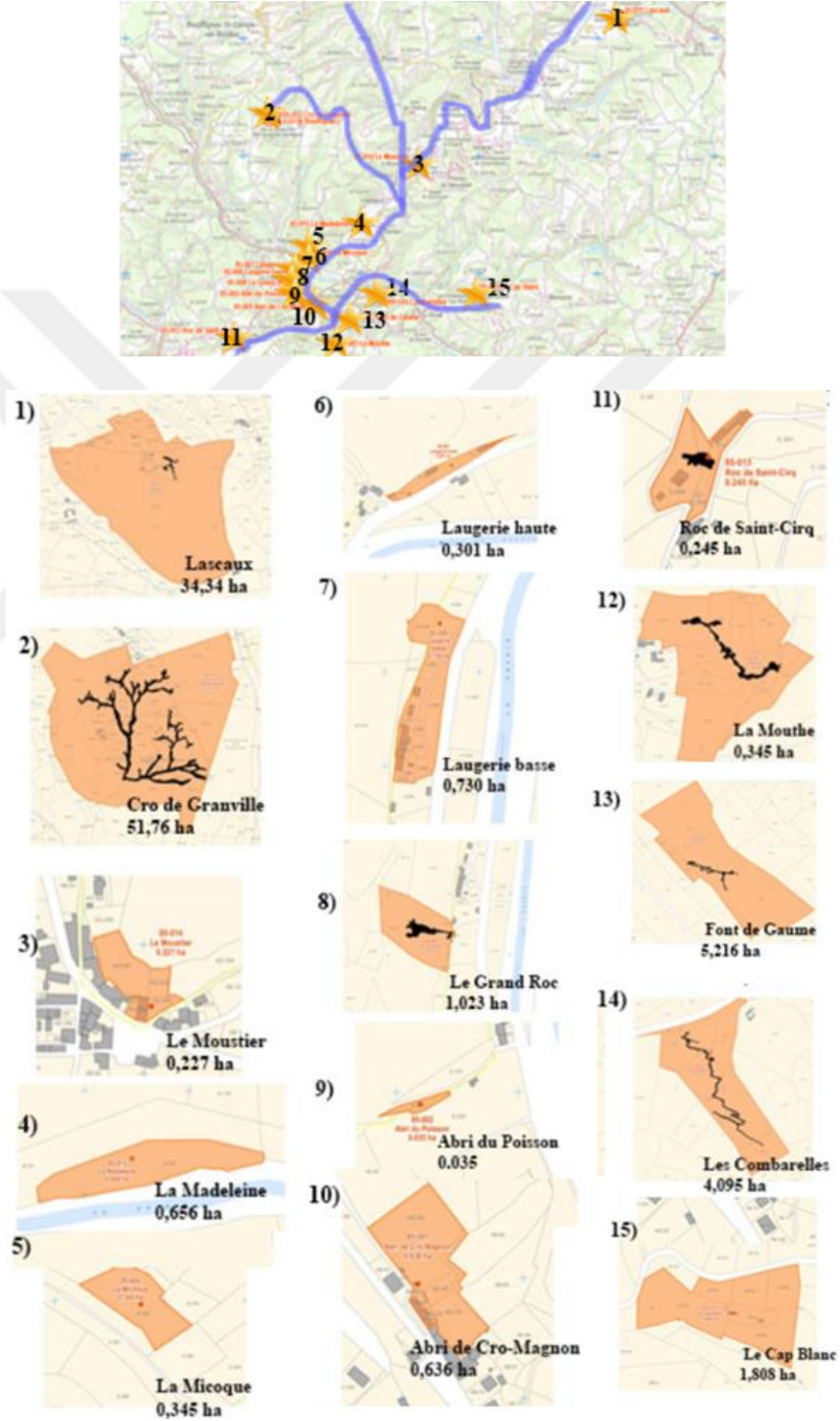
Kriter (iii): Vézère Vadisi'nde bulunan nesneler ve sanat eserleri, anlaşılması çok zor olan soyu tükenmiş medeniyetlerin son derece nadir kanıtlarıdır. İnsanlık tarihinin en uzak dönemleri hakkında çok değerli olan bu kanıtlar, Paleolitik döneme kadar uzanıp ve tarihi, etnolojik, antropolojik ve estetik açıdan olağanüstü ilgi çekici özelliklere sahiptir.

Şekil 2. 18 : Vezere Vadisinde yer alan Lascaux Mağarası sanat eserlerinden bir görüntü (Url-4).

Dünya Mirasının Bütünlüğü ve Otantikliği

Vezere Vadisi boyunca Dünya Mirası Alanı özelliği gösteren 15 tarih öncesi bölge bulunmaktadır. Şekil 2.19’de gösterildiği üzere, vadinin çeşitli yerlerinde bulunan bu miras alanları güçlü bir Paleolitik Dönem işçiliğine tanıklık etmiş olup, birbirlerinden farklı büyüklüğe sahiptirler.

Şekil 2. 19 : Vezere Vadisindeki dünya miras alanlarının konumları (WHC, 2014).

Paleolitik alanların birliği ve yoğunluğu, Vézère Vadisini, Üstün Evrensel Değerin özelliklerini tamamen yansıttığı bir bölge haline getirmektedir. Bu bölge, kronolojileri 400 000 ila 10 000 yıl arasındaki insanlık uğraşlarının ve sanat anlayışının çeşitliliği ile kabiliyetlerini yansıtmaktadır. Sit alanlarının korunmalarına dair esaslar, keşfedildikleri çevrede muhafaza edilmesi ve orijinalliklerini sürdürmelerine dayalıdır. Ayrıca, çevresi ile bütünlüğünün olması da, çoğunlukla geleneksel kırsal bağlamda korunmasına katkıda bulunmaktadır (WHC, 1979).

Bu Dünya Mirasına dair değerler iyi korunmuş ve belgelenmiştir. Bu öncü bölgede araştırmalar uzun süre devam etmiştir ve böylece sit alanı ile ilgili üst seviyede kavrama imkânı sağlanmış ve belgeleme yapılmıştır. Tarih öncesi bu öncü bölgede sürdürölen araştırmalar, merkezi, bölgesel ve yerel toplulukların tamamı için sit alanına dair olağanüstü bir kavrayışa ve anlayışa sahip olacak belgelerin toplanmasını sağlamıştır. Bu belgeler, devlet ve bölgesel topluluklar için ortak bir tanıtım aracı olarak kullanılıp Dordogne Konseyi, Aquitaine Bölgesel Konseyi ve Sant Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile ortak çalışan bir kamu yararı kurumu olan Pole International de la Préhistoire (PIP) ile birlikte halkın Vézère Vadisi ile ilgili bilgilenip, bilinçlenmesini sağlamaktadır (WHC, 1979).

Lascaux'da bulunan resimlerin turistlerin oluşturabileceği tehditler altında olmasından dolayı doğan kaygıdan ötürü 1963 yılında mağara halka kapatılmış ve Devlet tarafından mülkiyet davranılarak kamulaştırılmıştır. Ardından miras alanının uzun vadeli korunması için sıkı yönetim kıstasları getirilmiştir. Ayrıca, Dünya Miras Alanının değerleri yüzeyinde oluşıan biyolojik yayılmaların oluşturduğu tehditler 2000 yılından beri minimize edilmeye çalışılmaktadır (WHC, 1979)

Miras Alanın Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Yasal, Yönetmel ve Teknik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Vézère Vadisi'nin korunması için kullanılan yasal, yönetmel ve teknik araçlar aşığıdaki gibidir (WHC, 1979);

- Dünya Mirası Deęerine sahip 15 tarih öncesi sit alanından oluşıan bu seri, üst düzey yasal korumanın altındadır. Çevre Kanunu uyarınca listelenen Vézère Vadisi'nin sit alanları Tarihi Anıtlar olarak kaydedilmiştir.

- Mağaraların ve içerisindeki değerlerin korumalarını garanti altına almak için, bazı hassas mağaralar güvenlik açıkları nedeniyle halka kapatılmıştır. Erişim her zaman geçici ve izine dayalıdır. Devletin yetkisi altındaki bu miras değerlerinin, korunma durumlarının izlenmesi ve yönetilmesi müzelerinde bağlantılı olduğu bilimsel toplulukların (Ulusal Prehistorya Merkezi, Tarihi Eserler Araştırma Laboratuvarı, Lascaux Mağarası Uluslararası Bilim Konseyi) katılımıyla sağlanır.
- Vadinin özel kısımlarının tamamına esas korunmasına esas uygulamalar ise yıllardır devam etmektedir. Sit alanlarının ve yakın çevrenin korunması ile Montignac'taki Mağara Sanatı Uluslararası Merkezi gibi, Tercaux Mağarası'nın yeni bir kopyasını içeren yorum merkezleri alanlarının korunması ve geliştirilmesi özel politikalara dayanmaktadır.
- Merkezi Yönetim tarafından kontrol edilen yerel komite; tüm diğer ortakların ve paydaşları bir araya getirip, Vezere Vadisi'nin Üstün Evrensel Değerlerinin bütünlüğünü ve özgünlüğünü korumak için gerekli temel konuları, sorunları ve faaliyetleri belirlemekle sorumludur. Dünya Miras Varlığının korunması ile ilgili çalışmalar, "Fransa'nın Büyük Sit Alanları" operasyonun bir parçası olarak Bölgenin miras alanın ve değerlerin korunması ve otantikliğinin sağlanmasına paralel olarak bağlıdır.

UNESCO kayıtlarında verilen; Fransa'nın, Nouvelle Aquitaine Bölgesi, Dordogne İlinde bulunan Vezere Vadisi içerisinde yer alan Dünya Miras Alanları, vadi boyunca dağılmış ve farklı büyüklüklerdedirler. Tarih öncesi dönemlere ait sanat değeri taşıyan değerlere sahip 15 mağara alanı, Fransa tarafından halka ve ziyaretçiye kapatılmış, bu miras alanları kamulaştırılarak koruma altına alınmıştır. Miras değerlerinin orijinalleri yerinde korunmakta ve her türlü tehditte karşı uzmanlar tarafından gözetim altında tutulmakta ve incelenmektedirler. Ancak turizm açısından olumsuz olarak değerlendirilebilecek olan bu durum için yeni bir model geliştirilmiştir.

Vezere Vadisindeki değerlerin 1940'ta keşfi ve ardından halk ve ziyaretçi akımı ile birlikte, Fransa'nın güneybatısında, turizm girişimleri artmıştır. Halkın ve turistlerin bu üstün evrensel değerleri tecrübe etme isteği, turizm sektörünün bölgede artmasına, ancak miras değerlerinin tahribine neden olmuştur. Bu nedenle turizmi ve kültürel mirası birlikte koruyacak; bilim, kültür ve ekonomi dinamiklerini esas alan yeni bir

model geliştirilmiştir. Kamu, özel sektör destekli müze oluşturma ve geliştirme temeline dayanan bu modelin bölgede çeşitli örnekleri bulunmaktadır (Duval, Gauchon, & Smith, 2018).

Les Eyzies-de-Tayac-Sireuil’de bulunan, Vézere Vadisindeki birçok sit alanının keşfini yapmış olan araştırmacı Denis Peyrony’nin, kamu özel işbirliği ile 2004 yılında kurmuş olduğu Ulusal Prehistorya Müzesi (Musee National de Prehistoric) bu modelin örneklerinden biridir. Müze kapsamında; kütüphane, araştırma merkezi ve laboratuvarlar bulunmakta olup, müze ziyaretçilerinin yanı sıra, yapılan yayınlardan ve bağışlardan da gelir elde edilmektedir. Şekil 2.20’de Parisli mimar Jean Pierre Buffi tarafından tasarlanan; 1.500 metrekarelik alanda 18.000’den fazla parçanın sergilendiği bu müzeden görüntüler bulunmaktadır (Musee National de Prehistoria, 2020).

Şekil 2. 20 : Ulusal Tarih Öncesi Müzesinden görüntüler (Musee National de Prehistoria, 2020).

Özel sektör bağlantılı yerinde müzecilik modeli sayesinde, Vézère Vadisindeki mağaralardaki boyanmış kaya sanatları ve Paleolitik kaya sanatı bölgeleri, diğer türden miras alanlarından daha fazla ziyaretçi çekmiş ve bölge tarih turizminin ana odağı haline gelmiştir. Ulusal Prehistorya Müzesi örneği gibi; bir dizi paydaşların önemli kültürel ve turizm yatırımları ile 2016 yılında Lascaux IV Müzesi ve Uluslararası Mağara Sanat Merkezi açılmıştır. Bölgeyi halka tanıtmak ve turizm paydaşlarını koordine etmek için geliştirilen tarih öncesi müzecilik “marka” olarak oluşturulmuş ve iyi bir şekilde geliştirilmiştir (Duval, Gauchon, & Smith, 2018)

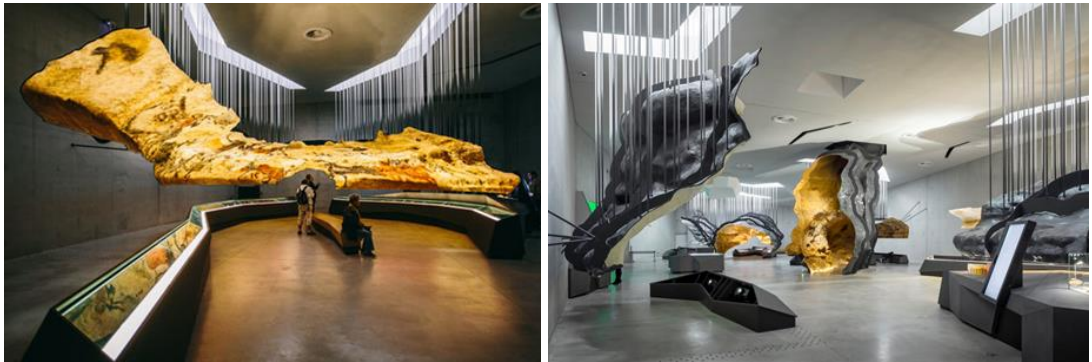
Bir diğer örnek olan, Oslo genel merkezli Snøhetta şirketi tarafından tasarlanan, Lascaux IV Uluslararası Mağara Sanat Merkezi projesidir. Dordogne Genel Konseyi tarafından ihale edilen 8.000 metrekarelik yapının inşaatı 2012 yılında başlamış 2016

yılında tamamlanmıştır. Lascaux Dağının eteklerine tasarlanan tarihi sanat müze merkezi Şekil 2.21’deki gibidir (Lascaux, 2020).

Şekil 2. 21 : Lascaux IV: Uluslararası Mağara Sanat Merkezinin dışından görüntüler, Montignac, Fransa (Snohetta, 2016).

Lascaux IV ile Vézère Vadisinde bulunan Lascaux Mağarasının orijinalinin tamamen yeni bir kopyası ve çağdaş teknolojik yaklaşımlar birleştirilmektedir. Profesyonellerin eşlik ettiği, 32 kişiden daha fazla olmayan turlar; arttırılmış gerçeklik barınakları, mağara, stüdyolar, mağara sanat tiyatrosu, 3D sinema, hayal galerileri ile geçici sergileri ziyaret etmektedirler. 11 dilde bilginin sağlandığı bu sanat merkezinde, kopyası yapılmış mağara ve çizimlerinin korunması ve mağara hissinin yaratılması için müze sıcaklıkları da düzenlenmektedir. Teknolojik gelişmelerin, tarih öncesi sanatı sunmak için nasıl kullanıldığının görselleri Şekil 2.22’de bulunmaktadır.

Şekil 2. 22 : Lascaux IV: Uluslararası Mağara Sanat Merkezi Müzesinden görüntüler Montignac, Fransa (Snohetta, 2016).

Bu model ile miras alanları mutlak bir şekilde korunurken, kamu ve özel sektörün iş birliğiyle geliştirilen araştırma merkezlerinde; Vezere Vadisinde keşfedilen prehistorik sanat eserlerinin aynıları oluşturulmakta ve müzelerde bu eserler ziyaretçilere sunulmaktadır. Böylece, bölgesel kalkınma ve istihdam sağlarken, ziyaretçilerde miras alanının sahip olduğu değerleri deneyimleme şansı elde etmektedir. Bu model aynı zamanda, çağdaş mimari ve teknolojik gelişmelerde kullanılarak, mevcut miras değeri üzerinden yeni değerler üretilmesine de imkân sağlamaktadır.

2.3.4 Türkiye; Göreme Milli Parkı ve Kayalık Kapadokya Bölgesi

Kapadokya Bölgesi, 3. Bölüm’de daha kapsamlı ele alınmasına rağmen, karşılaştırma yapılabilmesi kolaylığı açısından, bu kısımda, diğer örneklerle aynı başlıklarda incelenmiştir.

Türkiye’nin İç Anadolu Bölgesinde yer alan Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Bölgesi, jeolojik yapısından kaynaklanan doğal değeri, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi bir çok medeniyetin mimari ve bir çok yansımalarını taşıyan kültürel değerlerin eşsiz birleşiminin olduğu Dünya Karma (Kültürel ve Doğal) Miras Alanlarındandır (WHC, 1985).

Şekil 2. 23 : Türkiye, İç Anadolu Bölgesindeki, Kapadokya Bölgesi’nin yeri (yazar tarafından üretilmiştir).

Yaklaşık 9 bin hektarlık alanı kaplayan milli park alanı ve kayalık bölgesi ile UNESCO Dünya Mirası Listesine 1985 yılında girmiştir. Erciyes Dağı ile Aksaray Şehrinde bulunan Hasan Dağı, Kapadokya Bölgesinin jeolojik karakteristik dokunun sınırlarını oluşturmaktadır (WHC, 1985).

Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Bölgesi Dünya Miras Alanı 1, 3, 5 ve 7 nolu kriterler olan (WHC, 1985);

(i) İnsanoğlunun yaratıcı dehasını gösteren bir başyapıt olması;

(iii) Eşsiz veya nadir görülen, yaşayan veya yok olmuş bir medeniyete ya da bir kültürel geleneğe ait özellikler taşıması;

(v) Geleneksel insan yerleşiminin, bir kültür veya kültürlerle has kara veya deniz kullanımına veya özellikle de geri döndürülemez değişimlerin etkisi altında savunmasız hale gelen doğayla insan etkileşimine üstün bir örnek olması;

(vii) Üstün doğa olayı veya üstün doğal güzelliğe ve estetik öneme sahip alanları içermesi; özelliklerini sağlamaktadır. Alan özelinde bu kriterler aşağıdaki gibi eşleştirilmiştir (WHC, 1985);

Kriter (i): Kapadokya'nın rupestral kutsal alanları, kaliteleri ve yoğunlukları nedeniyle ikonoklastik sonrası Bizans sanat dönemine tanıklık etmiş vazgeçilmez ve eşsiz bir sanatsal başarı örneği oluşturmaktadır

Kriter (iii): Rupestral konutlar, köyler, manastırlar ve kiliseler, 4. yüzyıl ile Selçuklu Türklerinin gelişi (1071) arasında bölgede bulunmuş Bizans İmparatorluğu'nun bir eyaletinin fosilleşmiş imajını korumaktadır. Böylece kaybolan bir medeniyetin temel kalıntılarını oluşturmaktadır.

Kriter (v): Kapadokya, doğal erozyon ve son zamanlarda turizmin ile birleşik etkileri altında savunmasız hale gelmiş geleneksel bir insan yerleşiminin olağanüstü örneğini oluşturmaktadır.

Kriter (vii): Erozyon sonucu oluşan kuvvetlerin çarpıcı biçimde doğaya yansıdığını gösteren muhteşem bir görsele sahiptir. Ayrıca Dünyaca ünlü, ulaşılabilir ve dokunulabilir peribacaları ile yer şekillerinin ve diğer güzel özelliklere sahip olan bu eşsiz doğa ve kültür unsurları ile etkileşime girmiş diğer özelliklere sahiptir.

Şekil 2. 24 : Göreme Vadisinden bir görüntü(yazarın arşivinden).

Dünya Mirasının Bütünlüğü ve Otantikliği

Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Bölgesi yüzyıllar boyunca insan tarafından yoğun bir şekilde kullanılan ve değiştirilen bir alan olmuştur. Böylece, eşsiz doğal yer şekillerinin insan etkileşimi ve yerleşimi ile geliştirdiği bir uyum manzarasına sahip olmuştur. Bazı konilerde ve sütunlarda deprem ve doğal afet hasarları olmuştur, ancak bu doğal olarak meydana gelen bir olgu olarak görülmektedir. Turistler tarafından aşırı kullanımı, vandalizm bildirileri ve bazı uyumsuz yapılar rapor edilmiştir (WHC, 1985).

Farklı konik kaya yapılarını oluşturan erozyon süreçleri yeni peribacaları ve kaya sütunları oluşturmaya devam edeceği belirtilmiştir, ancak bu sürecin oranı nedeniyle, miras alanının doğal değerleri sürdürülemez kullanım nedeniyle hala tehdit altında bulunmaktadır. Bölgedeki, kayaya yontulmuş kiliseler, ilgili kültürel yapılar da dâhil olmak üzere mevcut olan her türlü değer ve varlık, esas olarak erozyon, kitle turizmi ve kalkınma baskıları ile bağlantılı olarak tehdit altındadır. Örneğin; C. Texier, H.G. Rott ve Guillaume de Jerphanion gibi akademisyenlerin bahsettiği bazı kiliseler artık bölgede mevcut değildir (WHC, 1985).

Miras Alanı, özgünlük koşulları, değerleri, tarihi ortamı, formu, tasarımı, malzemesi ve işçiliği de dâhil olmak üzere özellikleri olarak, Dünya Mirası kriterlerinde tanınan kültürel ve doğal değerleri yeterince yansıtmaktadır. Bölgede yapı yapmak, yeni malzemeler kullanarak yer üstüne değil, doğal yapıyı oyarak kayalar içerisinde gerçekleşmiş olduğu için, var olan kent morfolojisi ve yeni yapıların gelişimi zorlu bir konudur. Ancak, insan çabasının doğal şartlar uyarınca geliştirdiği bu doku; birbirini takip eden medeniyetler aracılığıyla neredeyse değişmeden devam ettirilmiş ve bir sonraki kuşağın kültürel tutumlarını ve teknik becerilerini etkilemiştir. (WHC, 1985)

Miras Alanın Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Yasal ve Yönetmelik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Bölgesi'nin korunması için kullanılan yasal ve yönetmelik araçlar ve yöntemler aşağıdaki gibidir (WHC, 1985);

- Dünya Mirası mülkiyeti Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kaya Alanları, 2863 sayılı Kültürel ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu uyarınca yasal korumaya tabidir. 2873 sayılı Kanun

uyarınca Milli Park olarak belirlenmiş alan Ürgüp ve Göreme kasabalarının da içerisinde olduğu Nevşehir İli sınırları içerisinde. Ayrıca doğal, arkeolojik, kentsel, karma koruma sit alanlarının olduğu iki yeraltı kenti, beş köy ve 200'den fazla kaya kesme kilise, 2863 sayılı Kanun uyarınca taşınmaz anıt veya alan olarak tescillenmiştir.

- Göreme Milli Parkı ile Kapadokya Bölgesinin yasal olarak korunması, yönetimi ve izlenmesi, ulusal ve bölgesel hükümet idarelerinin sorumluluğundadır. Nevşehir ve Kayseri Bölge Koruma Kurulu, anıtların ve listelenen binaların yasal olarak korunması ve restorasyonu ile ilgili her türlü çalışmanın kaydının yapılması, onaylanması ve yürütülmesi ile yükümlüdür. Ayrıca, kurul; ulusal ve ya yerel idareler tarafından hazırlanan bölgesel ve koruma amaçlı imar planlarını değerlendirir.
- Dünya Mirası olan Kaymaklı ve Derinkuyu'nun yeraltı kentlerinin daha iyi anlaşılmasını amaçlayan tesisler tamamlanmış olup için Göreme ve Paşabağı yerleşimleri için de benzer oluşumlar gereklidir.

Miras Alanının Korunması ve Yönetilmesi için Kullanılan Teknik Araçlar

UNESCO Dünya Mirası Listesinde belirtilen, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Bölgesi korunması için kullanılan teknik araçlar ve yöntemler aşağıdaki gibidir (WHC, 1985);

- Göreme'nin kentsel ve karma kentsel-arkeolojik sit alanları için koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması ile imar kriterleri, tescilli ve diğer yapıların bakım ve restorasyonunda kullanılacak kural ve kılavuzlar sağlanmıştır. Ortahisar ve Uçhisar kasabaları için de benzer planlama çalışmalar yürütülmektedir. Ardından, Ürgüp'teki kentsel koruma alanı için koruma amaçlı imar planı uygulanacaktır. İlgili tüm planlar sürekli olarak güncel tutulacaktır.
- El Nazar, Elmalı ve Meryemana (Meryem Ana) kiliseleri de dâhil olmak üzere erozyon nedeniyle tehlike altında olan anıtlar mevcuttur. Öncelikli eylem gerektiren anıtlar olarak listelenmiş olan bu alanlar için yapı düzeyinde koruma, restorasyon, bakım ve özel önlemler gerekmektedir.

- Bireysel sahalar için koruma amaçlı imar planları ve koruma önlemleri alınırken, alan yönetiminden sorumlu başlıca taraflarca, Dünya Mirası değerlerini korumak için Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Alanı için entegre bir Bölgesel Planın gerekli olduğu kabul edilmektedir. Mülkün yönetimini sağlamak için yeterli mali, siyasi ve teknik destek de gereklidir.

UNESCO kayıtlarında verilen Türkiye'nin, İç Anadolu Bölgesinde bulunan, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Sit Alanının yasal, yönetsel ve teknik araçlarının özellikleri incelendiğinde, miras özelliği gösteren her değer bütüncül olarak ele alınıp yönetilmediği anlaşılmıştır. Çünkü parçacı müdahaleler; (El Nazar, Elmalı Kiliselerinin öncelikli restorasyonu ve kentle ilişkili düzenlemeden bahsedilmemesi) ve ayrık koruma planlarından (Göremenin planlarının tamamlanıp, ardından diğer kasabaların planlarının yapılması ve henüz bölge yönetim planının olmaması gibi örneklerden) bölgede bütüncül yönetsel ve teknik yaklaşımın olmadığı anlaşılmıştır.

Birçok özel mülkün olduğu bu Dünya Miras Alanının korunması, yönetilmesi, finanse edilmesi ve değerlerine müdahalesi kişisel tercihlere bağlı olup, uzun vadeli yönetim planları ve koruma amaçlı imar planları ile düzenlenmeye çalışılmaktadır. Kitle turizmi, bilinçsiz toplum ve özel sektör ile erozyon gibi doğal nedenlerden ötürü de miras değerleri tehlike altındadır.

Bu tez kapsamında, elde edilen UNESCO verileri ışığında Milli Park Alanı, Kentsel Yerleşim Alanı ve Yeraltı kentleri şeklinde Kapadokya Bölgesi içeriğinde bulunan miras değerleri 3 grupta kategorize edilmiştir.

- Kapadokya'nın Göreme Milli Parkı ile Mesa Verde Milli Parkı
- Kapadokya'nın Dünya Mirası Kentsel Yerleşim Alanları ile Sassi ve Matera
- Kapadokya'nın Dünya Mirası Yeraltı kentleri ile Vezere Vadisi Mağaralar

2.3.5 Dünya Mirası örnekleri ile Kapadokya Bölgesi'nin birlikte değerlendirilmesi

UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunan, doğal (kaya) yapı ile insan etkileşimini içeren tarihi, kültürel özellikleri olan üstün evrensel değerlere sahip alan örneklerine

dair veriler sunulmuştur. Çalışmanın bu kısmında ise Kapadokya Bölgesi ile benzer Dünya Mirası Örnekleri birlikte değerlendirilmiş ve karşılaştırmaları yapılmıştır.

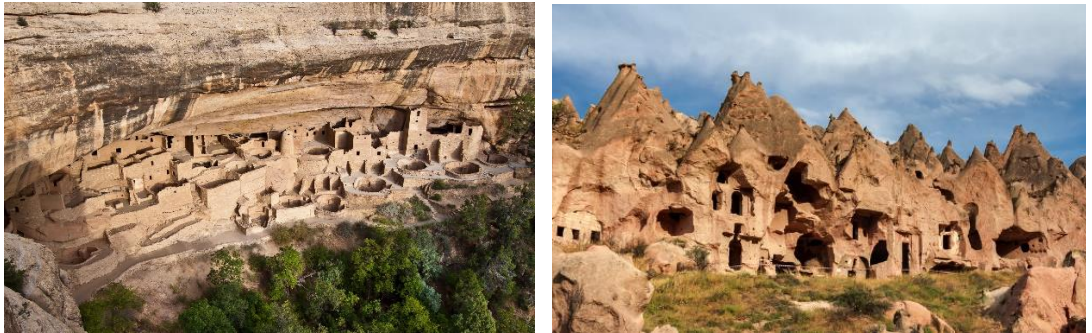
Şekil 2.25’de Dünya Mirası örneklerinin genel özellikleri bulunmaktadır.

	Kapadokya Bölgesi	Mesa Verde Milli Parkı	Sassi ve Matera	Vezere Vadisi
Konum	Türkiye, İç Anadolu Bölgesi	Amerika, Colorado Eyaleti	İtalya, Basilicata Bölgesi	Fransa, Nouvelle-Aquitaine Bölgesi
İçerik	• Milli Park* • Kaya içinde yer alan değer (Mağara, Yeraltı Kenti) • Yerleşim Alanı	• Milli Park	• Yerleşim Alanı	• Kaya içinde yer alan değer (Mağara)
Büyükölük	9,883.81 ha	21,043 ha	• Çekirdek Bölge: 1,016 ha • Çeper Bölge: 4,365 ha	• 147 tarih öncesi sit alanı • 23 mağara
Kriter	Kriter (i) Kriter (iii) Kriter (v) Kriter (vii)	Kriter (iii)	Kriter (i) Kriter (iii) Kriter (v)	Kriter (i) Kriter (iii)
Listeye Kayıt Tarihleri	1985	1978	1993	1979

*Kapadokya Bölgesinde yer alan Göreme Vadisi’nin Milli Park statüsü 21 Ekim 2019 tarihinde 1673 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile kaldırılmıştır.

Şekil 2. 25 : UNESCO verilerince dünya mirası örneklerinin genel özellikleri.

Kapadokya Bölgesi, Dünya Mirası değerleri içerisinde Milli Park Alanı, Mağara ile yeraltı kentleri, yerleşim alanları ve birçok vadiyi barındırmamaktadır.

(a)

(b)

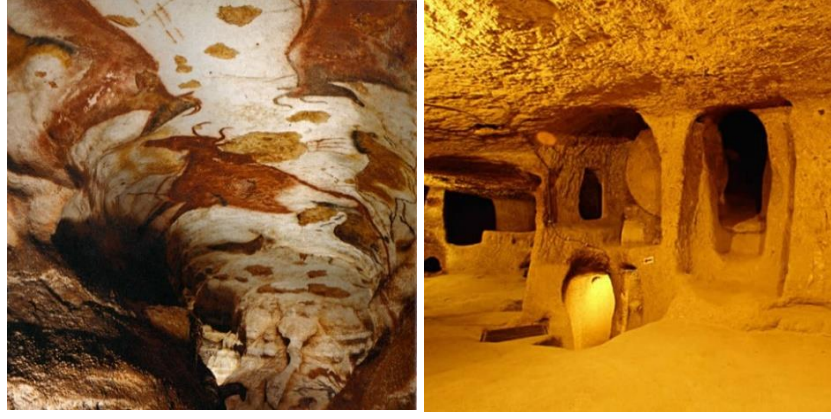
Şekil 2. 26: (a) Mesa Verde Milli Parkı (Url-5) ve (b) Göreme Vadisi (Eski Milli Park) (Url-6).

Şekil 2.26’da Mesa Verde Milli Parkı (a) ve statüsü düşürülmüş Eski Göreme Milli Parkından (b) görseller bulunmaktadır. Mesa Verde Milli Parkı, örnekler arasında Dünya Miras Listesine girmiş ilk varlık alanıdır. Kapadokya Bölgesinde yer almış olan Göreme Milli Parkı gibi kültürel ve tarihi özellikte bir Milli Park alanı olup, 1978 yılından beri Milli Park özelliğini korumaktadır. Ancak, Kapadokya Bölgesi’nde yer alan **Göreme Vadisi’nin Milli Park statüsü Cumhurbaşkanı Kararı (2019) ile düşürülmüştür**. Ayrıca, kaya formu ile insan ilişkisinin sonucu oluşan bu iki miras alanından Kapadokya’nın üstün evrensel değerleri sağlayan 4 kriteri ile mağaralar, yeraltı kentleri, yerleşim alanları gibi daha çeşitli içerikleri olmasına rağmen, Mesa Verde’de Dünya Mirası olarak tanımlanan alan, Kapadokya Bölgesi’nin iki katından daha büyük bir koruma alanına sahiptir.

Şekil 2. 27 : (a) Sassi Yerleşim Alanı (Url-7) ve (b) Uçhisar Yerleşim Alını (Url-8).

Sassi di Matera, Dünya Miras Listesine en son girmiş varlıktır. Üstün evrensel değerlere sahip, tarihi ve kültürel yerleşim alanı olup, Matera ise bu yerleşim alanının bulunduğu kenttir ve Sassi yerleşim alanının çeperini oluşturmaktadır. Kapadokya Bölgesinde, Dünya Miras Listesine kayıtlı tarihi ve kültürel özellik gösteren yerleşim alanları; Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Çavuşin, Karain, Yeşilöz ve Soğanlıdır. Bu yerleşim alanlarının bir kısmı Milli Park sınırları içerisinde yer alırken, bazıları dışında kalmaktadır. Şekil 2.27’de Sassi Yerleşimi (a) ve Kapadokya Bölgesinde yer alan, Uçhisar Yerleşimi (b) gösterilmiştir. Kaya formasyonu ile birlikte gelişmiş Sassi ve Uçhisar insan ve doğa ilişkisi olarak benzer özellikler gösterse bile, bu yerleşim alanlarında uygulanan koruma yaklaşımları birbirinden farklıdır. Sassi’nin miras alanı özelliği gösteren kısmı kamulaştırılıp, kentsel tasarım projesi ile bütüncül ve mutlak bir şekilde korunmuştur. Uçhisar’da ise miras özelliği gösteren alanlar kişisel mülkiyetlerden oluşmakta olup, mülk sahiplerinin inisiyatifine göre restore edilmektedir ve kısmi ve parçalı bir koruma yaklaşımı söz konusudur.

(a)

(b)

Şekil 2. 28 : (a) Lascaux Mağarası (Url-9) ve Derinkuyu Yeraltı Kenti (Url-10).

Vezere Vadisi içerisinde yer alan 23 mağara ve 147 tarih öncesi sit Dünya Mirası Listesine kayıt edilmiştir. Özellikle, mağaralar içerisinde bulunan tarih öncesi sanat eserleri, üstün evrensel değerlere sahip olup Şekil 2.28 (a)'da gösterilmiştir. Kapadokya Bölgesinde ise birçok mağara ve yeraltında gelişim bulunmaktadır, ancak bunlardan sadece; Kaymaklı ve Derinkuyu'da bulunan yeraltı kentleri Dünya Mirası Listesine kaydedilmiştir, bu yeraltı kentlerinin içerisinde bir görüntü Şekil 2.28 (b)'de örneği gösterilmiştir. Vezere Vadisinde yer alan miras değerleri mutlak bir koruma altında olup, sadece bilim insanlarının erişimine açıkken, Kapadokya Bölgesindeki yeraltı kentlerinde ise turistik gezilere herhangi bir ziyaretçi kapatılsa belirlenmeden izin verilmesi söz konusudur.

Kapadokya Bölgesi, Mesa Verde Milli Parkı, Sassi ve Matera yerleşimi ve Vezere Vadisi Dünya Miras Alanı örneklerinin korunmasında ve geliştirilmesinde kullanılan yasal ve yönetsel araçlar Şekil 2.29'da gösterilmektedir.

- Mesa Verde ve Vezere Vadisinde yer alan Dünya Mirasları merkezi yönetim tarafından yönetilmektedir. Sassi ve Matera ile Kapadokya Bölgesi'nin miras değerleri ise merkezi yönetim üzerinden yerel yönetimlerin yetkisindedirler. Ancak değişen yasal ve yönetsel sistem ile Kapadokya Bölgesi de merkezi yönetim tarafından yönetilmeye başlanmıştır.
- Mesa Verde Milli Parkı, Sassi ve Matera ile Vezere Vadisi miras değerleri sırası ile ziyaretçi ve araştırma merkezi, bilimsel enstitü ve konseyinin gözetiminde korunmaktadır.

Yasal & Yönetimsel Araçlar

	Kapadokya Bölgesi	Mesa Verde Milli Parkı	Sassi ve Matera	Vezere Vadisi
Mevzuat	2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 2973 sayılı Milli Parklar Kanunu 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun	Kamu Kanunu 88-577, Yaban Hayatı Koruma Yasası	42/2004 kodlu Kültürel Miras ve Manzaralar Kanunu 771/1986 Sassi di Matera Bölgesinin Korunması ve Geri Kazanımı 11/1990 Basilicata Kanunu	Çevre Kanunu
Merkezi Yönetim	- Kültür ve Turizm Bakanlığı - Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tarım ve Orman Bakanlığı Kapadokya Alan Yönetimi Başkanlığı	Milli Park Servisi	- Kültürel Miras ve Faaliyetler Bakanlığı - Arkeolojik Tarihi Tabiat Parkı Enstitüsü	- Lascaux Mağarası Uluslararası Bilimsel Konseyi - Sanat Eğitim ve Kültür Bakanlığı
Yerel Yönetim	Belediyeler İl Özel İdare Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu	Milli Park Servisi Bünyesinde; - Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi - Arkeoloji Müzesi - Güvenlik Servisleri	- Belediye - Sassi Ofisi	- Aquitaine Bölgesel Konseyi - Dordogne Konseyi

Şekil 2. 29 : Dünya Mirası örneklerinin korunmasını sağlayan yasal ve yönetsel araçlar.

Teknik Araçlar

	Kapadokya Bölgesi	Mesa Verde Milli Parkı	Sassi ve Matera	Vezere Vadisi
Planlama Çalışmaları	Göreme Tarihi Milli Parkı 1/25.000 Ölçekli Uzun Vadeli Gelişme Planı - Koruma Amaçlı İmar Planları (?)	- Mesa Verde Milli Parkı İçin Genel Bir Yönetim Planı - Arkeolojik Sit Alanını Koruma Programı	- Sassi Bölgesi Mimari, Kentsel, Çevresel ve Ekonomik Yönetim Planı - Koruma Amaçlı İmar ve Yenileme Planları - Kentsel Tasarım Projeleri	Fransa'nın Büyük Sit Alanları kapsamındaki peyzaj, gelişme ve iyileştirme çalışmaları

Şekil 2. 30 : Dünya Mirası örneklerinin korunmasını sağlayan teknik araçlar.

Şekil 2.30’da Dünya Mirası örneklerinin, varlıklarını korumak için kullandıkları teknik araçlardan, planlama çalışmaları gösterilmektedir.

- Mesa Verde Milli Parkı’nın Genel bir Yönetim Planı ve Arkeolojik Sit Alanını Koruma programı varken, Kapadokya Bölgesinde yeni gelişmekte olan sistem nedeniyle planlama çalışmalarının hiç birinin işlevi bulunmamaktadır. Göreme Tarihi Milli Parkı Planı iptal edilmiştir. Bölgeye esas bir yönetim planı bulunmamaktadır. Bölgeye esas kapsayıcı bir onaylı plan bulunmamaktadır.
- Sassi yerleşim alanı için çok boyutlu yönetim planları, Koruma Amaçlı İmar ve Yenileme Planları ile Kentsel Tasarım Projeleri bulunmaktadır. Kapadokya Bölgesinde bulunan yerleşim alanları içinse; herhangi bir yönetim planı bulunmamaktadır. Bölgedeki yerleşimler için hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planları parçalıdır. Ayrıca, Bölgedeki yerleşimler için hazırlanan K.A.İ.P’lerin bazıları onaylı iken, bazıları onaylı değildir. Değişen sistem ile mevcut K.A.İ.P’lerin akıbetinin ne olacağı bilinmemektedir.
- Vezere Vadisinde olduğu gibi Kapadokya Bölgesi mağaraları ve yeraltı kentlerinde peyzaj geliştirme ve iyileştirme çalışmaları bulunmamakta ve Türkiye’de Büyük Sit Alanı Organizasyonu ve etiketi olmadığı için, belirli bir standartlarda yönetilmemektedirler.

Şekil 2.31’de Dünya Mirası örneklerinin, varlıklarını koruma yaklaşımları ve uygulamaları gösterilmiştir;

- Mesa Verde Milli Parkı’nın üstün evrensel değerlere sahip varlıkları sürdürülebilir bir şekilde korunmakta, bölgede turizm ve sektörün yan etkileri ziyaretçi kontrol sistemlerinin geliştirilmesi ile kontrol altında tutulmaktadır
- Sassi ve Matera’nın üstün evrensel değerlere sahip varlıkları fiziksel olarak korunmaktadır, ancak sosyal kimlik ve miras olarak sürdürülebilirlik söz konusu olmamıştır.
- Vezere Vadisi’nin üstün evrensel değere sahip varlıkları sürdürülebilir bir şekilde korunmakta, Bölge’nin turizm potansiyeli müzecilik modeli ile kalkınma sağlamaktadır.

Koruma Yaklaşımları ve Uygulamaları

Kapadokya Bölgesi	Mesa Verde Milli Parkı	Sassi ve Matera	Vezere Vadisi
Dünya Mirası Değerlerini Kısmi Koruma • Milli Park statüsünü düşürme • Yönetimsel ve bütüncül bir planın olmaması • Kaya içerisinde yer alan (yeraltı kentleri ve mağaralar) değerleri müze olarak turizme ve kullanıma açma • Taşıma Kapasitesi ve ziyaretçi sayılarının kontrol edilmemesi • Yerleşim alanlarında, yeni gelişim ve bireysel müdahalelere K.A.İ.P'ler ile izin vermesi	Dünya Mirası Değerlerini Mutlak Koruma • Milli Park mülkünü kamulaştırması • Statüsünün korunması • 4 mevsim korunma, geliştirilme ve denetleme için bilimsel ve servis elemanları çalıştırması • Mevsimsel Broşürler yayımlayarak bilinçlenmeyi sağlama, yayın yaparak finansal destek toplaması • Milli Parkın Taşıma Kapasitesi ve ziyaretçi sayılarının belirlenmesi ve kontrol edilmesi	Dünya Mirası Değerlerini Mutlak Koruma • Yerleşim alanında toplu kamulaştırması • Kentsel tasarım projeleriyle, altyapı ve üst yapı projelerini birlikte planlayarak uygulaması • Devlet tarafından, yenilenen yapıların özel sektöre kullanım amaçlı kiralaması • Yenileme süreci sonrası soylulaştırmanın meydana gelmesi	Dünya Mirası Değerlerini Mutlak Koruma • Kaya içerisinde yer alan değerleri (mağaraları) devlet tarafından kamulaştırma ve sadece bilimsel amaçlı kullanıma izin vermesi • Turistik talepleri ve turizm sektörünü; yatırımcılar için özel sektör kamu işbirlikçi müze oluşturma modeli ile desteklemesi • Müzecilikte marka haline gelmesi

Şekil 2. 31 : Dünya Mirası örneklerinin korunma yaklaşımları ve uygulamaları.

Bu veriler uyarınca, Kapadokya Bölgesinin diğer örnek alanlara kıyasla etkili ve sürdürülebilir bir biçimde korunmadığı anlaşılmaktadır. Milli Park Alanı statüsü kaldırılmış, üstün evrensel değerlere sahip peri bacalarının yoğun olduğu birçok vadi ve park alanı; denetim sistemi olmadan savunmasız durumdadır. Ayrıca, mağara ve yer altı kentlerinin tamamının araştırılması, belgelenmesi ve tescili yapılmadan kullanıcı, turist ve ziyaretçiye açık bırakılmıştır. Ayrıca bölgede yer alan müzelerin hiçbirisi için taşıma kapasitesi, ziyaretçi kontrolü ve denetimi bulunmamaktadır. Kullanıcı, turist ve ziyaretçiler, hiçbir denetim olmadan eşsiz değerlere temas ve müdahale edebilmektedirler.

Kapadokya Hakkındaki Kanun'un çıkması ve Kapadokya Alan Başkanlığının kurulması ile Kapadokya Bölgesindeki koruma yaklaşımları ve uygulamalarının paradigma değişiminin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, değişmekte olan sistemin yasal, yönetsel ve teknik araçlarının geliştirilmesi için; mevcut sorunların detaylı ve yerinde değerlendirmesi gerekmektedir. Böylece, mekânsal, uygulanabilir ve ihtiyaç

duyulan özömler üretiler. Bu nedenle, ilerleyen bölümlerde çalışma alanı olan Kapadokya Bölgesi daha detaylı olarak incelenmiştir.

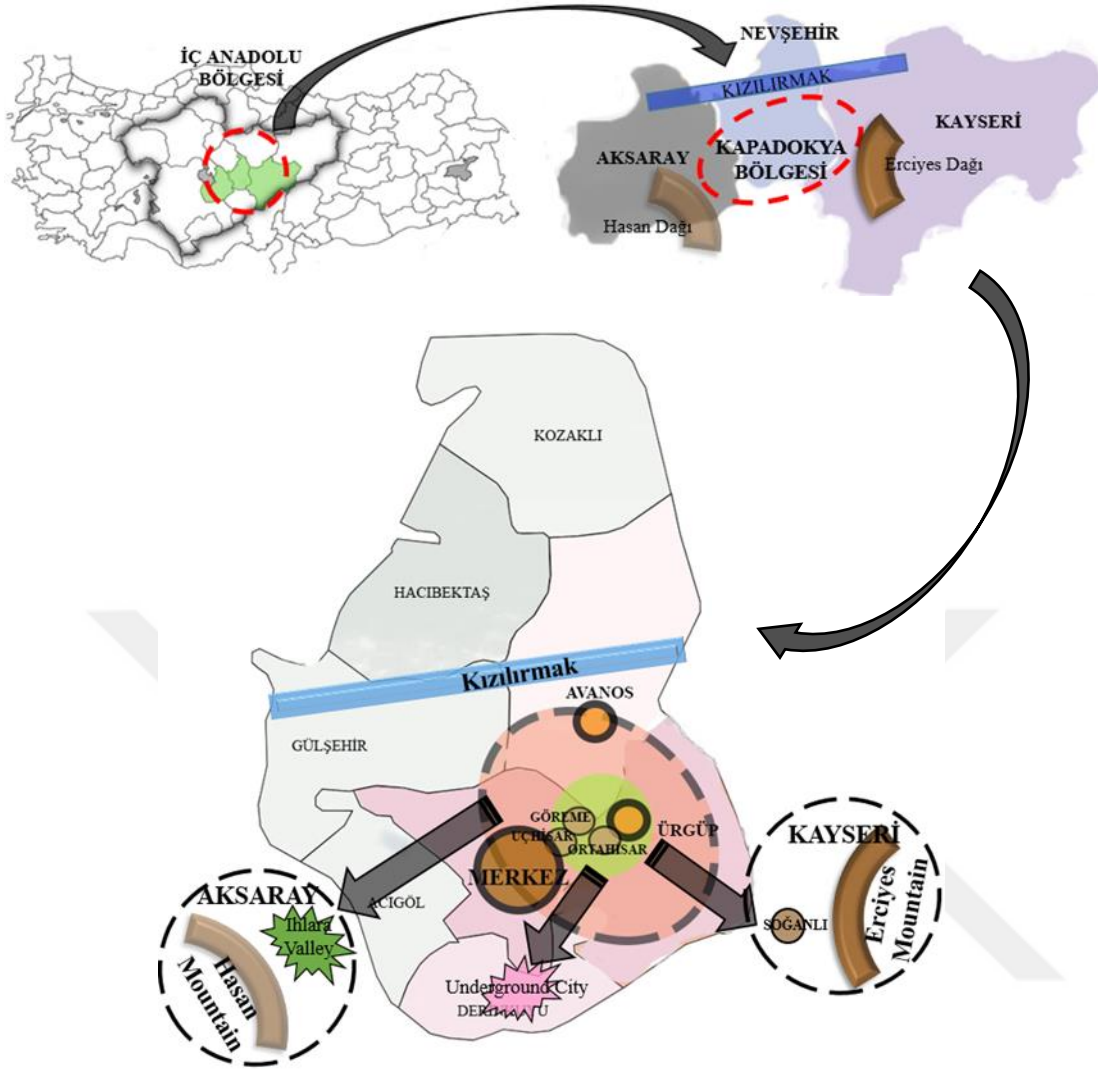
3. ÇALIŞMA ALANI: KAPADOKYA BÖLGESİ

Bu bölümde, Kapadokya Bölgesi ile ilgili, Dünya Miraslarına esas büyük çerçevesinden elde edilen verilerin ışığında, daha detaylı bir araştırma yapılmıştır. 1985 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesine Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Bölgesi şeklinde giren bu bölgenin, kültür ve tabiat varlıkları bütüncül bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu miras değerlerine esas koruma ve kullanma yaklaşımlarının 2020 yılına kadar değiştirdiği paradigma değişimleri ele alınıp, Kapadokya bölgesindeki Dünya Miras değerlerinin korunması için kullanılan ve geliştirilen yasal, yönetsel ve teknik araçlar tartışılmıştır.

3.1 Kapadokya Bölgesinin Konumu ve Kapsamı

UNESCO Miras Listesi tanımına göre; Kapadokya Bölgesi, İç Anadolu Bölgesinde yer alan erozyonla oluşmuş dağ sıraları, vadileri ve ‘peri bacası’ şeklinde tabir edilen oluşumların birbirini izlediği alanın bütünüdür. Nevşehir ili, Ürgüp ve Avanos ilçeleri, Karain, Karlık, Yeşilöz ve Soğanlı yerleşimleri ve Kaymaklı ve Derinkuyu yer altı şehirleri arasındaki alanı kapsadığı belirtilen bu bölge, güneyde Hasan Dağı (Aksaray) sıraları, doğuda Erciyes Dağı (Kayseri) ve kuzeyde Kızılırmak ile sınırlandırılmıştır.

UNESCO, Kapadokya Bölgesini geniş bir alan olarak tanımlamış olsa da, bölge içerisinde üç kategoride tanımlanabilecek altı varlık, Dünya Miras Listesinde bulunmaktadır. İlk kategori, Göreme Milli Parkı olarak tanımlanan bölgenin; doğal, kültürel, sosyal özelliklerinin yoğun olduğu sınırlar içerisindeki Açık Hava Müzesini, dört kasabayı ve iki kırsal yerleşimi ve birkaç vadiyi kapsamaktadır. İkinci kategori ise; Milli Park sınırları dışarısında kalan Soğanlı, Yeşilöz ve Karain gibi kırsal yerleşimlerdir. Üçüncü olarak, Derinkuyu ve Kaymaklı yeraltı kentleri tanımlanabilir (WHC, 1985). Kapadokya Bölgesinin UNESCO Listesinde tanımlanan sınırları ve tescil edilen miras değerleri Şekil 3.1.’de görülmektedir.

Şekil 3. 1 : UNESCO’da tanımlanan Kapadokya Bölgesinin konumu, sınırları ve dünya miras değerleri.

Ancak belirtilen geniş sınır tanımı içerisinde bulunup, Kapadokya Bölgesinin Üstün Evrensel Değerlerini taşıyan birçok değer, Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Sit Alanı Dünya Miras Değeri olarak tescillenmemiştir. Şekil 3.2.’de görülen Aksaray İlinde bulunan; Ihlara Vadisi, Şekil 3.3.’de görülen, Nevşehir İlının Ürgüp İlçesinde bulunan; İbrahimpaşa Köyü ve Şekil 3.4’de görülen Cemil Köyü Kapadokya Bölgesi değerlerinin Dünya Mirası olarak tescillenmediği birkaç örnektir.

Şekil 3. 2 : Aksaray İlinde bulunan Ihlara Vadisinden görüntüler (Yazarın arşivinden).

Şekil 3. 3 : Nevşehir İli, Ürgüp İlçesi, İbrahimpaşa Köyünden bir görüntü (Yazarın arşivinden).

Şekil 3. 4 : Nevşehir İli, Ürgüp İlçesi, Cemil Köyünden bir görüntü (Yazarın arşivinden).

UNESCO’da tanımlanan Kapadokya’ya dair bölge ve sınır tanımı üç kenti içeren kapsayıcı ve bütüncül bir perspektife sahiptir. Ancak, bu örnekler göz önüne alındığında; listede tescillenen varlıklar parçalı ve bütünlükten uzaktır. Bu nedenle, Kapadokya Bölgesi bir bütünü ifade ediyor olsa da, bu bütün içerisindeki varlıklara yaklaşımlar ve değerlendirmeler de birbirinden farklılaşmakta ve bölgenin kapsamında çelişkiler oluşmaktadır. Üç kendin arasında bulunan Kapadokya Bölgesinin miras değerlerinin korunması için geliştirilen yasal, yönetsel ve teknik yaklaşımların tamamında bu çelişkiler gözlenmektedir.

3.2 Kapadokya’nın Miras Alanı Yönetimi Paradigması

Kapadokya Bölgesinin miras alanı değerlerinin yönetimi Türkiye’nin hem merkezi, hem de yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Türkiye’deki Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunmasının yasal yönetsel ve teknik paradigması ise dünyadaki koruma yaklaşımlarındaki gelişmelere ve ülkenin kendi içerisindeki sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal dinamiklere paralel olarak şekillenmiştir.

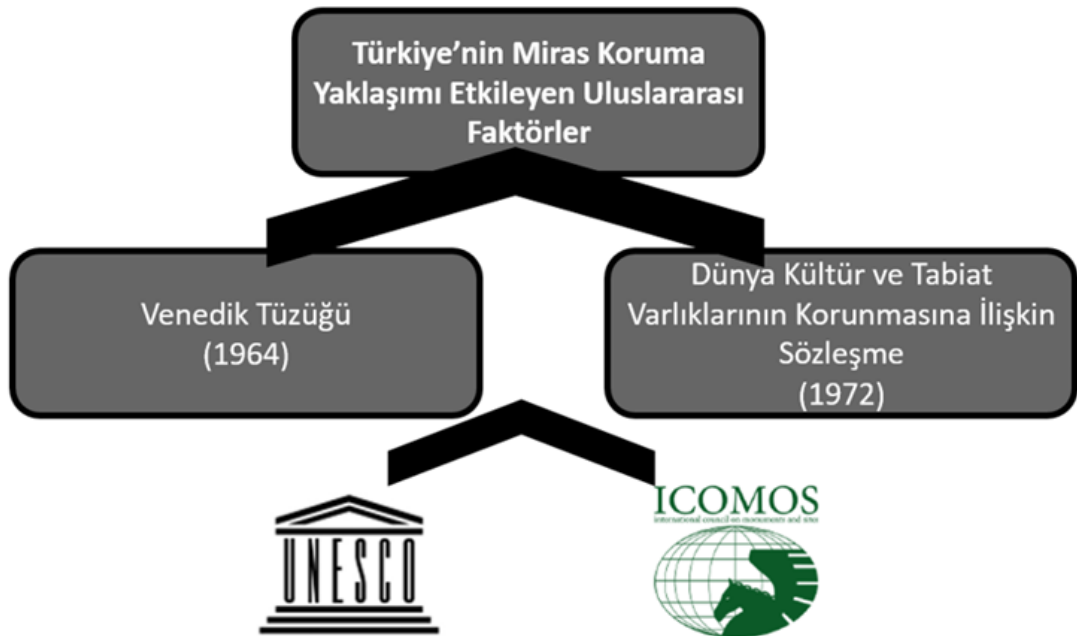
Kapadokya Bölgesi’nin, Dünya Mirası Listesinde olan Üstün Evrensel Değerlerini oluşturan üç birleşenden biri olan “Koruma ve Yönetim” biçimi özellikle 2019 yılından beri büyük bir değişim içerisinde. Bölgede değişmekte olan miras alanlarını koruma ve yönetme sisteminin anlaşılması ve sürdürülebilir bir sistem önerilmesi için öncelikle mevcut koruma paradigması değerlendirilmiş ve bu paradigma değişimine neden olan kriz ve sorunların sebepleri tartışılmıştır.

Kapadokya Bölgesi’nin 2019 yılına kadar olan koruma paradigması üç başlık altında değerlendirilmiştir. İlk olarak; Kapadokya Bölgesinde yer alan Dünya Miras Alanlarının korunmasını sağlayan yasal boyutun içeriğini oluşturan uluslararası ve ulusal anlaşma, kanun ve yönetmelikler incelenmiştir. Ardından, uluslararası ve ulusal mevzuatı uygulamakla yükümlü yönetsel yapı incelenmiştir. Son olarak, bölgede miras alanlarının korunması için kullanılan teknik araçlarından biri olan mekânsal planlama uygulamaları değerlendirilmiştir.

3.2.1 Yasal boyut; ilgili Anlaşmalar, kanun ve yönetmelikler

1985 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesinde giren Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Sit Alanı, uluslararası düzeyde korunma altına alınmıştır. UNESCO'nun Bölgeyi tanımlı perspektifi kapayıcı ve bütüncüldür. Ancak, listede belirlenen varlıklar tek tek belirlenmiş ve bu durum bölgeye olan bütüncül yaklaşımı bozmuştur. Böylece, Kapadokya Bölgesi bir bütünü ifade ediyor olsa da, bu bütün içerisindeki varlıklara yaklaşımlar ve değerlendirmeler farklılaşmıştır.

UNESCO Dünya Mirası Listesinde olmak, Kapadokya'ya için uluslararası bir yasal koruma sistemi de getirmiştir. Dünya'da miras koruma bilinci, ağırlıklı olarak II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçlarının bilinç uyandırması ile başlamıştır. Bu bilinç doğrultusunda; Venedik Sözleşmesi ve UN-HABITAT, UNESCO ve bağlantılı olarak ICOMOS gibi organizasyonlar ve kuruluşlar oluşmuştur. Türkiye'nin de taraf olduğu, 1965 yılında imzalanan Venedik Sözleşmesi ve 1972 yılında yapılan Dünya Doğal ve Kültürel Mirası Korunmasına dair sözleşme gibi gelişmeler sayesinde belirlenen uluslararası kültür ve tabiat varlıklarını koruma ve değer tanımları, standartları ve bilincini resmi olarak oluşmuştur. Bu gelişmeler, taraf olan Türkiye Cumhuriyeti'nin yasalarına da aşılanmıştır (Özdemir, 2005).

Şekil 3. 5 : Türkiye'nin miras koruma yaklaşımını etkileyen uluslararası faktörler.

Uluslararası belirlenen koruma bağlamı Türkiye'nin ulusal sisteminin de temellerini oluşturmuştur. Özellikle;1982 Anayasasının XI. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması bölümü, Madde 63- "Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır. Bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir" hükmü uyarınca miras değerlerini koruma bağlamında mevzuat geliştirilmiştir. Kapadokya Bölgesi 2019 yılına kadar;

- 1983 yılında kabul edilen; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında yönetilmiş ve Milli Park tanımı aşağıdaki gibidir.

"Milli park"; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını.

- 1983 yılında kabul edilen; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında yönetilmiş ve koruma alanları ile ilgili kavramlar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

"Kültür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

"Tabiat varlıkları"; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

"Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

"Koruma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

"Korunma alanı"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır.

"Koruma amaçlı imar plânı"; 2863 sayılı Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunmasını amaçlamaktadır. Bu plan arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içerir. Alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri belirler. Koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini içerisinde bulundurur. Uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanır. Hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki plânlardır.

İlgili kararname ve yönetmelikler ile kanunların uygulamaları ve yetkili idarelerin sorumluluk sınırları gibi bir çok konu ile ilgili detaylı kapsam oluşturulmuştur.

- 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik (2012)
- Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik (2005) gibi birçok yasal araç, yönetsel araçları ve teknik araçları üst çerçevede belirleyip Kapadokya Bölgesi'nin üstün evrensel değerlerinin koruma sistemini oluşturmuştur.

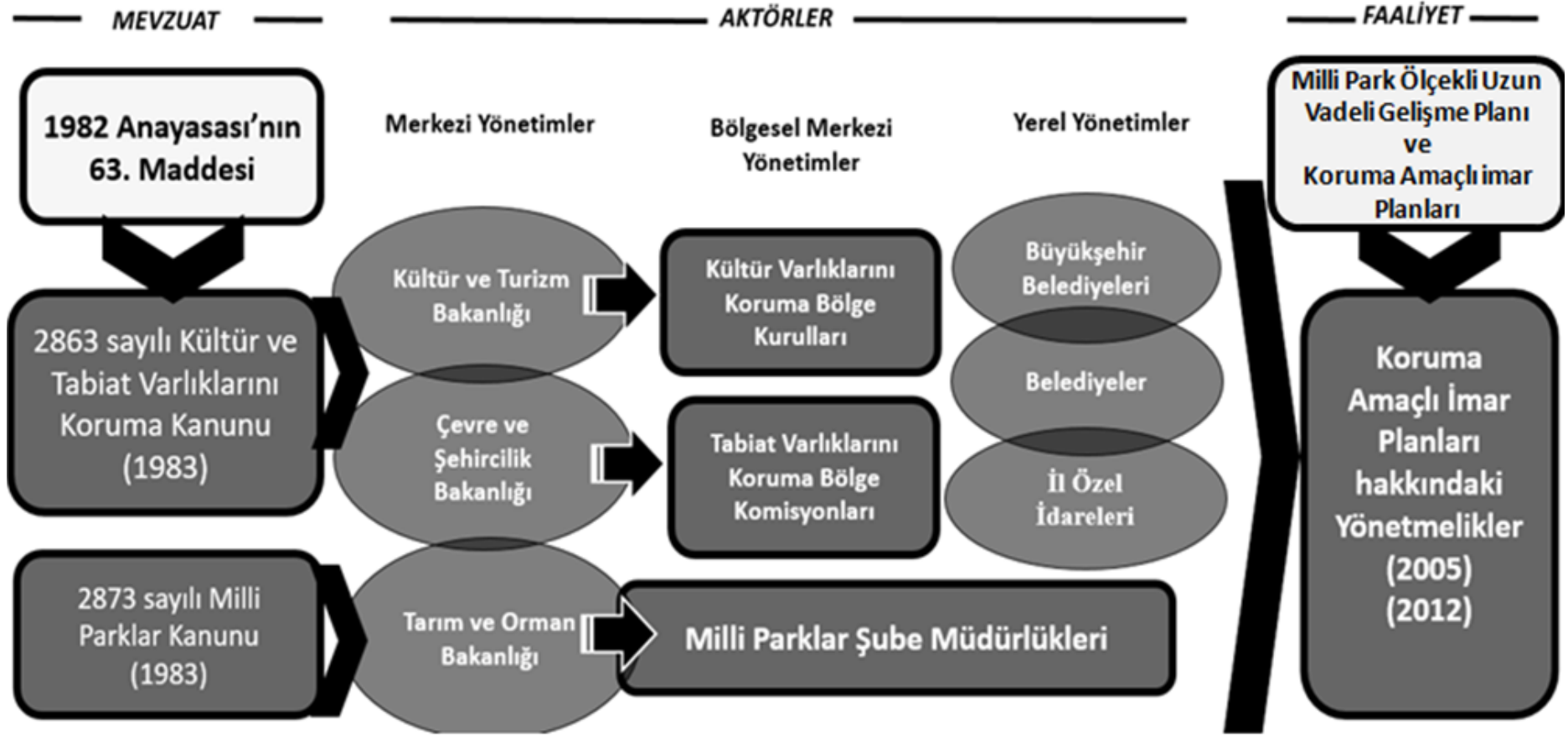
Mevzuatta yer alan ilgili kanun ve yönetmelikler, her türlü kültür ve tabiat varlığının en üst düzeyde korunmasının sağlanmasını destekler niteliktedir.

3.2.2 Yönetimsel boyut; mevzuat ile merkezi ve yerel yönetim ilişkileri

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca; Kültür ve Turizm Bakanlığı kültür varlıklarını ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tabiat varlıklarını korumakla görevlendirilmiş merkezi idarelerdir. Ayrıca, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ile Tarım ve Orman Bakanlığı Milli Park Alanlarını korumakla yetkili kılınmıştır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca; yereldeki miras yönetimi yetkilisi ilgili bakanlıkların il müdürlükleri ve Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulları ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonlarıdır. Ayrıca, koruma alanlarına esas, ilgili bakanlığınca onaylanmış koruma amaçlı imar planları ile ilgili uygulamalar ise yerel yönetim birimleri olan Belediyeler ve varsa İl Özel İdareleri tarafından yürütülmektedir.

Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik (2012) uyarınca; korunacak alanlar için, Koruma Amaçlı İmar Planı yapılıncaya kadar, koruma kurul ve komisyonları tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ilgi Bakanlığın uygun görüşü ile belirlenmektedir. Üç yıl geçerliliği olan geçiş dönemi koruma ve kullanma esasları süresince ilgili idareler; mücavir alan sınırları içerisinde Belediyeler, mücavir alan sınırları dışarısında ise Nevşehir İl Özel İdaresi, korunacak alan olarak kabul edilen alanlar için koruma amaçlı imar planlarını hazırlamak veya hazırlatmakla yükümlüdür.

Mevzuatta yer alan ilgili kanun ve yönetmeliklerde, her türlü kültür ve tabiat varlığının en üst düzeyde korunması amacı mevcuttur. Şekil 3.6'da görüldüğü üzere, bu amaç doğrultusunda merkezi yönetimden yerel yönetime üç düzeyde bir sistem oluşturulmuştur. Genel olarak, miras yönetiminin teknik aracı olarak ise mekânsal planlama belirlenmiştir. Türkiye'de bulunan her milli park, kültür ve tabiat varlığı için geçerli olan sistem bu şekildedir.

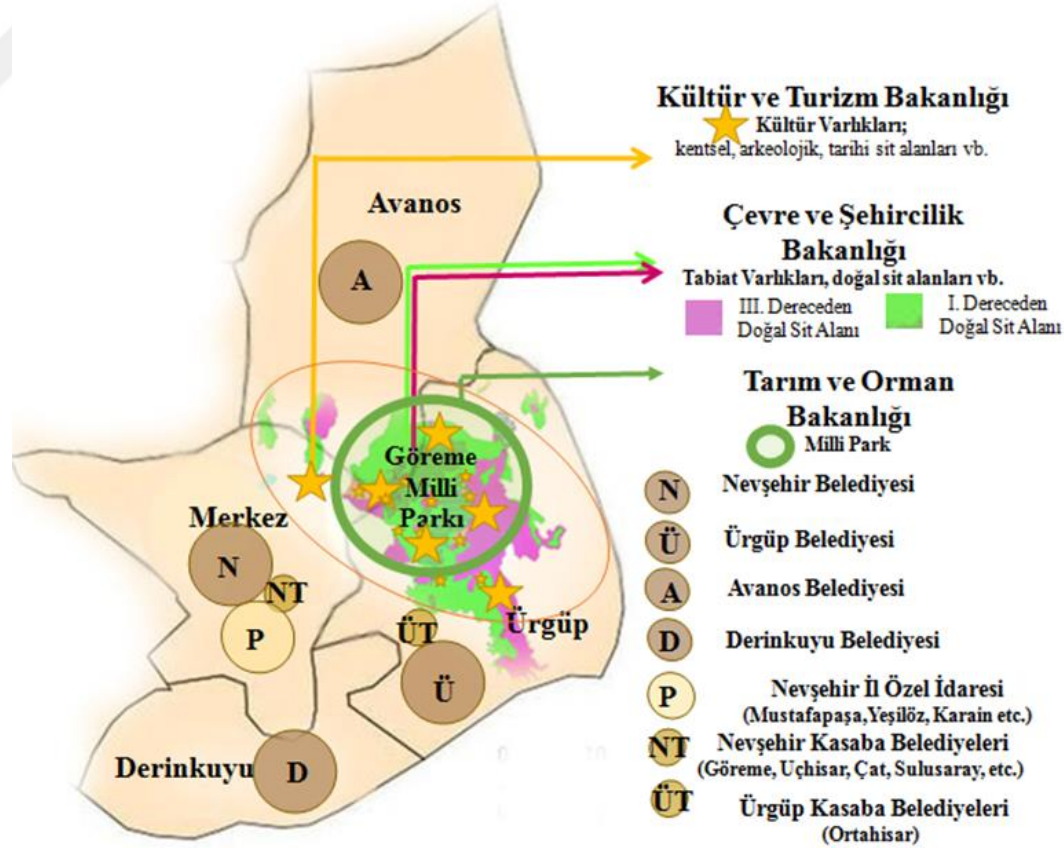

Şekil 3. 6 : Türkiye'nin miras alanları yönetiminin yasal ve yönetsel yapısı (yazar tarafından üretilmiştir).

Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik (2005) uyarınca; planların hazırlanması için gerekli olan meslek uzmanları genel olarak; şehir plancısı veya şehir ve bölge plancısı veya kent plancısı, restorasyon konusunda yüksek lisans yapmış mimar, peyzaj mimarı, sanat tarihçisi, sosyolog, orman mühendisi, ziraat mühendisi, çevre mühendisi, mimar, harita-kadastro mühendisi, hidrolog, biyolog, zoolog, ekolog gibi alanlarını içermektedir.

Korunan alanlarda ilgili İdarelerce hazırlanan veya hazırlatılan her tür ve ölçekte planlara ilişkin teklif dosyaları ilgili koruma kurul ve komisyonlarınca 3194 sayılı İmar Kanunu, ilgili diğer mevzuat ve bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda incelenir. Koruma bölge kurul ve komisyonları, belediye yetkisinde olan alanlarda belediye meclisince, il özel idaresi yetkisinde olan alanlarda il genel meclisince ve diğer idarelerin yetkisindeki alanlarda onaylamaya yetkili makam tarafından uygun bulunarak kendilerine iletilen koruma amaçlı imar planını, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda eksik belgesinin olup olmadığı yönünde incelerler. Ardından, plan teklif dosyaları, varsa gerekli düzeltmeler yapılarak Bakanlık onayına sunulur. Sonraki süreçte İlgili İdareler onaylı bu planlarının uygulanmasını gerçekleştirir.

Türkiye miras yönetim sisteminin Kapadokya Bölgesindeki mekânsal yansıması ise yasal yönetsel sistemde gözükenden daha karmaşık ve grift bir yapıya sahiptir. İlk olarak, Aksaray, Nevşehir ve Kayseri'ye dağılmış olan Kapadokya Bölgesinin bütüncül değerlendirilmesi gereken kültür ve doğal karakteristiği üç farklı ilin yönetim sistemine parçalanmıştır. İkinci olarak, bu il yapılarında da bulunan her yerel yönetimin içeriği farklılaşmaktadır. Bir diğer deyişle, bir kasabanın milli park kapsamında olup olmaması veya kültür ve tabiat alanlarının çeşitliliği bu kasabanın miras yönetimden sorumlu yasal ve yönetsel sistemi tamamen değiştirmektedir.

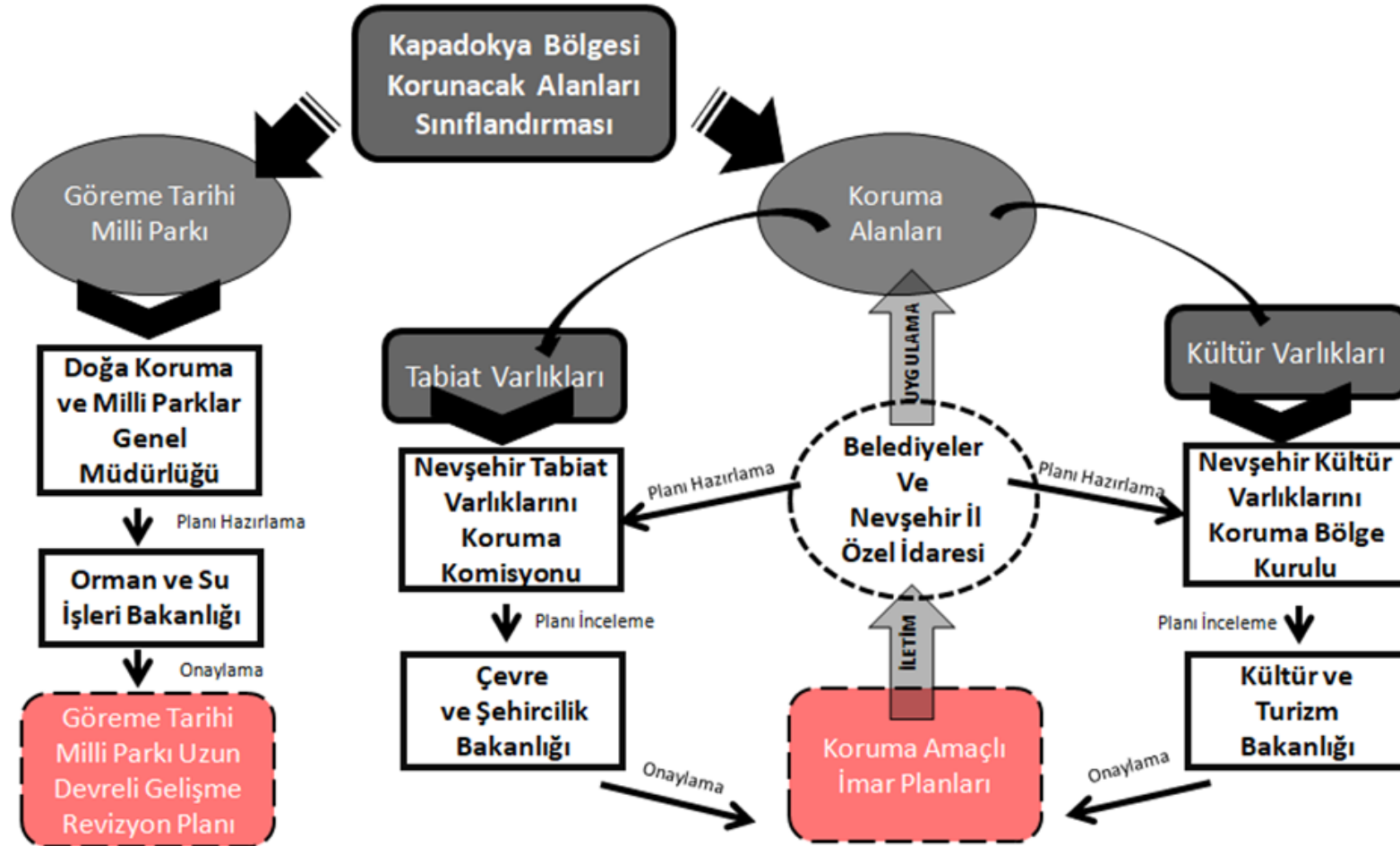

Şekil 3. 7 : Kapadokya Bölgesi, Nevşehir İli, Göreme Milli Parkı ve çevresinde bulunan miras alanlarının ve yönetimlerinin mekânsal dağılımı (yazar tarafından üretilmiştir).

Şekil 3.7’ de mor alan olarak gösterilen 3. Dereceden Doğal Sit Alanları, yeşil alan olarak gösterilen 1. Dereceden Doğal Sit Alanları ve diğer tabiat sit alanları, şekilde gösterilen ilgili yasalar uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığının sorumluluğundadır. Ayrıca, yıldızla gösterilen alanlar kentsel siti tanımlar iken, düz çizgi ile taralı yerler arkeolojik sit alanlarını tanımlamaktadır ve bu alanların korunup geliştirilmesinden Kültür ve Turizm Bakanlığı sorumludur. Yeşil daire içerisinde tanımlanan Göreme Milli Parkı ise Tarım ve Orman Bakanlığının yetkisindedir. Aynı zamanda, belirlenen bu sit alanları ve milli parklar içerisinde bulunan Ürgüp, Göreme gibi her yerleşimin belediyesi de kendi bölgesinin yerel yönetimidir. Böylece, Kapadokya Bölgesinin, Nevşehir İl Sınırları içerisinde, Göreme Milli Parkı ve çevresinde; üç tane bakanlık, bir tane kültür varlıklarını koruma kurulu, bir tane tabiat varlıklarını koruma komisyonu, bir tane milli parklar müdürlüğü ve birçok yerel yönetim birimi yetkili olmuştur.

Şekil 3.7; çoklu yönetim birimlerinin yanı sıra, bu yönetimlerin yasal ve yönetsel alanlarının, mekânsal olarak çakıştığını da göstermektedir. Bu nedenle, doğan çok başlılığın ve yetki çakışmasının teknik açıdan yansıması Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması, incelenmesi, onaylanması ve uygulanması aşamalarında da çok aktörlü bir sistem oluşturmaktadır. Bu sistem Tablo 3.3. ile gösterilmiş olup, söz konusu aktörlerin, Kapadokya Bölgesi’nin Nevşehir İlindeki korunacak alanlarına esas Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması, incelenmesi, onaylanması ve uygulaması aşamalarındaki rollerin tanımlanması da yapılmıştır.

Şekil 3.6 ve Şekil 3.8 birlikte değerlendirildiğinde, yasal ve teknik araçların uygulanması ve yürütülmesinde kültür ve tabiat varlıklarının korunmasının birbirinden ayrı olması, Kapadokya gibi farklı değerlerin üst üste çakıştığı alanlarda parçalı bir şekilde yürütülmektedir. Hem planlama hem de uygulamada miras alanlarının korunması konusunda, Şekil 3.8’de de mekânsal olarak yönetimlerin yetki alanlarının çakıştığı görülmektedir. Bu paradigma şartlarında; koruma amaçlı imar planlarının hazırlanma, incelenme, onaylanma ve uygulama süreçlerinin genel olarak artması, miras alanlarının bütüncül değerlendirilmemesi, miras değerlerinin etkili bir şekilde değerlendirilmemesi gibi potansiyel sorunların ve tehditlerin mevcut olduğu çıkarımı yapılmaktadır.

Şekil 3. 8 : Kapadokya Bölgesi, Nevşehir İli, Göreme Milli Parkı ve çevresinde bulunan miras yönetimlerinin, koruma amaçlı imar planı sürecindeki rollerinin dağılımı (yazar tarafından üretilmiştir)..

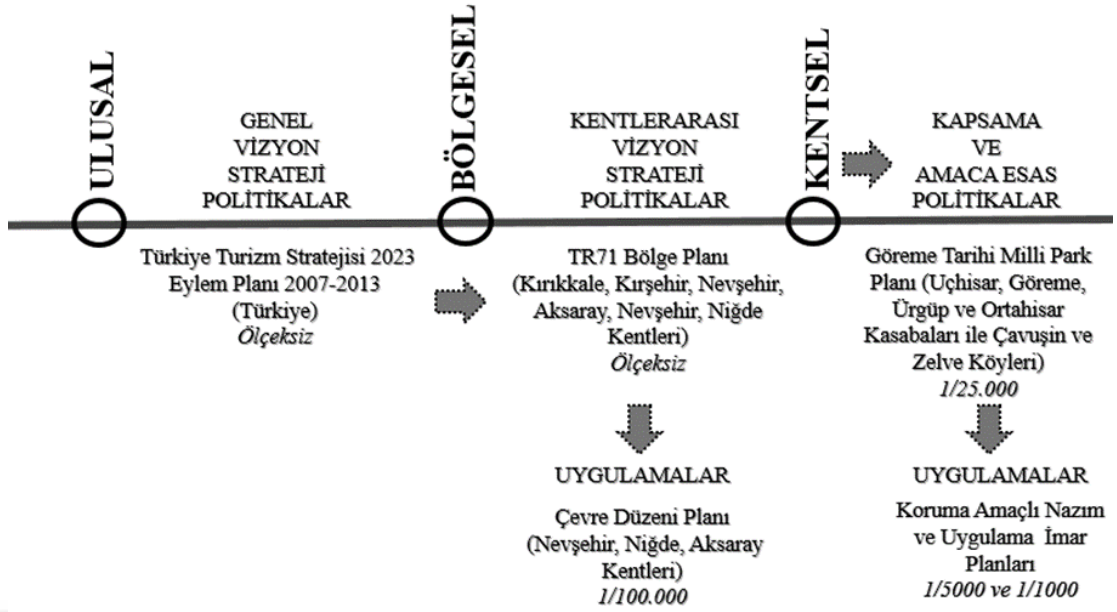
3.2.3 Fiziksel boyut; dünya mirası koruma amaçlı olarak mekânsal planlama yaklaşımları

Dünya Miras Alanlarının korunması için kullanılan teknik araçlardan biri olan mekânsal planlama yaklaşımları devletlerarası farklılaşmaktadır. Genel olarak, fiziksel planlama bir süreç olmakla beraber, belirli bir sorun veya sorunlar yumağını çözme amacına sahiptir. Aynı mekân için geliştirilen; farklı ölçekler, amaçlar ve kapsamlarda geliştirilen planlar farklı soyutlama düzeylerinde olsalar bile, birbirleriyle uyumlu olmaları ve planların kademeli birlikteliği ilkesini sağlamalıdır (Ersoy, 2006).

Türk planlama sistemi altında gelişen, Kapadokya Bölgesinde gerçekleştiren her türlü koruma amaçlı faaliyet, teknik müdahale, politika; mekânsal planlar doğrultusunda biçimlenmiştir. Mevzuatlar ile tanımlanan ve yönetilen koruma alanları için geliştirilen mekânsal planlar, koruma politikalarını, imar ve uygulama odaklarını, halk ile sektörlerin sorun, talep ve ihtiyaçlarını yanıtlamak durumundadır.

Kapadokya Bölgesinin miras değerleri ile ilgili politikaları içeren planlar ölçek sıralamasına göre Tablo 3.4’de gösterilmiştir. Ulusal kapsamda hazırlanan Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planına göre (2007), Kapadokya Bölgesi Kültür ve İnanç Turizmi Odağı olarak belirlenmiştir. TR71 Düzey 2 Bölgesi, Bölge Planı 2014-2023 kapsamında (Ahiler Kalkınma Ajansı, 2016), UNESCO sınır tanımındaki, Kapadokya Dünya Mirası özelliği taşıyan Kayseri ili bulunmamaktadır. Bu nedenle, Kapadokya Bölgesinin bu planda kapsayıcı olarak ele alınmamış, ancak turizm sektörünün sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için miras değerlerinin korunması gerekliliği politikası geliştirilmiştir.

Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 2007 tarihinde onanmıştır. 2025 yılını hedef alınarak hazırlanan plan, koruma-kullanma dengelerini kurmak, doğal, tarihsel, kültürel, sosyal ve ekonomik değerleri korumak ve geliştirmek, bölge sınırları içinde gelişme potansiyelleri ve iç dinamikler çerçevesinde yerleşmeler arası hiyerarşi ve kademelenmeyi oluşturmak için hazırlanmıştır. Bu planda miras özelliği gösteren sit alanlarının yoğun olduğu alanlar Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişme Alanı olarak belirlenmiş ve bu alanların sorumluluğu Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmiştir. Ancak, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Aksaray olarak yapılan bu iller bölgelemesi de Kayseri ilini kapsamadığı için, miras alanlarının bütüncül ele alınmaması sorunsalı devam etmektedir.

Şekil 3. 9 : Kapadokya Bölgesi ile ilgili her ölçekten mekânsal planların akışı (yazar tarafından üretilmiştir).

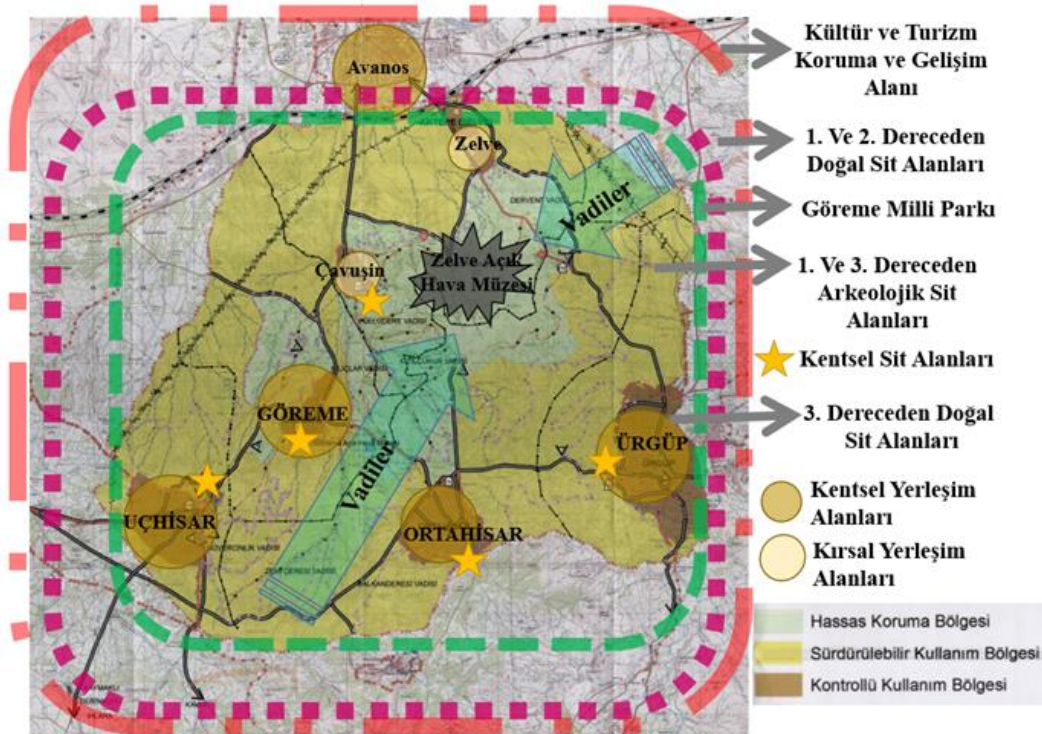
Üst ölçekli ulusal ve bölgesel planlar incelendiği zaman Kapadokya Bölgesine olan yaklaşımın turizm sektörü üzerinden geliştirildiği anlaşılmaktadır. Dünya Mirası değerlerine yaklaşım, mutlak koruma veya koruma paradigmalarındaki gibi değil, istihdam potansiyeli ve kalkınma aracı olarak yaklaşılmaktadır. Gelecek nesillere, söz konusu üstün evrensel değerlerin aktarılmasından ziyade, bu değerlerin nakite dönüştürülmesi ve bu durumu sürdürülebilir yapma amacı bulunmaktadır. Şekil 3.9’gösterilen Dünya Miras değeri alanlarının korunması kapsamı ve amacına esas geliştirilen Milli Park Planı ile Koruma Amaçlı İmar Planları detaylı olarak incelenmiştir.

Göreme Tarihi Milli Parkı 1/25.000 Ölçekli Uzun Vadeli Gelişme Planı

2013 yılında kabul edilen Göreme Tarihi Milli Parkı 1/25.000 Ölçekli Uzun Vadeli Gelişme Planı, Milli Parkın Dünya Standartlarında korunmasını, kaynak değerlerinin devamlılığını ve koruma-kullanma dengesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Milli Parkın ana kaynak değerini oluşturan jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar, kısmen veya tamamen Milli Park içinde bulunan yerleşim alanları, ekolojik yapının devamı niteliğinde olan sahalar ile tarihi niteliği olan alanlar Milli Parkın ayrılmaz parçası olarak kabul edilmiştir. İlgili plan çalışmaları öncesinde yapılan değerlendirmelerde;

- Milli Park sınırları içerisinde yer alan yerleşmelerde yaşanan yapılaşma ve bu yapılaşmanın beraberinde getirdiği kullanım baskısı Milli Parkın ana kaynak değeri olan jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları olumsuz yönde etkilediği, bu nedenle Milli Parkın sınırları içerisine kısmen veya tamamen giren yerleşim birimlerinin gelecekte olacak fiziksel gelişmelerinin sınırlandırılması gerektiği belirtilmiştir.
- Milli Park sınırları içerisinde yapılan günübirlik turizm faaliyetlerinin beraberinde getirdiği kullanım baskısı Milli Parkın ana kaynak değeri olan jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları olumsuz yönde etkilediği, bu nedenle Milli Park sınırları içerisinde yapılacak turizm faaliyetlerinin bir program dahilinde yapılması gerektiği vurgusu yapılmıştır.
- Milli Park sınırları içerisindeki kaya oyma mekânların ve geleneksel mimari yapıların afet alanı, sit alanı içinde restorasyonun yüksek maliyet gerektirmesi, konfor isteği gibi gerekçelerle kullanılmaması nedeni ile yaşadığı bozulma/yok olma sürecinin önün geçilmesi gerektiği, geleneksel alan kullanımının, mimari tarzın ve bunların oluşturduğu yerleşim dokusunun korunması ve yaşatılması gerektiği belirtilmiştir.

Şekil 3. 10 : Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Vadeli Gelişme Planı.

Şekil 3.10'da görüldüğü üzere, plan ile 3 bölge belirlenmiştir;

- Hassas koruma bölgesi; nadir jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar olan peribacalarının özgün örneklerinin, sanat tarihi açısından önemli olan arkeolojik kalıntıların bulundukları vadiler, ekolojik açıdan önem arz eden ve biyolojik zincir açısından önemli alanlar olarak tanımlanıp, bu bölge için yürüyüş güzergahı belirlenmiştir.
- Sürdürülebilir Kullanım Bölgesinde ise, yeni tarım alanlarının açılmasına izin verilmeyeceği belirtilip, manzara seyir noktaları ile tur güzergâhları belirlenmiştir.
- Kontrollü Kullanım Bölgesinde ise tarımsal amaçlı ve satış birimi fonksiyonu verilen kaya oyma mekânların, yerleşim birimleri ve gelişme alanlarının tamamının yer aldığı belirtilmiştir.
- Ayrıca, eski kaya yerleşim alanları, turizme yönelik işlev kazandırılacak alanlar olarak belirlenip, Jeolojik ve jeoteknik etütler sonrasında belirlenen yapılaşma koşulları çerçevesinde de koruma amaçlı uygulama imar planları hazırlanarak uygulama yapılabileceği belirlenmiştir.

Genel olarak, Milli Park sınırları içerisinde, Nevşehir Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu ile Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, doğal, kentsel ve arkeolojik sit alanlarına ilişkin karar ve hükümlerin ve bu alanlarda yapılacak her türlü inşai ve fiziki müdahale için yetkili kılınmıştır.

Nazım ve Uygulama Koruma Amaçlı İmar Planları

Kapadokya Bölgesinde bulunan yerleşimler için hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planları, üst ölçek planlarına bağımlıdır. Ancak hem Kapadokya Bölgesine esas bir yönetim alan sınırı olmaması hem de her yerleşimin koruma amaçlı imar planı sahip olduğu korunacak alanların yasal, yönetsel ve teknik özellikleri ile halkın, sektörlerin ihtiyacı, yerel yönetimlerinin farklı dinamikleri olması gibi sebeplerden ötürü birbirlerinden de farklılaşmaktadır.

UNESCO Dünya Miras Alanı olarak tescillenen yerleşim yerleri Şekil 3.11'de gösterilmiş olup, K.A.İ.P'lerinin durumları belirtilmiştir.

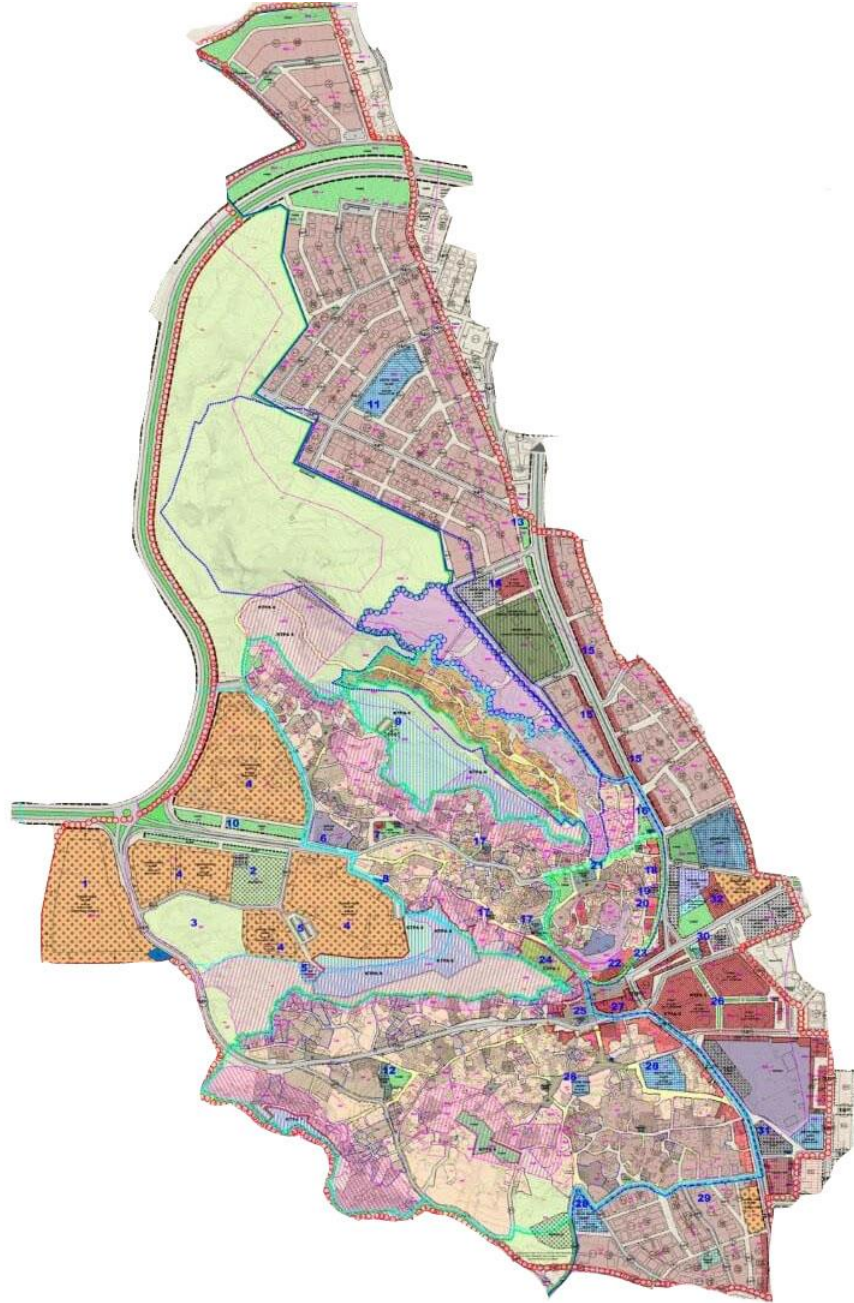
Şekil 3. 11 : UNESCO dünya miras listesinde tescilli olan yerleşim alanları (yazar tarafından üretilmiştir).

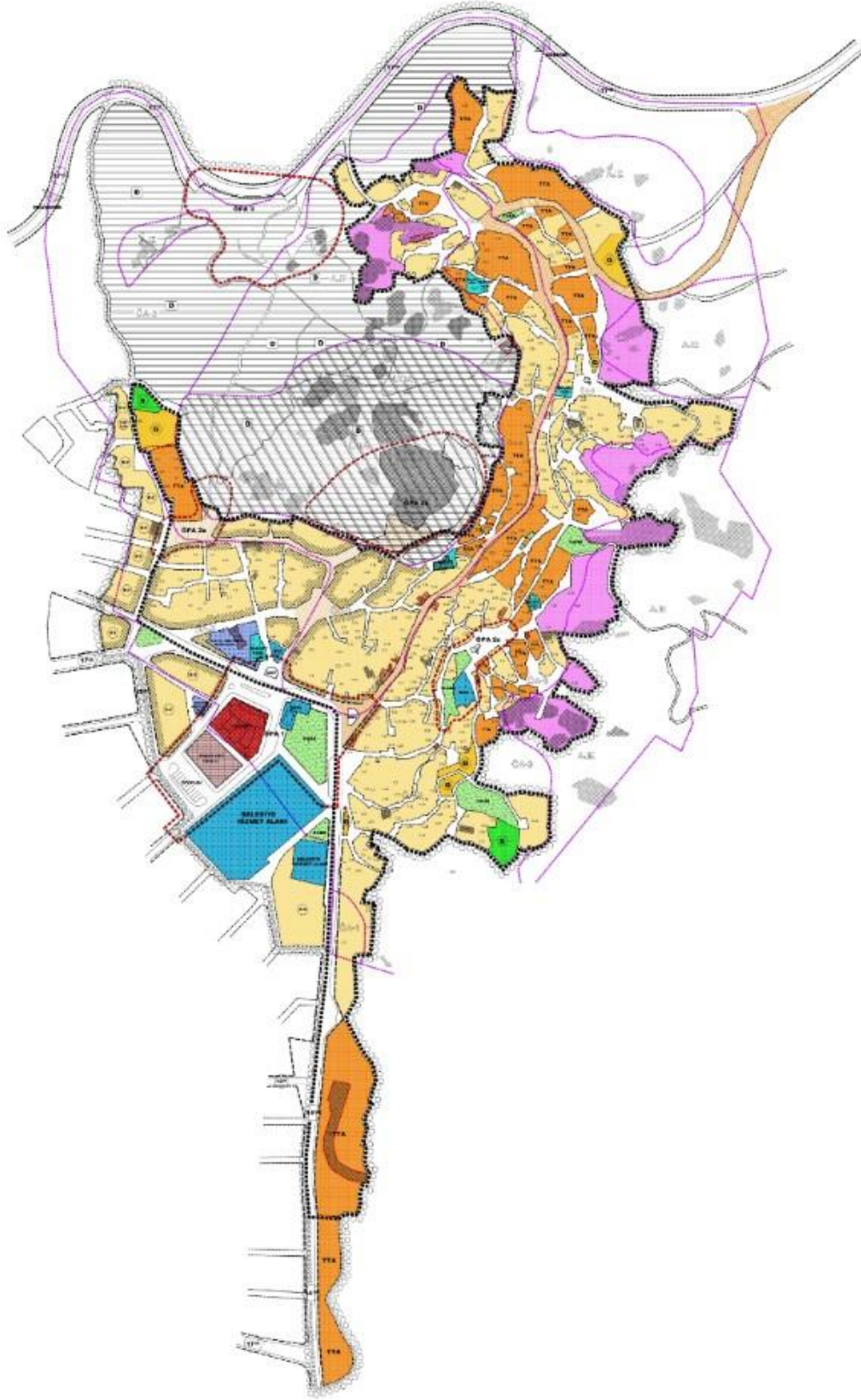
UNESCO Dünya Miras Listesinde bulunan yerleşim alanlarının korunma amaçlı imar planlarının durumu Çizelge 3.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 3. 1 : Kapadokya’da bulunan dünya mirası yerleşim alanlarının planlama çalışmalarının durumu.

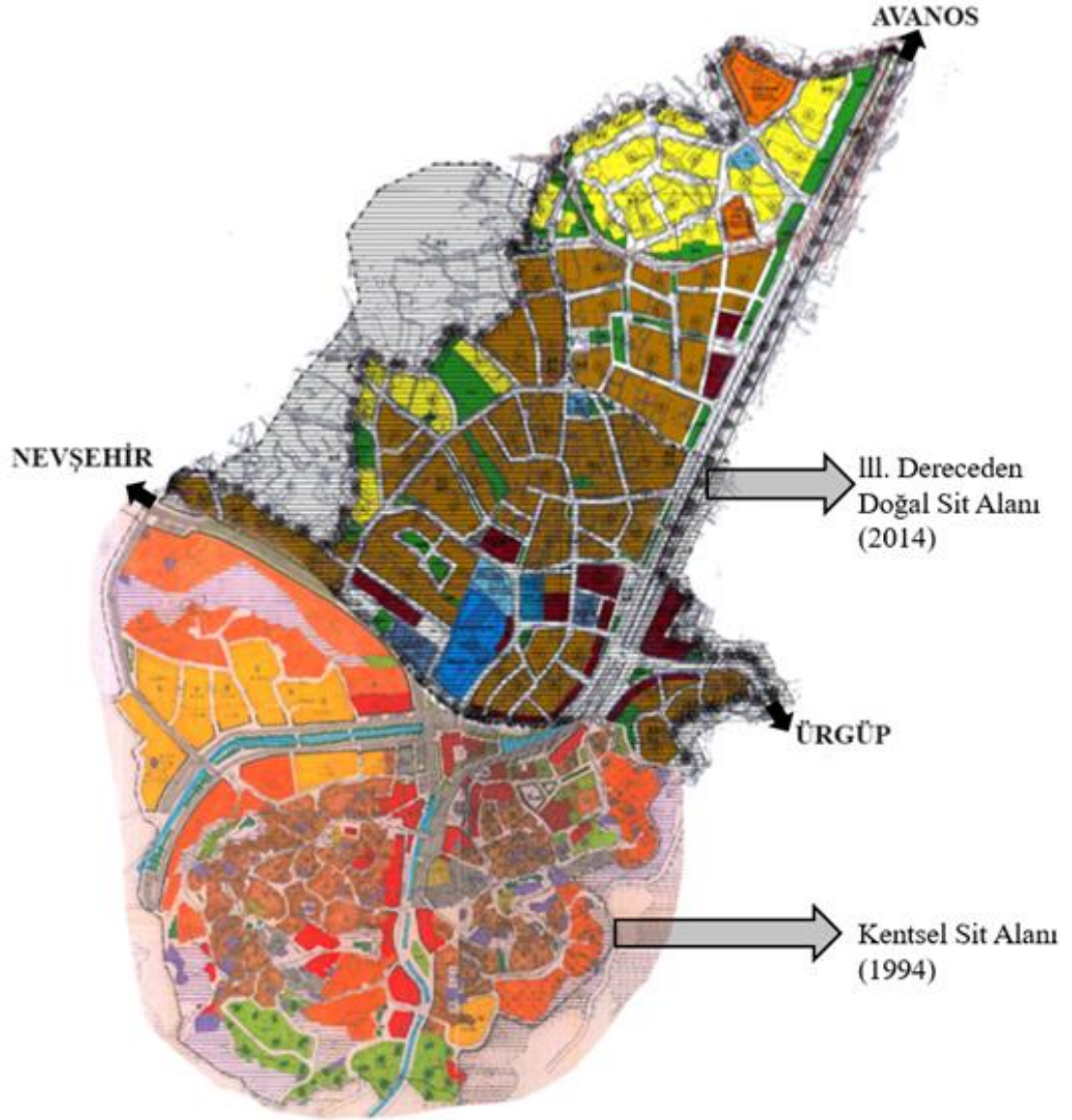
Yerleşim Alanı	Koruma Amaçlı İmar Planı Yok	Koruma Amaçlı İmar Planı Hazırlanıyor	Koruma Amaçlı İmar Planı Var
Ürgüp	-	-	+
Göreme	-	+	+
Uçhisar	-	-	+
Ortahisar	-	+	-
Çavuşin	+	-	-
Karain	+	-	-
Yeşilöz	+	-	-
Soğanlı	+	-	-
Derinkuyu	-	-	+
Kaymaklı	-	-	+

Kapadokya Bölgesinin ana çekirdeğini oluşturan ve K.A.İ.P'leri tamamlanmış Ürgüp, Uçhisar ve Göreme yerleşimlerine dair olan planlar, özellikleri ve onaylanma tarihleri sırası ile Şekil 3.12, Şekil 3.13 ve Şekil 3.14'deki gibidir.

Şekil 3. 13 : Uçhisar Koruma Amaçlı İmar Planı, 2014 (Url-12).

Şekil 3. 14 : Göreme Koruma Amaçlı İmar Planı, 2014 ve 1994.

Kapadokya Bölgesinin miras özelliğini en belirgin ve yoğun bir şekilde bulunduğu Şekil 3.12, Şekil 3.13 ve Şekil 3.14 verilen Ürgüp, Uçhisar ve Göreme Koruma Amaçlı İmar Planları örnekleri ve bölgedeki mekânsal planlama yaklaşımlarının, genel değerlendirilmesi yapıldığında;

- Kapadokya Bölgesi yerleşimleri için hazırlanan K.A.İ.P’lerde ortak bir planlama anlayışı bulunmaması; bütüncül planlama sisteminden uzak, ortak standartların ve teknik dilin olmadığı, parçalı ve birbirinden farklı planların olduğu
- K.A.İ.P’lerin birbirlerinden bağımsız olarak hazırlanması, değerlendirilmesine uygulanmasının yapıldığı

- Bütüncül kentsel tasarım projelerinin ve ilkelerinin olmadığı
- Yeraltı gelişimlerini ve kayadan oyma mekânları içeren alanlar için 3 boyutlu analizlerin ve sentezlerin yapılmadığı
- Bireysel ve parsel bazlı çözümlemeler ve plan notları ile koruma, gelişme ve yeni yapılaşma sağlanmaya çalışıldığı
- Göreme K.A.İ.P örneğinde olduğu gibi tescilli peribacalarının bulunduğu parsellerin gelişme alanı olarak belirlendiği bulguları elde edilmiştir.

Kapadokya Bölgesinde tescillenen Dünya Miras Alanlarına esas hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planlarından Kapadokya Bölgesinde uygulanmakta olan Milli Park Planı ile Koruma amaçlı imar planları miras değerlerinin korunması, geliştirilmesi, kent ve kırsal ihtiyaçlar ile istihdamın sağlanması konularındaki mevcut ve potansiyel sorunları çözmeye yeterli olmamaktadır. Koruma ve geliştirme çalışmalarının başarıya ulaşması, disiplinler arası sağlam bir takım çalışması ve araçlar gerektirmektedir.

3.3 Kapadokya'nın Koruma Paradigmasının Değişimi

Türkiye'de özellikle 2002 yılı sonrası inşaat sektörü teşvik edilmiş ve bu sektör kalkınma aracı olarak kullanılmıştır. Kentlerde ve yatırımcıların ilgilerini çeken yerlerdeki inşaat yatırımları yasal ve yönetsel araçlarla desteklenmiştir. (Balaban, 2012). 2020 sürecine kadar, ülkenin yasal ve yönetsel yapısında köklü değişimler olmuştur. Bu doğrultuda birçok Kanun ve Yönetmelik yayımlanmış, yeni bakanlıklar ve yönetim sistemleri oluşturulmuştur.

3.3.1 Yıkım süreci öncesindeki gelişmeler

Kapadokya Bölgesinin vizyonu, Türkiye Turizm Stratejik Eylem Planında turizm odağı olarak belirlendiği için (2007), miras alanlarının yönetim yaklaşımları koruma ve geliştirme amaçlarını birlikte taşımış, mutlak koruma yaklaşımını genellikle benimsememiştir. Yasal ve yönetsel sistemler, halk ve kullanıcı katılımı, finansal ve teknik araçlar koruma ve geliştirme eğilimleri arasında denge sağlayıp sürdürülebilirliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ancak süreç içerisindeki yasal ve yönetsel gelişmeler Kapadokya'nın miras korunma etkinliğini etkilemiştir.

Miras alanlarının korunması ile ilgili yeni kurulan Bakanlık örneklerinden biri Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır. 1994 yılından itibaren Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun yetkisindeki doğal koruma alanları 2011 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Kurulması ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonlarının kurulması ile Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonuna geçmesidir. 17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 648 sayılı KHK ile 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Ek.4 maddesi değiştirilmiştir (Kanunu, 1983). Böylece, Nevşehir Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Koordinasyonunda olmak üzere Nevşehir, Kırşehir, Niğde ve Aksaray illerinden sorumlu Nevşehir Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu kurulmuş ve doğal sit alanlarının korunması bu komisyonun yetkisine devredilmiştir. (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2011)

Böylece 2011 yılından itibaren, doğal miras değerleri ile kentsel, arkeolojik, tarihi koruma alanları ile kültür varlıkları ayrı ayrı yönetilmeye başlanmış ve bölgedeki çok başlılık artmıştır. Ayrıca, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili 728 nolu İlke Kararı (2007) uyarınca belirlenen sit alanları tanımları, kullanım standartları ve sınırları, 2017 yılında değişmiştir. Bu değişim, Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Kurulunun Doğal Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili 2017-99 nolu İlke Kararı ile sağlanmıştır. (2017). Bu tanımların karşılaştırılması Şekil 3.15'de gösterilmiştir.

Şekik 3.15'de gösterilen Doğal Koruma Alanlarının derecelendirilmesi, tanımlanması ile kullanım standartlarıyla ilgili yasal güncellemelerin Kapadokya Bölgesinde mekâna yansması, bütün olarak henüz onaylanmamış olsa da Şekil 3.16'daki gibi önerilmiştir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili 728 nolu İlke Kararı (16/06/2007)

I. Dereceden Doğal Sit Alanı: Bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

II. Dereceden Doğal Sit Alanı: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı göz önüne alınarak kullanıma açılacak alanlardır. Bu alanlarda, turizm yatırım ve turizm işletme belgeli turistik tesisler ile hizmete yönelik yapılar dışında herhangi bir yapılaşmaya gidilemeyeceğine,

III. Dereceden Doğal Sit Alanı: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de göz önünde tutularak konut kullanımına da açılacak alanlardır.

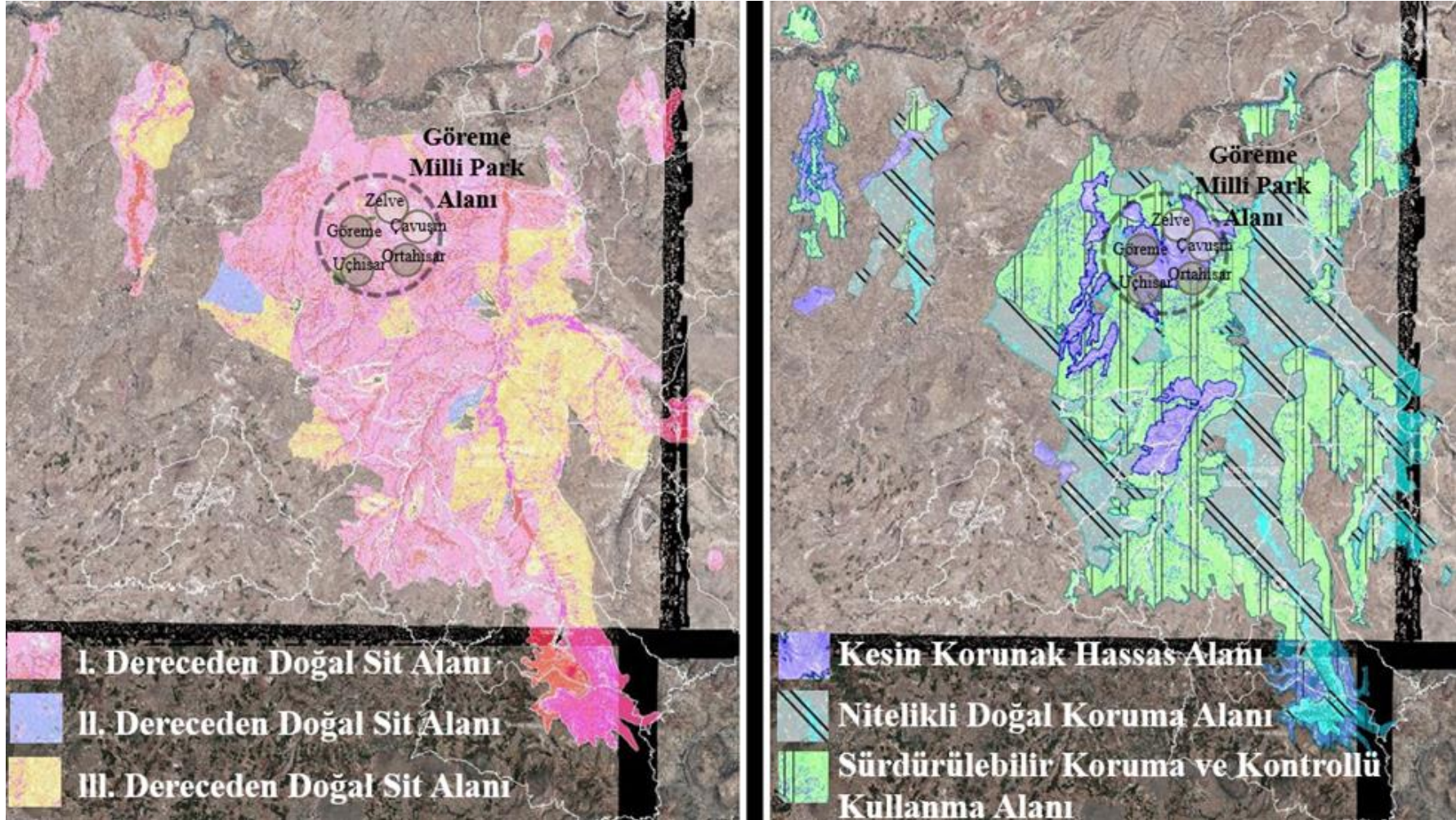
Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Kurulunun Doğal Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili 2017-99 nolu İlke Kararları (05/01/2017)

Kesin Korunacak Hassas Alanlar: Kaynak değerlerinin korunması için; alan kullanımı ve alana tüm etkilerin sınırlandırıldığı, gerektiğinde insanların bölgeye girişlerinin engellendiği, bilimsel araştırmalar, eğitim ya da çevresel izleme amacıyla özel önlemler alınarak korunacak kara, su, deniz alanlardır

Nitelikli Doğal Koruma Alanları: Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, doğal süreçlerin hakim olduğu, koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların, alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu alanlardır.

Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları: Korumaya katkı sağlayacak, doğal ve kültürel bakımdan uyumlu düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin veren alanlardır.

Şekil 3. 15 : Değişen doğal sit alanı tanımları ve kullanımları (yazar tarafından üretilmiştir).

Şekil 3. 16 : Değişen doğal sit alanlarının mekansal dağılımı.

Şekil 3.16’da görüldüğü üzere doğal sit koruma alanları Kapadokya Bölgesinin büyük bir kısmını kapsamakta; yasal ve yönetsel olarak korunmasını sağlamaktadır. Değişen sit alanları sınır ve kullanım standartları göz önüne alındığında;

- Mutlak korunacak ve yapılaşmanın yasak olduğu alan sınırı daraltılmıştır.
- Korunacak ve sınırlı yapılaşmanın olduğu alan sınırı genişletilmiştir.
- Kullanım ağırlıklı korumanın ve yapılaşmanın olduğu alan sınırı genişletilmiştir.

Böylece, Bölgede yapılaşma ve müdahalenin desteklendiği koruma alanı sınırları genel olarak genişletilmiştir. Ayrıca, bu süreç içerisinde Kayadan Oyma Yapıların Tasarım, Hesap ve Yapım Esaslarına Dair Yönetmelik (2017) yayımlanmıştır. Özellikle Kapadokya Bölgesi’nin doğal karakteristiğine esas kayalık alanlarda yapılacak yapılar için standartlar getirilmiştir. Doğal koruma alanı içerisinde kalan bu yapılar bölgede uzun süredir kaçak veya uygun olamayan şekilde gelişmiş, yönetmelikle birlikte meşrulaştırılmaya başlanmıştır (Alp, 2017).

Ardından, 2018 tarihinde İmar Barışı olarak adlandırılan İmar Kanunu güncellemeleri ve Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (2018) gündeme gelmiştir. Kaçak ve uygunsuz yapıların ruhsatlandırılması için halk başvuruları Türkiye genelinde alınmaya başlanmıştır. Her ne kadar korunacak eserler kapsam dışı tutulmuş olsa da, Kapadokya Bölgesi bu sistem içerisinde yer almış, korunacak alanların üzerine yapılan uygunsuz yapılar ruhsatlandırılmaya çalışılmıştır.

3.3.2 Kapadokya’da yasal olmayan yapıların yıkımı

Kapadokya Bölgesi, UNESCO Dünya Miras Listesinde olması ve üst ölçekte belirlenen vizyon doğrultusunda; bir taraftan koruma alanlarındaki yapılaşma sınırlamaları, diğer taraftan da yerel halkın ihtiyaçları ile turizm ve inşaat sektörünün baskısı altında olmuştur. Bu nedenle, bölgede koruma ve kullanma dengesinin sağlanması sorunu bulunmaktadır. Bu sorunsal, yasal ve yönetsel sistemin karmaşıklığı nedeni ile iyi yönetilememekte, mekânsal planların yetersiz ve parçalı olması nedeni ile otantikliğini kaybederek ve kopuk gelişmiştir. Ayrıca, denetim eksikliği nedeni yasal ve yönetsel sistemde eksiz olan ve teknik araçlarla da

düzeltilmemiş bir problemdir. Alandaki yeni yerleşim alanları ile yenileme aktiviteleri; birbirinden kopuk, miras değerlerini tüketici ve kontrolsüzdür.

Bu sorunlar bütünü, UNESCO Listesine 1985 yılında girmesinin öncesinde başlamış, zamanla gelişip 2019 yılına kadar artarak devam etmiştir. 2019 yılının Şubat ayında; Nevşehir İli, Göreme İlçesi, 4923 parselde ruhsatlı bir şekilde yapılmış olan, tescilli peribacası yanındaki Şekil 3.17’de görülen yapı; sosyal medya, televizyon ve gazetelerde çokça vurgulanmış ve Kapadokya’daki koruma sorunsalı gündem olmuştur. Bu sorunsalların, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından da bizzat kınanması ile Kapadokya’nın korunması gerekliliği ve konunun ciddiyeti yoğun bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Ardından söz konusu yapı, yasal ve yönetsel sisteme göre yapım iznini alıp, teknik araçlara göre uygun sayılıp ruhsatlandığı halde yıkılmıştır (2019). Böylece, 2019 yılı Şubat ayından itibaren Kapadokya Bölgesinde bulunan kaçak ve uygunsuz yapılar yıkım sürecine girmiştir. Bölgenin genelinde belirlenen 1. Dereceden Doğal Sit Alanında bulunan kaçak 79 yapının ilk etabı oluşturduğu, toplamda yaklaşık 350 kaçak yapının yıkımı ile sürecin tamamlanacağı belirtilmiştir (2019).

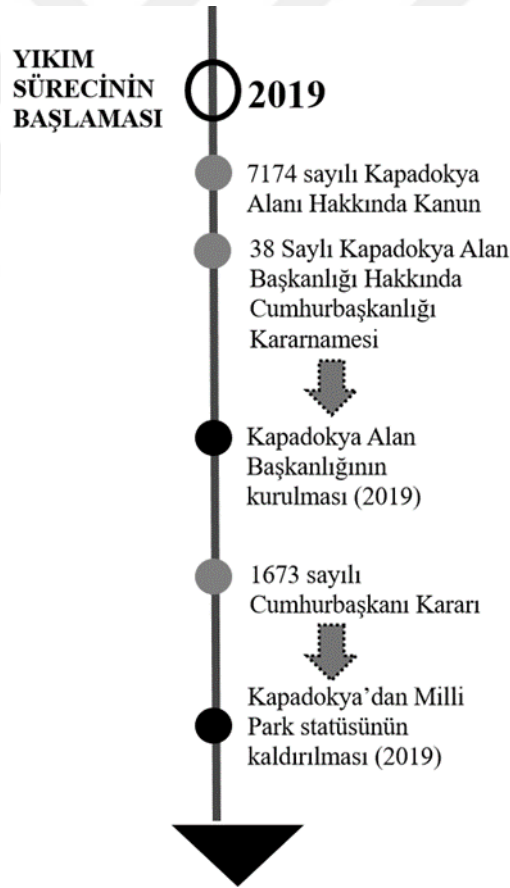
Şekil 3. 17 : Nevşehir, Göreme, 4923 nolu parseldeki ruhsatlı yapının yıkımı (Url-13).

Bölgenin koruma ve kullanma konusundaki dengesizliğinden kaynaklanan bu sorunlar, uzun yıllardır süregelmektedir. Yıkım işlemlerinin gerekli olması durumu ise Kapadokya Bölgesinde yasal, yönetsel ve teknik uygulamalarda problemler olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bölgedeki alan yönetiminin, yerel halkın ve turizm

sektörünün ihtiyaçlarını karşılanamadığını ve halkın kaçak yapı yapmaya yöneldiklerinin de bir göstergesidir. Ayrıca, yıkım işlemlerinin gündeme gelmesi ile mevcut ihtiyaçlarını, sosyal, teknik ve ekonomik olarak karşılamakta zorlanan yerel halkın mağduriyetini arttırmakta ve planlama araçlarına olan güvenin de yıkılmasına neden olmaktadır. Sorunlar toplamı ve yıkım süreci, Kapadokya Bölgesindeki mevcut koruma yaklaşımı paradigmasının değişimi ile sonuçlanmıştır.

3.3.3 Kapadokya'daki yasal ve yönetsel araçların değişimi

2019 yılının Şubat ayında başlayan yıkım sürecinin başlaması Kapadokya'da yıllardır süregelen paradigmanın krizle sonlanmasına ve yeni bir paradigmanın gelişmeye başlamasına neden olmuştur. Gelişen bu paradigmanın yasal ve yönetsel dinamikleri Şekil 3.18'de gösterilmektedir.

Şekil 3. 18 : Kapadokya Bölgesi'ndeki koruma paradigmasının değişimi (yazar tarafından üretilmiştir).

Yıkımların başladığı yıl olan 2019'un Mayıs ayında 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun (Resmî Gazete, 2019) ilan edilmiştir. Takip eden Haziran ayında, bu kanun uyarınca 38 sayılı Kapadokya Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Resmî Gazete, 2019) ile birlikte Kapadokya için yeni bir alan yönetimi sistemi oluşturulmaya başlanmıştır. Bu yeni sistem ile yeni bir Kapadokya Bölgesi sınırı belirlenmiştir. Bu sınır içerisinde; daha önceki paradigmada yer alan yönetsel birimler olan; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, Nevşehir Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu, Belediyeler ve İl Özel İdareden, miras alanlarının korunmasına dair uygulama ve denetim sorumluluğu alınmıştır.

Tüm yetki ve sorumluluk tek çatı altında toplandığı Kapadokya Alan Yönetiminin yönetsel detayları 2019 Ağustos ayında yayımlanan Kapadokya Alan Komisyonunun Teşkili, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilmiştir (Resmî Gazete, 2019). Ardından, Kapadokya Bölgesinde bulunan, Göreme Milli Parkı'nın **Milli Park statüsü herhangi bir teknik gerekçe belirtilmeden, 2019 yılının Ekim ayında kaldırılmıştır**. Statüsü düşürülen eski milli park alanının korunması ve denetlenmesi ile ilgili tüm yetki ve sorumluluk Tarım ve Orman Bakanlığından alınıp, Kapadokya Alan Başkanlığı yönetimine verilmiştir.

Paradigma değişiminin nedeni olarak; Kapadokya Bölgesinin, UNESCO Dünya Mirası olmasını sağlayan Üstün Evrensel Değerlerinden; Dünya Miras kriterlerini hala sağlıyor olsa da; bütünlük ve otantikliği zedelenmiş, alan korunması ve yönetimi başarısız olmuştur. Böylece, Kapadokya Bölgesi ve sahip olduğu üstün evrensel değerlerin tehlikede olduğu kanısı değişime neden olmuştur. Kapadokya Bölgesinin Dünya Mirası değerlerinin korunmasına ve yönetilmesine esas değişen paradigmanın dinamikleri değerlendirildiğinde;

- Karmaşık yasal ve yönetsel sistemin sadeleştirildiği
- Kapadokya Alan sınırı belirlenirken, miras değerlerinin dağılımının ve eşiklerin yine dikkate alınmadığı; İhlara Vadisi (Aksaray), Soğanlı Mahallesi(Kayseri) gibi Kapadokya özelliği gösteren değerlerin sınır dışında bırakılıp, Nevşehir İli özeline bölgenin sınırlarının sıkıştırılmaya çalışıldığı, yani hala bütüncül yaklaşımın olmadığı

- Kapadokya bölgesinde artık Milli Park olmadığı ve bir statü düşümü olduğu bulguları elde edilmiştir.

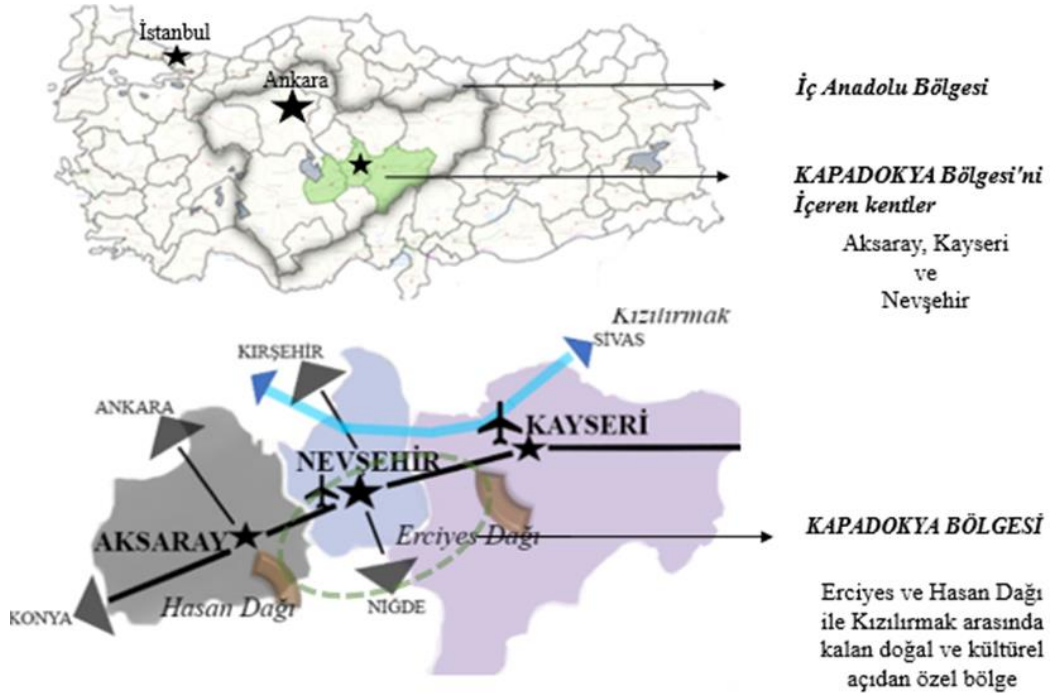
Kapadokya Bölgesi'nin Dünya Miras değerleri 2020 yılına kadar sürdürülebilir bir şekilde yönetilememiştir. Halkın ve üst ölçekte belirlenen turizm vizyonun ihtiyaçları karşılanamamış, kaçak ve uygunsuz yapılaşmalar miras alanına yayılmış ve doğal, kültürel özellikleri zedelemiş, tüketmiştir. Yasal ve yönetsel sistem bütüncül planlamayı sağlayamamış, çok başlılık ve yetki karmaşası ile teknik araçların etkili kullanılamaması nedeniyle Dünya Miras Alanları korunamamıştır. 2019 yılında kaçak ve uygunsuz yapıların yıkılmaya başlaması ile mevcut koruma paradigması değişmiş, yeni bir yasal ve yönetsel sistem kurulmuştur. Yeni sistemin teknik araçları, mekânsal planlama, uygulama ve denetleme yöntemleri henüz oluşturulmamıştır. İlerleyen bölümde Kapadokya Bölgesin'deki yönetsel, teknik ve mekansal sorunlarını yerinde tespit etmek üzere sürdürülmüş olan alan çalışması sunulmuştur.

4. ALAN ÇALIŞMASI: KAPADOKYA’DA YÖNETSEL VE TEKNİK ARAÇLARIN ETKİNLİĞİ

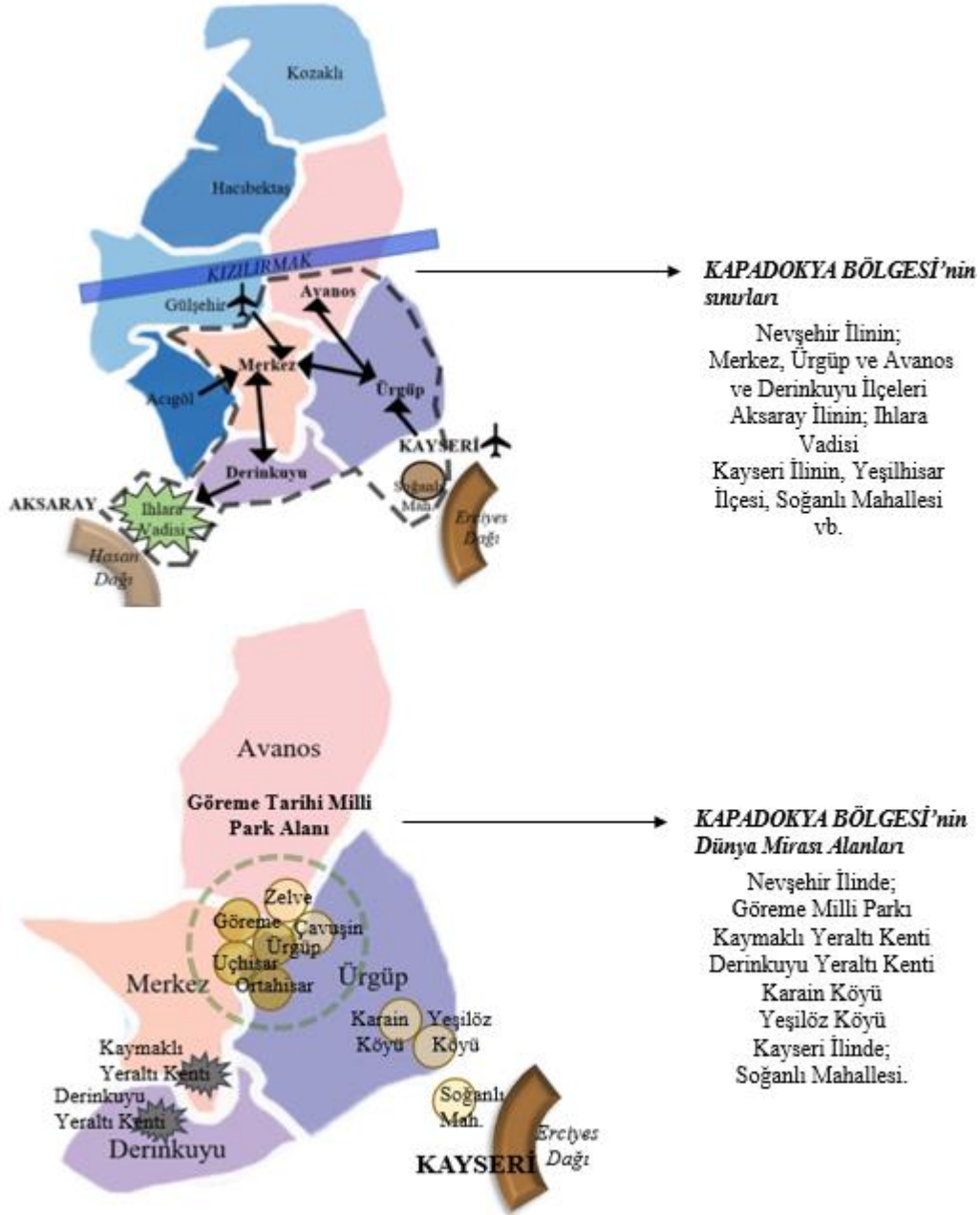
Bu bölümde, örnek Dünya Mirası örnek çalışması, Kapadokya Bölgesi ile ilgili yerinde sürdürülmüş olan alan çalışması ile ilgili bilgiler verilmiştir. Kapadokya Bölgesi’nin miraslarını korumaya esas yönetsel ve teknik araçlarının etkinliği ile mevcut sorunları araştırmak üzere, ilgili yönetim birimleri ve mekânsal planları hazırlayan profesyoneller ile görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda, görüşmelerin yapıldığı alan seçimi, yönetim birimleri ve katılımcılar belirtilmiştir.

4.1 Alana Genel Bakış

Kapadokya Bölgesi UNESCO Dünya Miras Listesine 1985 yılda girmiştir. UNESCO kayıtları verileri uyarınca oluşturulan Şekil 4.1’de görülen mekânsal şemalar, bu çalışma kapsamında; bölgenin konumu ile sınırlarını göstermektedir.

Şekil 4. 1 : Dünya miras listesine göre Kapadokya’nın (a) Türkiye’deki, (b) İç Anadolu Bölgesi’ndeki yeri (yazar tarafından üretilmiştir).

Şekil 4. 2 : Dünya miras listesine göre Kapadokya'nın sınırları ve dünya mirası Alanları (yazar tarafından üretilmiştir).

Şekik 4.2 Kapadokya Bölgesi'nin sınırları ile içeriğinde bulunan dünya miras listesindeki tescilli alanlarını göstermektedir. Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde yer alan Erciyes Dağı ve Hasan Dağı ile Kızılırmak eşikleri sınır kabul edilebilecek olan doğal ve kültürel karakteristiği nedeniyle eşsiz bu alan Kapadokya Bölgesidir. Aksaray, Nevşehir ve Kayseri İlleri arasında kalan bu alanın, benzersiz karakteristiğini en yoğun gösterdiği odaklar Nevşehir merkez, Ürgüp, Avanos ve Derinkuyu İlçelerindedir. Aksaray'da bulunan Ihlara Vadisi ve Kayseri'de bulunan Soğanlı Mahallesi de karakteristik özelliği gösteren alanlardandır.

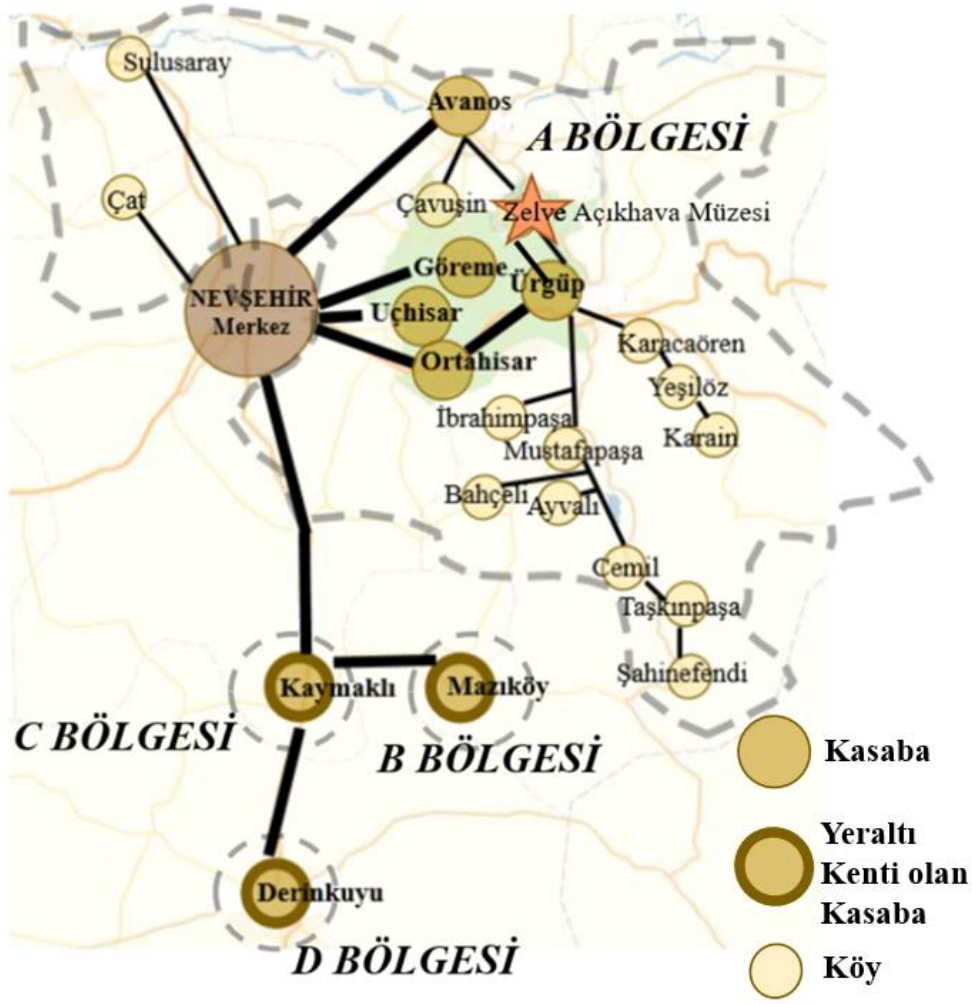
UNESCO Dünya Mirası olan Kapadokya Bölgesine dair bilgiler 3. Bölüm’de detaylı olarak açıklanmıştır. Bu bölümde elde edilen verilere göre, 2019 yılı ile birlikte değişen yönetsel system, Kapadokya Alan Sınırı ve yönetsel sistemi tamamen değiştirmiştir. UNESCO Miras Listesinde kayıtlı Milli Park Alanının statüsü düşürülmüş, bu alan yeni oluşturulan Kapadokya Bölgesi Alan Yönetiminin bir parçası haline getirilmiştir. Alan çalışması, UNESCO Miras Alanlarının da birçoğunu kapsayan, Kapadokya Bölgesi Alan Yönetimi sınırlarına göre yapılmıştır.

4.2 Alan Çalışmasının Çerçevesi

Kapadokya Bölgesi ve Dünya Miras Alanlarının koruma düzeyinin araştırılmasına esas kullanılan, uzmanlar ile görüşme metodu, yeni Kapadokya Bölge tanımı olan Kapadokya Alan Yönetimi bölgelemelerine uygulanmıştır. Alan yönetimi sistemi öncesi mevcut olan yasal, yönetsel ve teknik araçlar ile ilgili sorunları tespit etmek ve çözüm üretmek amaçlanmıştır. Bu nedenle, Bölgede paradigma değişimine neden olan sorunların belirlenmesi ve sorunun kaynağında olan birimlerden gelen önerilerin alınması için Kapadokya Kanunu öncesinde dünya miras değerlerinin koruması ile ilgili plan hazırlanması ve uygulanmasından sorumlu, yetkili ve teknik aktörden veriler toplanmıştır.

Kapadokya ile ilgili Kanunda, herhangi bir eşik veya sınır tanımı gerekçelendirilmesi yapılmadan, koordinatlar üzerinden Şekil 4.3’de oluşturulan mekânsal şemada gösterildiği gibi belirlenmiş olup (2019); Kapadokya Alan Yönetimi Sınırları sadece Nevşehir İli içerisinde dir. Bu Kapadokya Alan yönetiminde 4 Bölge bulunmaktadır;

- A Bölgesi; Koruma alanları ve eski Milli Park Alanı; doğal, kentsel, arkeolojik sit alanları, vadiler, açık hava müzesi, kasabalar, köyler vb.
- B Bölgesi; Mazı yeraltı kenti ve köy alanı
- C Bölgesi; Kaymaklı yeraltı kenti ve kasabası
- D Bölgesi; Derinkuyu yeraltı kenti ve kasabası

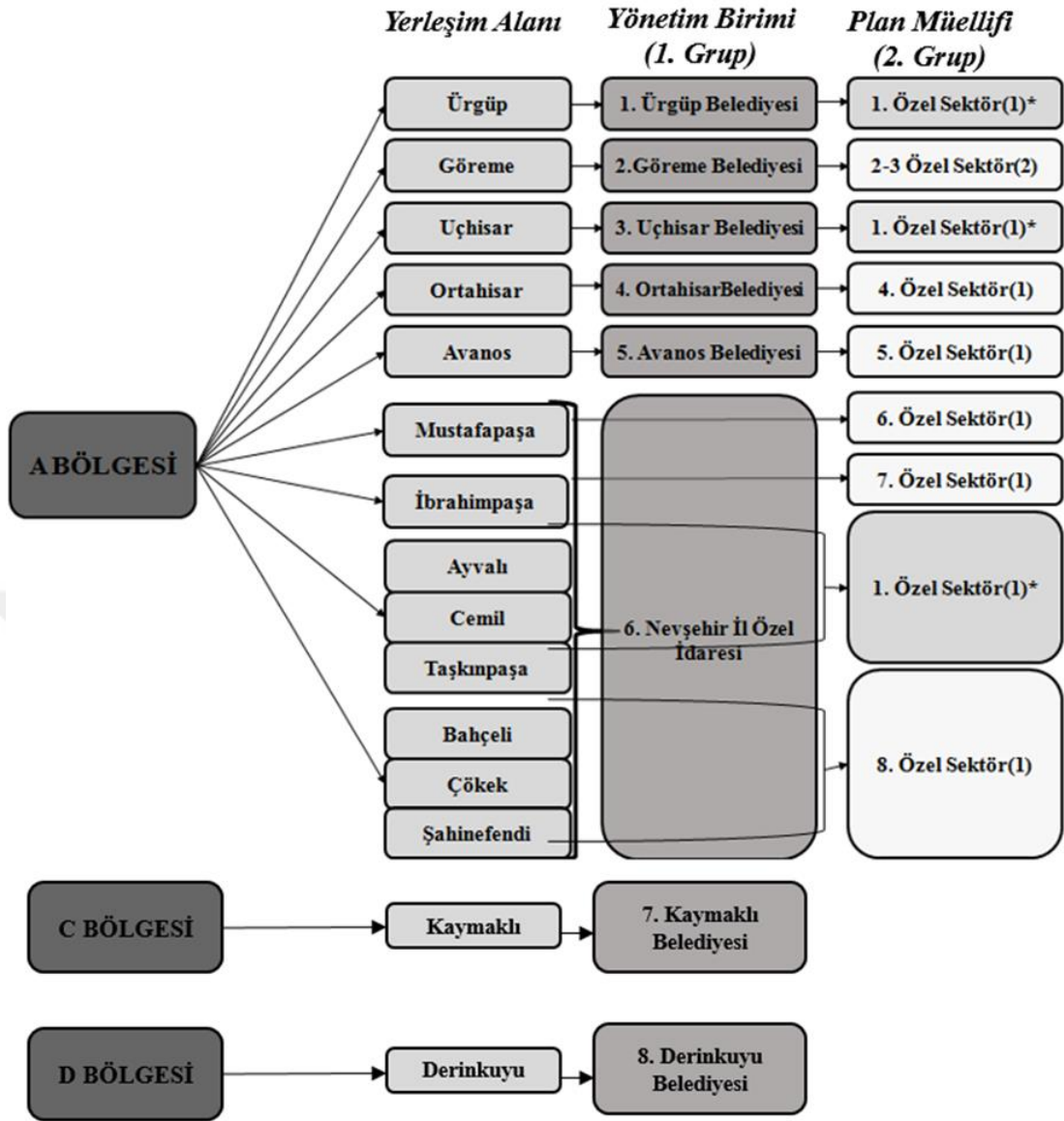
Şekil 4. 3 : Kapadokya Kanunda belirtilen bölgelemeler ve sınırlar içerisinde yer alan yerleşimler (yazar tarafından üretilmiştir).

4.3 Alan Çalışmasının Uygulanması

Literatür çalışmasına göre belirlenen yasal, yönetsel ve teknik sorunlara esas ve yönetsel birimlerin rollerine dayanarak 2 tip görüşme tutanağı hazırlanmış aşağıda verilen 2 gruba uygulanmıştır;

1. Grup: Yönetim Birimi
2. Grup: Plan Müellifi; Özel Sektör

A, B, C ve D bölgelerindeki görüşme durumları Şekil 4.4'deki gibidir.

Şekil 4. 4 : Kapadokya Kanunu öncesi, A, B, C ve D Bölgelerinde bulunan miras değerlerinin korunması ile yükümlü birimler (yazar tarafından üretilmiştir).

- A Bölgesi için, Şekil 4.4’de görülen katılımcılar olan 1. ve 2. gruplarından görüşme verisi alınmıştır.
- B Bölgesi K.A.İ.P çalışması olmadığı için görüşme kapsamı dışında tutulmuştur.
- C ve D Bölgeleri için; Şekil 4.4’de görülen katılımcılardan; K.A.İ.P Müellifleri ile iletişime geçilememesi nedeniyle sadece 1. gruptan veri alınmıştır.

Ayrıca, Şekil 4.4’de “*” işaretli olan özel sektörlerle ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir;

- Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa yerleşimlerinin (5 K.A.İ.P) plan müellifleri aynıdır (1 numaralı Özel Sektör firması).

- Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi yerleşimlerinin (4 K.A.İ.P) plan müellifleri aynıdır (8 numaralı Özel Sektör firması).
- Göreme’de kentsel ve doğal sit alanlarının plan müellifleri farklı olduğu için 2 katılımcı (2-3 numaralı Özel Sektör firmaları) bulunmaktadır

Eklerde yer alan, yönetim birimleri görüşme tutanağı örneği, Çizelge A.1’de, plan müellifleri görüşme tutanağı örneği Çizelge A.2’de sunulmuştur.

Yerel yönetimler ve profesyonellerden yerleşim birimlerine esas veriler yetki alanları ve koruma amaçlı imar planları üzerinden alınmıştır. A, B, C ve D Bölgeleri Koruma Amaçlı İmar Planları kapsamında incelenmiş, K.A.İ.P’leri olmayan ve iletişime geçilemeyen alanlar araştırma dışı tutulmuştur. Ayrıca, hakla iletişime geçilmemiş, sadece yasal, yönetsel ve teknik yetkinliği olan uzmanlarla görüşülmüştür.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, alan çalışması kapsamında elde edilen veriler sunulmuştur. İlk olarak, çalışmanın 3. Bölümünden elde edilen Kapadokya Dünya Miras değerlerinin korunmasına esas mevcut; yasal, yönetsel ve teknik bilgiler hakkında edinilen bulgular uyarınca hazırlanan görüşme tutanağı verileri verilmiştir. Böylece, bölgedeki mevcut sistemin değişime neden olan sorunlar tespiti yapılmıştır.

5.1 Görüşme Verileri

Görüşme verileri, Kapadokya Bölgesinde; miras değerlerini korumadan sorumlu teknik birimlerin oluşturduğu 2 gruptan toplanmıştır. 1. Grup; 7 belediye, 1 İl Özel İdare, 2. Grup; 5 Özel Sektörden Yönetici ve bu firmalara bağlı 3 Şehir Plancısından oluşmaktadır. Bu katılımcıların her biri Kapadokya Bölgesinde yer alan yerleşim alanları için K.A.İ.P hazırlanmasında, incelenmesinde, onaylanmasında ve denetlenmesinde rol alan aktörlerdir. Görüşmelerin yapıldığı bu iki gruptan elde edilen verilerin üç alt başlık altında sunulmuştur.

1.Yönetim Birimleri Verileri(8 katılımcı; 1 Yönetici, 3 Mimar, 1 Harita Teknikeri, 3 Fen İşleri Memuru)

2. Grup: Plan Müellifleri Verileri (8 katılımcı; 5 Yönetici, 3 Şehir Plancısı)

Katılımcılardan; Kapadokya Bölgesindeki miras koruma yaklaşımları, koruma amaçlı imar planları, yasal, yönetsel ve teknik sorunlar ile ilgili veriler toplanmıştır. Çalışma kapsamında; 2000 yılından 2019 yılına kadar ki Koruma Amaçlı İmar Planları ile ilgili veriler elde edilmiş, 2019'da kurulan Kapadokya Alan Yönetimi ve bölgenin geleceği ile ilgili görüş ve öneriler toplanmıştır.

5.1.1 Yönetim birimleri verileri

Çalışmanın bu kapsamında; Kapadokya Kanunu öncesi; 7 Belediye ve İl Özel İdare ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sunulmuştur. Görüşme katılımcıları ile verilerinin sunulma sırası aşağıdaki gibidir.

1. Ürgüp Belediyesi
2. Göreme Belediyesi
3. Uçhisar Belediyesi
4. Ortahisar Belediyesi
5. Avanos Belediyesi
6. Nevşehir İl Özel İdaresi
7. Kaymaklı Belediyesi
8. Derinkuyu Belediyesi

Miras alanlarının korunmasından, denetlenmesinden, herhangi bir uygulama için ruhsat ve izin vermekten sorumlu olan yerel yönetim birimleri analiz edilmiştir.

5.1.1.1 Genel veriler

2019 yılına kadar, K.A.İ.P'lerin hazırlanmasından, uygulanmasından ve denetlenmesinden sorumlu olan bu idarelerin; yetki ve sit alanlarının büyüklükleri ile sit alanları çeşitleri ve büyüklükleri incelenmiştir. K.A.İ.P başlangıç ve onay tarihleri ile hazırlanma yaklaşımları hakkında veriler toplanmıştır.

Çalışma Alanındaki Sit Alanı Çeşitleri

Kapadokya'da yer alan Belediyelerin ve İl Özel İdarenin yetkisinde bulunan sit alanı çeşitleri farklılaşmaktadır.

- 8 tanesinde kentsel sit alanı,(Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avanos, İl Özel İdare yerleşimleri, Kaymaklı, Derinkuyu)
- 8 tanesinde arkeolojik sit alanı(Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avanos İl Özel İdare, Kaymaklı, Derinkuyu)
- 3 tanesinde tarihi sit alanı, (Ürgüp, Ortahisar, İl Özel İdare yerleşimleri)

- 6 tanesinde doğal sit alanı, (Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avanos, İl Özel İdare yerleşimleri)
- 7 tanesinde kentsel, arkeolojik, tarihi ve doğal sit alanlarının en az iki tanesinin çakıştığı koruma alanları mevcuttur.

		YÖNETİM BİRİMLERİ							
		Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı	Derinkuyu
SİT ALANI ÇEŞİTLERİ	Kentsel Sit Alanı								
	Arkeolojik Sit Alanı								
	Tarihi Sit Alanı								
	Doğal Sit Alanı								
	Çakışan veya Karma Sit Alanı								

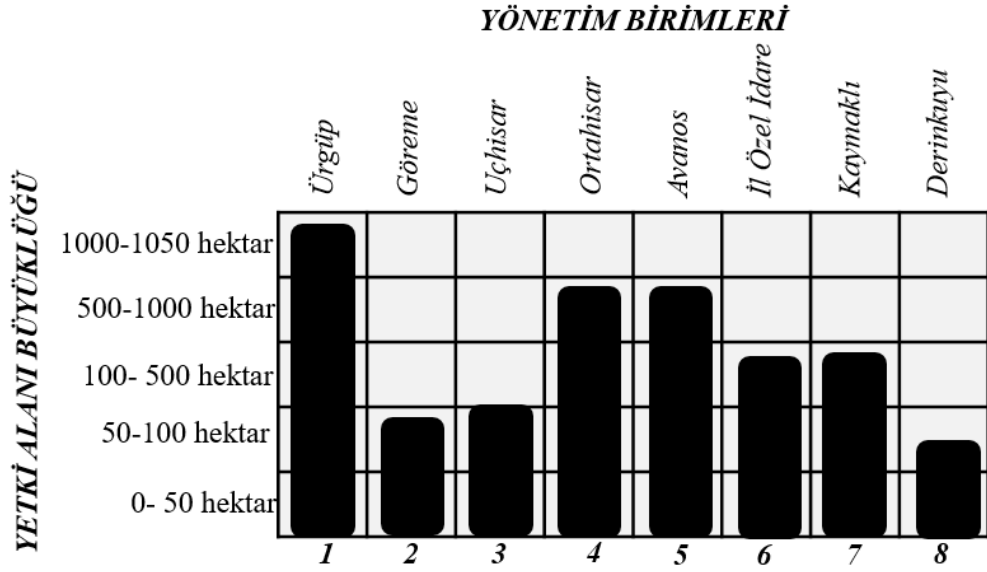
Şekil 5. 1 : Kapadokya Bölgesi yerel yönetimlerinin sorumluluğundaki sit alanı çeşitleri.

Şekil 5.1’de yönetim birimlerinin sit alanı tiplerinin nasıl farklılaştığı görülmektedir.

Sit Alanı Büyüklükleri

Her yönetim biriminin sorumluluğu altında olan alan büyüklükleri birlerinden farklıdır. Şekil 5.2’de yönetim birimlerinin sorumluluk alanlarının büyüklüklerinin hektar aralıkları verilmiştir.

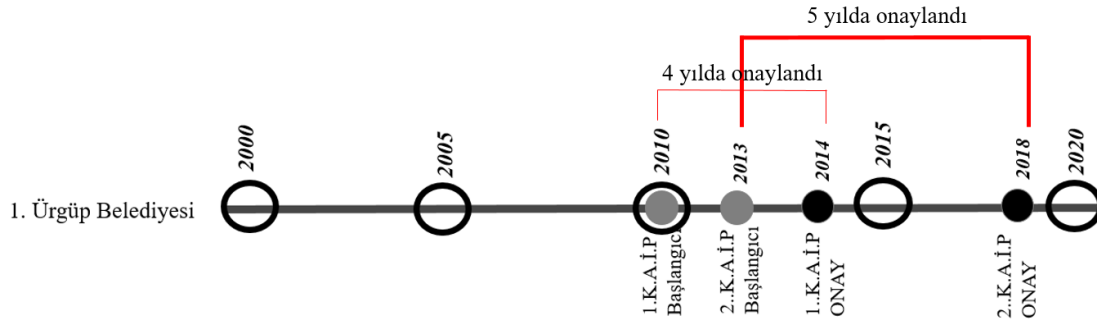
- Ürgüp Belediyesinin sorumluluk alanı 1000-1050 hektar aralığındadır.
- İl Özel İdaresi ve Avanos Belediyesinin sorumluluk alanları ise 500 hektar ile 1000 hektar aralığındadır.
- Göreme, Uçhisar ve Derinkuyu yerleşimlerini kapsayan 3 yönetim biriminin sorumluluğunda bulunan alan büyüklüğü 100 hektarın altındadır.
- Ortahisar, Avanos ve Kaymaklı yönetim birimlerinin sorumluluk alanları ise 500 hektar ile 100 hektar aralığındadır.

Şekil 5. 2 : Kapadokya Bölgesi yerel yönetimlerinin sorumluluğundaki sit alanı çeşitleri.

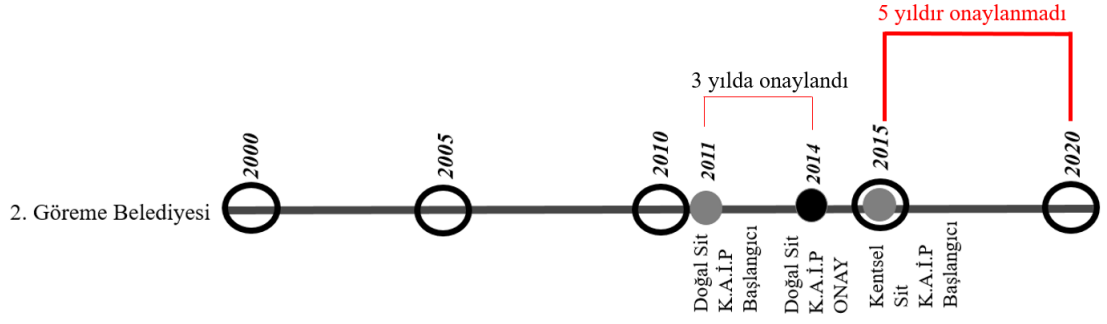
Koruma Amaçlı İmar Planlarının Başlama ve Bitiş Zamanları

Araştırma kapsamında bulunan Kapadokya Bölgesinde hazırlanmış veya hazırlanmakta olan toplam 18 Koruma Amaçlı İmar Planı bulunmaktadır. Bu çalışmanın zaman çerçevesi 2000 ile 2020 arasında belirlenmiştir. 20 yıllık sürecin, yani 2000 yılı öncesindeki plan çalışmaları sadece bilgi olarak verilmiş.

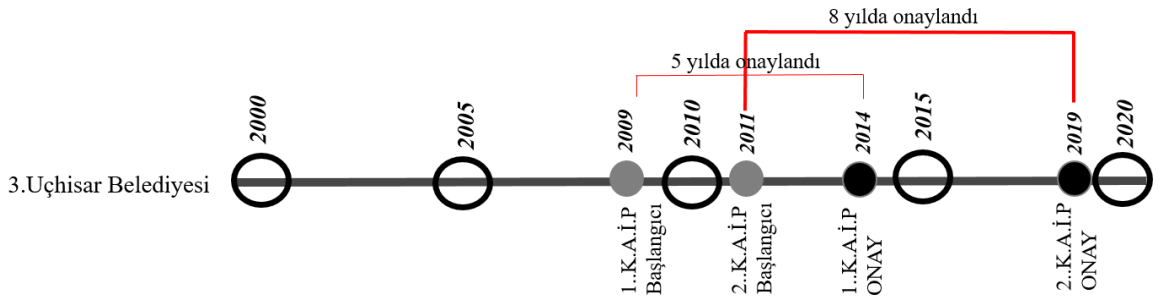
Şekil 5. 3 : Ürgüp yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

- Şekil 5.3’de belirtildiği gibi, Ürgüp yerleşiminin K.A.İ.P’leri için ilk süreç 2010’da başlayıp 2014 de son bulurken, ikinci süreç 2013’de başlayıp, 2018’de tamamlanmıştır. Birinci planlama çalışması tamamlanmadan, ikinci planlama çalışmasına başlanmıştır.

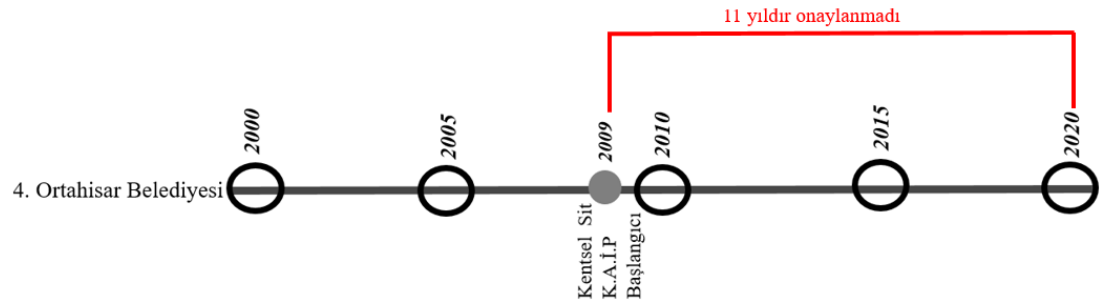
Şekil 5. 4 : Göreme yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

- Göreme Belediyesi için hazırlanan ilk K.A.İ.P çalışması 1987 de, ikinci ise 1994’de onaylanmıştır. Şekil 5.4’de belirtildiği gibi, 2000 sonrası hazırlanan K.A.İ.P çalışmalarının ilki doğal sit alanları için 2011 de hazırlanmaya başlanmış, 2014’de onaylanmıştır. İkincisi ise, kentsel sit alanı için 2015’de hazırlanmaya başlanmış, henüz onaylanmamıştır.

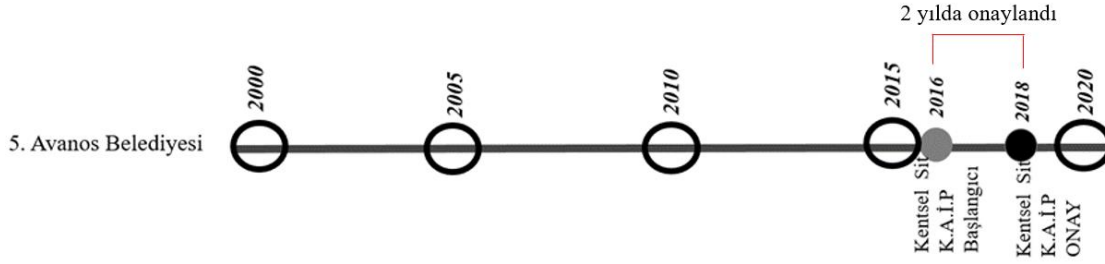
Şekil 5. 5 : Uçhisar yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

- Şekil 5.5’de belirtildiği gibi, Uçhisar için hazırlanan planlardan, ilk K.A.İ.P çalışmalarına 2009’da başlanmış, planlar 2014’de onaylanmıştır. İkinci planlama çalışmalarına 2011’de başlanmış 2019’de onay alınmıştır.

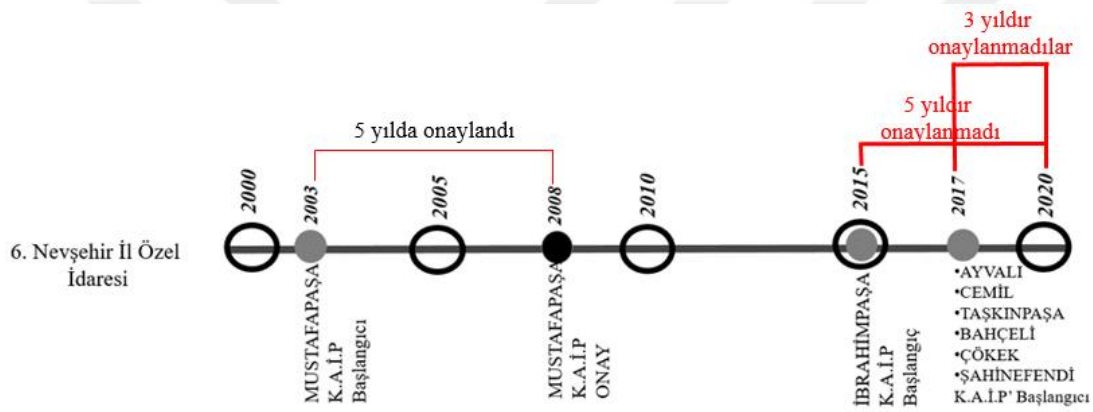
Şekil 5. 6 : Ortahisar yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

- Şekil 5.6’da belirtildiği gibi, Ortahisar ’da ise 2009 yılında başlanan K.A.İ.P 2020 yılında da onaylanmamış ve 11 yıllık süreç hâlâ devam etmektedir.

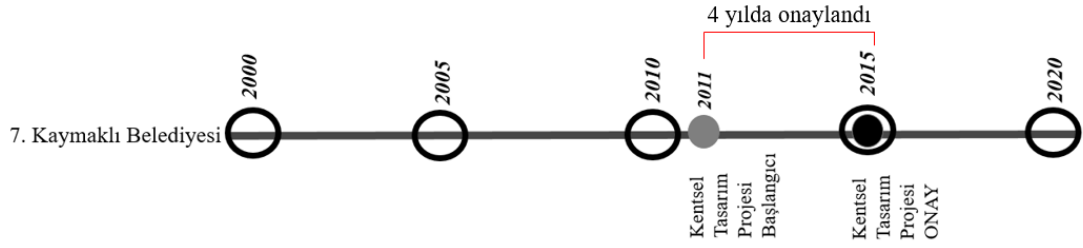
Şekil 5. 7 : Avanos yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

•Avanos Belediyesi için ise 2000 yılı öncesi ilk plan 1995 yılında hazırlanmaya başlanmış, 1998 yılında onay işlemleri gerçekleşmiştir. 2000 sonrası planlama süreci ise Şekil 5.7’ de belirtildiği üzere, Kentsel Sit Alanı için hazırlanan, çalışma kapsamı içerisindeki K.A.İ.P 2016 yılında hazırlanmaya başlanıp, 2018 yılında onaylanmıştır.

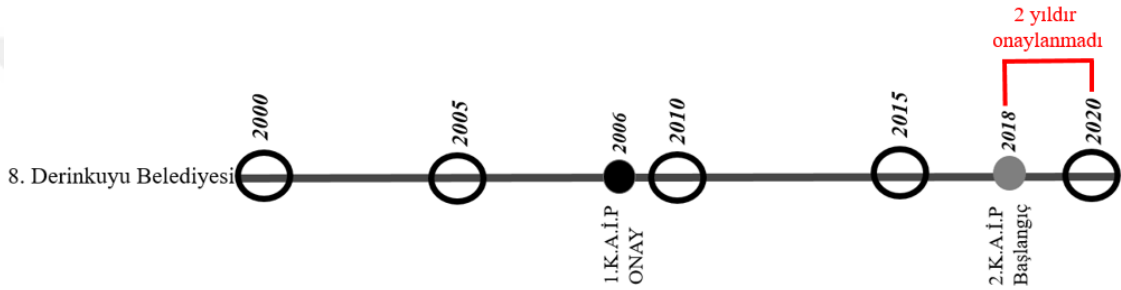
Şekil 5. 8 : Mustafapaşa İbrahimpasa, Ayvalı, Cemil, Taşkınpaşa, Bağçeli, Çökek, Şahinefendi yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

• Nevşehir İl Özel İdaresinin miras değeri gösteren köyleri için 8 plan hazırlanmıştır. Şekil 5.8’de belirtildiği üzere, bunlardan ilki Mustafapaşa için hazırlanan K.A.İ.P olup, plan hazırlıklarına 2003 yılında başlanmış, 2008 yılında onay işlemleri tamamlanmıştır. Ardından İbrahimpasa için 2015 yılında K.A.İ.P planı hazırlanmaya başlamış, 2020 yılında hala onayı tamamlanamamıştır. Ayvalı, Bağçeli, Cemil, Çökek, Taşkınpaşa, Şahinefendi köylerinin K.A.İ.P’lerine 2017 başlanmış, planlar henüz onaylanmamıştır.

Şekil 5. 9 ; Kaymaklı yerleşim alanının 2000-2020 arası Kentsel Tasarım Projesi süreçleri.

- Kaymaklı Belediyesi katılımcısı tarafından, yerleşim yeri için hazırlanan K.A.İ.P süreçleri ile ilgili bilgi alınamamıştır. Kentsel Tasarım projesinin süreci (mars-mimarlar, 2011), Şekil 5.9’da gösterilmiştir.

Şekil 5. 10 : Kaymaklı yerleşim alanının 2000-2020 arası K.A.İ.P süreçleri.

- Derinkuyu Belediyesi katılımcısı tarafından, yerleşim alanında yapılan ilk K.A.İ.P çalışmasının 1991 yılında olduğu yönündedir. Şekil 5.10,’da görüldüğü üzere, ikinci K.A.İ.P çalışmasının 2006 yılında onaylandığı belirtilmiş ancak planın başlangıç tarihi ile ilgili bilgi verilmemiştir. Ayrıca 2018 yılında yeni K.A.İ.P sürecinin başladığı belirtilmiş, ancak henüz onaylanmadığı bilgisi verilmiştir.

Yerel idare birimlerinin K.A.İ.P’lerinin başlama ve bitiş zamanları birbirinden farklıdır. Bu nedenle bölgedeki Koruma Amaçlı İmar Planları süreçlerinde bir bütünlük olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Ortahisar yerleşiminde olduğu gibi bazı K.A.İ.P süreçleri 10 yıldan fazla sürdüğü halde onaylanmamıştır. Bu durum, yönetim birimlerinin, yerleşim alanlarının korunamamasının yanı sıra bürokraside tıkanıklığın olduğunu da göstermektedir.

5.1.1.2 Koruma Amaçlı İmar Planları hazırlık ve aktör verileri

Alan araştırmasında görüşülen yönetim birimlerinin, miras değerlerinin korunmasından sorumlu personel ve birimler ile ilgili veriler toplanıp, bölgedeki mimarlık ve planlama şirketlerinin hassasiyeti hakkında katılımcıların görüşleri bu başlık altında sunulmuştur. Ayrıca, K.A.İ.P hazırlık süreçlerinde karşılaşılan teknik, idari, siyasi, sosyal konulardaki sorunlar ile ilgili veriler ele alınmıştır. Bununla birlikte, K.A.İ.P süreçlerinin diğer aktörleri olan halk ile koruma kurul ve komisyonları ile ilgili yönetim birimlerinin görüşleri toplanmıştır.

Personel Sayısı ve Yeterliliği

K.A.İ.P'ler ile sit alanlarına yapılacak uygulamalar, izinler ile bu alanlarının korunmasının denetiminin yapılması, yerel yönetimlerin teknik ve yönetici kadrosunun görevlerindendir. Kapadokya Bölgesinde yer alan yönetim birimlerinde, miras alanlarının ve üstün evrensel değerlerin korunması için yeterli sayıda ve donanımda personel olması önemlidir. Bu nedenle yönetim birimlerinde koruması, uygulama, denetim sorumluluklarını ve amacı taşıyan, K.A.İ.P sürecinden sorumlu teknik personel sayısı ve uzmanlık alanlarıyla ilgili katılımcılardan veriler toplanmıştır. Bölgelere göre personel sayısı ve yeterliliği ile ilgili bulgular aşağıdaki gibidir.

- 3 İdare personel sayısını ve niteliğini yeterli olarak değerlendirmiştir. Uçhisar Belediyesinde sadece bir mimarın, Ürgüp Belediyesinde ise bir Harita Teknikerinin sorumlu olduğu K.A.İ.P ilgili çalışmalarında, teknik personel eksikliği bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, Kaymaklı Belediyesi görüşme tutanağı katılımcısı ise, ilgili işlemlerde kurumun personel sayısının ve niteliğinin yeterli olduğunu belirtmiştir.
- 5 İdare, personel sayısını ve niteliğini **yetersiz** olarak değerlendirmiştir. Göreme ve Ortahisar Belediyelerinde K.A.İ.P'den sorumlu belirli bir teknik personel bulunmamakla birlikte, görüşme tutanağı katılımcısı olan Göreme Belediyesinde çalışan mimar ile Ortahisar Belediyesinde çalışan fen işleri memuru, ilgili işlemlerde yetki sahibi olduğunu teknik personel sayısının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. 8 Köyün K.A.İ.P'lerinin sorumluluğunun tamamın tek bir harita mühendisinin sorumluluğunda olduğu Nevşehir İl Özel İdaresi ile K.A.İ.P'lerden sorumlu tek bir Şehir Plancısının olduğu Avanos Belediyesi personel sayılarının ve niteliklerinin sorumluluğunun teknik eleman sayısı ve niteliğinin yetmediğini belirtmiştir. 2 Harita

Teknikeri ve 1 İnşaat Mühendisinin K.A.İ.P'le ilgilendiği Derinkuyu Belediyesi görüşme tutanağı katılımcısı, teknik personel sayısının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ancak, 1 İnşaat Teknikerinin K.A.İ.P'den sorumlu olduğu verisi elde edilmiştir.

İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarıyla ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek, denetimlerini yapmak üzere; koruma, uygulama ve denetim bürolarının kurulması 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kanunun 10. Maddesi uyarınca Koruma Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEP) yapılanmıştır. Bu nedenle, Kapadokya Bölgesindeki korumasında önemli olan KUDEP birimlerinin, çalışma kapsamında belirlenen yerel yönetimlerindeki etkinliği verisi toplanmıştır;

- 5 İdarede, Ürgüp, Göreme Avanos, Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyelerinde, KUDEP birimi bulunmamaktadır
- 3 İdarede, Uçhisar, Ortahisar ve Nevşehir İl Özel İdaresinde KUDEP birimi bulunmaktadır.

Mimarlık ve Planlama Büroları

Katılımcılar tarafından KUDEP biriminin İdareleri bünyesinde bulunması faydalı olacağı belirtilse de, personel eksikliğinden ötürü bu birimin olmadığı belirtilmiştir.

8 İdarenin yetkili olduğu bölgede, 3 planlama bürosu, 20 mimarlık bürosu bulunduğu belirtilmiştir.

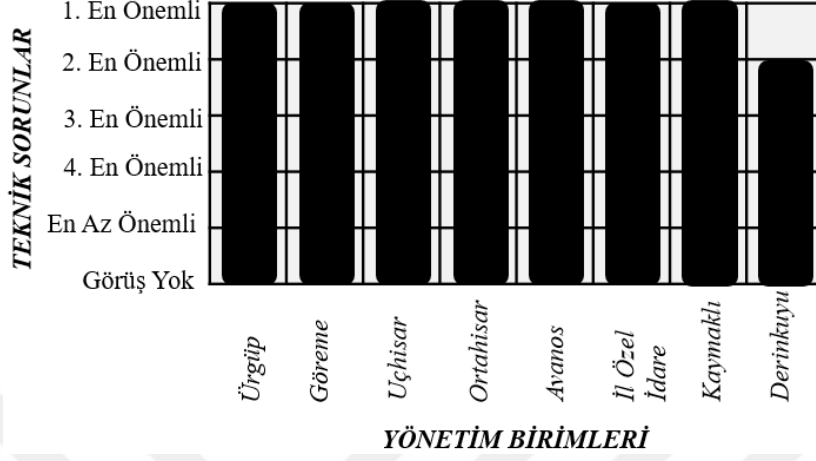
8 İdareye bu mimarlık ve planlama bürolarının bölgenin korunması konusundaki hassaslığı sorulmuş ve Kaymaklı Belediyesi katılımcısı görüş belirtmediği için, 7 İdarenin verdiği cevap aşağıdaki gibi olmuştur;

- Uçhisar Belediyesi hassas davranmadıklarını
- 2 İdare, Göreme ve Avanos Belediyeleri kısmen hassas davrandıklarını
- 4 İdare, Ürgüp, Ortahisar ve Derinkuyu Belediyeleri ile Nevşehir İl Özel İdaresi hassas davrandıklarını belirtmiştir.

K.A.İ.P Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Toplamda 8 adet Plan hazırlatan İdarenin K.A.İ.P hazırlama sürecindeki karşılaştıkları sorunları belirten görüşme tutanakları incelenmiştir.

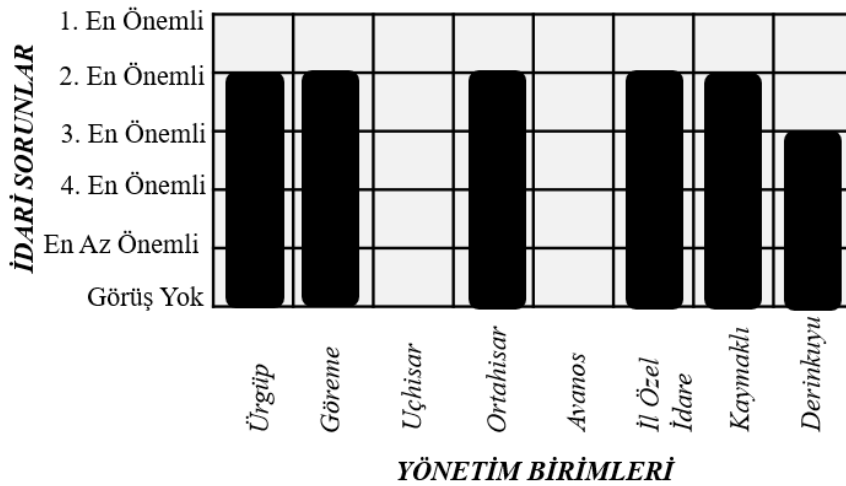
Şekil 5.11’de katılımcı yönetim birimlerinin K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, sosyal, siyasi ve diğer) sorunlar içerisinde, teknik sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 11 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki teknik sorunların önem derecesi.

- 8 İdarenin; Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avanos, Kaymaklı Belediyeleri ile Nevşehir İl Özel İdaresinin bulunduğu, 7’si plan hazırlama aşamasındaki 1. en önemli sorunun teknik nedenlerden kaynaklandığını belirtirken, Derinkuyu Belediyesi ise ikinci en önemli sorun olarak teknik problemleri seçmiştir.

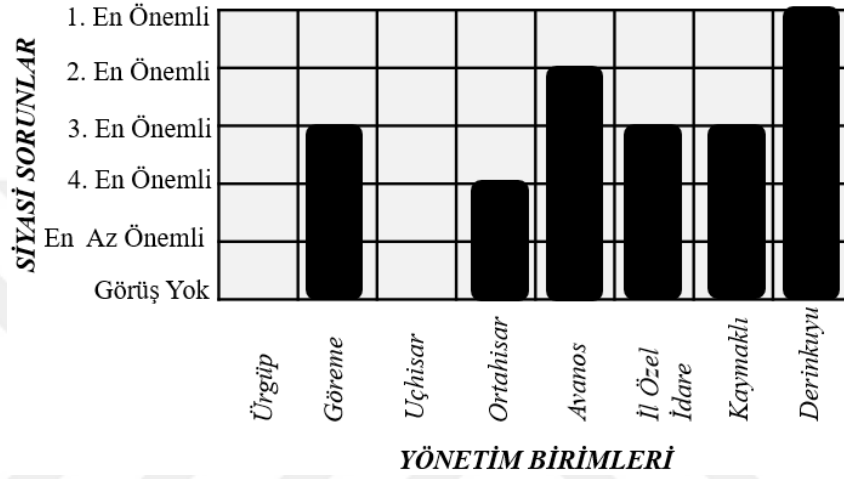
Şekil 5.12 katılımcı yönetim birimlerinin K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, idari sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 12 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki idari sorunların önem derecesi.

- İdari sorunların önem derecesi 5 İdare için; Ürgüp, Göreme, Ortahisar, Kaymaklı Belediyeleri ve İl Özel İdare, 2. en önemli sorundur. 1 İdare; Derinkuyu Belediyesi, için 3. En önemli sorun olarak belirlenmiştir. 2 idare için; Uçhisar ve Avanos Belediyeleri, idari sistem sorun teşkil etmemektedir.

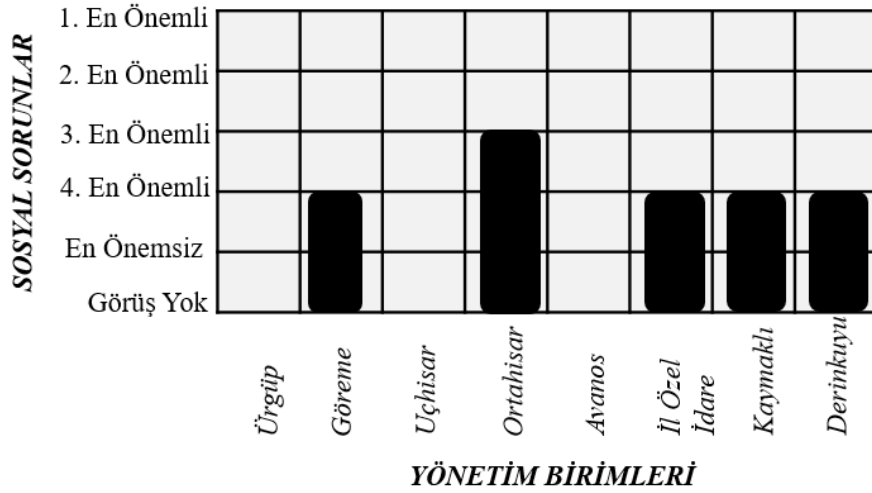
Şekil 5.13’de katılımcı yönetim birimlerinin K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, siyasi sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 13 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki siyasi sorunların önem derecesi.

- Siyasi sorunların önem derecesi değerlendirmesinde; 1 İdare için; Derinkuyu Belediyesi, 1. en önemli sorundur. 1 İdare için; Avanos Belediyesi, 2. en önemli sorun, 3 İdare için; Göreme ve Kaymaklı Belediyeleri ve İl Özel İdare, 3. en önemli sorundur. 1 İdare için, Ortahisar Belediyesi, 4. En önemli sorun idari sebeplerden kaynaklanmaktadır. 2 İdare için; Ürgüp ve Uçhisar Belediyeleri, ise idari herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

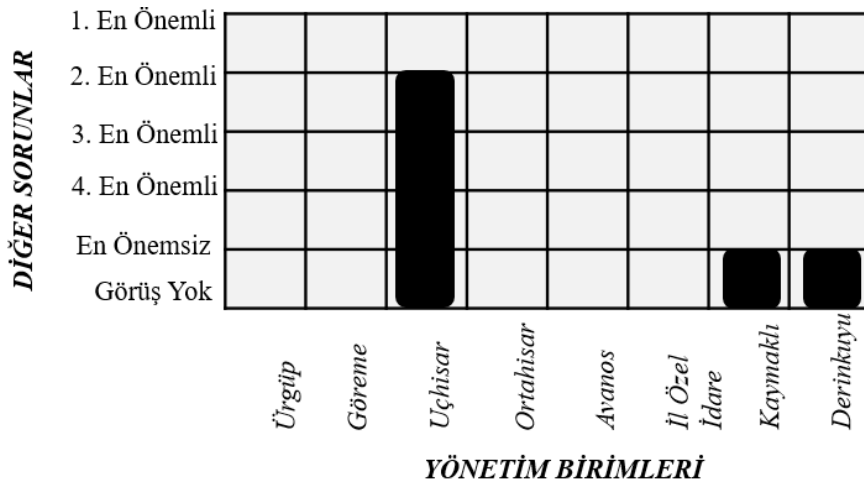
Şekil 5.13’de katılımcı yönetim birimlerinin K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, siyasi sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 14 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki sosyal sorunların önem derecesi.

- Sosyal sorunlarla ilgili olan değerlendirmelerde 1 İdare için; Ortahisar Belediyesi, 3. En önemli sorun olarak belirtilmiştir. 4 İdare de; Göreme, Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyeleri ve İl Özel İdare, 4. En önemli olan sorun olarak sosyal durum ele alınmıştır. 3 İdare için; Ürgüp, Uçhisar ve Avanos Belediyeleri, herhangi bir sosyal sorun bulunmamaktadır.

Teknik, idari, siyasi ve sosyal sorunlar dışında, söz konusu idarelerin karşılaştığı olduğu zorlukların belirlenmesi için diğer seçeneği oluşturulmuştur. Şekil 5.14'de belirtilmeyen diğer sorunların önem derecesi verileri sunulmuştur.

Şekil 5. 15 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki sosyal sorunların önem derecesi.

- Şekil 5.15'de sunulduğu üzere, 3 katılımcının seçmiş olduğu diğer sorunlar 1 İdare tarafından, Uçhisar Belediyesi, 2. en önemli sorun olarak belirtilirken bu sorunla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır. 2 İdare, Kaymaklı ve Derinkuyu

Belediyeleri, diğer sorunları 5. Derecen en az önemli sorun olarak belirlenmiş, bu idarelerden biri, Kaymaklı Belediyesi, sorun ile bilgi vermezken, diğer idare, Derinkuyu Belediyesi katılımcısı, kurumdaki şehir plancısı eksikliğinin diğer kapsamı içerisinde olduğunu belirtmiştir.

K.A.İ.P hazırlanma aşamasında plan hazırlamakla yükümlü idarelerin %100'ü teknik açıdan sorunların olduğunu belirtmiş ve süreçteki en önemli olarak teknik araçlar olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların cevapları uyarınca, %87 oranında ikinci en önemli sorunlar sıralamasında İdari araçlar bulunurken iken %75 oranında siyasi sorunlar, %62,5 oranında sosyal sorunlar vardır. Diğer sorunlar ise %37,5 ile katılımcılar tarafından belirlenen en az orandaki faktördür.

Teknik Sorunlar

Görüşme tutanağı sorun verileri analiz edildiğinde, K.A.İ.P hazırlık sürecinde, plan hazırlatan idarelerin %100'ünün Teknik sorunlar yaşadığı bulgusu elde edilmiştir. Aynı şekilde Teknik sorunlar, idari, siyasi, sosyal ve diğer sorunlar arasında en önemli olanıdır. Teknik sorunların üst ölçekli planlar, mülkiyet sorunları, kaçak yapılaşma, imar hakları ve mevzuat konularından hangileri detayında zorluk yaşadıkları ile ilgili katılımcıların cevapları analiz edilmiştir. Göreme Belediyesinden görüşme tutanağını cevaplandıran personel planın hazırlanma aşamasında bulunmadığı için, analiz 7 idare üzerinden yapılmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Plan hazırlatan idarelerin K.A.İ.P'lerinin hazırlanması aşamasında karşılaştıkları Teknik sorunların analizi yapılırken görüşme tutanağında; üst ölçekli planlar, mülkiyet sorunları, kaçak yapılaşma, imar hakları ve mevzuat konuları içerisinde zorluk yaşadıkları alanları belirlemeleri talep edilmiştir.

8 katılımcıdan toplanan Teknik sorunlarla ilgili görüşme tutanağının bu kısmı, 1 İdari birim katılımcısı; Göreme Belediyesi, tarafında, plan hazırlık sürecinde bulunmadığı gerekçesiyle cevaplanmamıştır. Tablo 5.9'da, yönetim birimleri tarafından sorun olarak değerlendirilen teknik konular gösterilmiştir.

TEKNİK SORUNLAR	Üst Ölçekli Planlar		Görüş Belirtilmemiştir						
	Mülkiyet Sorunları								
	Kaçak Yapılaşma								
	İmar Hakları								
	Mevzuat								
									
	Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı	Derinkuyu	
YÖNETİM BİRİMLERİ									

Şekil 5. 16 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde, Teknik sorunların içeriği.

A, C ve D bölgelerden katılımcıların, 7 İdarenin;

- 3 tanesi; Ürgüp, Ortahisar, Kaymaklı Belediyeleri, üst ölçekli planlarda sorun yaşamaktadırlar.
- 4 tanesi; Avanos, Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyeleri ile İl Özel İdare, mülkiyet konusunun problematik olduğunu belirtmiştir.
- 6 tanesi; Ürgüp, Ortahisar, Avanos, Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyeleri ile İl Özel İdare, kaçak yapılaşma konusunda sorunlar olduğunu belirtmiştir.
- 3 tanesi; Avanos, Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyeleri, imar hakları konusunda, sorunlar olduğunu belirtmiştir.
- 4 tanesi, Ürgüp, Uçhisar, Kaymaklı Belediyeleri ve İl Özel İdaresi, ise mevzuatın Teknik uygulamaları konusunda sorun olduğunu belirtmişlerdir.

Plan hazırlama aşamasında, plan hazırlatmakla sorumlu İdarelerin teknik sorunları analiz edildiğinde;

- En yüksek oranla, 6 katılımcı tarafından kaçak yapılaşmalar konusunda problem yaşadığı sonucu elde edilmiştir. Kaçak yapılaşma kaynaklı sorunların arasında afet riskli alanlar ile harabelerin yapılaşma veya yenilenmesi olduğu da belirtilmiştir.
- İkinci en yüksek orana sahip; 4 katılımcı tarafından, teknik sorunlar ise mülkiyet ve mevzuat kaynaklı olup idarelerin tarafından ilgili konularda sorun yaşandığı belirtilmiştir. Mülkiyette yaşanan sorunların kayadan oyma mekânlar içerisindeki kot farklılıklarından kaynaklandığı ve grift kaya oyma yapısının mülkiyet

aşırı ile kadastroda oynamalara neden olmasından ötürü olduğu belirtilmiştir. Mevzuattan kaynaklı teknik sorunlar arasında ise plan üzerinde çok fazla söz sahibi merci bulunması ve mevzuatın uygulamasında birbiri ile çelişen maddelerin bulunması gösterilmiştir.

- En az oranda olan teknik sorunlar ise, 3 katılımcının görüşü ile üst ölçekli planlar ve imar haklarından kaynaklandığı belirtilmiştir. 7 katılımcılardan 3'ü imar haklarını teknik anlamda sorun yaratan bir konu olarak belirtmelerine rağmen, nedeni veya tecrübe ettikleri örnekler hakkında herhangi bir bilgi vermemişlerdir.

İdari Sorunlar

Plan hazırlama aşamasında, plan hazırlamakla sorumlu İdarelerin İdari sorunları analiz edildiğinde;

İdari sorunlarla ilgili açıklamalarda; halihazır ve haritaların plan için gerekli olan altlık temini konusunda yetersiz olmasından, unutulmuş özellikli alanların düzenlemelerinin eksikliğinden, ihale sürelerinden, dosya takiplerinin süresiz olmasından, kurum ve mercilerin görüşlerini iletmesinin uzun zaman almasından bahsedilmiştir. Aynı zamanda çok fazla kurumdan görüş alınması ve hatta bazı kurumların görüşlerinin 13 ay kadar gecikme ile gelmesinin süreci çok uzatmakla birlikte karmaşılaştırmasına neden olduğu ve bu durumların K.A.İ.P'ler ile ilgili motivasyonun kurum içinde tükenmesi ile sonuçlandığı belirtilmiştir.

Siyasi Sorunlar

Plan hazırlama aşamasında, plan hazırlamakla sorumlu İdarelerin Siyasi sorunları analiz edildiğinde; Tablo 5.6'da, genel sorun tanımlarının yapıldığı görüşme tutanağı kısmında 8 idarenin 6'sı tarafından siyasi sorunlar olduğu belirtilmiştir. Ancak, siyasi sorun tanımının yapılmasının talep edildiği ilgili kısım boş bırakılmıştır. Yani, İdarelerin %75'i siyasi oluşumların farklı önem derecelerinde de olsa, koruma amaçlı imar planı hazırlanması sürecinde problem yarattığını beyan etmiş olsa da, bu sorunların ne olduğu veya içeriği ile ilgili bilgi istendiği zaman, idarelerin %100 ü herhangi bir sorun olmadığını veya konu ile ilgili görüş belirtmek istemediklerini beyan etmişlerdir.

Sosyal Sorunlar

Plan hazırlama aşamasında, plan hazırlatmakla sorumlu İdarelerin Sosyal sorunları analiz edildiğinde; Tablo 5.6'da, genel sorun tanımlarının yapıldığı görüşme tutanağı kısmında, 8 idarenin 5'i sosyal dinamikleri sorun olarak belirlemiştir. Ancak, koruma amaçlı imar planı hazırlanırken karşılaştıkları sosyal sorunları tanımlamaları talep edildiği detaylı soruda, 8 katılımcıdan sadece 1 tanesi, Avanos Belediyesi, sorun olduğunu belirtmiştir. Bu sorun imar planlarının vatandaşların taleplerine yetişememesi olarak tanımlanmıştır.

Halk

Plan hazırlayan idarelerden, K.A.İ.P'lerin hazırlanması sürecine vatandaşların katılımını sağlanması için toplantı, anket, sivil toplum örgütleri ile görüşme araçlarının hangilerini kullandığını belirleyecek seçmeli sorular sunulmuştur. Ardından halkın bu aktivitelere katılımı ile ilgili durumu sorulmuştur.

8 İdareden 7 İdare görüş belirtmiştir, çünkü Göreme Belediyesi katılımcısı, plan hazırlık sürecinde bulunmadığı için görüş belirtmemiştir. Halkın katılımını sağlamak için kullandığı araçlar hakkındaki veriler Şekil 5.17'de gösterilmiş olup;

- 4 İdare; Göreme, Uçhisar, Ortahisar ve Avanos Belediyeleri, plan hazırlık aşamasında, halkın katılımını sağlamak için toplantılar düzenlerken, bu toplantıların 2 kere düzenlendiğini belirten iki idare ile birlikte, yaklaşık 100-150 kişinnin katılımının sağlandığı toplantıların olduğunu belirten bir idare bulunmaktadır.
- 2 İdare; Avanos ve Derinkuyu Belediyeleri, halkın katılımı sağlamak için anket düzenlemiştir.
- Sadece Ürgüp Belediyesi, plan hazırlık aşamasında sivil toplum örgütleri ile görüşmüştür.
- Sadece Avanos Belediyesi, halkın katılım düzeyinin çok düşük olduğunu belirtmiştir.

HALKIN KATILIMI	Toplantılar		Görüş Belirtilmemiştir						
	Anket								
	Sivil Toplum Örgütleriyle görüşme								
	Katılım Düzeyi düşük idi								
	Katılım sağlanmadı								
		Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı	Derinkuyu
YÖNETİM BİRİMLERİ									

Şekil 5. 17 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde halkın katılımını sağlayan araçların kullanımı.

8 İdareden 7 İdare görüş belirtmiştir, çünkü Göreme Belediyesi katılımcısı, plan hazırlık sürecinde bulunmadığı için görüş belirtmemiştir. Halkın katılımını yaklaşımı hakkındaki veriler Şekil 5.18’de gösterilmiş olup;

HALKIN YAKLAŞIMI		YÖNETİM BİRİMLERİ							
		Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı	Derinkuyu
Korumaya Karşı Turizm Odaklı	Katılımcı		Görüş Belirtilmemiştir						
	Kayıtsız								
	Bilinçsiz								
	Korumaya Karşı								
	Turizm Odaklı								

Şekil 5. 18 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde halkın katılımını sağlayan araçların kullanımı.

- 3 İdare; Ürgüp, Uçhisar ve Avanos Belediyeleri, halkın katılımcı olduğu
- Sadece Kaymaklı Belediyesi halkın kayıtsız olduğu
- 3 İdare; Ortahisar, Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyeleri, halkın bilinçsiz olduğu
- Sadece Kaymaklı Belediyesi, halkın korumaya karşı olduğu

Koruma Kurul ve Komisyonları

8 İdareden 7'sinin yaptığı, Koruma Kurul ve Komisyonlarının plan hazırlanması aşamasındaki katılım düzeyleri Şekil 5.20'de ki gibi gösterilmiştir.

- 4 İdare; Ürgüp, Uçhisar, Ortahisar ve Kaymaklı Belediyeleri, tamamen katıldıklarını
- Derinkuyu Belediyesi, katıldıklarını
- 2 İdare; Avanos Belediyesi ile İl Özel İdare kısmen katıldıklarını belirtmiştir.

KORUMA KURUL VE KOMİSYONUNUN KATILIMI	Tamamen Katıldı	☒	Görmüş Belirtilmemiştir	☒	☒	☐	☐	☐	☒	
	Katıldı	☐		☐	☐	☐	☐	☒	☐	
	Kısmen Katıldı	☐		☐	☐	☒	☒	☐	☐	
	Katılmadı	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	
	Hiç Katılmadı	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	
		☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐	
		Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı	Derinkuyu	
YÖNETİM BİRİMLERİ										

Şekil 5. 20 : K.A.İ.P'lerin hazırlık aşamasına koruma kurul ve komisyonlarının katılımı.

Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu süreç içerisindeki yaklaşımının değerlendirmesi Şekil 5.21'deki gibidir. 8 İdareden 6 İdare görüş belirtmiştir. Göreme Belediyesi katılımcısı, plan hazırlık sürecinde bulunmadığı, Kaymaklı Belediyesi bilgisi olmadığı nedeniyle görüş belirtmemiştir.

KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA KURULU YAKLAŞIMI	Yönlendirici		Görüş Belirtilmemiştir					Görüş Belirtilmemiştir	
	Kısıtlayıcı								
	Engelleyici								
	Bloke edici								
	Yardımcı								
	Zorlayıcı								
		Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı	Derinkuyu
YÖNETİM BİRİMLERİ									

Şekil 5. 21 : K.A.İ.P’lere yönelik Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun yaklaşımı.

Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu’nun yönetim birimlerine yaklaşımları;

- 3 İdare; Uçhisar, Ortahisar ve Avanos Belediyeleri yönlendirici olduğu
- 2 İdare; Ortahisar Belediyesi ile İl Özel İdare, kısıtlayıcı olduğu
- Ürgüp Belediyesi, engelleyici olduğu
- Bloke edici olmadığı
- 2 İdare; Avanos ve Derinkuyu Belediyeleri, yardımcı olduğu
- 2 İdare; Uçhisar ve Avanos Belediyesi, zorlayıcı olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun süreç içerisindeki yaklaşımının değerlendirmesi Şekil 5.22’deki gibidir. 8 İdareden 6 İdare görüş belirtmiştir. Göreme Belediyesi katılımcısı, plan hazırlık sürecinde bulunmadığı, Derinkuyu Belediyesi ise Doğal Sit Alanları olmadığı için Komisyonun süreçte rol almaması nedeniyle görüş belirtmemiştir.

- 3 İdare; Göreme ve Derinkuyu Belediyeleri ile İl Özel İdare, mevzuatın zorluklara sebep olduğu şeklindedir.

Katılımcılar tarafından; Mevzuat ile K.A.İ.P arasında çakışmaların olması ile sit alanlarından sorumlu kurul ile komisyonun ve mevzuatlarının çakışmasının K.A.İ.P sürecinde zorluklara neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, ilke kararlarının ve diğer mevzuat kriterlerinin net olarak belirlenmemiş olmasından dolayı Koruma mevzuatı ile imar mevzuatının çakışmasına ve Kurumlarda bu durumun keyfi ve subjektif olarak kendi inisiyatiflerine göre yorumladığı belirtilmiştir. Planda çok miktarda ihdasların olmasından dolayı ihdas bulunan yerlere ruhsat verilmesi de belirtilen ilgili sorunlar arasındadır.

Disiplinler Arası Çalışma

8 İdarenin görüşme tutanağı katılımcılarından 8'inin verdiği farklı meslek disiplinleri arası çalışma verileri Şekil 5.23'de gösterildiği gibi olup;

- 5 İdare, Ürgüp, Göreme, Uçhisar ve Derinkuyu Belediyeleri ile İl Özel İdare, K.A.İ.P süreci boyunca disiplinler arası çalışma sürdürmüştür. Söz konusu disiplinlerin çeşitleri Tablo 5.19'da görüldüğü gibidir.
- 3 İdare; Ortahisar, Avanos ve Kaymaklı Belediyeleri, K.A.İ.P süresince disiplinler arası çalışmamışlardır.

DİSİPLİNLER ARASI ÇALIŞMA	Şehir Plancısı	☒	☒	☒	Ortahisar	Avanos	☒	Kaymaklı	☒
	Mimar	☒	☐	☒			☒		☒
	Arkeolog	☒	☐	☒			☒		☐
	Sanat Tarihçisi	☐	☐	☐			☒		
	Harita Mühendisi	☒	☐	☒			☒		☐
	Jeoloji Mühendisi	☒	☐	☒			☒		☐
		☒	☐	☒					
YÖNETİM BİRİMLERİ									
	Ürgüp	Göreme	Uçhisar				İl Özel İdare		Derinkuyu

K.A.İ.P Onay Aşaması Sorunları

8 İdareden 7'sinin K.A.İ. P'lerinin **onay** aşamalarında karşılaştıkları teknik sorunlara dair veriler Şekil 5.24'de gösterildiği gibidir;

TEKNİK SORUNLAR	Onay Süresinin Uzun Olması							
	Kurul Safhasında Çıkan Sorunlar							
	Belediye Safhasında Çıkan Sorunlar							
	Kurumdaki Personel Yetersizliği							
		Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Derinkuyu
		YÖNETİM BİRİMLERİ						

Şekil 5. 24 : K.A.İ.P onay aşamasındaki teknik sorunlar.

- 6 İdare; Ürgüp, Uçhisar, Ortahisar, Avanos ve Derinkuyu Belediyeleri ile İl Özel İdare, onay sürelerinin uzun olduğu
- 5 İdare; Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avanos Belediyeleri ile İl Özel İdare, kurul safhasında sorunlar olduğu
- 3 İdare; Ürgüp, Ortahisar Belediyeleri İl Özel İdare, kurumdaki personellerin yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmiştir.

Onay sürelerinin 2 ve 2 yıldan fazla sürmesi ve kurul izinleri ile gündeme alma sürelerinin uzun sürmesi planların onay aşamasında karşılaştığı sorunlar olarak belirtilmiştir. Ayrıca, kuruldaki personel ve raportör eksikliğinin onay sürecini uzattığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

8 İdareden 8'inin sorumlu oldukları Koruma Amaçlı İmar Planlarının tam olarak başarılı olup, uygulanıp uygulanamayacağına dair değerlendirmeleri;

- 4 İdare; Ürgüp, Göreme, Uçhisar ve Ortahisar Belediyeleri, K.A.İ.P'lerin tam olarak uygulanabileceği, özel alan statüsüne sahip alanlara ait planların tüm kurumlar tarafından uygulanmak zorunda olacağı,
- Derinkuyu Belediyesi; K.A.İ.P'lerin kısmen uygulanacağını çünkü mülkiyet sorunları ve doğal eşiklerin yanısıra uygulama yöntemlerindeki yetersizliklerden dolayı sıkıntıların doğacağı,

- 3 İdare; Avanos ve Kaymaklı Belediyeleri ile İl Özel İdare, K.A.İ.P'lerin uygulanamayacağı, hiçbir planın tam olarak uygulanamayacağı şeklindedir.

8 İdarenin 8'inin cevaplandığı, K.A.İ.P sürecinde Kentsel Tasarım Projesi yapıp yapılmadığı bulguları;

- 3 İdarede; Ürgüp Uçhisar, Kaymaklı Belediyelerinde, Kentsel Tasarım projesi yapıldığı,

- 5 İdarede; Göreme, Ortahisar, Avanos ve Derinkuyu Belediyeleri ile İl Özel İdaresinde, Kentsel tasarım projesi yapılmadığı yönündedir. Kentsel tasarım projesinin neden yapılmadığı sorusuna ise, belediye tarafından gerek görülmediği ve ihaleye hazırlanma sürecinde şartnameye koyulmadığı cevapları verilmiştir.

8 İdareden 7'sinin K.A.İ.P Alanlarında kentsel tasarım projesi hazırlanmadan imar planı ile uygulanma yapılması ile ilgili düşünceleri aşağıdaki gibidir.

- 6 İdare; Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar ve Avanos Belediyeleri ile İl Özel İdare, kentsel tasarım projesi olmadan imar planının yapılamayacağını düşünmektedir. Katılımcılar, kentsel sit alanları, kentsel dokunun hassas olduğu yerler olduğu için, uygulama yapılmadan önce kentsel tasarım projesinin gerekli olduğu, aksi takdirde mekânsal sıkıntılar oluşabileceğini belirtilmişlerdir. Eski yerleşim alanlarının klasik yöntemlerle (kat, kot, emsal vb.) şekillendirilmesinin mümkün olmadığı, ada bazlı etüdler, rölemler ve kentsel tasarım projeleri ile planın somutlaştırılması ile tasarlanan dokunun uygulamaya geçilmeden önce görülmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Ayrıca, Kapadokya için hazırlanan K.A.İ.P'lerin küçük ölçekte ve yönlendirici olması gerekliliği, tereddütte mahal vermeden yapılaşmanın ve korumanın gerçekleşmesi açısından kentsel tasarım projelerine olan ihtiyaç duyulduğu düşüncesindedirler.

- Derinkuyu Belediyesi ise kentsel tasarım projesi olmadan imar planları ile uygulama yapılabileceğini belirtmiştir. Katılımcı, kırsal bölgelerde yapı maliyeti konusunda sorunlar oluşacağı için tasarım projelerinin bu alanlar dışında kurgulanmasının daha uygulanabilir olacağı görüşündedir.

- Kaymaklı Belediyesi görüş belirtmemiştir.

8 İdareden 7'si Kapadokya Alan Yönetiminin İlanı ile ilgili düşünceleri Tablo 5.21'de gösterilmiştir.

KAPADOKYA ALAN YÖNETİMİ İLANI							
Tamamen Katılıyorum	☒	☐	☒	☒	☐	☐	Görüş Belirtilmemiştir
Katılıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	☒	
Kısmen Katılıyorum	☐	☒	☐	☐	☒	☐	
Hiç Katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
	Ürgüp	Göreme	Uçhisar	Ortahisar	Avanos	İl Özel İdare	Kaymaklı
							Derinkuyu
	YÖNETİM BİRİMLERİ						

Şekil 5. 25 : Kapadokya Alan Yönetimi ile ilgili İdari birimlerin görüşleri.

- 3 İdare; Ürgüp, Uçhisar ve Ortahisar Belediyeleri, tamamen katıldığını çünkü işleyiş ve onay aşamasının hızlanmasının yanı sıra bölge için koruma, gelişme, planlama ve planları hayata geçirme noktasında faydalı olacağı,
- İl Özel İdare, katıldığını çünkü plan üzerinde söz sahibi olan kurumların tek merkezde toplanmasının plan sürecini hızlandıracağı,
- 2 İdare; Göreme ve Avanos Belediyeleri, kısmen katıldığını çünkü tek bir kurumda tüm yetkilerin toplanmasının işlerin ilerleyişini hızlandıracağını, ancak korumaya yönelik uygulama geliştirmekten ziyade arazi ve arsalar için rant geliştirme yaklaşımlarını ön plana çıkaracağını,
- Derinkuyu Belediyesi, hiç katılmadığını çünkü bu yeni yapılaşmanın siyasi olduğunu ve koruma adı altında siyasi görüşlerin ön planda olduğu ve bu şekilde alan korunmasının mümkün olmadığı şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

5.1.2 Plan müellifleri ile yapılan görüşme sonuçları

Plan hazırlamakla yükümlü idareler, yeterli teknik kadroların olmaması veya iş yükü sorumluluğunun, bünyelerinde bulunan teknik personellerinde yetersiz olması gibi nedenlerden ötürü K.A.İ.P yapma işini özel sektörden profesyonellere ihale etmektedirler. Çalışmanın bu kapsamında; Kapadokya Kanunu öncesi, bölge için K.A.İ.P hazırlamış 8 plan müellifinin, çalışma alanlarına ve planlama süreçlerine esas; yasal, yönetsel ve teknik konulardaki görüşleri sunulmuştur. Katılımcılar ile verilerinin sunulma sırası aşağıdaki gibidir.

1. Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil ve Taşkınıpaşa K.A.İ.P'lerinin Plan Müellifi olan firma (Ü,U,A,C ve T)
2. Göreme Doğal Sit Alanı K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma (Göreme D.S)
3. Göreme Kentsel Sit Alanı K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma (Göreme K.S)
4. Ortahisar Kentsel Sit Alanı K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma (Ortahisar)
5. Avanos Kentsel Sit Alanı K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma (Avanos K.S)
6. Mustafapaşa K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma (Mustafapaşa)
7. İbrahimpasha K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma
8. Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi K.A.İ.P Plan Müellifi olan firma

Kapadokya Bölgesinde birçok kentsel ve kırsal yerleşim alanı bulunmaktadır ve bu alanlar için 1980'li yıllardan beri K.A.İ.P'ler hazırlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında ise 2000-2020 yılı arası A Bölgesinde, plan hazırlayan plan müelliflerinden görüşme tutanakları toplanmıştır. B Bölgesinde K.A.İ.P yapılmadığı için, C ve D Bölgelerinin plan müellifleri ile iletişime geçilemediği için veri alınamamıştır. Her plan müellifinin plan hazırlaması gereken yerleşim alanı; büyüklük, sit alanı türü ve çeşitliliği hakkında veriler alınmıştır.

Özellikle, plan hazırlatmakla yükümlü özel sektör katılımcılarından; firmaları ve Kapadokya Bölgesindeki çalışma alanlarının yanı sıra, planların hazırlık aşamaları, süreçleri ve onay aşamasında karşılaştıkları yasal, yönetsel ve teknik sorunlar ile ilgili veriler toplanmıştır.

5.1.2.1 Genel veriler

2019 yılına kadar, K.A.İ.P ihalelerini alan firmaların; planlama alanlarının büyüklüğü ve sit alanları çeşitleri hakkındaki veriler bu başlık altında sunulmuştur. Ayrıca, K.A.İ.P başlangıç ve onay tarihleri ile hazırlanma yaklaşımları hakkında veriler toplanmıştır.

Sit Alanı Çeşitleri

Yetkili İdarelerin, K.A.İ.P yapımı için özel firmalara ihale ettikleri sit alanı çeşitlerinin kapsamı farklılaşması Şekil 5.26'da gösterilmiştir.

	FİRMALAR						
	Ü, U, A, C, T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa
Kentsel Sit Alanı	■		■	■	■	■	■
Arkeolojik Sit Alanı	■	■					■
Tarihi Sit Alanı	■						
Doğal Sit Alanı	■	■				■	■
Çakışan veya Karma Sit Alanı	■	■		■		■	■

Şekil 5. 26 : K.A.İ.P için firmaların ihale aldığı sit çeşitleri.

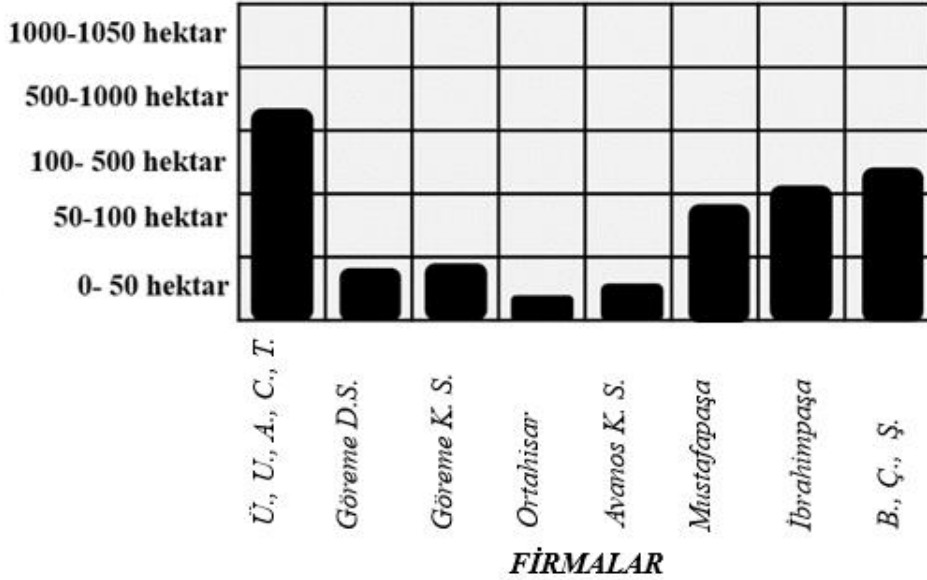
- 5 firmaya K.A.İ.P yapılması için kentsel sit alan
- 3 firmaya K.A.İ.P yapılması için arkeolojik sit alanı
- 1 firmaya K.A.İ.P yapılması için tarihi sit alanı
- 5 firmaya K.A.İ.P yapılması için doğal sit alanı
- 6 firmaya K.A.İ.P yapılması için çakışan sit alanları ihale edilmiştir.

K.A.İ.P Büyüklükleri

Yetkili İdarelerin, K.A.İ.P yapımı için özel firmalara ihale ettikleri alanların büyüklükleri Tablo 5.23’de gösterilmiştir.

- 500 hektardan büyük alanda çalışmış olan tek firma bulunmaktadır. 1. Firma toplamda, yaklaşık 625 hektarlık alan için K.A.İ.P çalışması yürütmüştür. Uçhisar ’da 70 hektarlık, Ürgüp’te 250 hektarlık yerleşim alanlarında K.A.İ.P hazırlamıştır. Ayrıca, Ayvalı ’da 78 hektarlık, Cemil’de 28 hektarlık ve Taşkınpaşa ’da 69 hektarlık, köy yerleşim alanlarına K.A.İ.P hazırlamıştır.
- 100-500 hektar aralığında çalışmış, 2 firma bulunmaktadır. 7. Firma İbrahimpaşa ’da 110 hektarlık alanda çalışmıştır. 8. Firma toplamda yaklaşık 280 hektarlık alan için K.A.İ.P çalışmaları yürütmüştür. Bahçeli’de 47 hektarlık, Şahinefendi ’de 97 hektarlık, Çökek ’de 37 hektarlık alanları için K.A.İ.P hazırlamıştır.
- 50-100 hektar aralığında çalışmış olan tek firma bulunmaktadır. 6. Firma, Mustafapaşa köy yerleşim alanı için 85 hektarlık bir alanda çalışmıştır.

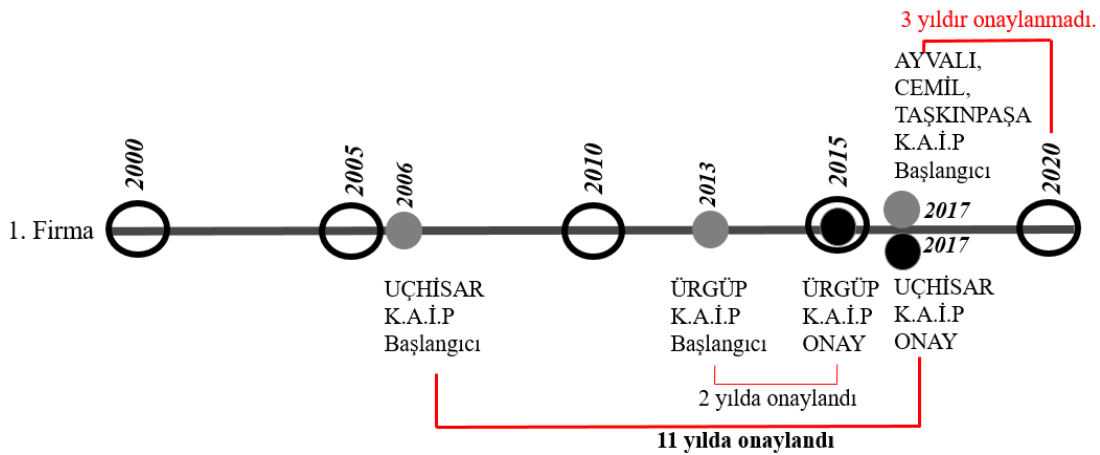
- 50 hektarlık alanın altında K.A.İ.P çalışması yürütmüş 4 firma bulunmaktadır.
2. Firma Göreme Doğal Sit Alanı için 40 hektarlık alanda çalışmıştır. 3. Firma Göreme Kentsel Sit Alanı için yaklaşık 42 hektarlık alanda çalışmıştır. 4. Firma Ortahisar Kentsel Alanı için yaklaşık 11 hektarlık alanda çalışmıştır. 5. Firma Avanos Kentsel Sit Alanı için 23 hektarlık alanda çalışmıştır.

Şekil 5. 27 : Firmaların ihalesini aldıkları K.A.İ.P’lerin büyüklükleri

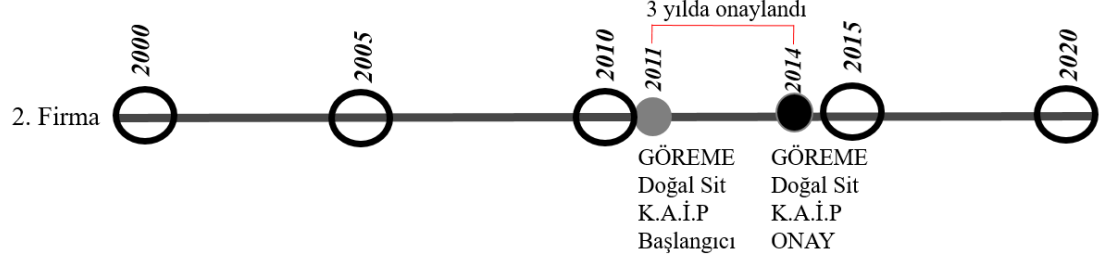
Koruma Amaçlı İmar Planlarının Başlama ve Bitiş Zamanları

Araştırma kapsamında 2000 ve 2020 yılları arasındaki 20 yıllık süreçteki; A Bölgesinde sürdürülmüş olan 14 K.A.İ.P çalışmasının yüklenicileri olan 8 firma ile ilgili; planlama süreç bilgileri alınmıştır (bkz. Şekil 5.29).

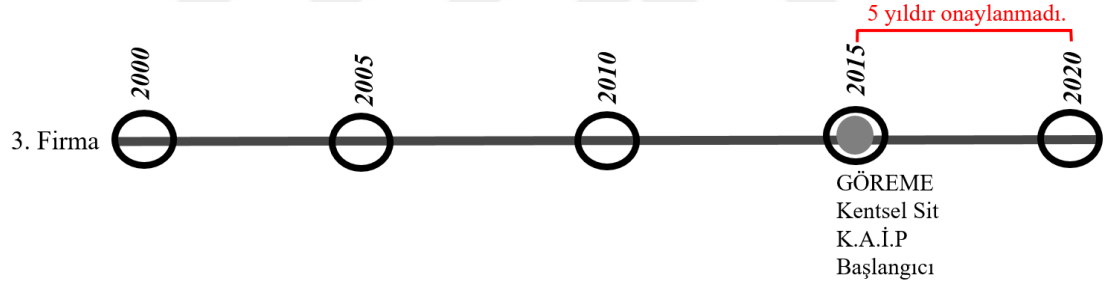
Şekil 5. 28 : Kapadokya Bölgesi; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa, K.A.İ.P süreçleri .

- 1. Firmanın yüklenicisi olduğu Uçhisar Koruma Amaçlı İmar Planı 2006'da başlamış, 11 yıl sürmüş, 2017'de onaylanmıştır. Ürgüp K.A.İ.P revizyonu ise 2013'de başlamış, 2 yıl sürmüş, 2015'de onaylanmıştır. Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa K.A.İ.P'lerine 2017 yılında başlamış ve 2020 yılına kadar, 3 yıl boyunca onay aşamasına geçilmemiştir (bkz. **Şekil 5.28**).

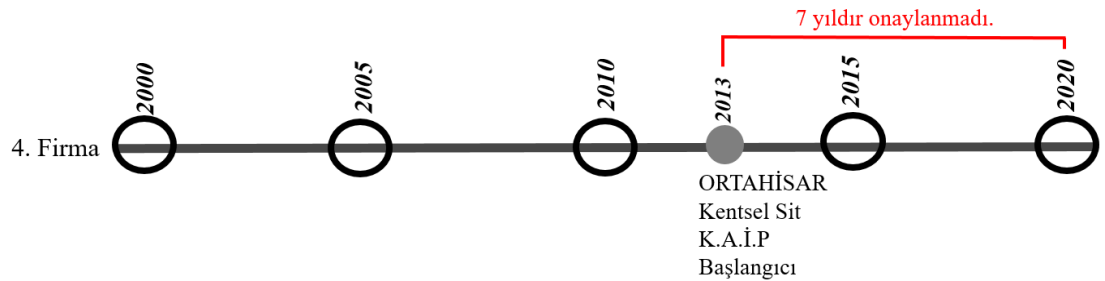
Şekil 5. 29 : Kapadokya Bölgesi; Göreme Doğal Sit Alanı, K.A.İ.P süreci.

- 2. Firmanın yüklenicisi olduğu Göreme Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı K.A.İ.P revizyonu 2011 yılında başlamış, 3 yıl sürmüş, 2014 yılında onaylanmıştır (bkz. **Şekil 5.29**).

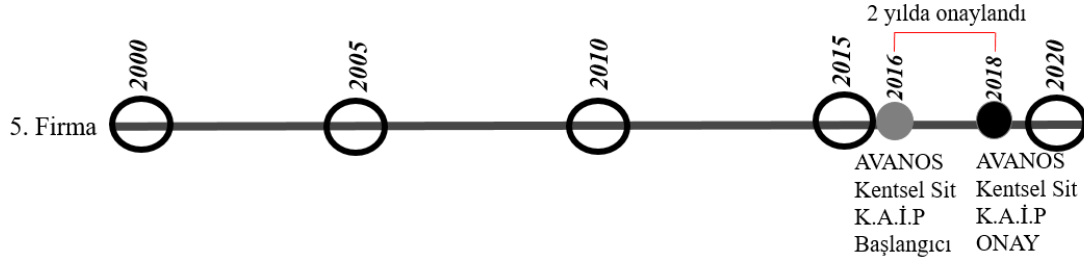
Şekil 5. 30 : Kapadokya Bölgesi; Göreme Kentsel Sit Alanı, K.A.İ.P süreci.

- 3. Firmanın yüklenicisi olduğu Göreme Kentsel Sit Alanı K.A.İ.P revizyonu 2015 yılında başlamış 5 yıldır onaylanmamıştır (bkz. **Şekil 5.30**).

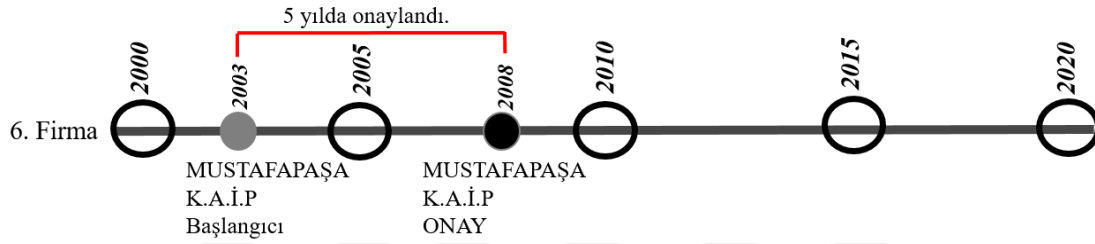
Şekil 5. 31 : Kapadokya Bölgesi; Ortahisar Kentsel Sit K.A.İ.P süreci.

- 4. Firmanın yüklenicisi olduğu Ortahisar Kentsel Sit Alanı K.A.İ.P çalışmasına 2013 yılında başlamış ve 7 yıldır onaylanmamıştır (bkz. **Şekil 5.31**).

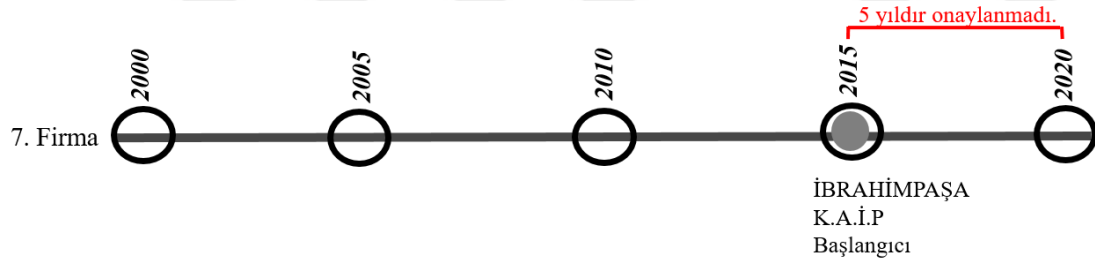
Şekil 5. 32 : Kapadokya Bölgesi; Avanos Kentsel Sit K.A.İ.P süreci.

- 5. Firmanın yüklenicisi olduğu Avanos Kentsel Sit Alanı K.A.İ.P çalışmasına 2016 yılında başlamış, 2 yıl sürmüş, 2018 yılında onaylanmıştır (bkz. **Şekil 5.32**).

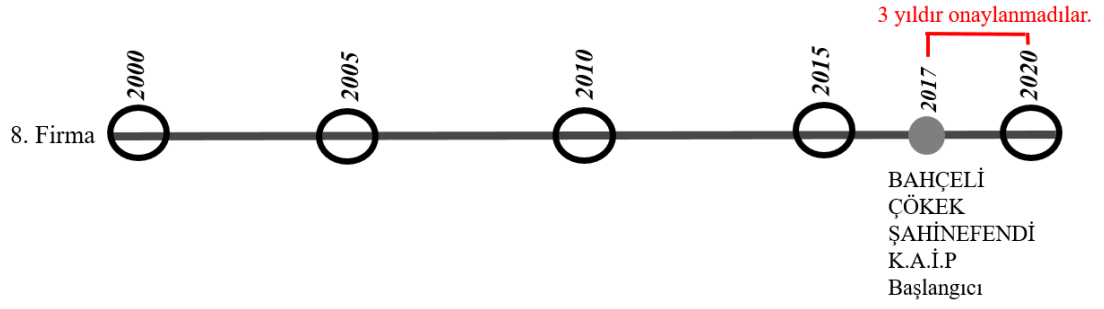
Şekil 5. 33 : Kapadokya Bölgesi; Mustafapaşa K.A.İ.P süreci.

- 6. Firmanın yüklenicisi olduğu Mustafapaşa K.A.İ.P çalışmasına 2003 yılında başlamış, 5 yıl sürmüş, 2008 yılında onaylanmıştır (bkz. **Şekil 5.33**).

Şekil 5. 34 : Kapadokya Bölgesi; İbrahimpaşa K.A.İ.P süreci.

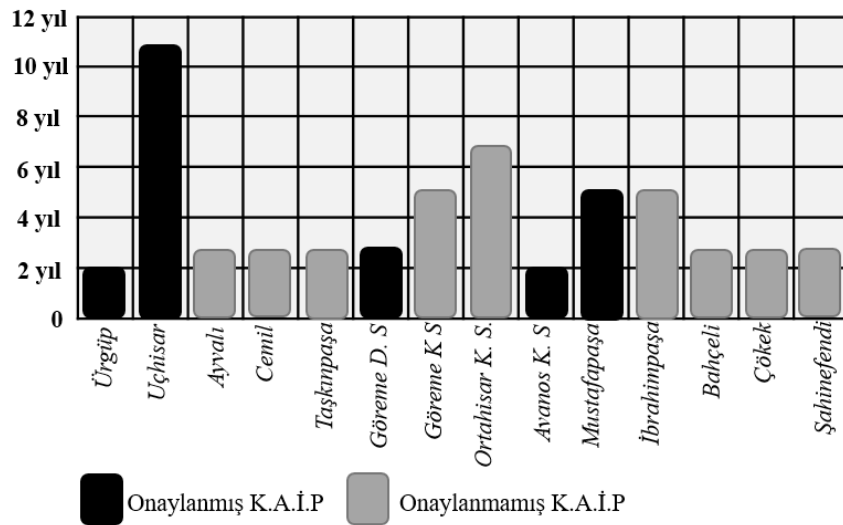
- 7. Firmanın yüklenicisi olduğu İbrahimpaşa K.A.İ.P çalışmasına 2015 yılında başlamış, 5 yılda onaylanmamıştır (bkz. **Şekil 5.34**).

Şekil 5. 35 : Kapadokya Bölgesi; Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi Köylerinin K.A.İ.P süreçleri.

- Şekil 5.15’8. Firmanın yüklenicisi olduğu Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi Köylerinin K.A.İ.P çalışmalarına 2017 yılında başlamış, 3 yılda onaylanmamıştır (bkz. Şekil 5.35).

Şekil 5.36’da görüldüğü üzere; bu çalışma kapsamında incelenen K.A.İ.P süreçlerinin her birinin içeriği ve süreçleri birbirinden farklılaşmaktadır. En büyük planlama alan sınırı büyüklüğü 150 hektarlık K.A.İ.P projesinin hazırlandığı Ürgüp iken, Ortahisar Kentsel Sit Alanı için hazırlanan K.A.İ.P projesi 11,7 hektar büyüklüğündedir. Aynı şekilde, Ortahisar K.A.İ.P süreci 6 yıldır tamamlanmış ve Uçhisar K.A.İ.P 11 yıl sürenin ardından onaylanmış olsa da, Ürgüp K.A.İ.P sürecinin 2 yılda tamamlanmış olması planı hazırlayan ve süreci takip eden plan müellifleri ve yüklenicilerin birbirinden farklı performanslar sergilediğini göstermektedir. Bununla birlikte, aynı şirketin yüklendiği Uçhisar ve Ürgüp planlarının süreçleri arasında farklılaşmanın olması ise aynı firma tarafından iş yüklenilse bile aynı sonuçların alınmadığının bulguları elde edilmiştir.

Şekil 5. 36 : Kapadokya Bölgesindeki K.A.İ.P’lerin süreçleri.

5.1.2.2 Koruma Amaçlı İmar Planı Hazırlık ve Aktör verileri

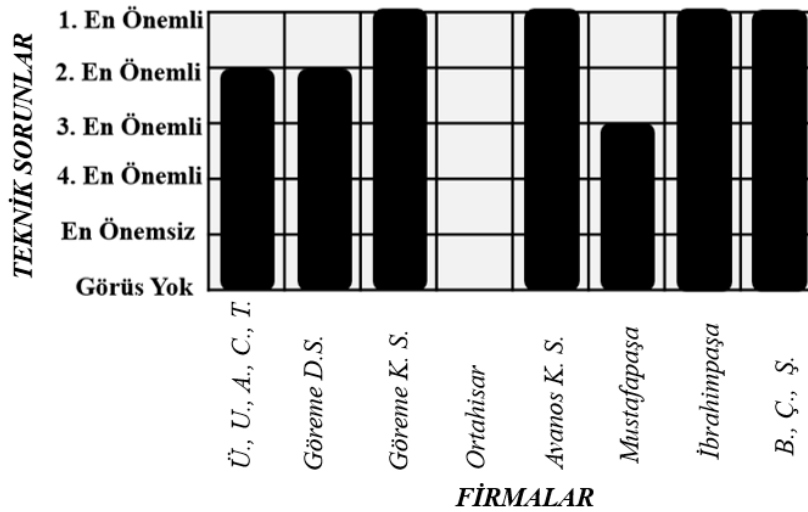
Alan araştırmasında görüşülen firmalardan, K.A.İ.P hazırlık süreçlerinde karşılaşılan teknik, idari, siyasi, sosyal konulardaki sorunlar ile ilgili veriler ele alınmıştır. Bununla birlikte, K.A.İ.P süreçlerinin diğer aktörleri olan halk ile koruma kurul ve komisyonları ile ilgili yönetim birimleri hakkında bu firmaların görüşleri toplanmıştır.

K.A.İ.P Hazırlık Sorunları

8 katılımcıdan K.A.İ.P'lerin hazırlık aşamasında karşılaştıkları en önemli sorunların derecelendirilmesi talep edilmiştir.

Şekil 5. 37'de plan müelliflerinin K.A.İ.P hazırlanma sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, sosyal, siyasi ve diğer) sorunlar içerisinde, teknik sorunların önem derecesini göstermektedir.

- 8 katılımcıdan 4'ü teknik sorunları 1. En önemli sorunsal olarak, 2 katılımcı; 2. En önemli sorun olarak,
- 1 katılımcı, 3. En önemli sorun olarak,
- 1 katılımcı ise teknik sorun yaşanmadığı yönünde görüş belirtmiştir.

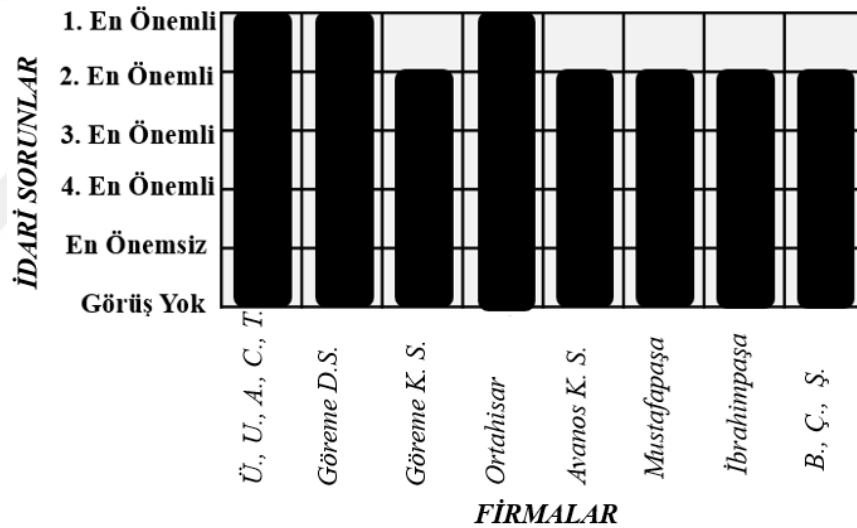
Şekil 5. 37: K.A.İ.P hazırlama sürecindeki teknik sorunların önem derecesi.

Teknik problemler arasında;

- Bölgenin tamamına dair yönlendirici bir koruma amaçlı imar planı bulunmaması
- Kadastro haritası ile mülkiyet dağılımının çakışmaması, bölgenin karakteristiğinin komplike yapısından dolayı standart planlama yaklaşımının yetersiz kalması.

- Kapadokya Bölgesinin Yeraltı, yerüstünden belki de daha zengin ancak tek boyutlu imar planı bakış açısının bütüncül uygulama geliştirememesi
- Dereceden Doğal Sit Alanı olan büyük bir alanların da yerleşim alanı olarak belirlenmiş olması.
- İller Bankası'na yaptırılıp onaylanan Halihazır Haritaların KAİP çalışması için uygun olmaması
- Kadastro verilerinin nitelikli olmaması
- Yapı tescillerinin ele alınmasında çok sayıda tekrarın olması
- Jeolojik Etüdün yapılmamış olması gösterilmiştir.

Şekil 5. 38’de katılımcıların K.A.İ.P Hazırlanma sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, idari sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 38 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki idari sorunların önem derecesi.

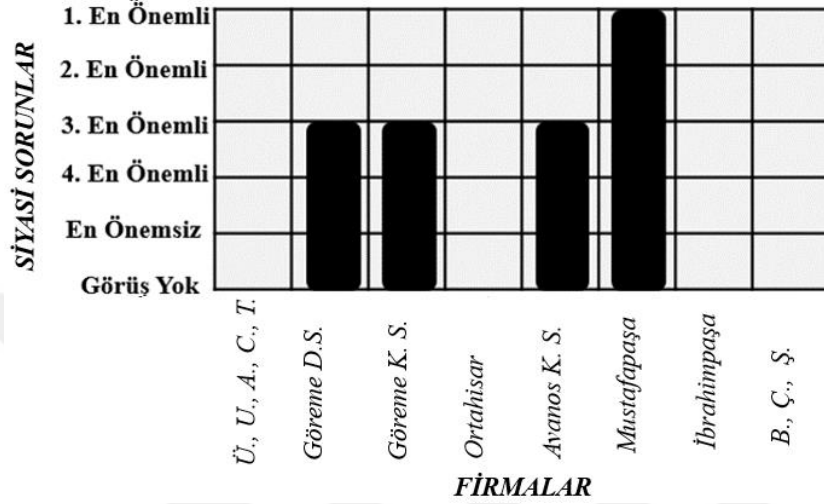
- 8 katılımcıdan 3’ü idari sorunları 1. En önemli sorunsal olarak,
- 8 katılımcıdan 5’i idari sorunları 2. En önemli sorunsal olarak belirtmiştir.

İdari sorunlar arasında;

- İdaredeki ve Kültür Varlıkları Kurulundaki personel değişikliklerinin sıklıkla değişmesi ve yetersiz sayısı
- Belediyelerin KAİP Konusunda deneyimsiz olmaları, KUDEP Kurmamış olmaları, yeterli uzman kadrolarının olmaması

- Alan Yönetimi Başkanlığının kurulmasının belirsizliklere neden olması gösterilmiştir.

Şekil 5.39’da katılımcıların K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, siyasi sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 39 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki siyasi sorunların önem derecesi.

- 8 katılımcıdan, 1’i tarafından siyasi sorunlar 1. En önemli sorunsal olarak,
- 8 katılımcıdan, 3’ü tarafından 3. En önemli sorunsal olarak belirlenmiştir.

Siyasi Sorunlar arasında;

- Sürekli değişen ve dönüşen mevzuatlar
- Koruma mevzuatı konusunda bir siyasanın geliştirilememiş olması
- Kararlılık anlamında sürdürülebilirlik yetersizliği şeklindedir.
- Diğer Sorunlar ise; Mevzuatta değişikliklerin olmasından dolayı her konuda belirsizliklerin olması

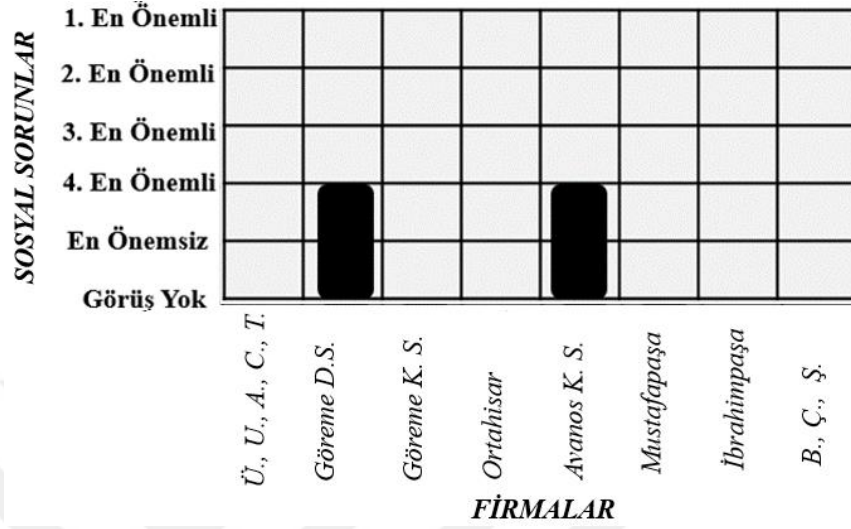
Şekil 5. 40’da katılımcıların K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, sosyal sorunların önem derecesini göstermektedir.

- 8 katılımcıdan 2’si tarafından sosyal sorunlar 4. En önemli sorun olarak belirlenmiştir.

Sosyal sorunlar arasında;

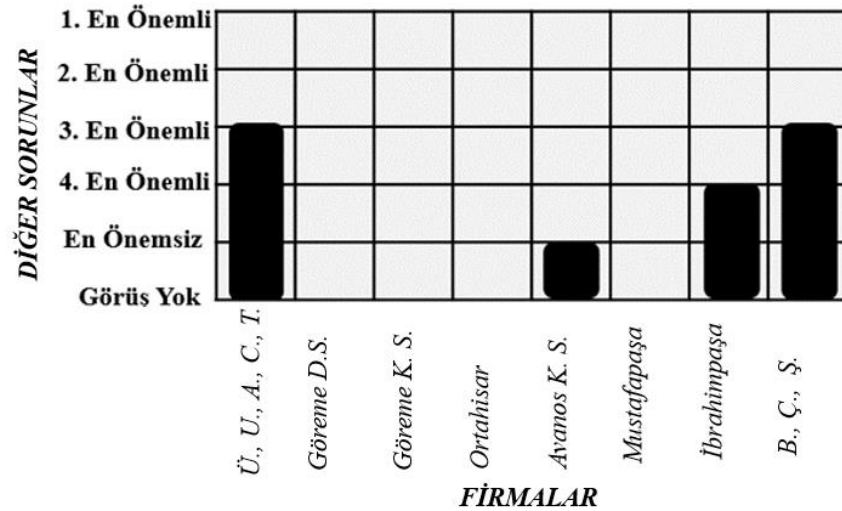
- Bölgede yaşayan insanların Koruma konusunda yetersiz ve eğitimsiz olmaları

- Daha önce yürürlükte olan KAİP'in çok uzun yıllarda yapılmış olması, Sorunlarına çözüm getirmeyen bir plan olması, halkın KAİP e karşı güvensizlik ve çözümsüzlük düşüncesinin katılaşmasına neden olması gösterilmiştir.

Şekil 5. 40 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki sosyal sorunların önem derecesi.

Şekil 5.41’de katılımcıların K.A.İ.P hazırlama sürecinde karşılaştıkları tüm (teknik, idari, siyasi, sosyal ve diğer) sorunlar içerisinde, diğer sorunların önem derecesini göstermektedir.

Şekil 5. 41 : K.A.İ.P hazırlama sürecindeki diğer sorunların önem derecesi.

- 8 katılımcıdan 2’si diğer sorunları 3. En önemli sorun olarak,
- 1 katılımcı 4. En Önemli sorun olarak,
- 1 katılımcı En önemsiz sorun olarak diğer sorunları belirtmiştir.

Diğer sorunlar arasında;

- Koruma uygulamaları konusunda bölgede yeterli teknik kadroların (Mimar, restoratör mimar, peyzaj mimarı, kentsel tasarımcı, ulaşım uzmanı, sanat tarihçisi, arkeolog vb) bulunmaması ya da nitelik olarak yetersizliği
- Belediyelerin bütçe sorunları gösterilmiştir.

Planları hazırlamakla yükümlü şirket katılımcılarının K.A.İ.P'lerin hazırlanması aşamasında karşılaştıkları Teknik sorunların analizi yapılırken görüşme tutanağında; üst ölçekli planlar, mülkiyet sorunları, kaçak yapılaşma, imar hakları ve mevzuat konuları içeresinden zorluk yaşadıkları konuları belirlemeleri talep edilmiştir. Ayrıca, idari, siyasi, sosyal sorunlar var ise bu sorunları belirlemeleri talep edilmiştir. Bulgular aşağıdaki gibidir;

TEKNİK SORUNLAR	Üst Ölçekli Planlar								
	Mülkiyet Sorunları								
	Kaçak Yapılaşma								
	İmar Hakları								
	Mevzuat								
	Diğer								
		Ü., U., A., C., T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa	B., Ç., Ş.
		FİRMALAR							

Şekil 5. 42 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde, teknik sorunların içeriği.

Plan hazırlamakla yükümlü planlama şirketlerinin **teknik** alanda yaşadıkları sorunlardan;

7 katılımcı tarafından seçilen, en fazla sorunun yaşadığı konu **mevzuatla** ilgilidir, görüşme tutanağı katılımcılarından elde edilen açıklamalar;

- Koruma Amaçlı İmar Planları ile ilgili Teknik mevzuatlarının Kapadokya için yeterli olmaması ve uygulayıcı belediyelerin yetkisizliği,
- Mevzuatta Değişikliklerin olmasının belirsizliklere neden olması

- KUDEP Kurulmamış belediyelerde koruma alanı ile ilgili her dosyanın Kurula gitmesinde zorlukların olması,
- Vatandaşın sürekli dosya peşinde koşması, kurulların iş yoğunluğu, bölgedeki sorunların çokluğu gibi etkenlerin mevzuat kapsamında çözüm geliştirilmemesi kaynaklıdır.

5 katılımcı tarafından seçilen ikinci en fazla sorunun yaşandığı konu **mülkiyet sorunları** ile ilgilidir, görüşme tutanağı katılımcılarının konu ile ilgili açıklamaları;

- Bölgenin kadastro verilerinin niteliksiz olması,
- Çok sayıda mülkiyet davalarının olması,
- Kapadokya'nın doğal yapısını kullanarak yapılan kayadamların, farklı mülkiyetinin altında aynı anda bulunmasından dolayı birçok uygulama sorununu da beraberinde getirmesi şeklindedir.

5 katılımcı tarafından seçilen bir diğer ikinci en fazla sorunun yaşandığı **diğer** başlığı altındaki sorunlardır, katılımcıların kendilerinin belirlediği bu sorunlar;

- Sit Alanlarının ve tanımlarının değiştiği,
- Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun envanter eksiklikleri, tespit ve tescil işlemlerinin uzun sürdüğü,
- Kurumlara defalarca teslim yapılmasına rağmen, kurul üyeleri değişmesi, her gelenin farklı bir şey istemesi ve daimi olarak aynı plana tekrar tekrar baştan başlama
- Tescilli çok sayıda yapının bahçe kapılarının kilitli olması, içeri girilip tespit yapılamaması, tehlike arz eden yapılarda gerekli önlemlerin alınmamış olması
- İdarelerin ihale ettikleri planlar için Jeolojik Etütlerinin olmaması
- Tevhid İfraz sorunlarının olduğu yönündedir.

4 katılımcı tarafından sorun yaşandığı belirtilen **üst ölçekli planlar** konusundaki sorunlar;

- ÇDP 1985 Onaylı olduğu için eski bir plan olması,
- 100 000 ÇDP de var olan durum korunmuş olmasına karşın Koruma alanlarının yoğun olduğu Kapadokya bölgesine ilişkin geliştirilmiş stratejik kararların olmaması
- 25 000 ölçekli NİP'in olmaması,

- Alana ilişkin kalkınmaya yönelik koruma-kullanma dengesini ve sürdürülebilirliği sağlayıcı önlem ve stratejilerin olmaması
- Üst ölçekte belirlenen doğal sit alanlarındaki değişiminin hassas olmayışı, Özellikle İbrahimpasha Köyünde doğal sit alanlarındaki değişimlerin büyük fark yaratması,
- Kentsel ve doğal sit alanı sınırlarının çakışma noktalarındaki belirsizlikler gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

4 katılımcı tarafından sorun yaşandığı belirtilen **imar hakları** konusundaki sorunlar;

- Koruma alanlarında imar hakkı olarak konut alanları daha çok işlevsel değişikliğe uğraması, yapılar birleştirilerek otel alanlarına dönüştürülmesi, bölgede yaşayan halkın daha çok konut alanlarını başka kullanımlara dönüştürme isteklerinin yaygın olarak gözlenmesi şeklindedir.

4 katılımcı tarafından sorun yaşandığı belirtilen **kaçak yapılaşma** konusunda belirtilen sorunlar;

- Özellikle 1. Dereceden doğal sit alanında kaçak yapılaşmaların çok yoğun olması
- Kaçak veya aykırı yapılaşma çok sayıda bulunmasına karşın önlem almada Belediyelerin ve Valiliklerin yetersiz kalması,
- Yeni çıkartılan mevzuatlarda (imar barışı gibi) 2863 sayılı kanunun istisna olması konusunda açık belirtilmiş olmaması şeklindedir.

İdari Sorunlar

Plan hazırlamakla yükümlü planlama şirketlerinin **idari** alanda yaşadıkları sorunlar katılımcılar tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir;

- İlgili personellerin sürekliliğinin olmaması, değişmesi, kurumdan ayrılması veya kişisel nedenlerle izin almaları
- Koruma kurulu üyelerinin değişmesi sonucu her gelen akademik uzmanın farklı şeyler istemesi
- Kurulun önyargılı yaklaşımları

- Kurumlarda plan araştırma raporu ve öneri imar planı incelemelerinin aylar-yıllar sürmesi ve bu nedenle planda kopuklukların olmaya başlaması
- İlgili kurumların sorumluluk almayarak topu birbirlerine atması, sorumluluktan çekinmesi.
- Farklı koruma statüsünde çakışan alanlar (kentsel sit+milli park+doğal sit+arkeolojik sit) ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi, Milli Park vb. statülerin bulunması ve alanlarda plan inceleme ve onay süreçlerinin farklı kurumlarca yürütülmesi nedeni ile çok fazla sayıda karmaşık bir idari bir sistemin olması
- Koruma kavramının belediye teknik personeli ve idari kadrolarınca yeterli düzeyde kavranmamış olması
- KAİP konusunda katılımcı bir planlama anlayışının benimsenmemiş olması, Bölge halkının yeterince bu konuda bilgilendirilmemesi,
- Bölgedeki sosyo-kültürel kaynak potansiyeli konusunda yeterli bilgi ve araştırmaya sahip olunmaması
- İhaleden önce tamamlanmış olması gereken imar planına esas jeolojik-jeoteknik etüt raporlarının hala tamamlanmamış olması
- Kapadokya Alan Başkanlığı kurulması ancak henüz teşkilatlanma tamamlanmamış olması bu nedenle nelerle karşılaşılacağına bilinmemesi
- Yetersiz bütçenin ve yetersiz zamanın olması, onay süreçlerinin uzun sürmesi
- Hatalı yönlendirme yapan Belediye Sorumlularının olması
- Süreçten kaynaklı idarenin vatandaş ile karşı karşıya gelmesi ve bu durumun sonunda müelliflere baskı kurulması

Siyasi Sorunlar

Plan hazırlamakla yükümlü planlama şirketlerinin **siyasi** alanda yaşadıkları sorunlar katılımcılar tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir;

- Siyaset makamlarından planın bitirilmesi ile ilgili vatandaş-onama makamı-idare arasında istek ve baskı mekanizması görevi üstlenmesi
- Etik ve kişisel ahlak sorunlarının olması

Sosyal Sorunlar

Plan hazırlamakla yükümlü planlama şirketlerinin **sosyal** alanda yaşadıkları sorunlar katılımcılar tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir;

- Halkta koruma bilincinin olmaması
- Kaçak yapılaşmaların olması
- KAİP alanında yaşayan ailelerin daha çok doğudan göç yolu ile gelmeleri
- KAİP alanında yaşayan ailelerin çok düşük gelir grubuna ait olması
- Plandan sonra mülkiyetlerinin iyi bir fiyat edeceği ve burayı hemen satıp başka bir kente taşınmayı arzu etmeleri
- Plan hazırlama aşamasında katılım ve yardımcılığın olmaması ve vatandaşlardan doğrudan bilgi alma sıkıntısı
- Kişisel ahlak, etik sorunsalı

Diğer Aktörlerin Yaklaşımları

Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması aşamasında vatandaşların, koruma kurul ve komisyonlarının yaklaşımlarının analiz edildiği bu bölümde, ilk olarak halkın katılımının hangi düzeyde olduğu yapılan toplantı, anketlerle belirlenip, yerli halkın planlara bakış açısı ile bu planlardan beklentileri ile ilgili bulgular görüşme tutanağına verilen cevaplar uyarınca ortaya konulacaktır. Ardından Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu ile Nevşehir Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu'nun katılım oranı verileri belirlenecektir.

Halk

Yüklenicisi oldukları K.A.İ.P'lerin hazırlanması aşamasında halkın katılım düzeyinin değerlendirmesinin verileri aşağıdaki gibidir;

HALK KATILIMI	Toplantılar	☒	☐	☐	☒	☒	☒	☒	☒
	Anket	☐	☐	☒	☒	☒	☒	☒	☒
	Sivil Toplum Örgütleri ile görüşüldü	☐	☐	☐	☒	☒	☐	☒	☐
	Katılım Düzeyi düşük idi	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Katılım sağlanmadı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		Ü, U, A, C, T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa	B., Ç., Ş.
		FİRMALAR							

Şekil 5. 43 : K.A.İ.P hazırlık sürecinde, halkın katılımını sağlayan araçların kullanımı.

- 3 katılımcı halkın **kayıtsız** oldukları yönünde görüş belirtmiş, ancak bu kayıtsız ve bilinçsiz kendi çıkarları söz konusu olunca değiştiği, özellikle kendi mülkiyetlerine müdahale olması durumunda sorun çıkarttıkları yönündedir,
- 2 katılımcı halkın **korumaya karşı** olduğu yönündedir. 5. Firma açıklamasında; bu tür vatandaşların çoğunun talep ve ihtiyaçlarının kurul ve belediye tarafından karşılanmadığını belirtmiştir. Ayrıca, tescilli yapı sahiplerinin; kötü durumdaki yapılarının yıkılması, sonrada o yapı yerine yeni bir yapı yapıp altını da ticaret kullanıma dönüşme talebinin yoğun olduğu belirtmiştir.

Plan hazırlama aşamasında, halkın K.A.İ.P'lere yaklaşımının değerlendirilmesi için, plan hazırlamakla yükümlü 8 katılımcıdan 8'i görüş belirtmiştir. Katılımcıların, halkın imar planından beklentilerinin değerlendirmeleri Şekil 5.45'de gösterilmiş olup;

HALKIN BEKLENTİLERİ	Yoğun Yapılaşma Talebi							
	Sosyal Donatının Arttırılması							
	Çalışma Alanlarının Açılması							
	Yapılaşmanın Artması							
	Yol							
	Diğer							
		Ü., U., A., C., T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpasha
		FİRMALAR						

Şekil 5. 45 : K.A.İ.P'den halkın beklentileri

- 5 katılımcıya göre; Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Mustafapaşa ve İbrahimpasha'da halkın **yoğun yapılaşma talebi** olduğu
 - 5 katılımcıya göre; Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Mustafapaşa ve İbrahimpasha'da halkın **yapılaşmanın arttırılması** talebi olduğu yönündedir.
8. Firma tarafından; Bahçeli, Şahinefendi ve Çökek köylerinin, kırsal yerleşim alanları olduğu için nüfus yoğunluğunun az olması ve mevcut yapıların kullanımının bile yüksek olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle, birçok yapının terk edildiği veya mevsimlik kullanıldığı yerleşim alanlarında bos yapılar dururken yeni yapı ihtiyacının yüksek olmadığı belirtilmiştir.

- 3 katılımcıya göre; Avanos, Mustafapaşa, Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi’de, halkın **çalışma alanlarının açılması** yönünde talebi olduğu yönündedir. 8. Firma; Şahinefendi, Bahçeli ve Çökek Köylerinde, genellikle yaşlı veya emeklilerden oluşan kırsal yerleşimlerin mevcut olduğunu ve genç nüfusun ise K.A.İ.P’ten beklentinin iş yeri olarak otel, ticarethane gibi kullanımlarına yönelik olduğunu belirtilmiştir.
- 3 katılımcıya göre; Avanos, Mustafapaşa ve İbrahimpaşa’da, halkın **yol** talebi olduğu, Özellikle, 5. Firma tarafından; Avanos’ta genel olarak yerleşim alanlarının trafikten arındırılması talep edilirken, ticaretle uğraşanlar yolların geliştirilmesi ve arttırılması istediğine sahip olduğu
- 2 katılımcıya göre; **sosyal donatının arttırılması** talebi olduğu yönündedir. 8. Firma, Şahinefendi, Bahçeli ve Çökek Köylerinin planlarında imkân olduğunca sosyal donatıları arttırmaya çalıştıklarını belirtmiş, mevcut okulların işlemediğini veya öğrenci sayısının çok az olduğunu bu nedenle taşıma sisteminin mevcut olduğu kırsal yerleşim alanları olduğu verisini vermiştir. 5. Firmada; Avanos da vatandaşların yeşil alanların arttırılması, yaya ağırlıklı bir ulaşım sistemi kurulması, yeterli otopark alanı sağlanması gibi talepleri olduğunu belirtmiştir.
- 2 katılımcıya göre katılımcıların farklı sorunları da bulunmaktadır. Görüşme tutanağında **diğer** başlığı altında, 1. Firma; Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa ‘da vatandaşların K.A.İ.P’lerin biran önce onaylanmasını ve dondurulmuş haklarını alma taleplerinin olduğunu belirtilmiştir. 5. Firma ise Avanos’da kullanım amacına özel fonksiyon değişikliği talebi olduğu yönündedir.

8 Plan hazırlamakla yükümlü katılımcının cevaplandığı; idarelerin K.A.İ.P’lere katılım düzeyi değerlendirmesi Tablo 5.45’de gösterilmiştir;

- 5 Katılımcı; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil, Taşkınpaşa ve Göreme, Ortahisar, Avanos, Mustafapaşa, kurulun **yönlendirici** olduğu,
- 5 katılımcı; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil, Taşkınpaşa ve Göreme, Ortahisar, Avanos, Mustafapaşa K.A.İ.P’lerinde, kurulun **yardımcı** olduğu
- 4 katılımcı; Göreme, Ortahisar, İbrahimpaşa ve Bahçeli, Taşkınpaşa, Şahinefendi K.A.İ.P’lerinde, kurulun **zorlayıcı** olduğu yönünde görüş belirtmiştir.

BELEDİYE VE İDARELERİN KATILIMI	Tamamen Katıldı	☒	☐	☒	☒	☐	☒	☐	☐
	Katıldı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Kısmen Katıldı	☐	☒	☐	☐	☒	☐	☒	☒
	Katılmadı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Hiç Katılmadı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		Ü, U, A, C, T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa	B., Ç., Ş.
		FİRMALAR							

Şekil 5. 46 : K.A.İ.P Hazırlık sürecine katılımı.

- 4 katılımcı, İdarelerin tamamen katıldıkları
- 4 katılımcı, İdarelerin kısmen katıldıklarını belirtmiştir.

Koruma Kurul ve Komisyonları

8 Plan hazırlamakla yükümlü katılımcının cevaplandığı; K.A.İ.P'lere Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun yaklaşımının değerlendirilmesi Şekil 5.47'de gösterilmiştir;

KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA KURULUNUN YAKLAŞIMI	Yönlendirici	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☐	☐
	Kısıtlayıcı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Engelleyici	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Bloke edici	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	Yardımcı	☒	☒	☐	☒	☒	☒	☐	☐
	Zorlayıcı	☐	☐	☒	☒	☐	☐	☒	☒
		Ü, U, A, C, T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa	B., Ç., Ş.
		FİRMALAR							

Şekil 5. 47 : Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun yaklaşımı.

- 5 Katılımcı; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil, Taşkınpaşa ve Göreme, Ortahisar, Avanos, Mustafapaşa, kurulun **yönlendirici** olduğu,

- 5 katılımcı; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil, Taşkınpaşa ve Göreme, Ortahisar, Avanos, Mustafapaşa K.A.İ.P'lerinde, kurulun **yardımcı** olduğu
- 4 katılımcı; Göreme, Ortahisar, İbrahimpaşa ve Bahçeli, Taşkınpaşa, Şahinefendi K.A.İ.P'lerinde, kurulun **zorlayıcı** olduğu yönünde görüş belirtmiştir.

8 Plan hazırlamakla yükümlü katılımcıdan, 5'inin cevaplandığı; K.A.İ.P'lere Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun yaklaşımının değerlendirmesi Tablo 5.47'de gösterilmiştir;

TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KOMİSYONUNUN YAKLAŞIMI	Yönlendirici							
	Kısıtlayıcı				DOĞAL SİT YOK	DOĞAL SİT YOK	PLAN SÜRECİNDE BU KOMİSYON YOKTU	
	Engelleyici							
	Bloke edici							
	Yardımcı							
	Zorlayıcı							
	Diğer							
		Ü., U., A., C., T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa
FİRMALAR								

Şekil 5. 48 : Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun yaklaşımı.

- 3 katılımcı; Göreme, İbrahimpaşa, Bahçeli, Şahinefendi ve Çökek K.A.İ.P'leri için **yönlendirici** olduğu yönünde görüş belirtmiştir.
- 2. Firma, Göreme K.A.İ.P süreci için, komisyonun **kısıtlayıcı** olduğu yönünde görüş belirtmiştir.
- 2. Firma, Göreme K.A.İ.P süreci için, komisyonun **engelleyici** olduğu yönünde görüş belirtmiştir.
- 3 katılımcı; Göreme, İbrahimpaşa, İbrahimpaşa, Bahçeli, Şahinefendi ve Çökek K.A.İ.P'leri için zorlayıcı olduğu; çünkü plan aşamasında doğal sit alanı tanım ve sınırlarının değişmesinin süreci etkilediği belirtilmiştir.
- 1. Firma; Ürgüp, Uçhisar ve Ayvalı, Cemil Taşkınpaşa için sürecin çok uzun sürdüğü yönünde görüş belirtmiştir.

5.1.2.3 Koruma Amaçlı İmar Planlarının süreci ve değişen paradigmaya dair veriler

K.A.İ.P süreçlerinde, planları hazırlayan firmalardan, ilgili yasal, yönetsel ve teknik sorunların verileri toplanmıştır. Ayrıca, Kapadokya Alan Başkanlığı ve bölgenin değişen paradigmasının, bölgedeki üstün evrensel değerlere sahip mirasların sürdürülebilir şekilde korunması sağlayabilmesi için, katılımcıların görüş ve önerileri alınmıştır.

Mevzuat

8 Plan hazırlamakla yükümlü katılımcıdan, 8'inin cevaplandığı; K.A.İ.P süreçlerini mevzuat açısından değerlendirmişlerdir.

6 katılımcı tarafından, Ürgüp, Uçhisar, Göreme Doğal Sit Alanı, Avanos, Mustafapaşa, İbrahimpasha, Ayvalı, Cemil, Taşkınıpaşa, Bahçeli, Çökek, Şahinefendi K.A.İ.P'leri sürecinde mevzuat açısından zorlukların bulunduğu yönündedir, sebepleri ise aşağıdaki gibidir;

- Milli Park Kanunu ile Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunun süreci uzatan kurallarının bulunması
- Mevcut mevzuatın Kapadokya'nın doğal yapısı için yetersiz kalması. Mevzuatın çok fazla detaycı olup iş yükünü arttırması
- İmar Barışı ile oluşan sorunlara karşı mevzuatsal bir yaptırım olmamasından dolayı, Valilik, Kaymakamlık ve Belediye gibi İdarelerin kaçak işleri işlemleri izlemekle yetinmesi
- Karmaşık yönetsel yapının bulunması
- Doğal Sit Alanı Tanım ve Sınırlarının değişmesi, İmar Affı ve Kapadokya Alan Yönetmeliğinin kurulması gibi nedenle ile plan hazırlama ve onaylama sürecinin belirsizliğe düşmesi
- Kurul ve komisyon farklılıklarının ve yetki ve söylem farklılaşmasının plan bütünlüğünü bozması

2 katılımcı tarafından, Göreme Kentsel Sit Alanı ve Ortahisar K.A.İ.P'leri süresince mevzuat açısından zorluk yaşanmadığı belirtilmiştir.

Disiplinler Arası Çalışma

8 Plan hazırlamakla yükümlü katılımcıdan, 8'inin K.A.İ.P süreçlerinde, farklı meslek disiplinleri arası çalışma verileri Şekil 5.49'da gösterildiği gibidir.

DİSİPLİNLER ARASI ÇALIŞMA	Şehir Plancısı	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
	Restoratör Mimar	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
	Sanat Tarihçisi	☒	☐	☒	☒	☒	☒	☒
	Peyzaj Mimarı	☒	☐	☐	☒	☒	☒	☐
	Sosyolog	☒	☐	☒	☐	☒	☒	☐
	Harita Mühendisi	☒	☒	☐	☐	☒	☐	☐
	Diğer	☒	☐	☐	☐	☒	☒	☐
		Ü., U., A., C., T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpaşa
FİRMALAR								
B., Ç., Ş.								

Şekil 5. 49 : Kapadokya Bölgesindeki K.A.İ.P'lerin süreçleri.

- 8 firmanın tamamının K.A.İ.P sürecinde şehir plancı ve Restoratör mimar bulunmaktadır.
- Sadece Göreme Doğal Sit K.A.İ.P sürecinde sanat tarihçisi yer almamıştır.
- 4 firmanın; Göreme Doğal Sit, Göreme Kentsel Sit, Mustafapaşa, Bahçeli, Çökek ve Şahinefendi K.A.İ.P süreçlerinde peyzaj mimarı yer almamıştır.
- 2 firmanın, Göreme Doğal Sit, Ortahisar ve Bahçeli, Çökek, Şahinefendi K.A.İ.P süreçlerinde sosyolog yer almamıştır.
- 5 firmanın K.A.İ.P sürecinde harita mühendisi yer almamıştır
- 1. Firma K.A.İ.P sürecine jeoloji mühendisini de dâhil ederek çalışırken, 5. Firma tekniker, 6. Firma mimar disiplinlerinden uzmanları da süreçlerine katmışlardır.

K.A.İ.P Onay Süreci Sorunları

8 katılımcıdan 6'sinin K.A.İ. P'lerinin **onay** aşamalarında karşılaştıkları teknik sorunlara dair veriler Şekil 5.50'de gösterildiği gibidir;

- 5 katılımcı; onay süresinin uzun olmasından (yaklaşık 2 yıl) dolayı

- 4 katılımcı kurul safhasında, plan kararlarına müdahale edilmesi, envanter eksiklikleri, iş yükü nedeniyle inceleme sürelerinin uzunluğu, personel eksikliği, raportörlerin planları kurula sunmasının süresinin uzunluğundan dolayı,
- 1 katılımcı İdare’de personel yetersizliği ve değişikliğinden çıkan sorunlardan dolayı
- 5 katılımcı; kurumlarda personel yetersizliği olmasından dolayı K.A.İ.P’lerin onay aşamasında teknik sorunlar olduğu belirtilmiştir.
- Milli Parklar, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; merkezi yönetim birimlerinin K.A.İ.P’leri inceleyip, onay verme sürecinin uzun olduğu da diğer sorunlar arasında verilmiştir.

TEKNİK SORUNLAR	Onay Süresinin Uzun Olması	☒	☒	☐	Plan Hazırlanma Aşamasında	☒	☒	☒	Plan Hazırlanma Aşamasında
	Kurul Safhasında Çıkan Sorunlar	☐	☒	☒		☐	☒	☒	
	Belediye Safhasında Çıkan Sorunlar	☐	☐	☐		☐	☐	☒	
	Kurumlardaki Personel Yetersizliği	☐	☒	☒		☒	☒	☒	
	Diğer	☒	☒	☐		☐	☒	☐	
		Ü., U., A., C., T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpasha	B., Ç., Ş.
FİRMALAR									

Şekil 5. 50 : Plan hazırlayan firmaların onay aşamasında karşılaştıkları teknik sorunlar.

8 katılımcıdan 8’inin cevaplandığı K.A.İ.P süreçlerinde **Kentsel Tasarım Projesinin** olup olmadığı ile ilgili cevaplar aşağıdaki gibidir;

- 3 katılımcı; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa K.A.İ.P’lerinin müellifi olan firma ile Avanos ve Mustafapaşa K.A.İ.P’ini müellifi olan firma, K.A.İ.P süreçlerinde Kentsel Tasarım Projesi hazırlamışlardır.
- 5 katılımcı; Göreme, Ortahisar, İbrahimpasha K.A.İ.P’lerinin müellifleri ile Bahçeli, Şahinefendi ve Çökek K.A.İ.P müellifi kentsel tasarım projesi hazırlamamışlardır. Neden yapılmadığı sorusuna verilen genel cevap ise; iş kapsamında olmadığı ve idarelerin talep etmediği yönündedir.

8 katılımcıdan 8'inin K.A.İ.P Alanlarında **kentsel tasarım projesi** hazırlanmadan imar planı ile uygulanma yapılması ile ilgili düşünceleri aşağıdaki gibidir.

- 1 katılımcı, Göreme Doğal Sit Alanı K.A.İ.P çalışmasını yürüten 2. Firma, Kentsel Tasarım Projesi olmadan Kapadokya'da yapılacak imar planlarının **tamamen başarılı** olabileceğini düşünmektedir. Çünkü idareler tarafınca bu tip projelerin öneminin anlaşılamayacağı ve masraf olarak görüleceği belirtilmiştir.
- 4 katılımcı; Göreme Kentsel Sit, Ortahisar, Avanos, İbrahimpaşa K.A.İ.P çalışmalarını yürüten firmalar, Kentsel Tasarım Projesi olmadan Kapadokya'da yapılacak imar planlarının **kısmen başarılı** olacağını düşünmektedirler. Katılımcılar tarafından bu düşüncenin sebepleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir;
 - İlk olarak; Koruma Amaçlı İmar Planında Özel Proje Alanı olarak belirlenen alanlarda Kentsel Tasarım Projesi hazırlanarak Proje doğrultusunda uygulamaların yapılması gerekliliği ile bütüncül yaklaşımının detay tasarımdan önce düşünülmesi gerektiği belirtilmiştir.
 - Ayrıca; imar planında plan notlarının detaylandırılması ile Kentsel tasarım projesi içerisinde kalan korunacak alanla doğrudan etkileşimi bulunmayan özel proje alanlarında ya da ada bazında uygulamalarla imar planı doğrultusunda hazırlanarak bölgeye değer katabileceği belirtilmiştir.
 - Bununla birlikte; kentsel tasarım projelerinden öte, koruma konusunda hem idare hem kullanıcı tarafından bilinç düzeyi olmadan kesin başarının sağlanamayacağı belirtilmiştir. Çünkü KAİP in fiziki plandan farklı olarak yönlendiriciliği, uygulamayı kolaylaştırıcılığı ve sürdürülebilirliğini sağlayıcı önemlidir ve plan hükümlerinin açık, anlaşılabilir ve kolay uygulanabilir olmasını sağlamak gereklidir şeklinde görüş belirtilmiştir. Diğer şekilde zaten mimarlar, restoratörler yapacakları uygulamalarda yapı ve çevresine ilişkin çalışmaları yaparak izin alabileceği vurgulanmıştır.

- Son bakış açısı ise; plana uyulmasının zaten zorunlu olduğu yönünde. Ancak yeni yerleşim yapı alanı olan yerlerde uygulamada farklılıklarının oluşabildiği belirtilmiştir. Çökek Köyü'nün; 1970'de bir kütüphane oluşturduğu ve 2000 yılında bu kütüphane kapanıp, başka bir sosyal tesise de dönüşmediği örneği verilmiştir. Bu örnek doğrultusunda; sosyal tesis anlayışının köylerde kahveden ibaret kaldığı ve planın vizyonu olsa bile halkın vizyonu olmadan kesin sonuca ulaşılmadığı şeklindedir.
- 2 katılımcının görüşü ise kentsel tasarım projesi olmadan, K.A.İ.P'lerin **kesinlikle başarısız** olacağı yönündedir. Çünkü plan yapıldıktan sonra kentsel tasarımının yapılması halinde; planda revizyona ihtiyaç duyulduğu, bu nedenle ikisinin birlikte yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bir diğer bakış açısı ise; Kapadokya'nın eşsiz özelliğinden ötürü; kentsel tasarım ölçeğinin bile yeterli olmayacağı; 1/50 uygulama ölçeğinde detay çalışmalara bile ihtiyacı olduğu yönündedir. Dolayısıyla planın esnek olması gerekliliği belirtilmiştir.

8 katılımcıdan 8'inin hazırlamakla yükümlü oldukları Koruma Amaçlı İmar Planlarının onaylandıktan sonra, tam olarak başarılı olup, olmayacağına dair değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir;

- 1 katılımcı, K.A.İ.P'lerin uygulamalarının **tamamen başarılı** olacağını ancak uygulamada çıkan sorunların plan bütünlüğünü bozmayacak, sınırlı bir şekilde revize edilmesinin faydalı olacağını belirtmiştir.
- 4 katılımcı, K.A.İ.P'lerin uygulamalarının **kısmen başarılı** olacağını belirtmiştir. Katılımcılar tarafından bu düşüncenin sebepleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir;
 - Başarılı olmak sadece plana bağlı bir konu değil. Bura da uygulamayı yapan belediyenin yeterliliği, mali güçlülüğü, alanda yaşayan halkın eğitim ve gelir durumu, kültüre ve koruma verilen önem, devletin bölgeye bakışı, korumadan devletin ne anlayıp ne umduğu ile ilgili bir konudur.

- Plan uygulamasının tam olarak başarılı olmasının, sadece yönetimlerin veya mevzuatların ötesinde bir konu olduğu belirtilmiştir. Halkın yaşama alanlarına ve bu yaşama alanları üzerinde bulunan değerlere korumacı bir yaklaşımı olmadan, koruma amaçlı imar planlarının kağıt üzerinde uygulansa bile tam olarak uygulanamayacağı görüşü belirtilmiştir.
 - Plana uyulması zorunu zaten. Ancak yeni yerleşim yapı alanı olan yerlerde uygulamada farklılıklar oluşabilir. Ancak Çökek Köyü örneğinde 1970'de bir kütüphane oluşturuyorlar ve 2000 yılında bu kütüphane kapanıyor ve başka bir sosyal tesise de dönüşmüyor. Sosyal tesis işlevi köylerde kahveden ibaret kalıyor. Planın vizyonu olsa bile halkın vizyonu olmadan kesin sonuca ulaşılmıyor.
 - Eski taş ustalarının kalmamış olması nedeniyle bilinçsizce yapılan mimari uygulamalar binaların nefes almasına engel olarak zamanla yok olmasına neden oluyor. Çatıda şap kullanılması doğal dokuyu bozarak binaların çok daha hızlı yıpranmasına neden oluyor. Koruma ve sağlıklaştırma gereken bölgelerde kasasında para olmayan belediyenin kısa vadede çözüm üretmede zorlanacağını düşünüyorum
- 3 katılımcı, K.A.İ.P'lerin uygulamalarının **başarılı olamayacağını** belirtmiştir. Katılımcılar tarafından bu düşüncenin sebepleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir;
 - Onay makamlarının yerel sorunlardan uzak olmaları ve önerileri zorlayarak değiştirmeleri
 - Mülkiyet yapısı, Belediye bütçesinin yetersizliği, denetim ve kontrol eksikliği vb.

8 katılımcıdan 8'inin Kapadokya Alan Yönetiminin İlanı ile ilgili düşünceleri Şekil 5.51'de gösterilmiştir.

KAPADOKYA ALAN YÖNETİMİ İLANI

Tamamen Katılıyorum							
Katılıyorum							
Kısmen Katılıyorum							
Hiç Katılmıyorum							
	Ü., U., A., C., T.	Göreme D.S.	Göreme K. S.	Ortahisar	Avanos K. S.	Mustafapaşa	İbrahimpasha

FİRMALAR

B., Ç., Ş.

Şekil 5. 51 : Plan hazırlayan firmaların onay aşamasında karşılaştıkları teknik sorunlar.

- 3 katılımcı; Göreme, Ortahisar K.A.İ.P yüklenicileri; Kapadokya Alan Yönetiminin tamamen katılmaktadırlar.
 - Uygulamadaki iş ve işlemlerin süreçlerinin kısılması, bölgedeki planların kontrol ve denetiminin sağlanması, korunması, düzenlenmesi, tanıtılması ve turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi konuların tek elden yönetilmesi, yerel yönetimlere nazaran bütçe, personel, yetki vb. konularda daha güçlü bir yapıda olacak olması açısından oldukça faydalı olacağı belirtilmiştir.
 - Bütünleşik alan yönetimi ile kurumlar arası iletişimsizlik sorunlarının aşılabileceğini ve koruma-kullanma dengesinin daha verimli gözetilerek işlemlerin çok daha hızlı gerçekleşeceğini düşünülmektedir
- 4 katılımcı; Ürgüp, Uçhisar, Ayvalı, Cemil ve Taşkınpaşa ile Mustafapaşa, İbrahimpasha ve Bahçeli, Çökek, Şahinefendi K.A.İ.P yüklenicileri; Kapadokya Alan Yönetiminin ilanına kısmen katılmaktadırlar.
 - Yerel yönetimin veya siyasal bir yapılaşmanın söz sahibi olması durumunda sıkıntıların çıkabileceği hatta ilerleyen süreçte sorunların daha da artabileceği belirtilmiştir.
 - Türkiye'nin kamu hizmeti anlayışının çözümcü değil, sorun üreten türünden olduğu görüşü sunulmuştur. Bu görüş doğrultusunda, Kapadokya'daki mevcut yapılanmada yer alan çok başlı sistem örneğinde olduğu gibi; yatırım surelerinin anlamsız uzaması, zorlaşması, maliyetlerin artması nedenleriyle, nitelikli yatırımcıların kaçtığı belirtilmiştir. Bu açıdan, yeni gelişen mekanizmanın onay

sürecini kısaltacak olması doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Ancak, sorumlu kişilerin yetkin ve ahlaklı olması şartının vazgeçilmezliğini belirtilmiştir.

- Bölgede hali hazırda onaylanmış planların yanı sıra, halen daha hazırlanmakta ve onay aşamasında olan planlar var. Her belediyenin çalıştığı müellif birbirinden farklı. Eğer Kapadokya Alanın bütünü için bir yönetim söz konusu ise idari ve mevzuat açısından mevcut olan karmaşık düzen giderilecektir. Ancak bölgenin mekânsal değerlerinin bütünlüğü için ortak bir dil gerektiğini belirtilmiştir. Ayrıca, geliştirilmekte olan bu yönetiminin denetleme konusunda da etkin olması miras alanlarının korunması konusunda ki önemi vurgulanmıştır.
- Alan yönetiminin ilan edildiği bölgedeki dağınık planlama çalışmaları, süreç karmaşıklığı ve uzunluğu sorun yaratmaktadır. Bu nedenle alan yönetiminin faydalı olacağı belirtilmiştir. Ancak alan yönetimini kendi açısından da değerlendiren katılımcı; kendi sonuna gelmiş olduğu planlama sürecinin içerisinde birçok emek, zaman ve finansal yatırım yapıldığını belirtmiş ve plan müellifleri ile onay aşamasına kadar getirilen planlar açısından da mağduriyetin söz konusu olduğuna dikkat çekmiştir. Katılımcı, kişisel durumu açısından, alan yönetimi ilanının firmasının maddi olarak krize girme ihtimalini doğurduğunu belirtmiştir.
- 1 katılımcı; Kapadokya Alan Yönetimine katılmadığını, çünkü herhangi bir şeyin değişeceğine inanmadığını belirtmiştir. Tüm çözümün, sadece yönetsel sistem değişiminde olmadığının vurgusunu yapmıştır.

5.2 Bölüm Değerlendirmesi

Görüşmeler kapsamında edilen veriler toplamı ise yönetim birimleri ile plan müelliflerinin ortak sonuçlarından oluşmaktadır. Görüşmelerden elde edilen verilerin kapsamı aşağıdaki gibidir;

- Kapadokya Alan Yönetimi tarafından belirlenmiş Kapadokya Bölgesi sınırları içerisinde yapılmıştır.

- 2000-2020 yılları arasındaki miras alanı yönetimi araçları Koruma Amaçlı İmar Planları üzerinden incelenmiştir.
- 2 grup katılımcı bulunmaktadır; plan hazırlamaktan ve planları uygulamaktan yükümlü Belediye ve İl Özel İdare Yönetim Birimleri ile profesyonellerden oluşan plan müellifleri.

Genel Bilgiler

- Yönetim birimlerinin sorumluluğunda bulunan koruma alanlarının büyüklük ve sit çeşitleri farklılaşmakta olup, ihale ettikleri planlarda farklı büyüklüklerde olup, çeşitli sit tiplerini bulundurmaktadır.
- Plan müelliflerinin ihale aldıkları planlama alanlarının büyüklükleri ve sit alanı çeşitleri de farklılıklar göstermektedir. Örneğin; Ürgüp K.A.İ.P için, kentsel, arkeolojik ve doğal koruma alanlarının bulunduğu 250 hektarlık bir alan planlanmışken, Ortahisar için 11 hektarlık, sadece kentsel sit alanının planlanması yapılmaktadır.
- Yönetim birimlerinin K.A.İ.P'leri ihale etmeye başladıkları süreler ile K.A.İ.P'lerin plan müellifleri tarafından onay aşamasına geçme süreçleri birbirinden farklıdır 2000-2020 yılları arasında yönetim birimleri tarafında 9 plan onaylanmış, 9 plan ise onaylanamamıştır. Onaylanan planlardan; Uçhisar planı 11 yılda, Mustafapaşa 5 yılda tamamlanmıştır. Onaylanmayan bu 9 plandan, Ortahisar'ın K.A.İ.P süreci 11, İbrahimpasha'nın süreci 5 yıldır devam etmektedir. Ayrıca; Çavuşin, Karain, Yeşilöz gibi Dünya Miras Listesinde bulunan yerleşim alanları için K.A.İ.P hiç hazırlanmamıştır. Bununla birlikte; Yeni Kapadokya Alan Yönetimi sınırları içerisinde bulunan Mazı Köyü için K.A.İ.P hiç hazırlanmamıştır.
- Yönetim birimlerinde personel sayısı ve niteliği yetersizdir. Örneğin Ürgüp, Ortahisar Kaymaklı ve Derinkuyu Belediyelerinde miras koruması konusundaki teknik eleman sayısı sadece 1 kişi olup, bu personellerin uzmanlığı teknikerlik veya fen işleri memurluğudur. Koruma Amaçlı İmar Planları ile ilgili yönetim birimlerinden bünyesinde şehir plancısı bulunan sadece Avanos Belediyesidir. Ayrıca yönetim birimlerinin birçoğunda KUDEP de bulunmamaktadır.

- Bölgedeki planlama ve mimarlık bürolarının, miras değerlerinin korunması konusunda genel olarak duyarlı olduğu belirtilmiştir.

K.A.İ.P Hazırlık & Aktörler

- Yönetim birimleri açısından K.A.İ.P hazırlık sürecinde karşılaşılan problemlerden en önemlisi teknik sorunlar olarak belirlenmiştir. Teknik sorunlar içerisinde başta kaçak yapılaşma olmak üzere mevzuat, mülkiyet sorunları, üst ölçekli planlar ve imar hakları konularında sorunlar yaşanmıştır.
- Plan müellifleri açısından K.A.İ.P hazırlık sürecinde karşılaşılan sorunlar genel olarak teknik ve idari kökenli olmuştur. Teknik sorunların kaynağı özellikle mevzuat olmak üzere, mülkiyet, kaçak yapılaşma ve üst ölçekli planlar olarak belirtilmiştir. Ayrıca, doğal sit alanlarının değişimi ve tevhit ifraz konularında da teknik sorunların olmuştur. İdari sorunlar arasında ise; yönetim birimlerinin yeterli bütçelerinin olmaması bulunmaktadır. Ayrıca, kurulda ve komisyonda; etüt, envanter eksikliği, personel eksikliği, üyelerin sürekli olmaması, fikir çatışmaları ile bu sorunlar nedeniyle incelemelerin aylar hatta yıllar sürmesi söz konusudur. Uzun süren plan süreçleri nedeniyle halkın ve idarenin plan müelliflerine baskı yapması da belirtilen sorunlar arasındadır.
- Yönetim birimleri tarafından siyasi ve sosyal sorunlar genel olarak çok önemli olarak belirlenmemiştir. Ancak Plan müellifleri; özellikle etik ve kişisel ahlak ile birlikte bilinç konularının siyasi ve sosyal sorunların temelini oluşturduğunu belirtmişlerdir.
- Plan müellifleri tarafında mevzuat K.A.İ.P sürecindeki önemli sorunsallardan biri olmuştur. Çünkü mevzuatın Kapadokya Bölgesinin değerlerini korumada yetersiz olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Milli Park sınırı içerisinde kalan planlarda sürecin ekstra olarak uzamasına neden olduğu ve özellikle İmar Barışı ile Bölgede yapılaşma baskısının arttığı ve kaçak yapıların desteklendiği belirtilmiştir.
- Halk, miras değerlerinin korunması konusundaki aktörlerdendir. Yönetim birimleri halkın yaklaşımını K.A.İ.P kapsamında, bilinçsiz, katılımcı ve turizm odaklı olarak belirtmiştir. Plan müellifleri ise; özellikle turizm odaklı olduklarını, bununla birlikte bilinçsiz, katılımcı ve kayıtsız olarak değerlendirmiş, nadiren korumaya karşı oldukları belirtilmiştir. Yönetim birimleri tarafından, özellikle yapılaşmanın arttırılması, ardından çalışma

alanlarının arttırılması şeklinde halkın beklentileri belirtilmiştir. Plan müellifleri ise halkın taleplerinin özellikle yoğun yapılaşma üzerine olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, yol, çalışma alanlarının arttırılması, planlama sürecinin hızlanması ve amaca özel fonksiyon değiştirilmesi gibi talepleri olduğu belirtilmiştir.

- Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, yönetim birimleri tarafından genel olarak yönlendirici ve yardımcı olarak tanımlamıştır, ayrıca, kısıtlayıcı ve zorlayıcı oldukları yönünde de görüşler mevcuttur. Plan müellifleri ise, kurulu genel olarak yönlendirici ve yardımcı olarak tanımlamış, zorlayıcı olduğu yönünde de görüş belirtmiştir.
- Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu, yönetim birimleri tarafından yönlendirici ve yardımcı olarak değerlendirilmiştir. Plan müelliflerinin bazıları doğal sit alanında plan yapmadıkları için görüş belirtmemiş, belirenler ise yönlendirici ve aynı zamanda zorlayıcı olarak komisyonu tanımlamışlardır.
- Belediye ve İl Özel İdare, plan müellifler tarafından genel olarak katılımcı olarak değerlendirilmişlerdir.
- Disiplinler arası çalışma bakımından plan müellifleri yönetim birimlerine kıyasla daha gelişkindir. Yönetim birimlerinin 3 tanesinde disiplinler arası çalışma hiç bulunmamaktadır. Plan müelliflerinin ise firma bünyesindeki uzmanlıklarının etkinlik ve nitelikleri birbirlerinden farklıdır. Örneğin, 7 çeşit uzmanlık alanında donanımlı firmalar ile sadece 3 uzmanlık alanında uzmanı kadrosunda barındıran firmalar bulunmaktadır.

K.A.İ.P Onay ve Değişen Paradigma

- K.A.İ.P Onay aşamasında karşılaştıkları en önemli sorunu yönetim birimleri, sürecin uzunluğu olarak tanımlamıştır. Ayrıca kurul safhasında çıkan sorunlar ile kurumlardaki personel yetersizliği sürecin zorlukları arasında değerlendirilmiştir. Plan müellifleri ise onay sürecinin uzun sürmesi ile kurumlardaki personel yetersizliklerini en önemli sorun olarak değerlendirmiştir. Kurul da çıkan sorunlar ile Bakanlık süreçleri de zorluklar arasında tanımlanmıştır.
- Kentsel tasarım projesi yönetim birimlerinin yarısının azında yapılmış, katılımcıların çoğu kentsel tasarım projelerinin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Plan müelliflerinden de sadece 3 tanesi bölgede, Kentsel tasarım

projesi yapmıştır ve katılımcıların bir kısmı kentsel tasarım projesi olmadan bölgenin korunmasının imkânsız olduğunu belirtirken, bir kısmı ise kısmen başarı sağlanabileceğini belirtmiştir.

- Kapadokya Alan Yönetiminin ilanına yönetim birimleri ile plan müellifleri büyük çoğunlukla katılmaktadır. Ancak, bu yönetimin siyasi bir oluşumdan çok teknik, etkin ve etkili bir sistem oluşturursa başarılı olabileceği belirtilmiştir.

Kapadokya Bölgesinin korunmasından ve K.A.İ.P’lerin hazırlatılması, hazırlanması, uygulanması, denetlenmesinden sorumlu yönetim birimleri ile plan müelliflerinin önerileri aşağıdaki gibidir;

Yönetim Birimlerinin Önerileri

- Kapadokya Bölgesi gibi alanların “Kamulaştırılması” gerekmektedir. Özellikle devletin bu alanları kontrol etmesi ve vatandaşın elinden alması gerekmektedir. 2863 sayılı Kanuna göre tescilli olan yerler ve yapılar kâğıt üzerinde devlet korumasına alınmaktadır. Ancak, uygulamada bu yer ve yapılar vatandaşın inisiyatifine bırakılmaktadırlar.
- Yalnızca bölgeye yönelik hazırlanmış teknik standartların belirlendiği imar mevzuatının geliştirilmesi ve planların bu özel mevzuata göre hazırlanması
- Miras Alanlarında denetimlerin arttırılması.
- Kaçak yapıların önüne geçilmesi.
- Planı uygulayacak kurumların donatılması.
- Planın teknik ve sosyal yönden daha detaylı değerlendirilmesi.
- Şekilci ya da bürokratik yaklaşımlardan vazgeçip, uygulamaya yönelik yaklaşımlar benimsenmesi.
- Korunacak alanlar içerisinde, kütlesi korunacak alanlar, doğal karakteri korunacak alanlar, tercihli kullanım, konut alanı, ticaret alanı ve tarım alanı şeklinde ayrımların yapılması.
- Geri dönülmesi zor kararlar alınırken, bunların plan aşamasında donanımlı bir ekip tarafından irdelendikten sonra onaylanması.
- Kentsel Sit Alanlarında tescilli binalara esas üç boyutlu modellemelerin yapılması.
- Halkın bilinçlendirilmesi.

- Plancıların ve teknik personellerin bölgede yaşayan insanlardan seçilmesi
- Koruma amaçlı imar planlarını onaylatmak için değil, koruma içgüdüsünü kazandırmak için yaklaşım oluşturulması.
- Hem kamuda hem bölgede yaşayan insanların yaklaşımları, yanlışlıkları ve bilinçsizlikleri giderilmeli ve iyileştirilmelidir.

Plan Müelliflerinin Önerileri

- Planların ve Projelerin İnceleme ve Onay sürelerinin kısaltılması, çünkü bu süreç beraberinde kaçak yapılaşmayı da getiriyor.
- Devletin; Proje ve onarımlar için, hem proje hem de yapıma ilişkin maddi desteğini arttırması.
- KUDEP ve KUDEM'lerin sınırlı bir ücret karşılığında ya da bedel ile K.A.İ.P ve projeleri üretmeleri.
- Geçiş dönemi yapılaşma koşullarının kaldırılması ya da koşullar yeniden düzenlenmesi, çünkü bu koşullar çok yetersiz ve Bölge'de hatalı uygulamaların önünü açıyor. Ayrıca, Geçiş Dönemi yapılaşma koşulları olduğu sürece İdareler K.A.İ.P yapmıyor .
- Her yerleşim yerinin özel olarak irdelenmesi, araştırılması, belgelenmesi
- Mevzuat ile kısıtlamaların yumuşatılması gerekir. Planlama bölgelerine özel esnekliklerin mevzuatla sınırlı tutulmaması.
- Bilinçsizce yapılan ek yapılar, tadilatlar, mütemmim cüzler yapılara zarar veriyor. Bunlarla ilgili belediye personeli ve kurul uzmanlarına eğitim verilmesi.
- Bürokrasinin süreci tıkaması ile KAİP'lerin onaylanmasının 7 yıldan fazla sürüyor. Zaman geçerken bölge değişiyor yeniden araştırma yapmak gerekiyor, süreç uzadıkça uzuyor. Bu nedenle alan yönetiminin mevcut sistemden farklı olarak, güncel olarak bölgeyi ve ihtiyaçlarını takip etmesi ve plan hazırlama ve onay süreçlerinde tikanıklık yaşamaması.
- Mümkünse İlkokuldan başlayarak, koruma alanlarında yaşayan halka koruma konusunda sürekli eğitimlerinin sağlanması.
- Bölgenin her tür potansiyelinin saptanmasına ilişkin çalışmalar yapılması, Yapı ustaları, demirci, marangoz vb elemanların eski ustalarla birlikte(usta-

çırak) yetiştirilmesi ile kültürel ve sosyal manevi mirasın da sürdürülebilirliğinin sağlanması.

- Hizmet sektörünün nitelikli hale getirilmesi, Mekânların dilinin, ruhunun ve özgünlüğünün yok edilmeden bir kültür mirası olduğu unutulmadan korunmasına ilişkin kamu ve belediyelerce ciddi önlemler alması.
- Bölgenin tamamına dair teknik yetkinliği yeterli olan ve bölgeyi iyi bilen kişiler tarafından uygulanabilir bir plan yapılması.
- Kapadokya’da geliştirilecek bütüncül bakış açısında yeraltı kentlerini ve bölgenin her yerinde bulunan yeraltı yapılaşmalarını göz ardı edilmemesi. Restorasyon çalışmaları ile yeraltının mevcut dokusunun bozulması söz konusu, konuyla ilgili önlemler alınıp gerekli denetimlerin yapılması.
- Koruma etik ve kişisel ahlaka dayalı bir kavramdır. Vatandaşlardan teknik elemanlara, teknik elemanlardan siyasi ve yöneticilere herkese bu koruma etiği aşılanmalı, konuyla ilgili eğitimler verilmesi ve katılımcılıklarının arttırılması
- Geniş bir alanı kaplayan Kapadokya Bölgesi sadece İbrahimpaşa, Ürgüp, Göreme veya diğer yerleşim alanları için üretilen bir birinden bağımsız parçalı K.A.İ.Pler ile bütüncül olarak ele alınmamaktadır. Ayrıca, mevcut idari ve mevzuat sisteminin karmaşık dokusu nedeni ile bu planların bile hazırlanması, onaylanması, uygulanması ve denetlenmesi hususlarında yetersiz kalmaktadır. Bu nedenler ile yeni oluşturulmaya çalışılan Kapadokya Alan Yönetimi yaklaşımının bütüncül olması.
- Bölgenin tamamı için uygulanabilir ve sürdürülebilir bir plan hazırlanması ve her yeni yapının üst plana uygun olması ve plan dâhilinde gelişmesi ve gelişimin denetlenmesi.
- Tüf ambarlar, soğuk hava depoları Kapadokya’nın sektörel gelişimini desteklemekte. Köylerin Koruma Amaçlı İmar Planında ise bu alanların artması halk tarafından talep edilmiyor çünkü nüfusun azalması nedeniyle ihtiyaç duyulmuyor. Köylerin, kırdan kente göç öncesi nüfusu şuan olsaydı şuan tahribat artardı. Ancak şuan talep ve nüfus sınırlı olduğu için ihtiyaçların etkili bir şekilde yönetilmesi.
- Halkın gündelik hayattaki aktiviteleri içerisinde kendilerine doğrudan verilen bir rol yok veya herhangi bir yönlendirme yok. Korumaya yönelik çalışmaların Sadece maddi olarak değil, manevi de olmasının sağlanması, halka miras

değerlerinin korunmasında rol verilmesi. Halkın, miras değerlerini koruma konusunda kısa ve uzun vadeli menfaatleri ve çıkarları hakkında bilinçlendirilmesi.

- Korunan Alanlarda yoğun yapılaşmanın önlenmesi. Peri Bacalarının tahribi ve yıkılmasını önleyici güvenlik, denetim vb. önlemlerin alınması. Kültürel, tarihi, arkeolojik ve doğal değerlerin korunarak gelecek nesillere aktarılması

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tezde, Dünya Miras Alanlarından, Kapadokya Bölgesinde yer alan, üstün evrensel değerlere sahip doğal ve kültürel varlıklarının sürdürülebilir bir şekilde korunamadığını ileri sürmektedir. Bu kapsamda, yasal yönetsel ve teknik araçların geliştirilmesi ile mevcut sorunlara esas çözümlerin önerilmesi ile birlikte bölgedeki değerlerin etkin korumasının sağlanmasının mümkün olup olmadığı sorgulanmıştır. Böylece, UNESCO'ya kayıtlı olduğu şekliyle “Dünya Mirası olarak belirlenen, özel tanımlı Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalık Bölgesinin”, sürdürülebilir koruma ve kullanımın sağlanması amacına yönelik, dünyadaki benzer örneklerden ve bölgenin mevcut sorunlarından yola çıkarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu bölümde dünya miras alanlarının korunmasına yönelik çalışmalarda kullanılan yasal, yönetsel ve teknik araçların etkinliği, Kapadokya Bölgesi örneğinde incelenmesiyle elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Ayrıca, Kapadokya Bölgesinde sağlıklı ve sürdürülebilir koruma ile gelişmenin gerçekleştirilebilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

6.1 Genel Değerlendirme ve Sonuç

Dünya üzerindeki kültür ve tabiat varlıklarının korunması kavramı ve yaklaşımları tarih süreci içerisinde dinamik olarak değişmiştir. Bu değişim, paradigma ve paradigma değişimi kavramı üzerinden ele alınmıştır. Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına dair yaklaşımların tarihi süreç içerisindeki paradigmaları;

- Mutlak Koruma (Preservation) Paradigması: değere hiç bir şekilde müdahale etmeden, varlığın geçmiş durumunu en üst derecede, mutlak olarak koruma yaklaşımı,
- Koruma (Conservation) Paradigması: değere en az şekilde müdahale ederek, bir amaç veya kullanım için korumak. Ayrıca, sadece varlığı değil, çevresini de bir arada ele alıp, günümüz ihtiyaçları ile birlikte değerlendirme yaklaşımı,

- Miras (Heritage) Paradigması: değerin geçmişini kullanarak, gelecek için yeni bir şey yaratmak. Varlığın mevcut duruma müdehale edebilme ve kalıcı kullanımlardan ziyade, geçici kullanımlar ile varlığı ele alma yaklaşımı

olarak sınıflandırılabilir.

Dünya Savaşları gibi küresel krizler ile değişen koruma paradigmaları içerisinde Dünya Mirasları kavramı geliştirilmiştir. UNESCO tarafından, belirli koşul ve standartlar doğrultusunda belirlenmekte olan Dünya Mirası Listesinde bulunan bu alanlar üstün evrensel değerlere sahip, eşsiz kabul edilen alanlar olarak tanımlanmışlardır.

Dünya Mirasları tek bir ulusa ait değildir ve tüm dünya vatandaşlarının ortak değeri olarak kabul edilmektedirler. Dolayısı ile bu mirasların, üzerinde bulundukları ülkelerin alan yönetimi ve uygulamalarından öte, uluslararası düzeyde belirlenen esaslar doğrultusunda korunup, geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak, UNESCO Dünya Miraslar Listesinde bulunan her mirasın koruma düzeyi aynı değildir ve birçoğunun; ciddi yangınlar, depremler, toprak kaymaları, kazalar, savaşlar gibi felaketler nedeni ile olmasa bile tehdit altındadır.

Benzer özelliklere sahip olsalar bile, Dünya Miraslarının koruma düzeyleri birbirinden farklıdır. Bunun nedeni, ülkelerin merkezi ve yerel yönetimlerinin miras alanlarını koruma ve kullanma yaklaşımlarında kullandıkları yasal, yönetsel, teknik, finansal ve halk, kullanıcı katılımı araçlarının kullanımı ile belirlenen alan yönetimi yaklaşımlarının farklı olmasıdır.

Bu çalışma kapsamında; UNESCO Dünya Miras Alanı Listesinde yer alan, doğal (kaya) yapı ile insan etkileşimini içeren; tarihi, kültürel özellikleri olan üstün evrensel değerlere sahip;

- Amerika'dan Colorado, Mesa Verde Milli Parkı
- İtalya'dan Basilicata Bölgesi, Matera ve Sassi
- Fransa'dan Aquitaine Bölgesi, Vezere Vadisi
- Türkiye'den Kapadokya Bölgesi

örneklerinin genel özelliklerinin yanı sıra, miras değerlerini korumada kullandıkları yasal, yönetsel ve teknik araçları ile ilgili veriler sunulmuş ve karşılaştırılmalar yapılmıştır.

Amerika'nın, Colorado Eyaletinde bulunan Mesa Verde Milli Parkının korunması için geliştirilen yasal, yönetsel ve teknik araçları özellikleri incelendiğinde; miras özelliğini gösteren her değer bütüncül olarak içerisinde bulunduğu 21 bin hektar gibi büyük bir alanının kamulaştırıldığı, koruma altına alındığı ve konut gelişime izini verilmediği görülmektedir. Uzun Vadeli Koruma Planının yanı sıra, yönetsel planları da mevcuttur. Erozyon, yangın ve istilacı bitkiler tarafından tehdit altında olan varlıklar mevcuttur ancak kültürel miras alanlarının restorasyonu ve korunması kadar, doğal miras için de çalışmalar ve faaliyetler geliştirilmektedir. Bu nedenle, miras alanı kültürel özelliği ile Dünya Mirası Listesinde olmasına rağmen, kültürel ve doğal değerlerinin birlikte değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, Milli Park olmasından dolayı koruma seviyesinin ve etkinliğinin yüksek ve oturmuş bir sistemle yönetilmektedir.

İtalya'nın Basilicata Bölgesinde yer alan Sassi di Matera yerleşim alanı koruma sistemi yasal, yönetsel ve teknik açıdan incelendiğinde; tarihi ve kültürel değere sahip 1016 hektarlık tarihi kent alanının kamulaştırılıp, yaklaşık 4400 hektarlık bir tampon bölge ile birlikte korunduğu görülmektedir. Kamulaştırılan tarihi yerleşim alanından yerel halk çıkartılmış, yaklaşık 30 senelik detaylı bir planlama, tasarım ve inşaat sürecinin ardından alt yapı düzenlemeleri, restorasyon ve bir çok uygulamanın birleşimi olan Sassi kentsel yenileme süreci tamamlanmıştır. Belediye tarafından kurulan Sassi Ofisi, Kültürel Miras ve Faaliyetler Bakanlığı restorasyon işlemleri için vergi tahsisi, sit alanı ile ilgili bilgilerin artırılması gibi alanlarda aktif rol oynamaktadır. Sassi ve çevresindeki platonun, mimari, kentsel, çevresel ve ekonomik iyileşmesi ve denetlenmesi ile kamulaştırılan mülklerin kiralanması, başta belediye olmak üzere, özel sektör, kamu ve devlet işbirlikli yönetim planı ile sağlanmaktadır.

Fransa'nın Aquitaine Bölgesindeki Vézère Vadisi boyunca yayılmış olan, bir birinden farklı büyüklükteki tarih öncesi mağaraların korunmasında kullanılan yasal, yönetsel ve teknik araçlar incelendiğinde; miras özelliği gösteren her değer en üst seviyede korunduğu gözlenmektedir. Mağaraların bazılarının, uzun vadeli koruma amacı ile ziyarete, özel izinler ve bilimsel araştırmalar dışında kapatıldığı, anlaşılmıştır. Tarihöncesi araştırmaları ile öncü olan bölgeye dair belgeler ortak bir tanıtım ve bilinçlenme aracı olarak kullanılmakta ve ulusal, uluslararası ölçekte kamu yararı için kullanılmaktadır. Araştırma ve belgelemelerin merkezinde bulunan devlet ve özel işbirlikli, araştırma merkezli müzeler, bölgede turizm sektörünün ciddi bir rol

kazandırmaktadır. Ulusal ve uluslararası itibara sahip bu müzeler ve araştırma merkezleri bölgede istihdamın arttırılmasını sağlarken, sürdürülebilir koruma ve gelişme sunmaktadır.

Çalışmanın odağında, UNESCO kayıtlarındaki şekliyle *Göreme Açık hava Milli Parkı*, *Kapadokya Kayalık Bölgesi* 'nin koruma düzeyini oluşturan yasal, yönetsel ve teknik araçlar yakından incelenmiştir. Bölge'nin miras değerlerinin korunması için mevcut paradigmada kullanılan; bu araçların, 2019 yılından beri bütünüyle bir paradigma değişiminde olduğu anlaşılmaktadır.

2019 yılına kadarki, UNESCO'da da tanınmış olan, Kapadokya Bölgesi'nin koruma ve gelişme paradigmasını tanımlayan mevzuat ve yönetimler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

- 1982 Anayasanın 63. Maddesi
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983); Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu (1983); Tarım ve Ormancılık Bakanlığı

Türkiye'nin ekonomisi 2002 yılında beri inşaat sektörü odaklı gelişmektedir. Bu doğrultuda, inşaat sektörünü destekleyici politikalar izlenmektedir. Kapadokya Bölgesini'nin miras değerlerinin korunmasını da etkileyen bu politikalar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

- 2011 yılında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kurulması ile, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasının yönetsel bütünlüğünün bozulması,
- 2017 yılında, doğal sit alanlarının tanım ve sınırlarının değişmesi,
- 2017 yılında, kaya oyma ve kullanımlarının standardize edilmesi,
- 2018 yılında, imar barışının uygulanması.

Türkiye'nin Turizm Stratejik Planında (2007); Kapadokya Bölgesine verilen kültür ve inanç turizmi odağı vizyonu ile miras alanlarının özel mülkiyet altında olması, miras alanları üzerinde aşağıdaki kontrolsüz gelişim baskılarını oluşturmuştur.

Kapadokya Bölgesinde yer alan Göreme İlçesindeki, iki peri bacası arasındaki, inşaat halindeki ruhsatlı bir otel, 2019 yılının Şubat ayında Türkiye'de gündem olmuştur. Halkın ve medyanın tepkisini çeken bu inşaat alanı, Kapadokya Bölgesinin korunamadığının kanıtı olarak eleştirilmiş, yetkililerin müdahale etmesi

talep edilmiştir. Bu doğrultuda, başta eleştirilere neden olan ruhsatlı otel olmak üzere, 300’den fazla uygunsuz ve kaçak yapı belirlenmiş ve Bölgede yıkım süreci başlamıştır.

Yıkım süreci uygulanmakta olan koruma paradigması için dönüm noktası olmuş, yeni paradigmanın yasal ve yönetsel değişimleri kronolojik olarak aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

- 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun (2019); Kapadokya Alan Başkanlığı’nın kurulması,
- 1673 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2019); Göreme Vadisi’nin Milli Park statüsünün kaldırılması

2000-2020 yılları arasında bölgede koruma amaçlı imar planları hazırlayan sekiz yerel idare ve sekiz teknik profesyonel ile yapılan görüşmeler, bu tezin verilerini genişletmekte ve bu yerlerdeki sorunların belirlenmesine yardımcı olmak için kullanılmıştır. Kapadokya Alan Yönetimi sınırları içerisinde kalan; Ürgüp, Göreme, Uçhisar, Ortahisar, Avanos, Derinkuyu ve Kaymaklı Belediyeleri ile İl Özel İdaresi yetkisinde bulunan yerleşim alanlarının koruma amaçlı imar planlarının süreçlerindeki sorunlar şu şekilde belirlenmiştir:

- Yönetim birimlerinin yetkisinde çok çeşitli sit alanı tipi bulunmakta iken, tek yerleşim alanı sit alanı tipleri farklı firmalara da aynı firmalarada ihale edilmiştir.
- Plan süreçleri 2 yıl ile 11 yıl arasında değişmektedir ve plan sürecindeki en önemli sorunlar teknik ve idari kaynaklıdır.
- Teknik sorunlar; üst ölçekli planlara erişim, mülkiyet, kaçak yapılaşma, imar hakları ve mevzuat kaynaklıdır.
- Halkın planlara yaklaşımı; turizm odaklı, bilinçsiz ve kayıtsızdır ve halkın beklentileri; yoğun yapılaşma ve yapılaşma alanlarının arttırılması yönündedir.
- Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun planlara yaklaşımı; yönlendirici, yardımcı ve zorlayıcı olarak belirlenmiştir.
- Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun planlara yaklaşımı; yönlendirici ve zorlayıcı olarak belirlenmiştir.
- İdarelerdeki personel sayısı ve niteliğinin yetersiz olduğu belirlenmiştir.
- Koruma alanlarındaki denetimin yetersiz olması
- Bölgedeki planlama yaklaşımlarının bütüncüllükten uzak olarak farklılaşması.

6.2 Öneriler

Yeni paradigmanın ve Kapadokya Alan Başkanlığının sürdürülebilir bir koruma ile gelişme sağlayabilmesi için, benzeri Dünya Mirası yönetim sistemlerinden başarılı uygulama örneklerinden ve yereldeki aktörlerden elde edilen verilerden geliştirilen öneriler faydalı olacaktır. Kapadokya Bölgesinin mekansal değerlerine göre üç uygulanabilir politika geliştirilmiştir.

Eski Milli Park Alanı ile Kapadokya'ya Esas Değerlere Sahip Vadiler

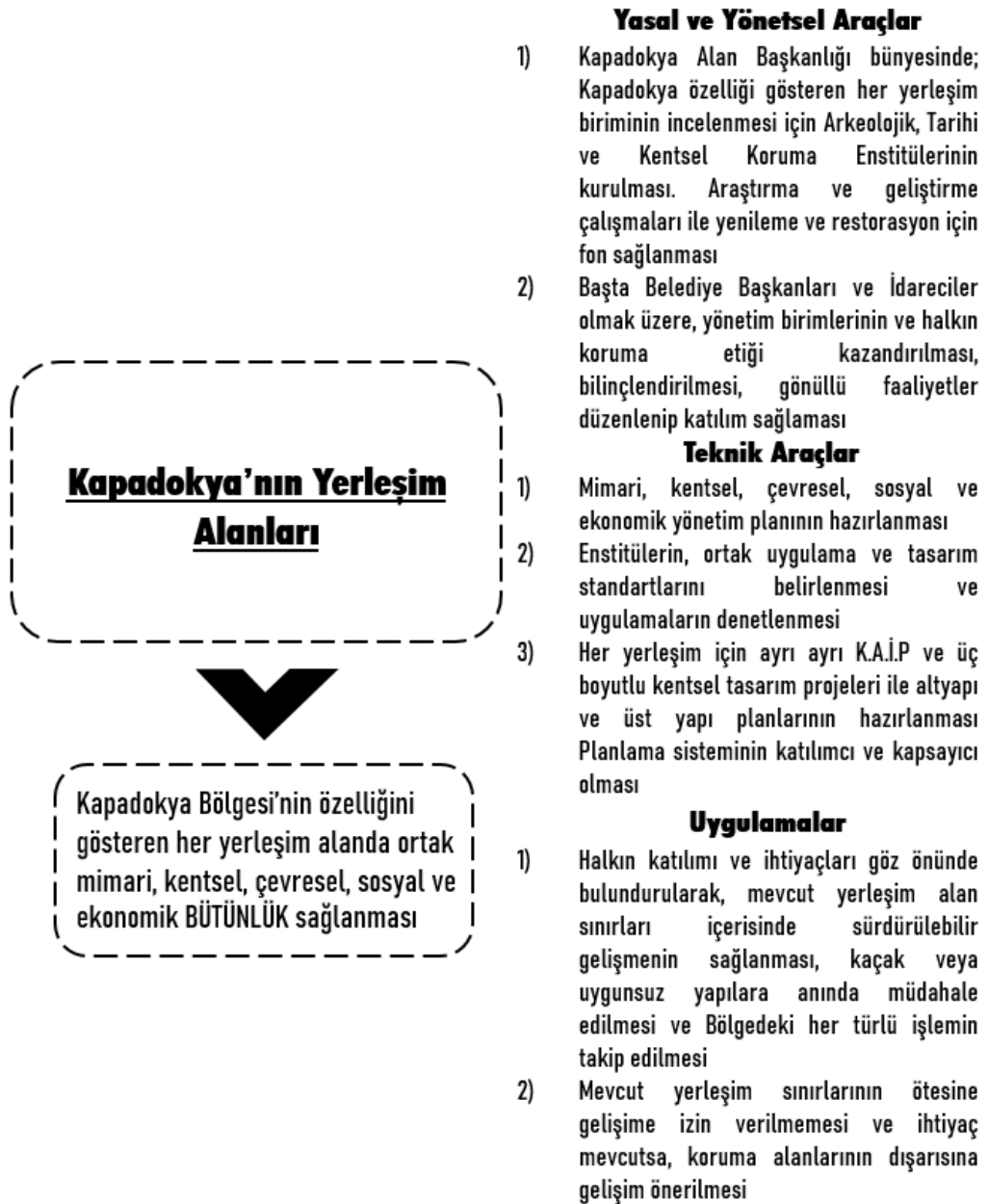
Amerika'nın Dünya'ya verdiği en iyi ilham ve düşünce Milli Park'lardır. (Duncan, 2009). Amerika'nın bu Milli Park Servis sistemi sorumluluğunda korunan Mesa Verde'nin yönetilmesinde kullanılan yasal, yönetsel ve teknik araçlar, değişen Kapadokya Bölgesi paradigmasında kullanılması üzere Şekil 6.1'de olduğu gibi önerilmiştir.

Şekil 6. 1: Eski milli park alanı ile Kapadokya değeri gösteren vadiler için geliştirilen sistem önerisi.

Kapadokya'ya Esas Değerlere Sahip Yerleşim Alanları

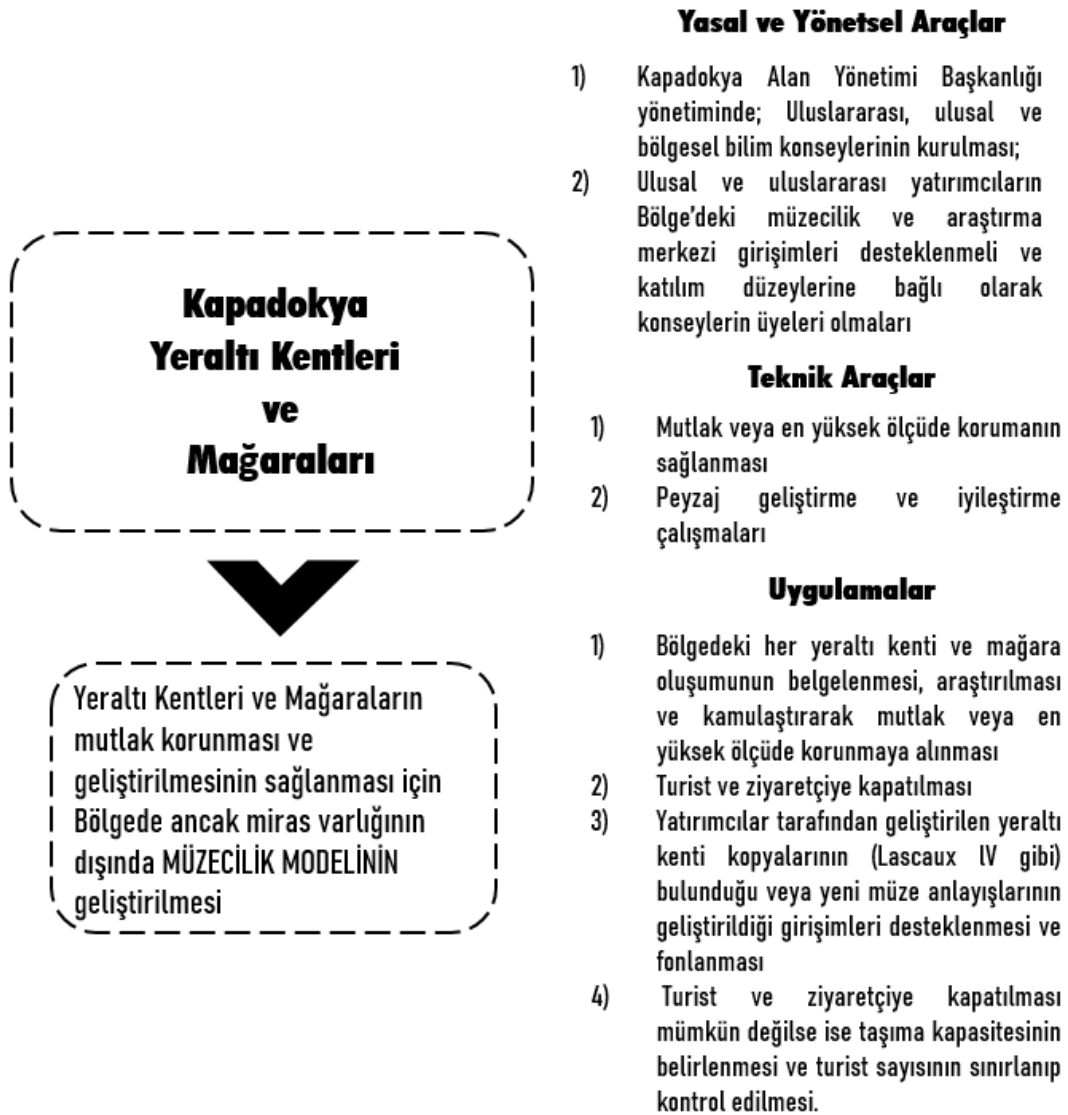
İtalya'dan alınan Sassi di Matera örneğinde, miras değerlerinin korunması süreci fiziksel olarak başarı ile sonuçlanmış Avrupa'nın Kültür Başkenti olarak seçilmesini sağlamıştır. Ancak, sosyal olarak sancılı geçmiş ve yerli halkın ve kültürün bu yerleşim yerinden yok olmasına, soylulaştırmaya neden olmuştur. Bu nedenle Kapadokya Bölgesi'ne bu modelin sosyal olarak katılımcılığın sağlanacağı bir şekilde uygulanması ve yerleşim alanlarında sürdürülebilir koruma ve gelişmeyi birlikte sağlamak için Şekil 6.2'de gösterilen yöntem önerilmiştir.

Şekil 6. 2: Kapadokya'ya esas değerlere sahip yerleşim alanları için geliştirilen sistem önerisi.

Kapadokya'ya Esas Değerlere Sahip Yeraltı Kentleri ve Mağaralar

Vezere Vadisi için kullanılan kamu- özel sektör işbirlikçi müzecilik modeli, Fransa'yı uluslararası tarih öncesi bilgilerin başkenti yapmıştır. Müzeler ve bünyelerinde bulunan araştırma merkezleri ile miras değerleri mutlak bir şekilde korunurken, bölgedeki turist sayısı artmış; yerelde istihdam ve kalkınma artmıştır. Bu modelin Kapadokya'nın değişen paradigmasına uygulanması için önerilen sistem Şekil 6.3'de gösterilmiştir.

Şekil 6. 3: Kapadokya'ya esas değerlere sahip yeraltıkentleri ve mağaralar için geliştirilen sistem önerisi.

Sonuç olarak, elde edilen veriler; çalışmanın hipotezini doğrulamış, Kapadokya Dünya Mirası değerlerinin sürdürülebilir korumasının sağlanamadığını göstermiştir. Görüşme verileri, bölgenin korunmasından sorumlu yasal yapının yetersiz, yönetsel yapının karmaşık, yürütülen mekânsal planlama çalışmalarının bütüncüllükten uzak ve miras değerlerinin korunması için yüzeysel olduğu yönünde olmuştur. Koruma Amaçlı İmar Planları, yapılaşmanın standartlarını ve sınırlarını belirleyici bir araç olarak kullanılmakta, bölgedeki değerlerin nasıl korunup geliştirileceği kaygısından ziyade, bölgedeki halka ve kullanıcılara bir şekilde yapılaşma hakkı verme aracına dönmektedir.

Bölgedeki kaçak ve uygunsuz yapıların nedeninin yürütülen K.A.İ.P'lerin çok uzun süreçlerde onaylanamaması ve halkın ihtiyaçlarının karşılanamaması olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, genellikle düşük gelirli halkın restorasyon ve yenileme gibi faaliyetleri karşılayamadığı bu sistem tıkanmıştır. K.A.İ.P süreçlerinin uzun sürme nedenleri arasında ise, kurumlardaki personel sayısının ve niteliğinin yetersizliği, kurul ve komisyonlardaki yetki çakışmaları olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenler göz önünde bulundurulduğunda, yeni kurulan Kapadokya Alan Yönetimi Başkanlığı genel olarak olumlu karşılanmaktadır.

Daha önce üç bakanlığın, iki koruma kurulunun ve sekiz idarenin yönetmekte başarısız olduğu Kapadokya Dünya Miras Alanının korunması ve geliştirilmesinden sorumlu tek yönetim birimi şimdi Kapadokya Alan Başkanlığıdır. Kapadokya'nın eşsiz tabiat, tarih, arkeolojik, kültürel ve kentsel değerlerini korumak ve gelecek nesillere aktarmak için etkili yasal, yönetsel ve teknik araçlara ihtiyaç vardır. Şekil 6.1, Şekil 6.2 ve Şekil 6.3'de önerilen sistemlerin yanısıra, yönetim birimlerinin eşgüdümlü çalışmaları ile sağlıklı bir organizasyonun sağlanması gereklidir. Aksi halinde, bölgenin dünya mirası değerlerinin tahribi devam edecek ve üstün evrensel değerler kaybedilecektir.

KAYNAKLAR

- Ahiler Kalkınma Ajansı.** (2016). *TR71 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı 2014-2023*. Ankara: Ahiler Kalkınma Ajansı.
- Andrisani, G.** (2019). Kişisel görüşme. 16 Nisan.
- Andrisani, G., & Bernardo, G.** (2016). *Plaster and Stone Surface Restoration of Ancient Convincione (Sasso Caveoso in Matera-Italy)*. Rehabend.
- Ashworth, G.** (2011). Preservation, conservation and heritage: Approaches to the past in the present through the built environment. *Asian Anthropology*, 1-18.
- Bakanlığı, T. K.** (2007). *Türkiye Turizm Stratejik Eylem Planı 2007-2013*. Ankara.
- Bakanlıktan kaya oyma doğal yapılara düzenleme.** (2017). Erişim: 05 Ocak 2020, <http://www.fibhaber.com/nevsehir/bakanliktan-kaya-oyma-dogal-yapilara-duzenleme-h77030.html>
- Balaban, O.** (2012). The negative effects of construction boom on urban planning and environment in Turkey: Unraveling the role of the public sector. *Habitat International*, 26-35.
- Birleşmiş Milletler.** (1992). *Çevre ve Gelişim Hakkında Rio Deklarasyonu*. Rio de Janeiro.
- Burke, G.** (1976). *Townscapes*. Harmondsworth: Penguin Books. New York.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.** (2011). Erişim: 5 Ocak 2020, https://webdosya.csb.gov.tr/db/nevsehir/menu/webmenu5011_20190627043259.pdf
- Council of Europe.** (2005). *Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*. Faro: Council of Europe Treaty Series - No. 199. Erişim: 10 Ocak 2020, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746>
- Dinçer, İ.** (2013). Kentleri dönüştürürken korumayı ve yenilemeyi birlikte düşünmek: "tarihi kentsel peyzaj" kavramının sunduğu olanaklar. *ICONARP*, 23-39.
- Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı.** (2017). Resmî Gazete, 29959, 25 Ocak 2017.
- Duncan, D.** (2009). *The national parks: America's best idea: an illustrated history*. New York: Random House LLC.
- Duval, M., Gauchon, C., & Smith, B.** (2018). Rock art Tourism. *The Oxford Handbook of the Archaeology and Anthropology of Rock Art* (s. 1022-1041).

- Ersoy, M.** (2006). İmar Mevzuatlarımızda Planlama Kademeleri ve Üst Ölçek Planlama Sorunu. *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 215-231). tepav.
- Felicetti, M.** (2016). Cultural Innovation and Local development: Matera as a Cultural Distic. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 615-618.
- HABITAT III.** (2016). *One United Nations for HABITAT III*. 2017 United Nations.
- Huberman, M.** (1990). Linkage Between Researchers and Practitioners: A Qualitative Study. *American Educational Research Journal*, s. 363-391.
- Kapadokya Alan Komisyonunun Teşkili, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.** (2019). *Resmî Gazete*, 30874, 31 Ağustos 2019.
- Kapadokya'da 152 kaçak yapı yıkıldı.** (2019). Erişim: 10 Ocak 2020, <https://www.dailymotion.com/>: <https://www.dailymotion.com/video/x7lcnri>
- Kayadan Oyma Yapıların Tasarım, Hesap ve Yapım Esaslarına Dair Yönetmelik.**(2017). *Resmî Gazete*, 30214, 18 Ekim 2017.
- Keleş, R.** (2016). *Kentleşme Politikası*. (s. 690-696). İmge Yayınevi. Ankara.
- Khan, S., & VanWynsberghe, R.** (2008, January). Cultivating the Under-Mined: Cross-Case Analysis as Knowledge Mobilization. *Forum: Qualitative Social Research*, s. Volume 9, No.1, Art. 34.
- Khun, T. S.** (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*, Second Edition. Chicago: University of Chicago Press.
- Kincaid, S.** (2019). After the fire: reconstruction following destructive fires in historic buildings. *The Historic Environment: Policy & Practice*, 1-19.
- Lascaux.** (2020). *Lascaux IV*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://www.lascaux.fr/en/prepare-your-visit/visit-lascaux/international-centre-for-cave-art> adresinden alındı
- Lowenthal, D.** (1985). *The Past is a Foreign Country*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marcello, B., & Pascale De, F.** (2016). Matera (Basilicata, Southern Italy): A European Model of Reuse, Sustainability and Resilience. *Advances in Economics and Business*, 26-36.
- Mars-mimarlar.** (2011). *Kaymaklı Yeraltı Şehri Kentsel Tasarım Projesi*. <http://mars-mimarlar.com/tr/proje/3080/Kaymakli-Yeralti-Sehri> adresinden alındı
- Matero, F.** (2003). Managing Change: The Role of Documentation and Condition Survey at Mesaverde National Park. *Journal of the American Institute for Conservation*, 39-58.
- Munawar, N. A.** (2017). Reconstructing Cultural Heritage in Conflict Zones: Should Palmyra be Rebuilt. *Ex Novo Journal of Archaeology*, 2: 33-48.
- Musee National de Prehistoria.** (2020). *Museum History*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://en.musee-prehistoire-eyzies.fr/>: <https://en.musee-prehistoire-eyzies.fr/le-musee/museum-history>
- Musee National de Prehistoria.** (2020). *Museum History*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://en.musee-prehistoire-eyzies.fr/le-musee/museum-history>

- NPS.** (ty). *Mesa Verde Maps*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://www.nps.gov/https://www.nps.gov/meve/planyourvisit/maps.htm>
- NPS.** (ty). *Mesa Verde National Park Colorado*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://www.nps.gov/https://www.nps.gov/meve/planyourvisit/basicinfo.htm>
- NPS.** (ty). <https://www.nps.gov/>. Erişim: 05 Ocak 2020, *Mesa Verde, Brochures and Publications*: <https://www.nps.gov/meve/planyourvisit/brochures.htm>
- O otel hakkında flaş karar! Peri Bacalarında kaçak yapı yıkılıyor.*** (2019). Erişim: 05 Ocak 2020, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/02/14/o-otel-hakkinda-flas-karar>
- Okuyay, İ.** (2001). *Fransa'da Kentsel Sit Alanlarının Korunması*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınlar.
- Özdemir, M. D.** (2005). Türkiye'de kültürel mirasın korunmasına kısa bir bakış. *Planlama* , 20-25.
- Perry, M.** (2001). *The Role of Private Sector in Cultural Heriatge Preservation*. Washington, D.C: The World Bank in Cooperation with UNESCO.
- Rizzi, C.** (2019). *Matera-Basilicata 1950-2019. Dynamics of Periphery, Atlas for Emerging Creative and Resilient Habitats*, 142-149.
- Roper, M.** (2019, 19 Şubat). *Demolished by ISIS, ancient Palmyra could be about to re-open to tourists*. Mirror: Erişim: 05 Ocak 2020, <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/demolished-isis-ancient-palmyra-could-13966664>
- Snohetta.** (2016). *Lascaux IV: The International Centre for Cave Art*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://snohetta.com/projects/322-lascaux-iv-the-international-centre-for-cave-art>
- Soja, E.** (1989). *Postmodern Coğrafyalar, Eleştirel Toplumsal Teoride Mekanın Yeniden İleri Sürülmesi*. Sel Yayınları.
- Tekeli, İ.** (2009). *Kültür Politikaları ve İnsan Hakları Bağlamında Doğal ve Tarihi Çevreyi Korumak*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tepkiler üzerine peri bacalarının yanındaki otel inşaatı yıkılıyor.*** (2019). Erişim: 05 Ocak 2020, <https://www.evrensel.net/haber/373469/tepkiler-uzerine-peri-bacalarinin-yanindaki-otel-insaati-yikiliyor>
- Toxey, A. P.** (2016). *Materan Contradictions; Architecture, Preservation and Politics*. New York: Routledge.
- Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi.** (2020, 05 Ocak). Erişim: 05 Ocak 2020, <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>
- UNESCO.** (2019, 16 Nisan). *Fire at Notre-Dame Cathedral in Paris: "UNESCO stands by France to safeguard and rehabilitate this historic heritage of outstanding universal value"*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://en.unesco.org/https://en.unesco.org/news/fire-notre-dame-cathedral-paris-unesco-stands-france-safeguard-and-rehabilitate-historic>
- UNESCO.** (ty). *UNESCO in brief - Mission and Mandate*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> adresinden alındı

- UNESCO. (ty). *World Heritage*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/about/>
- UNESCO. (ty). *World Heritage List*. Erişim: 05 Ocak 2020, <http://whc.unesco.org/en/list/?&mode=table>
- WHC. (1972). *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. Erişim: 05 Ocak 2020, <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>
- WHC. (1978). *Mesa Verde National Park*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/list/27/>
- WHC. (1979). *Prehistoric Sites and Decorated Caves of the Vezere Valley*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/list/85/>
- WHC. (1985). *Göreme National Park and the Rock Sites of Cappadocia*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/list/357/>
- WHC. (1993). *The Sassi and the Park of the Rupestrian Churches of Matera*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/list/670/documents/>
- WHC. (1993). *World Heritage Centre*. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/list/670/documents/>
- WHC. (2014). *Prehistoric Sites and Decorated Caves of the Vézère Valley*. Erişim: 05 Ocak 2020, https://whc.unesco.org/en/list/85/multiple=1&unique_number=91
- WHC. (2019). *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*. Paris: UNESCO World Heritage Centre.
- WHC. (ty). *World Heritage List*. Erişim: 05 Ocak 2020, <http://whc.unesco.org/en/list/>
- WHC. (ty). *World Heritage List Statistics*. Erişim: 05 Ocak 2020, <http://whc.unesco.org/en/list/>
- WHC. (ty). *List of World Heritage in Danger*. List of World Heritage in Danger. Erişim: 05 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/danger/>
- World Heritage Committee. (2002). *The Busapest Declaration on World Heritage*. World Heritage Committee, 26th, Budapest, 2002 [72]. Budapest: World Heritage Committee.
- Yin, K. Y. (1984). *Case Study Research: Design and Methods*. Applied Social Research Series, Vol.5, Sage Publications, USA. .
- Url-1 <<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47985641>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-2 <https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160412_vert_tra_palmira>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-3 <<https://www.chiesadimilano.it/news/arte-cultura/lirc-ambrosiana-a-matera-per-la-passione-di-cristo-263688.html>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-4 <<https://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2017/september/06/how-were-located-the-lascaux-caves-to-the-art-museum/>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-5 <<https://www.nationalparkreservations.com/article/mesaverde-national-park-step-into-history/>>, erişim tarihi 05.01.2020.

- Url-6** <https://www.flickr.com/photos/feridun_f_alkaya/30449114807/in/photo-stream/>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-7** <<https://www.getyourguide.com/matera-l1060/matera-private-walking-tourby-night-t334886/>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-8** <<https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/9415>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-9** <<https://www.artstudio.org/houston-museum-of-natural-science-more-than-graffiti/>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-10** < <https://gezilmesigerekenyerler.com/gezilecek-yerler/derinkuyu-yeralti-sehri-nerede-nasil-gidilir-ve-giris-ucreti.html>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-11** < <https://www.utta.com.tr/plan-ve-projeler/urgup-nevsehir-kaip-2015>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-12** < <https://www.utta.com.tr/plan-ve-projeler/uchisar-nevsehir-dogal-ve-kentsel-sit-alanina-ait-kaip-2014>>, erişim tarihi 05.01.2020.
- Url-13** < http://ehamedya.com/kapadokyada-15-yapi-yikilacak_18567.html >, erişim tarihi 05.01.2020.
- 728 sayılı İlke Kararı: Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları.** (2007). *T. C. Resmi Gazete*, 19 Haziran 2007
- 1673 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2019).** *T. C. Resmi Gazete*, 30926, 22 Ekim 2019.
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruması Kanunu.** (1983). *T. C. Resmi Gazete*, 2863, 21 Temmuz 1983
- 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu.** (1983). *T. C. Resmi Gazete*, 18132, 11 Ağustos 1983
- 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.** (2018). *T.C. Resmî Gazete*, 30425, 18 Mayıs 2018.
- 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun.** (2019). *T.C. Resmî Gazete*, 7174, 23 Mayıs 2019.

EKLER

EK A: Görüşme Tutanağı Örnekleri

EK A

Çizelge A. 1: Yönetim birimleri görüşme tutanağı örneği

Soru Sayısı	Soru	Cevap
1	İdarenizin Adı ve sizin Kurumunuzdaki Göreviniz nedir?	
2	Sorumlu olduğunuz Kaç Adet K.A.İ.Planı var ve adları nedir?	
3	Sorumlu olduğunuz K.A.İ.P'in başlama bitirme tarihleri nelerdir?	
4	Sorumluluk Alanınız Kaç Ha?	
5	Sorumluluk Alanınızın İçerdiği Sit Alanlarının Türü (x)	
	ARKEOLOJİK SİT ALANI	
	KENTSEL SİT ALANI	
	TARİHİ SİT ALANI	
	KENTSEL ARKEOLOJİK SİT ALANI	
	KARMA SİT ALANLARI	
	Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı	
	Arkeolojik ve Tarihi Sit Alanı	
	Arkeolojik-Tarihi-Kentsel sit alanı	
	Tarihi ve Kentsel Sit Alanı	
	ÇAKIŞAN SİT ALANLARI (DOĞAL SİT İLE)	
	Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	
	Arkeolojik-Doğal-Tarihi Sit Alanı	
	Arkeolojik-Doğal-Tarihi-Kentsel Sit Alanı	
	Doğal ve Tarihi Sit Alanı	
	Doğal-Tarihi-Kentsel Sit Alanı	
	Kentsel- Doğal - Arkeolojik Sit Alanı	
	Kentsel ve Doğal Sit Alanı	
6	KAİP ile İlgilenen teknip Personel Sayınız ve meslekleri? Ve Yeterli mi?	
	Sayı Yeterli (.....)	
	Yetersiz (.....)	
	Nitelik	
7	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin HAZIRLIK aşamasında karşılaştığınız en önemli sorunlar neler idi? (Önem derecesine göre numaralanacak)	

	Teknik Sorunlar	(.....)
	İdari Sorunlar	(.....)
	Siyasi Sorunlar	(.....)
	Sosyal Sorunlar	(.....)
	Diğer	(.....)
8	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında karşılaştığınız TEKNİK sorunlar var ise neler idi?	Açıklama
	Üst Ölçekli Planlar	
	Mülkiyet Sorunları	
	Kaçak Yapılaşma	
	İmar hakları	
	Mevzuat	
	Diğer	
9	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında karşılaştığınız İDARİ sorunlar var ise neler idi?	
		
10	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında karşılaştığınız SİYASİ sorunlar neler idi?	
		
11	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında karşılaştığınız SOSYAL sorunlar var ise neler idi?	
		
12	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında HALKIN KATILIMI hangi düzeyde oldu?	Açıklama
	Toplantılar Yapıldı (Kaç Adet) ve kimlerle	
	Anket Yapıldı	
	Sivil Toplum Örgütleri ile görüşüldü	
	Katılım düzeyi çok düşük idi	
	Katılım sağlanmadı	
	Diğer	
13	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında VATANDAŞLARIN İmar Planına Yaklaşımı nasıl idi?	Açıklama
	Katılımcı	
	Kayıtsız	
	Bilinçsiz	
	Korumaya karşı	

	Turizm Odakli	
	Yoğun Yapılaşma Talebi	
	diğer	
14	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında VATANDAŞLARIN İmar Planından beklentileri ne idi?	Açıklama
	Sosyal Donatıların arttırılması	
	Çalışma Alanlarının açılması	
	Yapılaşmanın artması	
	Yol	
	Diğer	
15	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin hazırlanması aşamasında Koruma Kurul ve Komisyonlarının KATILIMI hangi düzeyde oldu?	Açıklama Ne Şekilde Katıldı
	Tamamen Katıldı	
	Katıldı	
	Kısmen Katıldı	
	Katılmadı	
	Hiç Katılmadı	
16	Sorumlusu olduğunuz KAİP'nin ONAY aşamasında karşılaştığınız en önemli sorunlar neler idi? (Önem derecesine göre numaralanacak)	Açıklama
	Onay Süresinin uzun olması	Ne kadar sürdü?.....
	Kurul Safhasında çıkan zorluklar	Zorluk ne idi?:
	Belediye Safhasında çıkan zorluklar	Zorluk ne idi?:
	Kurumlardaki Personel Yetersizliği	
	Diğer	
17	Sorumlusu olduğunuz KAİP'na yönelik Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun Yaklaşımı nasıl oldu?	Açıklama var ise
	Yönlendirici	
	Kısıtlayıcı	
	Engelleyici	
	Bloke edici	
	Yardımcı	
	Zorlayıcı	
	Diğer	
18	Sorumlusu olduğunuz KAİP'na yönelik Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun Yaklaşımı nasıl oldu?	Açıklama var ise

	Yönlendirici	
	Kısıtlayıcı	
	Engelleyici	
	Bloke edici	
	Yardımcı	
	Zorlayıcı	
	Diğer	
19	Sorumlusu olduğunuz KAİP Sürecinde MEVZUAT açısından bir zorlukla karşılaştınız mı?	Evet İse Hangi konuda ve hangi yasalarda
	Hayır	(.....)
	Evet	(.....)
20	Sorumlusu olduğunuz KAİP Sürecinde hangi meslek disiplinleri ile birlikte çalıştınız?	Evet İse Hangi konuda ve hangi yasalarda, katılım oranları nasıldı?
		
21	Sorumlusu olduğunuz KAİP Alanında Kentsel Tasarım Projesi hazırlanmadan İmar Planı ile uygulama yapılabileceğine inanıyor musunuz?	Neden
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
22	Sorumlu olduğunuz KAİP Sürecinde Kentsel Tasarım Projesi Yapıldı mı?	Hayır İse neden
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
23	Sorumlu olduğunuz Alanda KUDEP var mı?	Hayır İse neden
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
24	Bölgenizde kaç adet Planlama/Mimarlık Proje Büroso Var?	
	Planlama	(.....)
	Mimarlık	(.....)
25	Bu büroların Bölgenin korunması konusunda hassas davrandığını düşünüyor musunuz?	
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
26	Sorumlu olduğunuz KAİP'lerin onaylandıktan sonra UYGULAMASININ tam olarak başarılı olacağını düşünüyor musunuz?	Neden

Evet

(.....)

	Hayır	(.....)
27	Bu tür alanların korunması ile ilgili gördüğünüz en önemli ÖNERİLERİ sırası ile belirtir misiniz?	Açıklama
28	Kapadokya Alan Yönetimi ilanı ile ilgili düşünceleriniz?	Neden
	İlanına Tamamen Katılıyorum	
	İlanına Katılıyorum	
	İlanına Kısmen Katılıyorum	
	İlanına Katılmıyorum	
	İlanına Hiç Katılmıyorum	

Çizelge A. 2: Plan müellifleri görüşme tutanağı örneği

Soru Sayısı	Soru	Cevap
1	Şirketinizin Adı ve sizin Şirketteki Göreviniz nedir?	
2	Yüklenicisi olduğunuz K.A.İ.Planının adı nedir?	
3	Yüklenicisi olduğunuz K.A.İ.P Planına başlama ve bitirme tarihleriniz nedir?	
4	Hazırladığınız Planın Alanı Kaç Ha?	
5	İçerdiği Sit Alanlarının Türü (x) ARKEOLOJİK SİT ALANI KENTSEL SİT ALANI TARİHİ SİT ALANI KENTSEL ARKEOLOJİK SİT ALANI KARMA SİT ALANLARI Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı Arkeolojik ve Tarihi Sit Alanı Arkeolojik-Tarihi-Kentsel sit alanı Tarihi ve Kentsel Sit Alanı ÇAKIŞAN SİT ALANLARI (DOĞAL SİT İLE) Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı Arkeolojik-Doğal-Tarihi Sit Alanı Arkeolojik-Doğal-Tarihi-Kentsel Sit Alanı Doğal ve Tarihi Sit Alanı Doğal-Tarihi-Kentsel Sit Alanı Kentsel- Doğal - Arkeolojik Sit Alanı Kentsel ve Doğal Sit Alanı	
6	Kapadokya çevresinde daha önce KAİP yaptınız mı? Evet İse Adı. Evet Hayır	
7	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın HAZIRLIK aşamasında karşılaştığınız en önemli sorunlar neler idi? (Önem derecesine göre numaralanacak)	
	Teknik Sorunlar	(.....)
	İdari Sorunlar	(.....)
	Siyasi Sorunlar	(.....)

	Sosyal Sorunlar	(.....)
	Diğer	(.....)
8	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında karşılaştığınız TEKNİK sorunlar var ise neler idi?	Açıklama
	Üst Ölçekli Planlar	
	Mülkiyet Sorunları	
	Kaçak Yapılaşma	
	İmar hakları	
	Mevzuat	
	diğer	
9	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında karşılaştığınız İDARİ sorunlar var ise neler idi?	
10	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında karşılaştığınız SİYASİ sorunlar neler idi?	
11	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında karşılaştığınız SOSYAL sorunlar var ise neler idi?	
12	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında HALKIN KATILIMI hangi düzeyde oldu?	Açıklama
	Toplantılar Yapıldı (Kaç Adet) ve kimlerle	
	Anket Yapıldı	
	Sivil Toplum Örgütleri ile görüşüldü	
	Katılım düzeyi çok düşük idi	
	Katılım sağlanmadı	
	Diğer	
13	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında VATANDAŞLARIN İmar Planına Yaklaşımı nasıl idi?	Açıklama
	Katılımcı	
	Kayıtsız	
	Bilinçsiz	
	Korumaya karşı	
	Turizm Odaklı	
	Yoğun Yapılaşma Talebi	
	diğer	
14	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında	Açıklama

VATANDAŞLARIN İmar Planından beklentileri ne idi?

	Sosyal Donatıların artırılması	
	Çalışma Alanlarının açılması	
	Yapılaşmanın artması	
	Yol	
	Diğer	
15	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın hazırlanması aşamasında BELEDİYENİN KATILIMI hangi düzeyde oldu?	Açıklama Ne Şekilde Katıldı
	Tamamen Katıldı	
	Katıldı	
	Kısmen Katıldı	
	Katılmadı	
	Hiç Katılmadı	
16	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'nın ONAY aşamasında karşılaştığınız en önemli sorunlar neler idi? (Önem derecesine göre numaralanacak)	Açıklama
	Onay Süresinin uzun olması	Ne kadar sürdü?.....
	Kurul Safhasında çıkan zorluklar	Zorluk ne idi?:
	Belediye Safhasında çıkan zorluklar	Zorluk ne idi?:
	Kurumlardaki Personel Yetersizliği	
	Diğer	
17	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'na yönelik Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun Yaklaşımı nasıl oldu?	Açıklama var ise
	Yönlendirici	
	Kısıtlayıcı	
	Engelleyici	
	Bloke edici	
	Yardımcı	
	Zorlayıcı	
	Diğer	
18	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'na yönelik Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun Yaklaşımı nasıl oldu?	Açıklama var ise
	Yönlendirici	
	Kısıtlayıcı	
	Engelleyici	
	Bloke edici	
	Yardımcı	

	Zorlayıcı	
	Diğer	
19	Yüklenicisi olduğunuz KAİP Sürecinde MEVZUAT açısından bir zorlukla karşılaştınız mı?	Evet İse Hangi konuda ve hangi yasalarda
	Hayır	(.....)
	Evet	(.....)
20	Yüklenicisi olduğunuz KAİP Sürecinde hangi meslek disiplinleri ile birlikte çalıştınız?	Evet İse Hangi konuda ve hangi yasalarda, katılım oranları nasıldı?
		
21	Yüklenicisi olduğunuz KAİP Alanında Kentsel Tasarım Projesi hazırlanmadan İmar Planı ile uygulama yapılabileceğine inanıyor musunuz?	Neden
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
22	Yüklenicisi olduğunuz KAİP Sürecinde Kentsel Tasarım Projesi Yapıldı mı?	Hayır İse neden
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
23	Yüklenicisi olduğunuz KAİP'lerin onaylandıktan sonra UYGULAMASININ tam olarak başarılı olacağını düşünüyor musunuz?	Hayır İse neden
	Evet	(.....)
	Hayır	(.....)
24	Bu tür alanların korunması ile ilgili gördüğünüz en önemli ÖNERİLERİ sırası ile belirtir misiniz?	Açıklama
25	Kapadokya Alan Yönetimi ilanı ile ilgili düşünceleriniz?	Neden
	İlanına Tamamen Katılıyorum	
	İlanına Katılıyorum	
	İlanına Kısmen Katılıyorum	
	İlanına Katılmıyorum	
	İlanına Hiç Katılmıyorum	

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad :Tuğçe Uçar
Doğum Tarihi ve Yeri :28.06.1993-Elazığ
E-posta :tugceucar@maltepe.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2017, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

MESLEKİ DENEYİM:

- 2016 yılında U.T.T.A Planlama Projelendirme Danışmanlık’da stajyer olarak çalıştı.
- 2017 yılında T.O.B.B-TEPAV’da araştırmacı stajyer olarak çalıştı
- 2017-2018 yılları arasında, Nevşehir İl Özel İdaresinde Şehir Plancısı olarak, Kapadokya Bölgesinde hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planlarının üzerine çalıştı.
- 2018 yılından beri Maltepe Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesinde, Araştırma Görevlisi olarak çalışmakta.
- 2019 yılında, Doç. Dr. E. Engin Eyüboğlu ile Uçhisar Heritage and Vernacular Architecture Çalıştayında “EFFECTS OF CONSERVATION PLANNING DECISIONS ON CAPPADOCIA REGION” adlı sunumu yaptı. Bildiri yayın aşamasında.